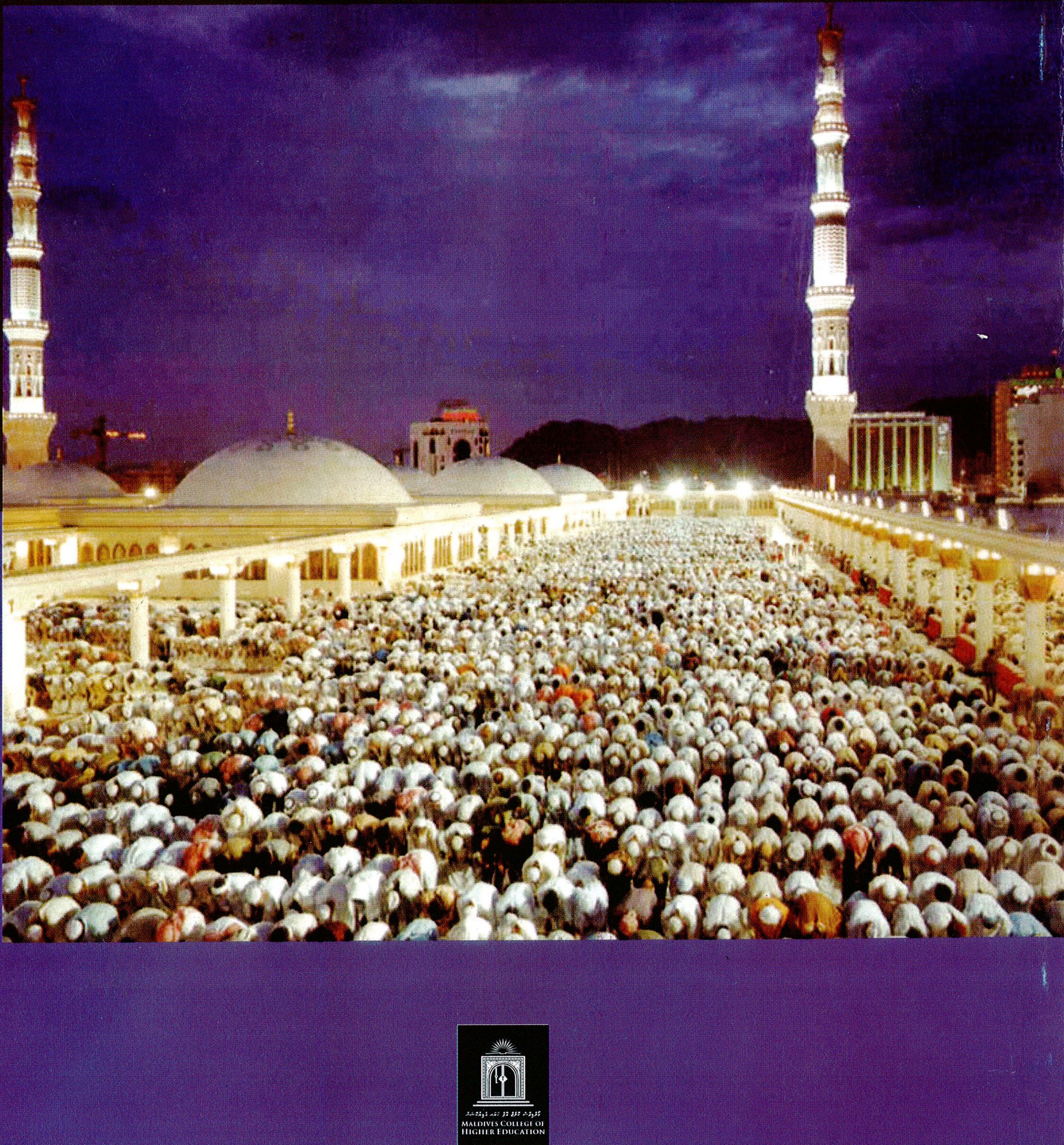

MALDIVES COLLEGE OF
HIGHER EDUCATION

މޯލްޑިވްސް ކޮލެޖް އޮފް ހަޔަރ އެޑިޔުކޭޝަން
ފެކަލްޓީ އޮފް އެޑިޔުކޭޝަން

އިސްލާމް [illegible]

[illegible]

MALDIVES COLLEGE OF
HIGHER EDUCATION

[illegible]

[illegible]

ޝާއިޢުކުރިފަރާތް:
މޯލްޑިވްސް ކޮލެޖް އޮފް ހަޔަރ އެޑިއުކޭޝަން
ފެކަލްޓީ އޮފް އެޑިއުކޭޝަން
އަމީނީބިލްޑިންގ
އަމީނީމަގު
މާލެ 20170
ދިވެހިރާއްޖެ

ލިޔުނީ: އަމީ ރިސާ
އަހުމަދު އަބްދުލްކަރީމް

އެޑިޓްކުރީ: އަހުމަދު އަބްދުލްކަރީމް
އަމީ ރިސާ

މުރާޖަޢާކުރީ: އާމިނަތު ޝާހިދާ އާދަމް
މޫސާ ނަޞީރު އިބްރާހީމް
އިބްރާހީމް އަޙްމަދު

ޓައިޕްކޮށް ލޭއައުޓްކުރީ ޔަޢުޤޫބު ހުސައިން
ޒިޔާދާ އިބްރާހީމް
އާމިނަތު ޝަރީދާ

ބޭރުގަނޑު ޑިޒައިންކުރީ މަރިޔަމް މާލިކާ

ޝާއިޢުކުރި އަހަރު: 2005

އިސްލާމީ ކަންތައްތަކާބެހޭ އެންމެމަތީ މަޖްލީހުން ފާސްކުރި ނަންބަރު: 142-2004/12

އައި . އެސް . ބީ . ނަންބަރު: ISBN 99915-51-28-X

ފެށުން

މިފޮތަކީ ފެކަލްޓީ އޮފް އެޑިއުކޭޝަނުގައި ހިނގާ ޑިޕްލޮމާ އިން ޕްރައިމަރީ ޓީޗިންގ ކޯހުގެ ދަރިވަރުންނަށް އިސްލާމީ ތަރުބިއްޔާ އުނގަންނައިދިނުމަށް ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ފޮތެކެވެ. މިފޮތް ތައްޔާރުކުރެވިފައިވަނީ ފެކަލްޓީ އޮފް އެޑިއުކޭޝަނުން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ކޯހުގެ މުގައްރަރުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށެވެ. މިފޮތުގެ ބޭނުމަކީ މުދައްރިސުންގެ ދީނީ ތަޢުލީމު މުއްސަނދިކުރުމެވެ.

މިފޮތް ލިޔުއްވާ ދެއްވުމުގެ ބޮޑުމަސައްކަތް ކުރެއްވި އައްޝައިޚް އަބޫބަކުރު އަބްދުލްކަރީމާއި އަލްފާޟިލް ޢަލީރިޟާ އަބްދުއްރަޙްމާން ވަޙީދުން އިޚްލާޞްތެރިކަމާއެކު ޝުކުރު އަދާކުރަމެވެ. އަދި މިފޮތް އެކުލަވާލުމުގައި ދުރުންނާއި ގާތުން އެހީތެރިވެދެއްވި އެންމެހާ ފަރާތްތަކަށްވެސް މިޝުކުރުގައި ޝާމިލުކުރަމެވެ. ވަކިން ނަންގަނެ ހާއްސަކޮށް އެކުވެރިޔަކު ބާއްވަން ބޭނުންވަނީ ޝުކުރު އަދާކުރަމެވެ.

އަޅުގަނޑު އުންމީދުކުރަނީ މިފޮތަކީ ދިވެހިމުދައްރިސުންނަށް ، ޚާއްޞަކޮށް ދަރިވަރުންނަށް ފައިދާހުރި ފޮތެއް ކަމުގައި ވާނެކަމަށެވެ. ހަމައެހެންމެ އިސްލާމީ ތަރުބިއްޔާ ކިޔަވައިދޭ މުދައްރިސުންނަށް މިފޮތުން ގިނަ ފައިދާތަކެއް ލިބިގެންދާނެކަމަށް ހީކުރަމެވެ.

އަޅުގަނޑުގެ ދުޢާއަކީ ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އަޅުގަނޑުމެންގެ މިމަސައްކަތް ގަބޫލުކުރައްވާ ފައިދާހުރިފޮތެއްކަމުގައި މިފޮތް ލެއްވުމެވެ.

އާދީން
28 މާރިޗު 2005 މ
18 ޞަފަރު 1426 ހ

ޑރ. އަޙްމަދު ޝަރީފް
ޑީން
ފެކަލްޓީ އޮފް އެޑިއުކޭޝަން

ފޮތްހުޅުވައިލުން

ޤައުމުގެ ދަރިޔާއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެއްވި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާއަށް ހަމްދުއާއި ޝުކުރު ކުރަމެވެ. އަދި އިންސާނީ ތަރުބިއްޔަތުގެ އަސްލު މަތިވެރި މުޢައްލިމު މުޙައްމަދު ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަށް ޞަލަވާތާއި ސަލާމް ލެއްވުން އަދި ދުޢާކުރަމެވެ. މިދުޢާގައި އެކަލޭގެފާނުގެ އާލު އަޞްޙާބުބޭކަލުން ޝާމިލު ކުރަމެވެ.

މިފޮތަކީ މާލޭގައި ހިންގާ ކޮލެޖް އޮފް ޝަރީޢާ އެންޑް ލޯގެ އެޑިއުކޭޝަން ހިނގާ ޔުނިޓް އޮފް ޗެޕްޓަރސް (ދިރާސާތުލް) ގެ ދަރިވަރުންނަށް ކިޔަވައިދިނުމަށް ތައްޔާރުކުރެވުނު "އިސްލާމް" މާއްދާގެ ފޮތެވެ. ދިރާސާތުގައި ކިޔަވާ ދަރިވަރުން އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ދީނީ ޢިލްމު ދަސްކޮށް ދިރާސާތާއި ބެހޭ ކަންކަން ސާފުކޮށް ދެނެގަތުމަށް މިފޮތް ތައްޔާރުކޮށްފައިވަނީ ޤަވާޢިދާއި ރަނގަޅު މިންގަނޑުތަކާއި އެއްގޮތަށް ކޮށްފައެވެ.

މިފޮތް އެކުލަވާލެވިފައިވަނީ އަޤީދާއާއި އިބާދާތާއި، އިސްލާމީ ތާރީޚުގެ މައުޟޫޢުތަކެވެ. މިފޮތުގެ ފުރަތަމަބައިގައި ތައުޙީދު ކުރުވުމާއި މައުލޫމާތާއި، ބާރުޢަތުތަކުގެ މައުޟޫއު ބަޔާންކޮށްފައެވެ. މިފޮތުގެ ދެވަނަ ބައިގައި ޢިބާދާތްތަކާއި ބެހޭ ޙުކުމްތައް، ސުންނަތުގެ ދަލީލުތަކާއި އެކު ބަޔާންކުރެވިފައެވެ. އަދި އިތުރު ފާހަގަތަކެއް ލިޔެވިފައެވެ. މިފޮތުގެ ތިންވަނަ ބައިގައި ތާރީޚް ހިމެނިފައިވާނެއެވެ.

މިފޮތުގައި ހިމެނޭ ކަރުދާސް ތައްޔާރުކޮށް ލިޔުއްވީ ޖާމިޢާ އޮފް ޗާޕްޓަރސް (ދިރާސާތުލް) ގެ "އިސްލާމް" މާއްދާގައި ކިޔަވައިދެއްވާ މުދައްރިސުންނެވެ. އަދި މާއްދާގެ މުދައްރިސުން ދިރާސާ ކުރުމަށް ބަލާފައިވާ ފޮތްތަކާއި ޢިލްމީ ޝައްޔަތައް ހުށަހެޅިފައިވާނެއެވެ. މިފޮތުގެ މައުލޫމާތުގެ އިތުރުން، ދަރިވަރުންނަށް ވަރަށް ފައިދާހުރި ދިރާސީ ވަސީލަތްތައް ހިމެނިފައިވާނެއެވެ. އެގޮތުން ސުވާލު، ޖަވާބު، ދިރާސާ، އަދި އެހެނިހެން ފަރާތްތަކުން ލިބޭ މަޢުލޫމާތު ހިމެނިފައެވެ.

މިފޮތް ކިޔުމުގައި މަޢުލޫމާތު އެކުލަވާލެވިފައިވަނީ ފަސޭހަ ޢިބާރާތުން، ސުންނަތާއި އަދި ޤުރުއާނުގެ ބަސްފުޅުތަކާއި ޙަވާލާދީގެން ދަރިވަރުންނަށް ވިސްނުމަށް ފަސޭހަ ގޮތަށެވެ.

އަޅުގަނޑު އެއްމިޔަކަސް މިފޮތް، ޖާމިޢާ އޮފް ޗާޕްޓަރސް ދިރާސާތުލް ކޮށް ނިންމާ ދަރިވަރުންނަށް ދިރާސާކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ކުރިމަތިލައި ކަށަވަރުވެ، އިސްލާމީ ތަރުބިއްޔަތުގެ ފޮތެއް ކިޔުމަށް ދިރާސާކުރުމުގައި ފައިދާހުރި އެއްޗަކަށް ވާނެކަމަށް ވީނާ ކުރަމެވެ. އަދި ދިރާސާތުލް މާއްދާގެ ދަރިވަރުންނަށް މިފޮތުގެ ސަބަބުން ޢިލްމު ފުޅާވެ ދީނީ ޤާބިލުކަން އިތުރުވެގެން ދިއުމަށް ދުޢާކުރަމެވެ.

މިފޮތުގެ ތައްޔާރީ ކުރުމުގައި އަޅުގަނޑަށް އެހީތެރިވި އަދި ފަރުވާކަމާއި ހިތްވަރުދެއްވި ހުރިހާ ފަރާތަކަށް ވަރަށް ބޮޑު ޝުކުރު ދަންނަވަމެވެ. ޚާއްޞަކޮށް މިފޮތުގެ ތައްޔާރީ ކުރުމުގައި އަޅުގަނޑާ މަސައްކަތްކުރެއްވި އަލްއުސްތާޛު އަލްފާޟިލް އަޙްމަދު ޝަރީފު އާއި އަލްއުސްތާޛާ ޒުލައިޚާ އިސްމާޢީލަށް ޝުކުރު ދަންނަވަމެވެ. އަދި މިފޮތް ޗާޕުކުރެއްވި ކުލިއްޔާގެ އެޑިޓަރުން ފަރާތުންނާއި ޝުކުރު ދަންނަވަމެވެ. އަދި ގަވާއިދާއި އެކު މިފޮތް މަސައްކަތްކުރެއްވި ޙަޟްރަތުން ޝުކުރު ކުރަމެވެ. އަދި މުޙައްމަދު ޝަރީފް، އިބްރާހީމް އަޙްމަދު އަދި މުޙައްމަދު ޢަލީ އިބްރާހީމަށް ޝުކުރު

ޝުކުރުދަންނަވަމެވެ. އަދި މިފޮތް ފާސްކޮށްދެއްވުމުގައި އިސްނެގީ ކަންތައްތަކާ ބެހޭ އެންމެހާ މަޖިލީހުން ކޮންސަލްޓަންޓާއި ބުރަ މަސައްކަތްކުރު ފާހަގަކޮށް އެމަނިކުފާނުގެ އިސްލާހުން ކަމާބެހޭ އިސްނެގުމުގެ މިޝަނުގެ ސާފުކުރެއްވުމަށް ޝާމިލުވެވަޑައިގަތުމެވެ.

އަޅުގަނޑުގެ ދުޢާއަކީ މިފޮތުގެ ސަފަހާތަކުން ޖުމްލަތަކާ އެކު ފުރައިމަރީ ބިލްޑިންގެ ހަދައިގެން ނިކުންނަ ޗިލްޑްރަނުގެ މަޑުޖެހުމެއް އިޖުތިމާޢީ ފުރުސަތުތަކެއް ދިނުމެވެ. އަދި ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އަޅުގަނޑުމެންގެ މިމަސައްކަތަށް ﷲ ގެ ރަޙްމަތްތަކާއި މަގުބޫލު މަސައްކަތެއް ކަމުގައި ހަދާ ކާމިޔާބު ދެއްވުމެވެ.

އާމީން.

އަޙުމަދު އަބްދުލްކަރީމް

މަރާޖިޢު

1. ކީރިތި ޤުރުއާން
2. އިބްން އަބިލްއިއްޒް އަލްޙަނަފީ : "ޝަރަޙުލް ޢަޤީދަތުއް ޠަޙާވިއްޔާ" (ދާރުއްސަލާމް-1993)
3. ޑރ. ޢަބްދުﷲ ޝަރްމާދު އަލްއުމާރީ : "ޢިލްމު ޢަޤީދަތުލް އިސްލާމިއްޔާ" (ދާރުލްޤަލަމް- 2001)
4. ޑރ. މުޙައްމަދު ނަޢީމް ޔާސީން : "އަލްއީމާން އަރްކާނުހޫ، ޙަޤީޤަތުހޫ، ނަވާޤިޟުހޫ" (ދާރުލްޤަލަމް-)
5. އަބޫބަކުރު ޖާބިރު އަލްޖަޒާއިރީ : "މިންހާޖުލް މުސްލިމް" (ދާރުއްސަލާމް ކައިރޯ-1997)
6. ޑރ. މުޞްޠަފާ ސަޢީދު އަލްޚިން ، ޑރ. މުޞްޠަފާ އަލްބުޣާ، ޢަލީ އައްޝަރްބަޖީ : "އަލްފިޤްހުލް މަންހަޖީ" (ދާރުއްސަލާމް- 1996)
7. ސައްޔިދު ސާބިޤް : "ފިޤްހުއްސުންނާ" (ކިތާބުލްޢަރަބީ-1983)
8. ޑރ. މުޙައްމަދު ސުލައިމާން އަލްއަޝްޤަރު: "ތަފްސީރު ފަތްޙުލް ޤަދީރު" (ދާރުލްޤަލަމް-1999)
9. ޑރ. މުޙައްމަދު ސައްޔިދު ޠަންޠާވީ: "އަލްފިޤްހުލް މުޔައްސަރު" (ދާރުލްޤަލަމް-2002)
10. ޤަޙްޠާނީ އައްސުދައިސީ: "ތަފްސީރު ޖުޒްއު ޢައްމަ"
11. ޞަފިއްޔުއްރަޙްމާން މުބާރަކްފޫރީ: "އައްރަޙީޤުލް މަޚްތޫމް" (1988)
12. އިބްން ޤައްޔިމް އަލްޖައުޒިއްޔާ އަބޫޢަބްދުﷲ އައްދިމަޝްޤީ: "އަލްވާބިލް ޞައްޔިބު" (ދާރުއްސަލާމް-1995)
13. ޑރ. ޢަޞްރަމް ސައްޔާ އަލްޢުމަރީ : "އައްސީރަތުއް ނަބަވިއްޔަތުއް ޞަޙީޙާ" (ޢިލްމުއްސަލާމް-1998)
14. ޑރ. މުޙައްމަދު ސައްޔިދު އަލްވަކީލް: "އަލްއުމަވިއްޔޫނަ ފިއްޝަރްޤި ވަލްއަންދަލުސް" (ދާރުލްޤަލަމް-1995)
15. އައްދައުލަތުލް އުމަވިއްޔާ
16. ބަޔާނު އައްދީނުލް ބަހުރު 2 ވަނަ

ފިހުރިސްތު

އަޤީދާގެ ބައި: 8-47

1. ދީނާއި އަޤީދާގެ ތައުރީފު 8
2. މާތްاللهގެ އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތައް.. 20
3. މަލާއިކަތުންގެ ތައުރީފު.. 26
4. ރަސޫލުބޭކަލުންނާއި ނަބީބޭކަލުންގެ ތައުރީފު.. 33
5. ފޮތްތަކަށް އީމާންވުން 38
6. އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވުން 43

އިބާދާތުގެ ބައި: 49-85

7. ޠަހާރަތު.. 49
8. ނަމާދު.. 53
9. ރޯދަ.. 60
10. ޒަކާތު.. 73
11. ޙައްޖު.. 80

އިސްލާމީ ތާރީޚުގެ ބައި: 87-156

12. މުޙައްމަދުގެފާނަށް ރަސޫލުކަން ލިބިވަޑައިގަތުން.. 87
13. ފާޅުގައި ދީނަށް ގޮވާލެއްވި ދުވަސްވަރު ދިމާވި ބައެއް ކަންތައްތައް........ 94
14. މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރެއްވުން.. 100
15. އިސްލާމީ މުޖްތަމަޢު ބިނާކުރެއްވުން.. 107
16. އިސްލާމީ ޖިހާދު.. 115
17. އަބޫބަކުރު ޞިއްދީޤު ރަޟިޔަالله ޢަންހު.. 120
18. ޢުމަރު ބިން ޚައްޠާބު ރަޟިޔަالله ޢަންހު.. 126
19. ޢުޘްމާން ބިން ޢައްފާން ރަޟިޔަالله ޢަންހު.. 130
20. ޢަލީ ބިން އަބީ ޠާލިބު ރަޟިޔަالله ޢަންހު.. 135
21. ޢުމަވީ ދައުލަތް.. 139
22. ޢައްބާސީ ދައުލަތް.. 147
23. ޢުޘްމާނީ ދައުލަތް.. 152

އަޤީދާގެ ބައި

ދީނާއި ޢަޤީދާގެ ތަޢާރަފު

الدين މިއީ ވަރަށް ގިނަ މާނަ އެކުލެވިގެންވާ ލަފުޒެކެވެ. އެގޮތުގައި ކިޔަމަންތެރިވުމާއި، ކޮންޓްރޯލާ ބަލަހައްޓާކަން ދަރުވާ ޖަޒާއާއި، ޝަރީޢަތާ، ޤާނޫނު، ވަރުގަދަކަމާއި މިއްލަތާ އަދި ޝަރުޢީ ތަޢުލީމުތައް ހިމެނިގެންވެއެވެ. މާތް الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

إِنَّ ٱللَّهَ ٱصْطَفَىٰ لَكُمُ ٱلدِّينَ (އަލްބަޤަރާ 132)

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން الله ، ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ދީން ހޮއްވަވައި ޚާއްޞަކުރައްވައިފިއެވެ."

يَوْمَئِذ يُوَفِّيهِمُ ٱللَّهُ دِينَهُمُ ٱلْحَقَّ (އައްނޫރު 25)

މާނައީ: "އެދުވަހު އެބައިމީހުންގެ ޙައްޤު ޖަޒާ އެބައިމީހުންނަށް މާތް الله ފުރިހަމައަށް ދެއްވާނެއެވެ."

أَفَغَيْرَ دِينِ ٱللَّهِ يَبْغُونَ (އާލުޢިމްރާން 83)

މާނައީ: " އެބައިމީހުން އެ އެދެނީ الله ގެ ދީން ފިޔަވައި އެހެން ދީނެއް ހޯއްދައެވެ؟ .."

وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلاَّ لِيَعْبُدُواْ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلاَةَ وَيُؤْتُواْ ٱلزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ ٱلْقَيِّمَةِ (އަލްބައްޔިނާ 5)

މާނައީ: "ބާޠިލު މަގުން އެއްކިބާވެ ތިބެ الله އަށް އަޅުކަން ޚާލިޞްކޮށްދޭ ބަޔަކު، الله ގެ ޙަޟްރަތުގައި އަޅުކަން ކުރުމަށާއި، ނަމާދު ޤާއިމުކުރުމަށާއި، ޒަކާތްދިނުމަށް މެނުވީ އެބައިމީހުންނަށް އަމުރުކުރެވިގެންނުވެއެވެ. ސީދާވެގެންވާ ދީނަކީއެއީއެވެ."

وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ ٱلإِسْلاَمِ دِيناً فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي ٱلآخِرَةِ مِنَ ٱلْخَاسِرِينَ (އާލުޢިމްރާން 85)

މާނައީ: "ދީނެއްގެ ގޮތުގައި އިސްލާމްދީނުން ނޫން ދީނެއް އެދިދާ (ހޯދާފާނަމަ!) ފަހެ އޭނާގެ ކިބައިން (އެކަން) ޤަބޫލު ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި އާޚިރަތުގައި އޭނާ ވާހުށީ ގެއްލިގެންވާ މީހުންގެ ތެރޭގައެވެ."

ދީނަކީ އިސްލާމީ الله ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ފުރިހަމައިން ކިޔަމަންތެރިވުމެވެ. އެހެންކަމުން ދީނަކީ ހިތާ ދުލާ އަދި ޢަމަލީ ނިޒާމެއް އެކުލެވިގެންވާ ދިރިއުޅުމުގެ މަގެވެ. ދީނުގެ ކަންތައްތަކުގައި އިސްލާމްދީނަށް ބާޠިލުވާކަމާ، އަދި ކަންކަމުގެ ދިރިއުޅުން އުފެއްދެވި ރައްބު ބާޠިލުކުރެއްވުމުގެ މަސައްކަތްތަކުން ވުރެ ފުރިހަމައަށް އިންސާނުންނަށް ދެއްވި ދިރިއުޅުމުގެ ނިޒާމަކީ ދީނެވެ. މިއަދު ދުނިޔޭގައިވާ މިފަދަ ދީނަކީ ހަމައެކަނި އިސްލާމްދީނެވެ. މިދީން އެކުލެވިގެންވާ މައިގަނޑު ނިޒާމުތަކުގެ ތެރޭގައި ވޭ:

ހ. އަޅުކަމުގައި الله އަށް ޚާލިޞްވުން.
ށ. ކިޔަމަންތެރިވުން الله އަށް ޚާލިޞްކުރުން.
ނ. ޢަޤީދާގެ ބައިތަކާއި ޝަރީޢަތާއި މުޢާމަލާތު އަދި އަޚްލާޤުގެ ބައިތައް.
ރ. ޖަޒާދެއްވުން.

ދީނަކީ ކޮންމެ މުޖުތަމަޢެއްގައިވެސް ވާ އިޖްތިމާޢީ އަސާސެކެވެ. ތާރީޚަށް ބަލާއިރު ކޮންމެ އުންމަތެއްގެ އިތުރުން އިޖްތިމާޢީ ކޮންމެ ސަގާފަތަށް ދީނުގައި ބިނާވެގެންވެއެވެ. އިންސާނުން އެކުވެ އުޅޭ މުޖުތަމަޢެއްގެ ތެރޭގައި އެއްބައިވަންތަކަމާއި ސުލްޙަ މަސައްކަތްކުރާއިރުގައި އިތުރުން ބިނާކުރާ ރޫޙާނީ ކަމެއް ދީނެވެ. الله ގެ ޙަޟްރަތަށް އިންސާނާގެ ޙައްޤުތައް މިދިއުމާއި އިންސާނުން ފަރުވާއިތުރު ބޭނުން ދިރިއުޅުން ބަލަހައްޓަނިވި ޙައްޤުތަކަށް ފާހަގަކޮށްފައި ތާރީޚީ ބައެއްތަކެއް ދީނެވެ. އަދި ޙަޤީޤަތުގައި،

ބޭނުމަކީ މުސްލިމުންނާމެދު، ގާނޫނީ ޒިންމާތަކުން ބުރަވެވޭ ބާރު ދޭތެރެ ނޫން ދީނީ މުޢާމަލާތުގައި ފުރިހަމަކަމާއެކު ގާނޫނުތައް ކަނޑައެޅުމެވެ. މިހެންވެ ސުންނަތަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުން ގާނޫނުތަކަށް ބަދަލު ނާންނާނެއެވެ. އަދި ހަމައެކަނި މާނަކުރުމުގައި ވާނީ ދީނީ ގާނޫނު ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ ގޮތެއް ދެނެގަތުމެވެ.

އަޤީދާ

"އަޤީދާ" މިބަސް ނެގިފައިވަނީ "އިޢުތިޤާދު" މިބަހުންނެވެ. އަދި "އަޤްދު" މިބަހުން ކަމުގައިވެސް ބުނެވެއެވެ. އިޢުތިޤާދުގެ މާނައަކީ ތެދުކަމަށް ގަބޫލުކުރުމެވެ. އަޤްދުކުރުމަކީ ވާޖިބުކަމެއް އަދާކުރުމަށް އެއްބަސްވުމެވެ. އެހެންކަމުން އަޤީދާއަކީ އިންސާނާ ހިތުގައި ޝައްކުކުރުމެއްނެތި ވަރުގަދަކޮށް ގަބޫލުކުރާކަންތައްތަކެވެ. އަދި އިސްލާމީ އަޤީދާއަކީ ދީނީގޮތުން ކަށަވަރުކޮށް ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް ނުވަތަ އީމާންކަމުގެ ރުކުންތައް ހިތުގައި ޝައްކުކުރުމެއްނެތި ވަރުގަދަކޮށް ގަބޫލުކުރުމެވެ.

މި އަޤީދާ އިންސާނާގެ ހިތުގައި ޤާއިމުވެފައިވާ މިންވަރަކުން الله އަށް ކިޔަމަންތެރިވުމުގައި އޭނާއަށް ކުރިއަރަންދެއެވެ. އަދި ހުއްޓުމަކާނުލައި އަމަލުތަކުގައި އިންސާނާ ދެމިހުރުމުގެ ސިފައިގެ އަޤީދާ ހަރުދަނާ ކުރުމެވެ.

އިސްލާމީ އަޤީދާގައި ހިމެނިގެންވާ ބައެއް ކަންތައްތަކަކީ ޣައިބުގައިވާ ކަންތައްތަކެވެ. އަދި އަނެއްބައި ކަންތައްތަކަކީ އެއީ ޣައިބުގައިވާ ކަންތައްތަކެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް އެހުރިހާކަމަކަށް ފުރިހަމައަށް އީމާންވެވުންނެތި މުސްލިމަކަށް ނުވެވޭނެއެވެ. ޣައިބަށް އީމާންވުމަކީ ބައެއްމީހުން ދެކޭގޮތުގައި އެކަށީގެންނުވާ ކަމެއްނޫނެވެ. ނަމަވެސް ޣައިބަށް އީމާންވުމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެއްކަން ބުއްދީގެ ގޮތުން ބަޔާންކޮށްދީފައިވެއެވެ. ސަބަބަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޙަވާސްތަކުން ވަރަށްގިނަ ތަކެތި އެއްވެސް ގޮތަކުން އަޅުގަނޑުމެން ދެކެނުލެވޭކަމެވެ. އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިރިއުޅުމުގައި ދާއިމާ އެހީތެރިކަން ދެއްވައިދޭ ހަޖަމެއްގެ ބައިތަކާއި ކަންތައްތައް ފެނިގެންނުވާ ތަކެތި ހިމެނިގެންވެއެވެ. މިސާލަކަށް ބަނޑުހައިވުން ، ލޯބި ، ހިތާމަ ، އުފާ ، ހޫނު ، ވައި ، އަލި އަދި އަނދިރި ފަދަ ތަކެއްޗާއި ކަންތައްތަކެވެ.

އިސްލާމީ އަޤީދާ ބިނާވެގެންވަނީ ހަ ރުކުނެއްގެ މައްޗަށް އީމާންވެ ބަހާއި އަމަލުން ކިޔަމަންތެރިވުމުގެ މައްޗަށެވެ. އެއީ، الله އަށް އީމާންވުމާއި، މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުމާއި އެކަލާނގެ ބާވައިލެއްވި ފޮތްތަކަށް އީމާންވުމާއި، ރަސޫލުބޭކަލުންނަށް އީމާންވުމާއި، އާޚިރަތްދުވަހަށް އީމާންވުމާއި އަދި ހެޔޮ މިންވަރާއި ނުބައިމިންވަރަށް އީމާންވުމެވެ.

> އިސްލާމީ އަޤީދާ ބިނާވެގެންވަނީ ހަ ރުކުނެއްގެ މައްޗަށް އީމާންވެ ބަހާއި އަމަލުން ކިޔަމަންތެރިވުމުގެ މައްޗަށެވެ. އެއީ، الله އަށް އީމާންވުމާއި، މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުމާއި، އެކަލާނގެ ބާވައިލެއްވި ފޮތްތަކަށް އީމާންވުމާއި، ރަސޫލުބޭކަލުންނަށް އީމާންވުމާއި، އާޚިރަތްދުވަހަށް އީމާންވުމާއި، އަދި ހެޔޮ މިންވަރާއި ނުބައިމިންވަރަށް އީމާންވުމެވެ.

> އިސްލާމީ އަޤީދާއަކީ ދީނީގޮތުން ކަށަވަރުކޮށް ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް ނުވަތަ އީމާންކަމުގެ ރުކުންތައް ހިތުގައި ޝައްކުކުރުމެއްނެތި ވަރުގަދަކޮށް ގަބޫލުކުރުމެވެ.

ޢަޤީދާއަށް (އީމާނަށް) އިންސާނުން ބޭނުންވާ ސަބަބު

ޢަޤީދާއެއް [illegible]

[illegible]

[illegible]:

1. ﷲގެ ޢަޛާބުން [illegible] މާތްﷲ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

إِنَّ ٱلَّذِينَ آمَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ ٱلْفِرْدَوْسِ نُزُلاً خَالِدِينَ فِيهَا لاَ يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلاً

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން [illegible]"

2. ދުނިޔޭގައި [illegible]

[illegible] "لا إله إلا الله" [illegible]." (މުސްލިމް)

3. [illegible]

[illegible] ﷲ [illegible] لا إله إلا الله [illegible]." (ބުޚާރީ، މުސްލިމް)

4. [illegible]

[illegible]." (ތިރުމިޛީ)

5. [illegible]

ﷲ [illegible] ސޫރަތުއްނޫރުގެ 39 ވަނަ އާޔަތުގައި [illegible] ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ ٱلظَّمْآنُ مَآءً حَتَّىٰ إِذَا جَآءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئاً وَوَجَدَ ٱللَّهَ عِندَهُ فَوَفَّاهُ حِسَابَهُ وَٱللَّهُ سَرِيعُ ٱلْحِسَابِ

މާނައީ: "[illegible] މާތްﷲ [illegible]

ހިސާބު ހަމަވަން، އަހަރެމެންގެ ފުއްދަވައިދެއްވާށެވެ. اللهُ ހިސާބުބެއްލެވުން އަވަސްވެ ވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

6. ފާސިދު ޢަޤީދާގެ ސަބަބުން ޢަމަލުތައް ބާޠިލުވެގެންދޭ: އައްޒުމަރު ސޫރަތުގެ 65 ވަނައާޔަތުގައި اللهُ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ.

وَلَقَدْ أُوْحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلْخَاسِرِينَ

މާނައީ: "އަދި (ދަންނާށެވެ!) ހަމަކަށަވަރުން. ކަލޭގެފާނަށާއި، ކަލޭގެފާނުގެ ކުރީގައި އުޅުއްވި ނަބީބޭކަލުންނަށްވެސް، ވަޙީކުރައްވައިގެން ވަނީ : "ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކަލޭ، اللهُ އާއި އެހެން އެއްޗެއް، ޝަރީކުކުރެއްވިނަމަ، ކަލޭގެފާނުގެ ޢަމަލުތައް ގެއްލިހިނގައި ދާނެކަމެވެ! އަދި، (އެހެންކަމުން) ކަލޭގެފާނު ހިނގާނެ ގެއްލުންވެރިވާ، (ދުނިޔޭގައިވެސް) ގެއްލުންވެރިވާ މީހުންގެ ތެރޭގައެވެ."

7. ޝިރުކުގެ ސަބަބުން اللهُ ގެ ރަޙުމަތާއި ސުވަރުގެއިން މަޙްރޫމުވެގެންދޭ: އަލްމާއިދާ ސޫރަތުގެ 72 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތް اللهُ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ.

إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيهِ ٱلْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ ٱلنَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން މާތް اللهُއަށް ޝަރީކު ކުރާމީހާގެ މައްޗަށް މާތް اللهُ ސުވަރުގެ ޙަރާމްކުރައްވައިފިއެވެ. އޭނާގެ ވަދާނެ ތަނަކީ ނަރަކައެވެ. އަނިޔާވެރިންނަށް، އެހީތެރިންކަމުގައި ވާނޭބަޔަކު ނުވެއެވެ."

8. ބިދުޢަ ޢަޤީދާގެ ސަބަބުން އިންސާނުންގެ އަޚުލާޤު ހަލާކުވެ، މުޖުތަމަޢަށް ގެއްލުންވުން.

ޙިރާ ރަސޫލާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމްގެ ވަގުތު ދީނަށް ސަޙާބުބޭކަލުން އިލްމުކަން ފުރިހަމަކުރައްވައި ބިދުޢަ އަޚުލާޤުގައި ގެނެސްދިނުމެއް ނުކުރައްވައެވެ. މިގޮތުން މިޒާނުގައި އަންގަބަޔާ އެއްގޮތްވާ ބިދުޢަ އަޚުލާޤީކަމެއްގައި، ޙިރާ ރަސޫލާއި އެކަމުގައި ޙަލާލުކަމާއި ޙަރާމުކަން ބިޔަނު ބިދުޢަ އަޚުލާޤުގެ ވެރިންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ބަޔާންކުރެއްވުމުގެ މާނައިގައިވެއެވެ. "އަލްޙަމްދު ބިއްލާހި ހިއްސާ އެއް ނެތް ތިބޭ ބަޔަކީ ހިލާފުކަމެއް ނުވާނެއެވެ." "އަދި ބިދުޢަތްތަކަށް ފަރާތްތެރިވާ ތަޅުމުގެ ދިނުމެއްނުވެއެވެ."

އެކަން ބަޔާންކުރެއްވުމުގެ މާނައިގައިވެއެވެ. "ފުރިހަމަ ދުސްތޫރެއް އެކަމުގެ ދުށާއި އަޅުގެ ނުބައިކަމުން އެކަން މުސްލިމުން ސަލާމަތްވެގެންވާ މިންވަރެވެ."

9. އިޖްތިމާޢީ ނިޒާމްތަކަށް ހުރުމަތްތެރިކަން ހިފުމާއި، މިސްކީނުންގެ އަޚުލާޤާއި މުޢާމަލާތް ގެއްލުމުގެ ނަފްސާނީ ބަލިތަކާއި ޖެހުނީ އެދުންވެރިކަމުން ޖޯ" މާއްދީ ބަލިތަކުން ޙައްޤާތެރިކަމުން އަޚުލާޤީ އިސްލާމީ އަޤީދާއެވެ. އަދި ހަމަޖެހޭ މުޖުތަމަޢަށް ބިނާކުރުމަށް ބާރުގަދަ މުސްލިމުގެ ދިރުން އެހީވެސް ހަމަ މި އަޤީދާގެ ސަބަބުންނެވެ.

މާތް اللهُ އަށް އީމާންވުމުގެ ނަތީޖާ ދިރިއުޅުމަށް އަސަރުކުރާގޮތް

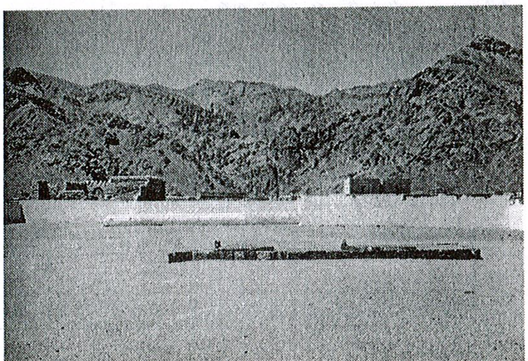

ހުދައިބިއްޔާގައި ހުރި ވިސްނާ ފުރުން اللهُ ވޮޑިގެންވާކަން ގެބުދުކުރަނީއެވެ.

އިސްލާމް ދީނުގެ މައިގަނޑު އަސާސަކީ ހުރިހާ ވޮޑިގެންވާ އެއްކައުވަންތަ اللهُ އަށް އީމާންވުމެވެ. اللهُ އަށް އީމާންވުމުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަންތައްތައް ދަނެގަންނަން ޖެހެއެވެ.

1. اللهُ ގެ ރުބޫބިއްޔަތާއި އުލޫހިއްޔަތަށް އީމާންވުން.
2. اللهُ ގެ ނަންފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތަކަށް އީމާންވުން.

اللهُ އީ އަޅުކަމަށް ހައްގުވާ ޤާދިރުވާ، ޙިކުމަތްތެރިވާ

ތަރިތަކާއި ކަނޑުތަކަށް الله ގެ ކުދުރަތުން ފެންނަ ކަމުގެ
ހެކިތަކެވެ.

އެއްކަހަލަވަންތަ ތަރިތަކާއި ދުނިޔޭގެ، ސުންނަތާއި، ސަބަބުތަކާ މަތީގައި ކާއިނާތު ހިނގަމުންދާނެ ގޮތް ތަރުތީބު ކުރައްވާ ހިންގަވަމުން ގެންދަވާ އަދި މަރުއްވާ ދިރުއްވުމުގައި ކުދުރަތުވަންތަ ބާރުވެރި ފަރާތަކީ އެކަލާނގެ ކަމުގައި ހިތުން ވަދުރުކަން ޝައްކުކުރުމަކީ ގޯބުލުކުރުމަކީ الله ގެ ރުބޫބިއްޔަތަށް އީމާންވުމެވެ.

ބޮޑާކަމާއި، ތަރުތީބުވެފައިވާ ދުނިޔޭގެ އިތުރު ހަމަޖެހިފައިވާ ބާރަކީ އެއްވެސް ފަރާތަކަށް الله ގެ ރުބޫބިއްޔަތަށް އިންކާރުކުރުން އެކަލާނގެ ވަޙްދާނިއްޔަތު ކަމަށް، ކާއިނާތު އުފެދުނީ އެކަނި ސަބަބުތަކުން ކަމަކަށް ނުބުނެވޭނެއެވެ. މިފަދައިން ބަލާއިރު ހަމަ ބުއްދިއާއި ހެކިކަން ނުވާނެއެވެ.

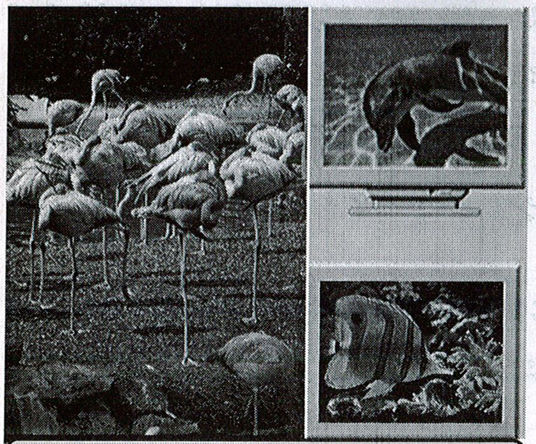

ޖަނަވާރުތަކާއި ކަނޑުމަސްތަކަކީ ބޮޑުކަމެއް الله ގެ
ކުދުރަތުގެ ހެކިތަކެއް ދޭހަކުރެއެވެ.

الله އަށް އީމާންވުމަކީ މުސްލިމުންގެ ދީނުގެ ފުރަތަމަ ވާޖިބެވެ. މިކަން ދެނެގަތުމަކީ އިލްމުންނެވެ. ބައެއްމީހުން ހަބޫޅު ކުރުމުގެ ވަސީލަތެއް އިންސާނާގެ ހިތަށް ވަދެގެން ދާ އެކަލާނގެ ވަހީ ޢަޤީދާއެވެ. އިތުރުން ފެންނަން އަދި ސިފަކުރެވޭ ބޮޑެތިކަންކަން ކާއިނާތުގައިވާ الله ގެ ކުދުރަތުވަންތަކަމުގެ ހެކިތަކެއް، އިންސާފު ދުނިޔެ ހަމަޖެހުމަކަށް އިތުބާރު ބާރުވެ ކުރުމުން އެކަލާނގެ ވަޙީދުވާކަން ކަށަވަރުކޮށްދެނީއެވެ. اللهވަޙީދުވާކަމުގެ ހެކިތަކެއް ކާއިނާތުގައިވާއިރު، الله ގެ ވުޖޫދުވާކަން ވެސް ދޭހަކުރުވައިދެއެވެ.

الله ވަޙީދުވާކަމުގެ ނަޤްލީ ދަލީލު

ކާއިނާތުގައިވާ ކޮންމެ އެއްޗަކީ އުފެއްދެވިފައިވާ މަޚްލޫޤެކެވެ. އެތަކީ އުފެއްދެވި ހުރިހާ ވަޙީދުވާކަން ދޭހަކޮށް ކަށަވަރެވެ. އެހެނީ އެކި ސިފަސިފައިން ހިނގަމުންދާ ގޮތުގައި، ނުވަތަ އިސްލާމީ ޢިލްމުވެރިންގެ ނަޒަރުން ދިރުމުގެ ހުރިހާ ނުފެނިއެވެ. އަދި އިލްމުވެރިން ނަމަވެސް "ރަސޫލުން" އެއްކަލަ އުފެއްދެވުމުގެ ބޮޑުކަން ގޮތުގައި ކަމެއް ނެތެވެ.

الله ވަޙީދުވާ ކަމުގެ ނަޤްލީ ދަލީލުތަކުގެ ތެރޭގައި އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ހިމެނެއެވެ.

1. الله ވަޙީދުވާކަމާއި އެކަލާނގެ ނަންފުޅުތަކާއި، ސިފަފުޅުތަކާ ބެހޭގޮތުން އެކަލާނގެ ޚަބަރުދެއްވާ އަންގަވާފައިވެއެވެ.

މާތް الله އަލްފާތިޙާ ސޫރަތުގައި ވިދާޅުވެއެވެ.

ٱلْحَمْدُ للَّهِ رَبِّ ٱلْعَالَمِينَ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

މާނައީ: "ހުރިހާ ޙަމްދެއް ޢާލަމްތަކުގެ ރަސްކަލާނގެ الله އަށެވެ. (އެއީ) ރަޙްމާންވަންތަ ރަޙީމްވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

ޠާހާ ސޫރަތުގެ ސާދަވަނަ އާޔަތުގައި الله ވިދާޅުވެއެވެ.

إِنَّنِيٓ أَنَا ٱللَّهُ لَآ إِلَـٰهَ إِلَّآ أَنَاْ فَاعْبُدْنِيْ وَأَقِمِ ٱلصَّلَاةَ لِذِكْرِيٓ

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ الله އެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފިޔަވައި، ޙައްޤުވެގެން އަޅުކަންވާ އެހެން އިލާހަކު ނުވެއެވެ. ފަހެ، ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް އަޅުކަން ކުރާށެވެ! އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ މަތިން ހަނދުމަ ކުރުމަށްޓަކައި ނަމާދު ޤާއިމުކުރާށެވެ!"

2. ރަސޫލުބޭކަލުންނާއި ނަބީ ބޭކަލުން الله ފޮނުއްވާ ކަމުގެ ޚަބަރު ދެއްވާ އެކަލާނގެއަށް ކިޔަމަންތެރިކަން ގޮވާލެއްވުމަށް ފޮނުއްވިއެވެ. މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން ގިނަބަޔަކު މިކަން ގަބޫލުކުރުމުން އައިސްފައިވެއެވެ.

3. ޤުރްއާނުގެ އިޖުތިމާޢީ ގޮންޖެހުމުން ޖަވާބުދިނުމުން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް ކުޅަދާނަވެގެންނުވެއެވެ .

الله ވޮޑިގެންވާކަމުގެ ދަލީލު އަދި ސައިންޓިފިކް ހެކިތައް

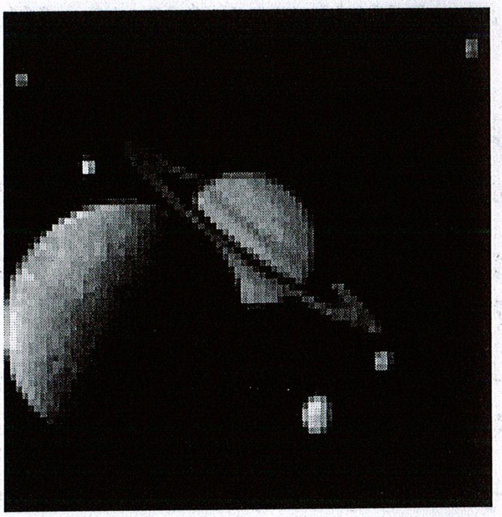

1. އެއްވެސް މަޚްލޫޤެއް އަމިއްލައަށް ނުއުފެދެން.
2. އިއްތިފާޤުން ދިރުމެއް ވުޖޫދުވުން ކަމުން ބެއްދި ގޮތަކަށް ނުކުރެވުން.
3. ކާއިނާތުގައިވާ އިތުރީ ސިސްޓަމްތަކާއި ހުރި ޤުރްއާން ބަޔާންކުރާ ގޮތައި ، ޢިލްމީ ބުރުހާނުވުން.
4. ކާއިނާތު ހެއްދެވި ފަރާތެއް ވާންޖެހޭކަމަށް ޢިލްމީ ހެކިތަކުން ދޭހަވުން
5. ދި ރުގެ އުފެއްދުމާއި، ދިރުން ދަމަހައްޓައި، މަދު ކޮސްމިކް ކުރުމަށް ބޭނުންވާ ސައިންސްވެރިންނަށް ހައިރާންކުރުވަނިވި މިސާލުތަކެއް ނަގާލާފައިވުން.
6. ކާއިނާތު ހެއްދެވި ކަމަށް އަމިއްލައަށް ބުނާ އެހެން ފަރާތެއް ނުވުން.
7. ކައުންޓިއާ ނިޒާމްތަކާއި ހިސާބުކުރުމަށްޓަކައި ފިޒިކަލް ހިސާބުތަކުން ކެމިކަލް ސައިންސްތަކާއި ސަބަބު ބަޔާންކޮށްދޭ ހިސާބުތަކުން ދެއްކުމާއި އަދި އެކަލާނގެ އެކަށީގެންވާ ހިތްވަރު ކުރެއްވުމުން ހުއްޓެން.

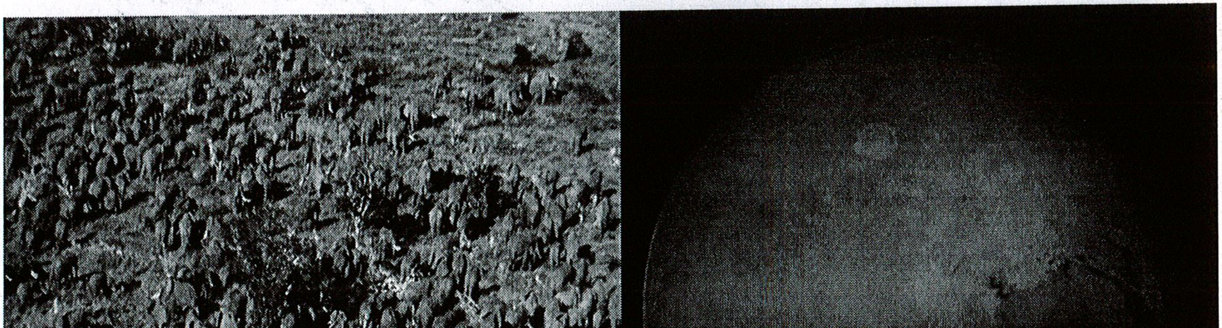

ދިރުމުގެ ނިޒާމު ކޮންމެއެއްޗަކީވެސް الله ވޮޑިގެންވާކަމުގެ ހެކިތަކެވެ.

އިންސާނުންގެ އުފެއްދުންތަކާއި ވަށައިގެންވާ ތަކެތީގައި ﷲ ގެ ކުދުރަތުގެ ނިޝާންތަކެވެ.

8. އެއްގޮތް ހަމަޖެހުން ނުފެންނަކީ އެ އެއްގޮތް ނެތިކަމުން ބުނެ ދެއްކުން އޮތީ ގެއްލެއް ކަމަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި ޖެހުން ނުފެންނަ ހިތުގެ އެއްގޮތް ވާކަން އޮޅުވާލީގެ ޙަސަދުވެރިކަން ދެނެގަނެވެއެވެ. މިގޮތުން ﷲ އާއި، ރަސޫލާ ދެކެ ވާ ލޯބި ﷲ އަށް ކިޔަމަންތެރިވުމުން ކުރާކަންތަކެއް ތަކުރާރުކުރެވެއެވެ. އަދި މުއުމިނުންނަށް ދެކެ ވާ ލޯބި އެމީހުންގެ ބަސް އަހާ ކިޔަމަންތެރިވުމުން ދެނެގަނެވެއެވެ. ﷲ ވާޖިބުވާކަމުގެ ޙަސަދުތައް ވަތަނީގެން މިވާ ކާފިރުންނާއި، އަދި އަމިއްލަ ނަފްސުން ބަލައިލިކަމުގައިވިޔަސް ފެންނަން އެބައޮތެވެ.

ﷲ ގެ އުލޫހިއްޔަތަށް އީމާންވުމަކީ އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަމުގައި ކިޔަމަންތެރިކަން ހާޞިލްކުރުމެވެ. ބަހާއި ޢަމަލުން އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވުމެވެ.

ﷲ ގެ ނަންފުޅުތަކާއި، ސިފަފުޅުތަކަށް އީމާންވުމަކީ ޤުރްއާނާއި ސުންނަތުގައި ބަޔާންވެގެންވާ ނަންފުޅުތަކާއި، ކައިފިއްޔަތު ބަޔާންކުރުމަކާނުލައި، މިޘާލު ޖެހުމަކާނުލައި، ތަޢުޠީލު ބަދަލުކުރުމަކާނުލައި އީމާންވުމެވެ. އަދި ﷲ ގެ ސިފަފުޅުތަކަށް ދެނެގަތުމަށް އަޅާބަލައިގެން ނުވާނެކަމާއި، ﷲ ގެ ސިފަފުޅުތަކާއި މަޚްލޫޤުންގެ ސިފަތައް ވައްތަރު ނުކުރުމާއި، އިންސާނުންގެ ސިފަތަކާއި ބަރާބަރު ނުވާނެކަމަށް ޤަބޫލުކުރުމެވެ. ﷲ ގެ ސިފަފުޅުތަކާއި އެއްވެސް އެއްޗެއް ބަރާބަރެއް ނުވާނެކަމަށް ހިތުން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކުރުމެވެ. ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާއަށް ހިމެނޭ ސިފަފުޅުތައް ޤަބޫލުކުރުމެވެ.

އީމާންކަން

“އީމާން” މިބަހުގެ ލަފުޒީ މާނައަކީ ކަމެއް ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކުރުމެވެ. ޔޫސުފް ސޫރަތުގެ 17 ވަނަ އާޔަތުގައި ﷲ ވަޙީކުރައްވާފައި ވެއެވެ..

وَمَآ أَنتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ

މާނައީ: “އަދި އަހަރުމެން ތެދުވެރިން ކަމުގައިވިޔަސް ކަލޭގެފާނު އަހަރުމެންގެ ބަސް ތެދު ނުކުރައްވާނެއެވެ.”

ޝަރުޢީގޮތުން އީމާންކަމަކީ އީމާންކަމުގެ ރުކުންތައް ހިތުން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކުރުމާއި ދުލުން ބުނުމާއި ގުނަވަނުން ޢަމަލުކުރުމެވެ. އީމާންކަމުގެ ރުކުންތަކަކީ ހަ ކަމެކެވެ. އީމާންކަމުގެ ރުކުންތައް ބަޔާންކޮށްދެއްވާ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ބަޤަރާ ސޫރަތުގެ 4،2 ވަނަ އާޔަތުގައި ﷲ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَاناً وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ٱلَّذِينَ يُقِيمُونَ ٱلصَّلاَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ أُوْلَـٰئِكَ هُمُ ٱلْمُؤْمِنُونَ حَقّاً

މާނައީ: "ތެދުވެރި މުއުމިނުންކަމުގައި ވާކަން ކަށަވަރީ، الله ގެ ނަންފުޅު ގެނެވުނު ހިނދު، އެބައިމީހުންގެ ހިތްތައް ބިރުވެރިވާ މީހުންނެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ބާވައިލެއްވި އާޔަތްތައް ކިޔަވައިދެވިއްޖެނަމަ، އީމާންކަން އެބައިމީހުންނަށް އިތުރުވެގެންދާ މީހުންނެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތަށް ވަކީލުކުރާ މީހުންނެވެ. އެބައިމީހުންނީ ނަމާދު ޤާއިމުކޮށް، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ރިޒުޤުން ޚަރަދުކޮށް އުޅޭމީހުންނެވެ. ޙަޤީޤަތުގައި ތިޔަ (ތެދުވެރި) މުއުމިނުންނަކީ ހަމަ އެބައިމީހުންނެވެ. (މަތިވެރި) ދަރަޖަތަކާއި ފާފަ ފުއްސެވުމާއި ދީލަތި ދެއްވުންތައް އެބައިމީހުންގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުގައި އެބައިމީހުންނަށްޓަކައި ވެއެވެ."

الله ތަޢާލާ ވަޙީގެންވާ ބަސްގެ އީމާންތެރިކަމުގެ އެކަށީގެންވާ ދަލީލުތަކެކެވެ. އެއީ:

1. ޝަހާދަތުގެ ހިތްސިކުނޑިނުވާ ސަމާލު އަޅާ.
2. މި އީމާނުގެ ތެދުވެރިކަން ހާމަ ކަމާއި ކުޅާ އަމަލު.

° އީމާން ހެޔޮޢަމަލުތަކުގެ ސަބަބުން ދިރުމަތިކަން ގުޅިހަމަކުރުމުގައިކަމުން އިތުރުވެގެންދާނެއެވެ. ކުށާ އަމަލު މަދުވެވުން އީމާން އުނިވެގެންދެއެވެ. އަދި އީމާންކަން އުނިވުމުން މަދުވެވުމުގެ ސަބަބުން ދީން ނެތިގެން ދަނީއެވެ، ކުށާ ފާޅު އަމަލުތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ.

އިސްލާމްކަން

"އިސްލާމް" މިބަހުގައި ހިމެނިގެންވާ މާނަތަކެއް ވެއެވެ. އެއީ:

1. އިޚްލާޞްތެރިކަން.

މިކަމަށް އިޝާރާތްކުރައްވާ އަލްއަންޢާމު ސޫރަތުގައި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

قُلْ إِنَّ صَلاَتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَالَمِينَ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَبِذٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَاْ أَوَّلُ ٱلْمُسْلِمِينَ

މާނައީ: "ކިޔާދެއްވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ނަމާދާއި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ (އުޟްޙިއްޔާ) އަޅުކަންތަކާއި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ދިރިހުރުމާއި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަވަހާރަވުން ވަނީ ޢާލަމްތަކުގެ ވެރި الله އަށެވެ. ، އެކަލާނގެއަށް އެއްވެސް ޝަރީކަކު ނުވެއެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އަމުރުކުރައްވާފައިވަނީ އެގޮތަށެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނީ (މިއުއްމަތުގެ) މުސްލިމުންކުރެ އެންމެ ފުރަތަމަ މީހާއެވެ."

2. ފާފަތަކާއި ޙަސަދަތަކާއި ޝަކުވާތަކާއި ޙަސަދަތަކުން ސަލާމަތްވުން.

އައްޝުޢަރާއު ސޫރަތުގެ 84 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތް الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

إِذْ جَآءَ رَبَّهُ بِقَلْب سَلِيم

މާނައީ: އެއީ ސަލާމަތްވެގެންވާ ހިތަކާއިގެން އެކަލޭގެފާނުގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތަށް ތަޝްރީފްފުޅު ގެންދެވި ހިނދުއެވެ.

3. ޚިޔާނާތްތެރިކަމާއި، ބަދުގެން އިބުރާވުން.

ޖިންނީ ސޫރަތުގެ 14 ވަނަ އާޔަތުގައި ﷲ ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވިދާޅުވެއްވާފައިވެއެވެ.

وَأَنَّا منَّا ٱلْمُسْلمُونَ وَمنَّا ٱلْقَاسطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُوْلَـٰئكَ تَحَرَّوْاْ رَشَداً

މާނައީ: "އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންމެންގެތެރެއިން މުސްލިމުންނާއި، އަނިޔާވެރި ކާފިރުން ހިމެނިގެން ވެއެވެ. އިސްލާމްވެއްޖެ މީހުންނީ ފަހެ ތެދުމަގު އެދިގަތް މީހުންނެވެ."

4.ޙައްޖުގެ އަމިއްލަ ދެރުންތަކާއި ބޮޑާއި އިސްލާމީ ދީނުގެ ވަކި ފަރާތުގެ އަމުރަށް ކިޔަމަންތެރިވެ ބޯލަނބާން.

ޝަރުޢީ ގޮތުން އެކަމާއިގުޅޭ އިންސާނުންނާއި މުޙާރިނޯތް ޝަރުޢުގެ ތެރެއިން އެފުރުޞަތު ﷲ ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާއެވެ.

އައްނިސާއު ސޫރަތުގެ 125 ވަނަ އާޔަތުގައި އެކަލާނގެ ވިދާޅުވެއްވާފައިވެއެވެ.

وَمَنْ أَحْسَنُ ديناً ممَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لله وَهُوَ مُحْسنٌ واتَّبَعَ ملَّةَ إبْرَاهيمَ حَنيفاً وَٱتَّخَذَ ٱللَّهُ إبْرَاهيمَ خَليلاً

މާނައީ: "ހެޔޮކަންތެރިއެއްގެ ހާލުގައި ތިމަންމެންގެ ﷲ އަށް ކިޔަމަންތެރިވެ އަދި ތެދުމަގަށް އެއްބައިވާ ޙަނީފު ދީނަށް ތަބާވާ މީހެއްގެ ދީނަށްވުރެ ރަނގަޅު ދީނެއް ކާކުގެ ދީނެއް ހެއްޔެވެ؟ ﷲ ، ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު އިބްރާހީމުގެފާނު ޚަލީލުކުރެއްވިއެވެ."

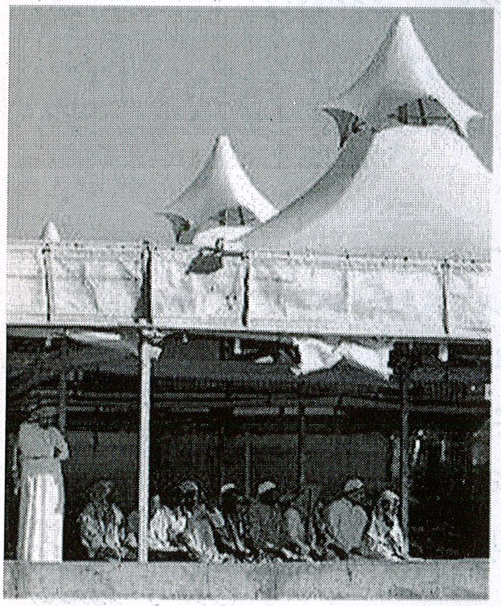

"އިސްލާމް" މިބަހުގެ ޝަރުޢީ މާނައަކީ ﷲ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންވުމާއި ނަހީކުރެއްވި ކަންތަކުން އަމިއްލަ ނަފްސު ބޯލަނބާ ކިޔަމަންތެރިވުމާއި ﷲ ގެ ޙަޟްރަތުގައި ތަސްލީމުވެ ޙައްޤުﷲ އަދާކުރުމަށް ސަމާލުވެ ގެންގުޅޭ ދީނުގެ ހުރިހާ އަސްލުތަކެއް ގޮތުން ބަލައި އަމަލުން އެކަންކަން ޤަބޫލުކުރުމެވެ.

މި މާނައަށް ވިސްނާލާއިރު ކޮންމެ އިސްލާމްކަމެއްގައި އިޚްލާޞް ފުރިހަ ފަރުސަތެއް އެންނާނެއެވެ. މި އިޚްލާޞް ފަރުސަތާއިން މުސްލިމުންގެ އިޖްތިމާޢީ ހަމަކަށަވަރުކަމެވެ. އަދި މުސްލިމުން ތެދުވެރިކަމާއި ގުޅުވައިގެން "އިސްލާމްގެ 6 ރުކުނެއް ހިއްސާ ކަރާތާ ވަކި ބައިނަލްއަޤްވާމީ" ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ދެކެމެވެ. މުސްލިމުންގެ މުއާމަލާތްތަކުގައި އިތުބާރު، އަދި ސުލޫކާއި ދިރިއުޅުމުގެ ގޮތްގޮތުގައި އިސްލާމީ އަޚްލާޤުގައި ޝަރުޢީ ގޮތުން ކަނޑައަޅާ އަސްލެވެ. އިސްލާމްކަމުގެ ރުކުންތަކުގެ ތެރޭގައި އަރުވާތަކުން "އަދާކުރަންޖެހޭ" ފަރުޟު އަޅުކަންތަކުގައި ޙައްޖު އަޅުކަންތައްވެއެވެ. އަދި ކުރުން ޙައްޖު ކަންތައްތަކުގައި ވާޖިބުވެއްޖެ ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ.

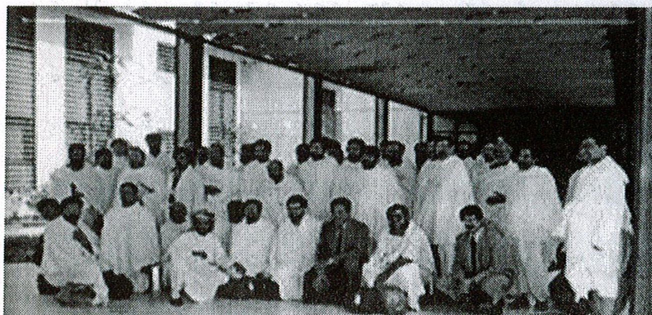

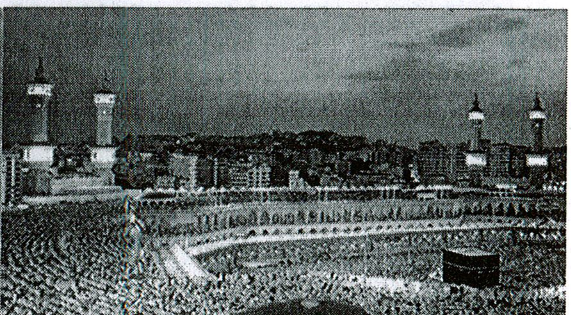

މުޅި ﷲ އަށް ކިޔަމަންތެރިވެ އަދާކުރުމަކީ ﷲ ގެ އަމުރުފުޅުތަކާ އެއްގޮތަށް އަމަލު ކުރުމާއި ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރުވުމެވެ.

އިހްސާންތެރިކަން

އިހްސާންތެރިކަމީ އިޚްލާސްތެރިކަމުގެ އެންމެމަތީ ދަރަޖައެވެ. އެއީ ﷲ ދެކެދެކެ ހުރެ އަޅުކަން ކުރާފަދައިން (ބިރުވެރިކަމާއި، ލޯބިވެރިކަމާއި، އިޚްލާސްތެރިކަމާއި ފުރިހަމައިން) އެކަލާނގެއަށް ކިޔަމަންތެރިވެ ހުރެ އަޅުކަންކުރުމެވެ. އަޅުކަންކުރާ މީހާއަށް އެކަލާނގެ ނުފެނުނު ކަމުގައިވިޔަސް އެކަލާނގެ އޭނާއަށް ބަލައިވޮޑިގެންވާކަން ދަނެގެންވާ ގޮތަށް ހުރެ އަޅުކަންކުރުމެވެ.

ހުރިހާކަމެއްގައި އަދުލުވެރިވުމަށާއި އިހްސާންތެރިވުމަށް ﷲ އަންގަވައެވެ. އަލްނަޙްލު ސޫރަތުގެ 90 ވަނަ އާޔަތުގައި އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

إِنَّ ٱللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعدلِ وَٱلإِحْسَانِ وَإِيتَآءِ ذِي ٱلْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ ٱلْفَحْشَاءِ وَٱلْمُنْكَرِ وَٱلْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން އަދުލުވެރިވުމަށާއި، މީސްތަކުންނަށް އިހްސާންތެރިވުމަށާއި، ގާތްތިމާގެ މީހުންނަށް ހެޔޮކުރުމަށް ﷲ އަމުރުކުރައްވައެވެ. އަދި ހުތުރުކަންތަކާއި، ފާފައާއި، ނުބައިކަންތަކާއި، އަނިޔާވެރިވުން ދުރުކުރުމަށް އެކަން ނަހީކުރައްވައެވެ. އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަޞޭހަތް ދެއްވަނީ ތިޔަބައިމީހުން އެކަންކަން ހަނދުމަކުރުމަށްޓަކައެވެ."

އިހްސާންތެރިކަމުގެ މަޤްޞަދަކީ ހުރިހާ އަޅުކަމެއްގައި އަޅުކަންތަކުގައިވެސް ﷲ އަށް އިޚްލާސްތެރިވުމާއި، ކުރާކަމުގެ ކަމާ ކަމަށް އެއްގޮތް ފުރިހަމައިން ކުރުމެވެ. އަޅުކަމުގައި އިޚްލާސްތެރިވުމާ އަޅުކަމުގެ ޝަރުތުތަކާއި، ރުކުނުތަކާއި، ސުންނަތްތަކާއި، އަދި އަދަބުތައްވެސް ފުރިހަމައިން އަދާކުރުމެވެ. މިކަން ފުރިހަމަ ވެވޭނީ އަޅުކަންކުރާ މީހާއަށް ﷲ ބަލައިވޮޑިގެންވާކަން ދަނެގެންހުރުމުންނެވެ. މިގޮތުން އިހްސާންތެރިކަމާ ބެހޭގޮތުން ކީރިތި ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި ސުވާލުކުރެއްވުމުން އެކަލޭގެފާނު ބަޔާންފުޅުކުރެއްވީ ޙަދީޘްފުޅުގެ މާނައިގައެވެ. "ތިބާއަށް ﷲ ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ފެނިގެން ހުރެ އަޅުކަން ކުރާ ފަދައިން އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަންކުރުމެވެ. ފަހެ ތިބާއަށް އެކަލާނގެ ނުފެނުނުކަމުގައިވިޔަސް އެކަލާނގެ ތިބާ ދެކެވޮޑިގެންވެއެވެ."
(ބުޚާރީއާއި މުސްލިމު)

ﷲއީ އިހްސާންތެރިކަމާއި ފުރިހަމަ ސިފަތަކުން ސިފަވެވޮޑިގެންވާ ފަދައިން، އެކަލާނގެއީ އަޅުތަކުންނަށް ގަދަފަދަ ރަޙްމަތްތެރިވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެ ސިފަފުޅުތަކުން ޝުކުރުވެރިވެ، އިހްސާންތެރިކަމާއި އެކަލާނގެއަށް ހިތުގެ ނިޢުމަތްތަކުގެ ބަދަލު ހޯދުމުގައިވެސް ކަނޑައެޅިގެންވާ އިހްސާސް އިރާދަވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް ދެއްވާ ނިޢުމަތްތަކަށް ފުރިހަމަ ދެނެވޮޑިގެން ވާކަން ދަން ﷲ އަށް ޝުކުރުވެރިވުން، އަޅުތަކުންގެ ބަދަލު ދިނުމަށް، އިހްސާންތެރިވުން ބަދަލުގައި އިހްސާންތެރިވުމުގެ އިންސާނުން ބަލައިގަނެ ހުރުމެވެ.

އިންސާނުން ކުރަމުން އެއްކަން ކަމުގައިވެސް ތަޤްވާވެރިވުމަށް އޮތްގޮތުގައިވެސް އިހްސާންތެރިވާ ހުރިހާ ކަންތައްތަކެއް ކުރުމަކީ އެދިވަޑައިގަންނަވާ ކަމެކެވެ. ދެމަފިރިން ﷲ އަށް ޢިބާދަތްކުރުމަށް ދެމިހުރުމުގެ ތެރޭގައި ވާލިދައިނަށް އިހްސާންތެރިވުމާއި ގާތްތިމާގެ މީހުންނާއި އިސްލާމީ ވެރިން މުސްލިމުންނަށް އިހްސާންތެރިވުމަށް އަމުރުކުރައްވާފައިވެއެވެ. ނިސާއު ސޫރަތުގެ 36 ވަނަ އާޔަތުގައި އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَٱعْبُدُواْ ٱللَّهَ وَلاَ تُشْرِكُواْ بِهِ شَيْئاً وَبِالْوَالِدَيْنِ
إِحْسَاناً وَبِذِي ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْيَتَامَىٰ وَٱلْمَسَاكِينِ وَٱلْجَارِ ذِي ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْجَارِ ٱلْجُنُبِ وَٱلصَّاحِبِ
بِالْجَنْبِ وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ ٱللَّهَ لاَ يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالاً فَخُوراً

މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުން الله އަށް އަޅުކަން ކުރާށެވެ! އަދި އެކަލާނގެ އަށް އެއްވެސް އެއްޗެއް ޝަރީކު ނުކުރާށެވެ! އަދި މައިންބަފައިންނަށާއި، ގާތްތިމާގެ މީހުންނަށާއި، ޔަތީމުންނަށާއި، މިސްކީނުންނަށާއި ގާތް އަވަށްޓެރިޔާއަށާއި، ދުރު އަވަށްޓެރިޔާއަށާއި ކައިރި އެކުވެރިޔާއަށާއި، ދަތުރުވެރިޔާއަށާއި، އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ މިލްކުވެގެންވާ އަޅުންނަށް ހެޔޮކަންތައްކުރާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ތިމާގެ މޮޅުކަން ދައްކައިގަނެ، ބޮޑާވެގެން އުޅޭމީހަކު ކަމުގައި ވެއްޖެމީހަކަށް الله ލޯބިވެވޮޑިގެންނުވެއެވެ."

އަދި އަލްބަޤަރާސޫރަތުގެ 195 ވަނަ އާޔަތުގައި އެކަލާނގެ ވަޙްޔުކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَأَنْفِقُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَلَا تُلْقُواْ بِأَيْدِيكُمْ إِلَى ٱلتَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوٓاْ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُحْسِنِينَ

މާނައީ: "الله ގެ މަގުގައި ތިޔަބައިމީހުން ޚަރަދުކުރާށެވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތްތަކުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ނަފްސުތައް ހަލާކުގެ ތެރެއަށް އަޅައިނުލާށެވެ! އަދި އިޙްސާންތެރިވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން އިޙްސާންތެރިންނަށް الله ލޯބިވެވޮޑިގެންވެއެވެ."

ޖަނަވާރުތަކަށް އިޙްސާންތެރިވުމަކީ، ބައްޓުނުތަކުގައި އެތަކެއް ސަވާބުގާއި އަދި އަނިޔާވެރިންގެ ގޮތްބަދަލުގައި ހިފާ ހައްދަވާފައި ނުހުރެއެވެ. އަދި ކަލޭފާނަށްވެސް އޭގެޔަށްފަސްވާކަށް ފެންނަހިތަރުކަން އަދާކުރަން ކަމެކެވެ.

މައިންބަފައިންނަށް އިޙްސާންތެރިވުމަކީ ، އެމީހުންގެ ޙުކުމް އަމުރަށް ކިޔަމަންވެ އެބައިމީހުންނަށް ހެޔޮކަންތެރިވުމެވެ. އަދި މައިންބަފައިންގެ ޙައްޤުތަކާއި ވާޖިބުތައް ހިތްވަރާއި އަދާކުރުމެވެ.

އަވަށްޓެރިންނަށް އިޙްސާންތެރިވުމަކީ ، އެބައިމީހުންގެ ޙައްޤު ބޭނުންތައް ހިތްވަރާއި ފުއްދައިދިނުމާއި އެމީހުންނަށް އަނިޔާނުވުމެވެ. ޔަތީމުންނަށް އިޙްސާންތެރިވުމަކީ، އެމީހުންގެ މުދަލާއި ބައްޓަމަށް ރައްކާތެރި ކަންދީ އެމީހުން ރަނގަޅުގޮތެއްގައި ތަރުބިއްޔަތު ކުރުމެވެ.

މިސްކީނުންނަށް އިޙްސާންތެރިވުމަކީ ، އެމީހުންގެ ބޭނުމަށް ޒަކާތުން ފުދުމައް އަދި އެއްބަސްވާކަމުގައި ފޯރުކޮށްދީ އެވަނީ ނިކަމެތިންނަށް އެހީތެރިވުމާއި މިސްކީނުކަމުން ޝައުގުވެރި ކުރުމެވެ. އަދި މުޖުތަމަޢުގައި އެމީހުން ނިކަމެތިކަން ނެތިގެން ބޭނުން ހިފާ ބަދަލު ކަމުގައި ހެދުމުން މަސައްކަތް ކުރުމެވެ.

ބާރުގައި ޖަސަފަރާ ދަތުރުވެރިންނަށް އިޙްސާންތެރިވުމަކީ ، އެމީހުންގެ ބޭނުންތައް ފުއްދައިދިނުމެވެ. އަދި ޚާދިމުންނާއި ނޯކަރުންނާއި އެޖާރާއިން މަސައްކަތްކުރާ މީހުން އިޙްސާންތެރިވުމަކީ ، އެމީހުންގެ މަސައްކަތުގެ އަގު އެމީހުންގެ ގައިން އަހަރީގެންދާ ދާ ހިކުމުގެ ކުރިގައި ދިނުމެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް އެކަށީގެންވާ ވަރަށް އިސްލާމްދީން ހުއްދަކުރާ ކަމެއްގެ ކުރަން ބަލައިދިނުމެވެ.

ފިޔާވަޅު މަސައްކަތް

1. ތިރީގައިވާ ސުވާލުތަކުގެ ޖަވާބުދީށެވެ.

ހ. ޢަޤީދާގެ ޝަރްޢީމާނައާއި ލުޣަވީ މާނައަކީ ކޮބައިކަން ބަޔާންކުރޭ!

ށ. އިންސާނުން ހުރިހާ ޢަމަލެއްގައިވެސް ދީނަކަށް ބޭނުންވެއެވެ. މިހާ ދީނަކަށް އިންސާނުން ބޭނުންވަނީ
ކީއްވެގެންކަން ހެއްކާއެކު ބަޔާންކޮށް 10 ޖުމްލަތަކުގެ ބަޔާންލިޔޭ!

ނ. އީމާންކަމާއި އިސްލާމްކަމުގެ ތަފާތު، މިސާލާއި ބަޔާންކުރޭ!

މާތް اللهގެ އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތައް

اللهގެ އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތައް ކީރިތި ޤުރުއާނާއި ޙަދީޘް ރަސޫލާގެ ސުންނަތުގައި ވަނީ ކަނޑައެޅި ބަޔާންކޮށްފައެވެ. އެހެންކަމުން الله ގެ އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތަކަށް އީމާންވުމަކީ ކަލިމަޝަހާދަތުގައި ވާޖިބުކަމެކެވެ. އަދި الله އެކަލާނގެ ޙާޞިލުކުރުން ހުރިހާކަމަކަށްވުރެ އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތައް ދިރާސާކޮށް އެނގުން އެއްވެސް އިސްމުފުޅެއް ނުވަތަ ސިފަފުޅެއް އެކަލާނގެއަށް ނިސްބަތްކުރުމަކީ ހުއްދަވާގޮތް ކަމެއްނޫނެވެ. އެހެނީ اللهގެ ސިފަފުޅުތަކާއި އިސްމުފުޅުތަކުގެ ޙަޤީޤީ މާނަ ދެނެވޮޑިގެން ވަނީ الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއެވެ. ވީމާ އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްޗަށް ވާޖިބުވެގެންވަނީ اللهގެ އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތައް އެއްވެސް އުނިއިތުރުކުރުމަކާނުލައި ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގައި ބަޔާންވެފައިވާ ގޮތަށް ޤަބޫލުކުރުމެވެ. އަދި الله މަޚްލޫޤުންނާ ދިމާކޮށް އެއްގޮތްނުކުރުމެވެ. އަދި އިންސާނީ އަޤުލަށް ބޭނުންވާގޮތަކަށް އެކަލާނގެ ސިފަފުޅުތަކާއި، އިސްމުފުޅުތަކުން ބޭނުން ހިފުމުގެ ގޮތުން ދިމާކުރުމާއި ވިސްނުމުގެ ގޮތުގައި ޚިޔާލުކުރުން އެކަލާނގެ ބޭނުންކުރުމަކާ ނުބެހޭކަމެވެ.

اللهގެ ބައެއް އިސްމުފުޅުތައް

މާތް اللهގެ އިސްމުފުޅުތައް ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެކަލާނގެ ކޮންމެ އިސްމުފުޅަކުން ދަލީލު ކުރަނީ ސިފަފުޅަކަށެވެ. އެކަމަކު ކޮންމެ އިސްމުފުޅަކުން ނިސްބަތްވަނީ މަތިވެރިކަމަކަށެވެ. އަދި ހުރިހާ އިސްމުފުޅު ވަކިވަކިން އެކަލާނގެ ދަރަޖަ މަތިވެރިކަމާއި ސިފަފުޅުތަކެވެ.

الله ގެ އިސްމުފުޅުތަކުގެ އަދަދު ވަރަށް ގިނައެވެ. ޔަޤީނުކަމާއެކު ސުންނަތުން ސާބިތުވެފައިވާގޮތުގައި މާތް الله އަށް 99 އިސްމުފުޅެވެ.

އަބޫހުރައިރާ ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު ރިވާކުރައްވާ ޙަދީޘްފުޅެއްގެ މާނައިގައިވެއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން الله އަށް 99 އިސްމުފުޅުވެއެވެ. ސަތޭކައަށް މަދު އެއް އިސްމުފުޅުކަމެވެ. އެ އިސްމުފުޅުތައް ދަސްކޮށް ހިތުން ދަސްކުރާ އެއްވެސް މީހަކު ސުވަރުގެ ވަންނަވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ އީ އެއްކައުވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް ލޯބިވަނީ އެކަލާނގެއަށް އެއްކަން ހާމަކުރުމެވެ. އެކަލާނގެއަށް ލޯބިވެވޮޑިގެންވަނީ އެކަމެވެ." (ބުޚާރީ)

މިޙަދީޘްފުޅުގައި اللهގެ އިސްމުފުޅުތަކުގެ އަދަދު 99 ކަމުގައި އައިސްފައިވުމުގެ މާނައަކީ އެކަލާނގެ އިސްމުފުޅުތަކުގެ އަދަދު 99 އަށްވުރެ ގިނަ ނުވާނެ ކަމެއް ނޫނެވެ. ބަޔަކު ބުނެއެވެ. اللهގެ އިސްމުފުޅުތައް 99 އަށްވުރެ ގިނައެވެ. އެހެނީ ބައެއް ޙަދީޘްފުޅުތަކުން އެނގެނީ اللهގެ އިސްމުފުޅުތަކުގެ ތެރެއިން އަހަރެމެންނަށް އެނގިފައިނުވާ އިސްމުފުޅުތަކެއް ވެއެވެ. އެކަލާނގެ ދެއްވައިފައިވާ އިސްމުފުޅަކީ "الله" މިކަލިމަ ފުޅެވެ.

اللهގެ ސިފަފުޅުތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް ސިފަފުޅު

1. ވުޖޫދުވުން

ވުޖޫދުވުމުގެ މާނައަކީ އަބަދުވެސް ހުރުން الله ނުފެނުން ކަލާނގެއިސްވެ އެކަލާނގެ (الله) ވުޖޫދުވެގެން ވުމެވެ.
އެކަލާނގެ ވުޖޫދުވާ ކަމާމެދު ޝައްކެއް ނެތެވެ.

قَدْ سَمِعَ ٱللَّهُ قَوْلَ ٱلَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِيٓ إِلَى ٱللَّهِ وَٱللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَآ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌۢ بَصِيرٌ

މާނައީ؛ " އޭ މުޙައްމަދުގެ ރަސޫލާ! އަނބިކަނބަލާގެ ފިރިމީހާއާމެދު ކަލޭގެފާނާ ބަހުސްކުރާ އަދި ﷲ ގެ ހަޟްރަތަށް ޝަކުވާކުރާ އަންހެނާގެ ބަސް ﷲ އައްސަވާ ވޮޑިގެންފިއެވެ. އަދި ތިޔަ ދެމީހުންގެ ބަހުސްކުރުން ﷲ އައްސަވައި ވޮޑިގެންވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ﷲ އީ މުޅިން އައްސަވާ ވޮޑިގެންވާ މުޅިން ބައްލަވާ ވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

ޣާފިރު ސޫރަތުގެ 20 ވަނަ އާޔަތުގައި ﷲ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ

މާނައީ: " ހަމަކަށަވަރުން ﷲ އީ މުޅިން އައްސަވާ ވޮޑިގެންވާ ، މުޅިން ބައްލަވާ ވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ." މިއާޔަތުގައި ވަރަށް ސަރީޙަކޮށް ބަޔާންވެފައި އެވަނީ ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ، ހުރިހާކަމެއް އައްސަވާ، އަދި ބައްލަވާ ވޮޑިގެންވާކަމެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް އެއްވެސް ކަމެއް ސިއްރުވެ ވަންހަނާވެގެން ނުވާ ކަމެވެ.

ޤުދުރަތްވަންތަކަމާއި އިރާދަކުރެއްވުން

މާތް ﷲ ގެ ޤުދުރަތްވަންތަކަމުގެ ބުނެވޭބަހުގެ މާނައަކީ އެކަލާނގެ ކުރައްވަން އިރާދަ ކުރައްވާ ކަންތައްތަކެއް އިރާދަ ކުރައްވާ ގޮތަކަށް ކުރެއްވުމުގެ ފުރިހަމަބާރު އެކަލާނގެ އަށް ހުރި ވޮޑިގެންވުމެވެ.

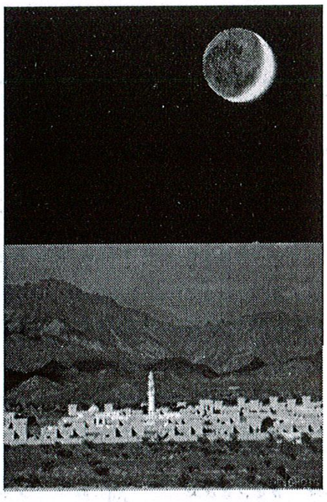

މާތް ﷲ ގެ ޤުދުރަތްވަންތަކަމުގެ ހެކިތައް ހުރިހާ މަޚްލޫޤާތުން ފެނެއެވެ. ކައިނާތުގެ ކޮންމެ ދިމާއަކަށް ނަޒަރު ހިންގާލިޔަސް ފެނިގެންދަނީ ﷲ ގެ ޤުދުރަތްވަންތަކަމުގެ ހެކިތަކެވެ. އިންސާނާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް ވިސްނާލިޔަސް ﷲ ގެ ޤުދުރަތްވަންތަކަން ޤަބޫލުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި ބިމުގައި އިންނަ ކުޑަކުޑަ އޮށަކުން ބަލާލިޔަސް އެއްޗެއް ގެއްލިފައިވާ އެތަކެއް ފަދަ މުޅި ބިމުގެ ގަސްގެހިތަކުގެ އަސްލަކަށް ވެގެންވާ އޮށެއްގެ އެތެރޭގައި ﷲ ގެ ޤުދުރަތްވަންތަކަން ހާމަވެގެންވާކަން ފެނެއެވެ. އަލްއަންޢާމް ސޫރަތުގެ 95 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތްﷲ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

إِنَّ ٱللَّهَ فَالِقُ ٱلْحَبِّ وَٱلنَّوَىٰ يُخْرِجُ ٱلْحَيَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ ٱلْمَيِّتِ مِنَ ٱلْحَيِّ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ

މާނައީ: " ހަމަކަށަވަރުން ﷲއީ އޮށްޓަރާއި އޮށުން ގަސްފަޅުއްވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެއީ މަރުވެފައިވާ ތަކެތިން ދިރޭ ތަކެތި ނެރުއްވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި ދިރޭތަކެތިން މަރުވެފައިވާ ތަކެތި ނެރުއްވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އެއީ ﷲ އެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން (އީމާންކަމުން) އެއްކިބާވާ ގެންނަނީ ކޮންގޮތަކަށްހެއްތޯއެވެ؟"

މާތް ﷲ ކަމަކަށް އިރާދަ ކުރައްވާނަމަ އަންގަވާނީ ވާށޭ ކަމަށެވެ. ދެން އެކަމެއް ވެއެވެ. އަދި އެކަން އިންސާނުން ކަންތައް ކުރާ ފަދައިން ތަކުލީފާއި އުނދަގޫތަކެއް ނުވާނެއެވެ. މިކަމަށް އިޝާރާތް ކުރައްވާ ޔާސީން ސޫރަތުގެ 82 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތްﷲ ވަޙީކުރައްވާފައި ވެއެވެ.

إِنَّمَآ أَمْرُهُۥٓ إِذَآ أَرَادَ شَيْـًٔا أَن يَقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ

މާނައީ: " އެކަލާނގެ ކަމަކަށް އިރާދަކުރައްވައިފިނަމަ އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅު ވާކަށް ކަށަވަރީ، ތިޔަކަން ވާށޭ އެކަމަކަށް އަންގަވާ ވިދާޅުވުމުން ދެން އެކަމެއް ވެދެއެވެ."

އިސްވެދިޔަ ދެއާޔަތުން اللهގެ ކުޅަދުންވަންތެރިކަން ވަރަށް ރަނގަޅަށް ބަޔާންވެގެންވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް އެއްވެސް ކަމެއް ކުރެއްވުން އުނދަގޫފުޅު ނުވާނޭކަމާއި. އިރާދަކުރައްވާ ކޮންމެކަމެއް އިރާދަކުރައްވާ ގޮތަކަށް ކުރެއްވުމުގެ ކުޅަދުންވަންތަކަން އެކަލާނގެއަށް ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަންވެސް ދެއާޔަތުން ހާމަވެއެވެ.

اللهގެ ސިފަފުޅުތައް ދެނެގަތުމުގައި ބަލަންޖެހޭ ކަންތައް

الله ގެ ސިފަފުޅުތަކާއި އިންސާނުންގެ ސިފަތާއި ދެމެދު ވަރަށް ބޮޑު ތަފާތުތަކެއް ވެއެވެ. اللهގެ ސިފަފުޅުތަކަކީ ފުރިހަމަ ސިފަފުޅުތަކެވެ. ނަމަވެސް މަޚްލޫޤުންގެ ސިފަތަކަކީ އުނި ސިފަތަކެވެ. އަދި މަޚްލޫޤުންގެ ބައެއް ސިފަތަކަކީ اللهއަށް އެކަށީގެން ނުވާ ސިފަތަކެވެ.

ވީމާ اللهގެ ސިފަފުޅުތައް ދެނެގަތުމުގައި ބަލަންޖެހޭ ކަންތައް ތަކުގެ ތެރޭގައި އަންނަނިވި ނުކުތާތައް ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

1- اللهގެ ސިފަފުޅުތައް ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުން އެނގޭ މިންވަރަށް އުނި އިތުރުކުރުމަކާނުލައި ޤަބޫލުކުރުން

2- الله ގެ އެއްވެސް ސިފައެއް މަޚްލޫޤުންގެ ސިފައާއި ވައްތަރުނުވާކަމަށް ޤަބޫލުކުރުން

3- الله ގެ ސިފަފުޅުތަކުގެ ޙަޤީޤަތް އެއްވެސް މީހަކަށް ދެނެނުގަނެވޭނެކަމަށް ޤަބޫލުކުރުމާއި
އެސިފަފުޅުތަކުގެ ޙަޤީޤަތް ހޯދުން މަސައްކަތް ނުކުރުން

ފިލާވަޅު މަސައްކަތް

1. ގުރޫޕްގެ ގޮތުގައި މަޝްވަރާކުރުން

މައުޟޫޢު: “އަބޫހުރައިރާ ރިވާކުރައްވާފައިވާ ، الله އަށް 99 އިސްމުފުޅުވާކަމަށް އަންގަވާފައިވާ ޙަދީޘްގެމާނަ.” ހިޔާލުކުރަންވީގޮތް.

- އޭގެމާނައަކީ ހަމައެކަނި އިސްމުފުޅުތައް ހިތުދަސްކުރުމުންތަ؟
- ނުވަތަ އޭގެމާނައަކީ އެ އިސްމުފުޅުތައް އޭގެ މާނައާއެކު ދަސްކުރުމުންތަ؟
- ނުވަތަ އޭގެ މާނައަކީ އިސްވެދިޔަ ކަންތަކާއެކު އިސްމުފުޅުތަކަށް ބަހާއި އަމަލުން އީމާންވުންތަ؟
- الله ގެ އިސްމުފުޅުތަކާ ސިފަފުޅުތަކަށް ބަހާ އަމަލުން އީމާންވާނީ ކިހިނެއްކަން.

2. الله ގެ އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތަކަށް އީމާންވުމަކީ ކޮބައިކަން ތަފްސީލުކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން 8 ރޮނގުވަރުގެ ބަޔާނެއްލިޔޭ!

މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުން

ތަޢާރަފް

މަލާއިކަތުންނަކީ الله، ނޫރުން ހައްދަވާފައިވާ ރޫޙާނީ މަޚްލޫޤުންތަކެކެވެ. އިމާމު މުސްލިމު ރިވާކުރައްވާ ޙަދީޘްފުޅެއްގެ މާނައަކީ ވެއެވެ. "މަލާއިކަތުން ހައްދަވާފައިވަނީ ނޫރުންނެވެ. އަދި ޖިންނީން ހައްދަވާފައިވަނީ އަލިފާނުގެ ގަދަފަދަ ކަޅުކަމަކާއި ގުޅިފައިވާ އަލިފާނަކުންނެވެ. އަދި އާދަމުގެ ފާނު ހައްދަވައިފައިވަނީ ތިޔަބައި މީހުންނަށް ސިފަކޮށް ދެއްވާފައިވާ ގޮތަށެވެ."

ތަފާތު ވައްތަރުތަކަށް ސިފަފުޅު ބަދަލު ކުރެއްވުމުގެ ކުޅަދާނަކަން އެބޭކަލުންނަށް ދެއްވާފައިވެއެވެ. އަދި އެބޭކަލުންނަކީ الله ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް އަޅުވެތިކަމާއި ކިޔަމަންތެރިވުން ފިޔަވައި އެހެން އިޚްތިޔާރެއް ދެއްވާފައެއް ނުވާ الله ގެ ޚާއްޞަ މަޚްލޫޤުންނެވެ. ދުނިޔޭގައި އަދި މަޚްލޫޤާތުގެ އެކިއެކި ކަންތައްތައް އެބޭކަލުންނަށް ހަވާލުކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަލްއަންބިޔާ ސޫރަތުގެ 19 އަދި 20 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَلَهُ مَن فِي ٱلسَّمَاوَاتِ وَٱلأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لاَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلاَ يَسْتَحْسِرُونَ
يُسَبِّحُونَ ٱللَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ لاَ يَفْتُرُونَ

މާނައީ: "އުޑުތަކާއި ބިމުގައި ވާހާ އެއްޗެއް އެކަލާނގެ މިލްކެވެ. އެކަލާނގެ ޙަޟްރަތުގައިވާ މަލާއިކަތުން އެކަލާނގެ އަޅުކަމަށް ބޮޑާވެ ފަސްޖެހި ނުލައްވައެވެ. އަދި އެ ބޭކަލުން ވަރުބަލިވެ ނުލައްވައެވެ. އެބޭކަލުން الله ގެ ތަސްބީޙު ރޭގަނޑާއި ދުވާލު ހުރިހާ ވަގުތެއްގައި ލަސްނުވެ ކުރައްވައެވެ." އަދި އަލްއަންބިޔާ ސޫރަތުގެ 27 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވާފައި ވެއެވެ.

لاَ يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُم بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ

މާނައީ: "އެބޭކަލުން الله ގެ ކުރިމަތީގައި ބަހެއް ނުދަންނަވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުގެ މަތިން އެބޭކަލުން ޢަމަލުކުރައްވައެވެ." އަދި އައްތަޙްރީމު ސޫރަތުގެ 6 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

لاَّ يَعْصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

މާނައީ: "އެބޭކަލުންނަށް الله ކުރައްވާ އަމުރުފުޅުތަކުގައި އެބޭކަލުން ނުކިޔަމަންތެރިއެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި އެބޭކަލުންނަށް އަމުރުކުރައްވާ ކަމެއް އެބޭކަލުން ކުރައްވައެވެ."

މަލާއިކަތް ބޭކަލުންނަކީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ވަރަށް ފުރިހަމައަށް ކިޔަމަންތެރިވެ ވަޑައިގެންނެވި ބޭކަލުންނެވެ. އަދި އެބޭކަލުން މުއުމިނުންނަށް އިސްތިޣްފާރު ދަންނަވައެވެ. އަދި އެބޭކަލުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ތަސްބީޙު ކިޔަވައި ޙަމްދުކުރައްވައެވެ. އަލްޣާފިރު ސޫރަތުގެ 7 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

ٱلَّذِينَ يَحْمِلُونَ ٱلْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا۟

މާނައީ: "މަލާއިކަތް ބޭކަލުންގެ ތެރެއިން ޢަރުޝި އުފުއްލަވާ ބޭކަލުންނާއި އެ ޢަރުޝީގެ ވަށައިގެން ތިއްބަވާ ބޭކަލުން ވެސް މަލާއިކަތުން އެބޭކަލުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ހަމްދުކުރައްވައި ތަސްބީޙު ކިޔަވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް އީމާންވާ ބޭކަލުންނެވެ. އަދި އީމާންވީ މީހުންނަށް އިސްތިޣްފާރު ދަންނަވައެވެ.

އެއީ (އެކަލާނގެ ރަސޫލުންނެވެ) އެބޭކަލުން ދަންނަވައެވެ."

މަލާއިކަތުންނަކީ ހިއްސުމަކުން ދެނެގަނެވޭނެ ނޫރާނީ ބަޔަކަށް ވުމާއެކު އެބޭކަލުންގެ ޙަޤީޤަތް އެނގޭނީ ހަމައެކަނި ވަޙީގެ ޛަރީޢާއިންނެވެ. އަދި އެބޭކަލުންނަކީ الله ގެ ލަޝްކަރެކެވެ. الله ގެ ލަޝްކަރުގެ އަދަދު އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ޚަލްޤަކަށް އެނގި ގެންނުވެއެވެ. މިކަން ބަޔާންކުރައްވާ އަލްމުއްދައްޘިރު ސޫރަތުގެ 31 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތް الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلاَّ هُوَ وَمَا هِيَ إِلاَّ ذِكْرَىٰ لِلْبَشَرِ

މާނައީ: " އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ލަޝްކަރުގެ (މަލާއިކަތް ބޭކަލުންގެ) އަދަދު އެކަލާނގެ ރަސްތަކަން މެނުވީ އެނގި ވޮޑިގެންނެވެއެވެ. އަދި އެބޭކަލުންގެ އަދަދު އިންސާނުންނަށްޓަކައި ޛިކުރާއެއްކަމުގައި މެނުވީ ނޫނެވެ."

ސިފަފުޅުތައް

މަލާއިކަތުން ހައްދަވާފައިވަނީ ކިހިނެއްކަމާއި އެބޭކަލުންގެ ޙަޤީޤަތާއި ހުރުމުގެ ސިފަތައް އަދި ތަފްސީލީ ޙާލު އެއީ الله ގެ ޣައިބުކަމަކުން ހުރިހާ ކަމެއް ކަށަވަރުކޮށް އިނގޭނީ އެކަލާނގެއަށެވެ. މިގޮތުން އިންސާނުންނަށް ބޭނުންވާ މިންވަރަށް އެކަލާނގެ ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައި ވެއެވެ.

ޤުރްއާނުގައި މަލާއިކަތުންގެ ސިފަފުޅުތަކާއި މަސައްކަތްފުޅުތައް އަދި ހާލަތްތައް ބަޔާންކުރާ ދީނީ ނަޞްޞުތަކުގެ ތެރޭގައިވާ މަލާއިކަތުންނާއި އެބޭކަލުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެއާ ދެމެދުގައި އޮންނަ ގުޅުން ބަޔާންކުރާ ނަޞްޞުތަކާއި، އެބޭކަލުންނާ ކާއިނާތާ ހުރި ގުޅުމާއި، އަދި އެބޭކަލުންނާއި އިންސާނުންނާ ދެމެދު އޮންނަ ގުޅުން ބަޔާންކުރާ ނަޞްޞުތަކެވެ. އަހަރެމެންގެ އަޤީދާ ފުރިހަމަކުރުމަށް، ހިތް ތަޤުވާ ކުރުމަށް އަދި ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގެ މަސްލަޙަތު ޙާޞިލު ކުރުމަށް الله މިކަންތައް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވާ، މަލާއިކަތުންގެ ޙަޤީޤަތް ހާމަކުރައްވައިފިއެވެ. އެހެންކަމުން މަލާއިކަތުންގެ ސިފަފުޅުތަކުގެ ތެރެއިން ފާހަގަ ކަންތައްތަކެއް ދަންނަވަނީ ތިރީގައެވެ. އެއީ ؛

1. ނޫރުން ހެއްދެވުން. މަލާއިކަތުންނަކީ އާދަމުގެފާނުގެ ކުރިން ނޫރުން ހެއްދެވިފައިވާ ބައެކެވެ. މި ނޫރާނީ މަޚްލޫޤުންގެ ތެރެއިން ޖިބްރީލުގެފާނު ރަސޫލާގެ މަތިވެރިކަން ބަޔާންކޮށްދިނެވެ. އާއިޝާމާދަރު ރިވާކުރައްވާފައިވާ ބަސްފުޅުތަކުގެ މާނައަކީއެވެ. " މަލާއިކަތުން ހެއްދެވީ ނޫރުންނެވެ. ޖިންނުން ހެއްދެވީ ދުމެއް ނެތް އަލިފާނުގެ ދުލުންނެވެ. އާދަމުގެފާނު ހެއްދެވީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ސިފަކޮށްދެވިފައިވާ އެއްޗަކުންނެވެ." އަދި އެކަލޭގެފާނު ޖިބްރީލުގެފާނު އަސްލު ސިފައިގައި ފެނިވަޑައިގަތުމުގައި ރަސޫލާގެ ފަރާތުން ވިސްނައިދެއްވާފައިވެއެވެ. ރަސޫލާ ވަޙީ ބާވައިލެއްވުމުގެ ބަޔާން ރަސޫލާގެ ޙަދީޘްތަކުން ސާބިތުވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އަސްލު ޙަޤީޤަތް އެނގި ވޮޑިގެންނެވީ الله އެވެ.

2. ޖިސްމުތަކެއްކަމުގައި ވުމާއި ރިވެތި ބޭކަލުން. ރަސޫލާ ފެނިވަޑައިގެންނެވި ގޮތުގެ ސިފަކުރުމުގައި ޖިބްރީލުގެފާނުގެ އަސްލު ސިފައިގައި ކަނޑުފަތް ފެނިވަޑައިގެންނެވި ކަމާއި ޖިބްރީލުގެފާނަށް ހަސަތޭކަ ފިޔަތަޅު ހުރިކަމަށް ވެއެވެ. ރަސޫލާގެ ޙަދީޘްގައި އެނގެއެވެ.

3. ސިފަކުރުވުމަށް ކުޅަދާނަވުން ޖިސްމުތަކެއް.

ޖިބްރީލުގެފާނު ބަޔާންކުރެއްވި "ދީނުގެ ޙަދީޘް" ނަމަކުން ކިޔާ ޙަދީޘްގެ ސިފައިގައި ރަސޫލާ ވަޑައިގެން އަސްޙާބުބޭކަލުންގެ މަޖިލީހަށް ވަޑައިގެންނެވި ގޮތް ބަޔާންވެއެވެ. އަދި ޢުމަރުގެފާނު އެކަލޭގެ ފަރާތުން ރިވާކުރައްވާ ޙަދީޘްގައި

ބައެއްގެ ގޮތުގައި މަލާއިކަތުން ވަޙީގެންނުވާކަމެކެވެ. އެކަލާނގެފާނުން ސަލާމްކުރައްވައެވެ، ދަރުމަވަންތަ ގޮތުގައި އެކަލާނގެފާނުގެ
އަރިހުގައި ތިއްބެވުނަމާއި ، ލޯބިވެވޭނޭ އަރިހަށް ޖެހޭން ހިޔާލުން ބޮޑުކަމާއި ސިފައިގައި އެބޭކަލުން ވަޙީގެންނުވާކަން
ދެރައާނގައި ބަޔާންވެގެންވެއެވެ..

4.އާދަރާ ހިލާފު ބާރެއް ލިބިގެންވުން. ހަވާލުކުރެވި ފުރުޞަތުތަކަށް މަލާއިކަތާ، ހަވާލުކުރެވި ފުރުޞަތުގައި އެކަން އަދާކުރުމުގެ ސަބަބުން
ޤަބުރުގެ ސުވާލު ކުރުމާއި އެއްބަޔަކު ފަސްކުރެވުން ދަންނަވަން އައްޒުމަރު ސޫރަތުގެ 68 ވަނަ އާޔަތުގައި ވެއެވެ. އަދި
ޙުކުމްތަކުގެ ބައެއް ގޮތުން ދަރަނި ޖެހުނުވާ ގޮތްތަކާއިމެދުވެސް ކަމަކީ މަލާއިކަތުންނަން الله ދެއްވި ބާރުތަކެކެވެ.

5.އިންސާނުންނާއި ޖިންނީން ފަދައިން ޖިސްމާނީ، ޝަހުވާނީ، އެދުން މަލާއިކަތުންގެ ކިބައިގައި ނުވެއެވެ.

6. اللهގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ފުރިހަމައަށް ވަރުބަލިވުމެއް ނެތި އަބަދުވެސް ކިޔަމަންތެރިކަން އަދާކުރައްވައެވެ. އަލްއަންބިޔާ ސޫރަތުގެ
19 އަދި 20 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَلَهُ مَن فِي ٱلسَّمَاوَاتِ وَٱلأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لاَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلاَ يَسْتَحْسِرُونَ
يُسَبِّحُونَ ٱللَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ لاَ يَفْتُرُونَ (މިއާޔަތުގެ މާނަ މިދިރާސާގައި އިސްވެ ހިނގައްޖެއެވެ.)

7.ބަ"ނުލައި ވަގުތުތަކުގައި އެތައް އަދަދަކަށް ބިމަށް ފައިބާ ބޭކަލުންގެ ކަމުގައި ލިބިގެންވުން. އަލްޤަދްރު ސޫރަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

تَنَزَّلُ ٱلْمَلاَئِكَةُ وَٱلرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمْرٍ

މާނައީ: "އެބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ އަމުރުފުޅުގެމަތިން ، ކޮންމެކަމަކާއިގެން މަލާއިކަތުބޭކަލުންނާއި އަދި ޖިބްރީލްގެ ފާނު
ފައިބައި ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ."

8. الله އަށް ބިރުވެތިވާ އަޅުވެތިވާ ބައެއްކަމުގައިވުން. އައްނަޙްލް ސޫރަތުގެ 50 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِّن فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

މާނައީ: "އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ، މަތިވެރިވެ ވޮޑިގެންވާ ، އަދި އެބައިމީހުން ޚަލްޤުކުރެއްވި ވެރިރަސްކަލާނގެއަށް
އެބައިމީހުން ބިރުވެތި ވެއެވެ. އަދި އެބައި މީހުންނަށް އަމުރުކުރެވޭ ކަންތައް އެބައިމީހުން ކުރެއެވެ."

މަލާއިކަތުންގެ ދަރަޖަތަކާއި ވަޒީފާ

ރަސޫލުބޭކަލުން އެއްބޭކަލުގެ އަނެއްބޭކަލުގެ މައްޗަށް މާތް ކުރެއްވިފަދައިން މަލާއިކަތު ބޭކަލުންގެ ދަރަޖައިގައިވެސް މިފަދަ
މާތްކަމާއި ދަރަޖައިގެ ތަފާތުތަކެއް ލިބިގެންވެއެވެ.

މަލާއިކަތުންނަކީ ޢީމާންވުމުގައި އެބޭކަލުންގެ ގޮތުގައި الله ހައްދަވާފައިވާ ދަރަޖައިގެ ތަފާތު ކަމަށް ބަލާލުމެވެ. اللهގެ
ރަސޫލުންތެރޭގައި އެންމެ ދަރަޖަ އުފުލިގެންވާ މަލާއިކަތުންނަކީ، ޖިބްރީލުގެފާނާއި، މީކާއީލުގެފާނާއި، އަދި އިސްރާފީލުގެފާނެވެ.
ޖިބްރީލުގެފާނަކީ ހިތާއި ރޫޙުގެ ދިރުން ކަމުގައިވާ "ވަޙީ" ރަސޫލުބޭކަލުންނަށް ފޯރުކޮށްދެއްވުމުގެ ޒިންމާ ހަވާލުވެވޮޑިގެންވާ މަލާއިކަތާއެވެ.
ޤުރުއާންގެ އެތައް އާޔަތެއްގައި ޖިބްރީލުގެފާނުގެ މަތިވެރިކަން ސާބިތުވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް ރޫޙުލްއަމީން، އަދި ރޫޙުލްޤުދުސް
ގެ ނަމުން ޤުރުއާނުގައި ނަންދީފައިވެއެވެ. އަލްޤަދްރު ސޫރަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

تَنَزَّلُ ٱلْمَلاَئِكَةُ وَٱلرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمْرٍ (މިއާޔަތުގެ މާނަ މިދިރާސާގައި އިސްވެދިޔައީއެވެ.)

މީކާއީލުގެ ފާނަކީ ބިމާއި، ގަސްގަހާގެހި، ޖަނަވާރުތަކާއި، އިންސާނާ މަތީގައި ވާރޭ ވެއްސެވުމާއި ދިރުން
ކަމުގައިވާ ފެނާއި، ރިޒުޤު ބަހާލެއްވުމުގެ ޒިންމާ ހަވާލުވެވޮޑިގެންވާ މަލާއިކަތާއެވެ. އިސްރާފީލުގެފާނަކީ ޤިޔާމަތް ދުވަހު ސޫރު ފުމެއްސެވުމުގެ ޒިންމާ

މަލާއިކަތެކެވެ.

މަލަކުލްމައުތު ގެފާނަކީ މަރުހިއްޕެވުމާއި ބާރުލެވިވަޑައިގެންވާ މަލާއިކަތެކެވެ. އައްސަޖްދާ ސޫރަތުގެ 11 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވިދާޅުވެއްވާފައިވެއެވެ.

قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَّلَكُ ٱلْمَوْتِ ٱلَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ މަރު ހިއްޕުވުން ހަވާލުކުރައްވާފައިވާ މަލަކުލްމައުތުގެ ފާނު ތިޔަބައިމީހުންގެ މަރު ހިއްޕަވާނެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ހަޟްރަތަށް ތިޔަބައިމީހުން ރުޖޫޢުކުރެވޭ ހުއްޓެވެ."

މާލިކު ގެފާނަކީ ނަރަކައާގެ ކަންތައްތަކާއި ހަވާލުކުރައްވާފައިވާ މަލާއިކަތެކެވެ. އަދި އައްޒަބާނިޔާ މަލާއިކަތުންގެ ވެރިޔާވެސް އެކަލޭގެ ފާނު ކަމުގައި ވެއެވެ. އައްޒުޚްރުފު ސޫރަތުގެ 77 ވަނަ އާޔަތުގައި އެކަލަން އިޝާރާތްކުރައްވާ الله އަންގަވާފައިވެއެވެ.

وَنَادَوْا۟ يَٰمَٰلِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُم مَّٰكِثُونَ

މާނައީ: "އެމީހުން ގޮވާނެތެވެ. އޭ މާލިކު ގެފާނެވެ! އަހަރެމެން މަރުކުރެއްވުމަށް ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ހަޟްރަތުން އެދިވަޑައިގެން ދެއްވާށެވެ! އެކަލޭގެ ފާނު ވިދާޅުވާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނީ (ތިޔަގޮތުގައި) ދެމިތިބޭނޭ ބަޔަކުމުއެވެ."

މަލާއިކަތް ބަޔަކުމުންގެ ތިޔަގައި އެބަޔަކުމުންގެ ތެރޭގައި ހުރިހާ ކަމެއް ކުރައްވާތަކެއް ބަޔަކު ނަމަ އެބަޔަކުމުންނަށް ހަވާލު ކުރެއްވިފައިވާ ވަޒީފާ ބަޔަކު ކުރައްވާ ބަޔަކުމުންނެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި އިންސާނުންގެ އަމަލުތައް ލިޔުއްވާ ބަޔަކުމުންނަށް، اللهގެ މިންވަރުފުޅުގައި އެއްގޮތްވެގެން މާޔިން އިންސާނުން ބަރުކަތް ކުރައްވާ މަލާއިކަތުންނަށް، اللهއަށް ޙަމްދު ދެންނެވުމަށް، އާދެޔާ އަޅުކަމުގައި ތިއްބެވި މަލާއިކަތުންނަށް، ފަތުރަވެރިކަމުގައި، ވާރޭ ވެއްސެވުމާއި، ދިރުމާއި، ހަނދާނުގައި، އަދި މުސްލިމުން ކާމިލުކަމާއި އަޅުކަން ތަކައްތައްޗާއި ބަލަހައްޓަވާ މަލާއިކަތް ބަޔަކުމުން ވެއެވެ. މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުމަކީ އީމާންކަމުގެ ރުކުންތަކުގެ ތެރެއިން ރުކުނެކެވެ. ޤާފް ސޫރަތުގެ 18 ވަނަ އާޔަތުގައި އިންސާނުންގެ ކަންތައްތަކުގައި ނުބައި އަމަލުތަކެއް ލިޔުއްވާނެ މަލާއިކަތުން ތިއްބަވާކަން ބަޔާންކުރައްވާ الله ވިދާޅުވެއްވީ ބަސްފުޅުގައިވެސް މިފަދައިންނެވެ.

مَّا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

މާނައީ: "އެމީހާގެ ކައިރީގައި (ކުރައްވަމުންދާނަމަ) ބަލަހައްޓަވަން ހާޒިރުވާ ތިއްބަވާ ރަޤީބާއި މަލާއިކަތުންނެއް ނުހުންނަކަމަށް އެއްވެސް ބަހެއް ނުބުނެއެވެ." އަދިވެސް އަލްއިންފިޠާރު ސޫރަތުގެ 10 އަދި 11 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވިދާޅުވެއްވާފައިވެއެވެ.

وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ كِرَامًا كَاتِبِينَ

މާނައީ: "އަދި ހަމަކަށަވަރުން ރައްކާތެރިކޮށް ބަލަހައްޓަވާ މަލާއިކަތުން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އެބަތިއްބެވިކަން ކަށަވަރުވެގެންވެއެވެ. (އެއީ) މާތް ލިޔުންތެރި މަލާއިކަތުންނެވެ."

މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުން

މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުމަކީ އީމާންކަމުގެ ރުކުންތަކުގެ ތެރެއިން ރުކުނެކެވެ. މި ރުކުން ފުރިހަމަ ވެގެންނޫނީ މީހެއްގެ އީމާންކަމެއް ސައްޙައެއް ނުވާނެއެވެ.

މަލާއިކަތުންނަށް އީމާން ވުމުގެ މާނައަކީ މާނައިގެ ބޮޑު ބައެއް ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގައިވާ އުސޫލުތަކުން ސިފަކުރެއްވިގޮތުގައި، ބަލަހައްޓަވާގޮތުގައި އަދި މުސްލިމުން އުސޫލުތަކުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ބަސްތަކެއް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގައި އެބަޔަކު ޝަރުޢީ އުސޫލުތަކުން ބަލަހައްޓަވާ ގޮތަކަށް ޤަބޫލުކުރުމެވެ.

މިގޮތުން الله ގެ މަލާއިކަތުން ތިއްބަވާކަމާއި، އެބޭކަލުން ކަށްދަވައިފުޅުވަނީ ނުބުނުންކަމާއި، އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް އެބޭކަލުން ފުރިހަމައަށް ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިގަންނަވާ ކަމާއި، އަދި މަލާއިކަތުން ބޭކަލުންނަކީ الله ގެ އަޅުންކަމާއި، އިންސާނުންނާއި ޖިންނިން ފަދައިން ޝަހުވަތީ އެދުންތަކެއް ނުވާ ތާހިރު ބޭއްކަލުން ހަޤީންކަމާއި ގަބޫލުކަން އީމާންވުމެވެ.

މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުން މިހާ މުހިއްމުވަނީ. އެއީ މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުމަކީ ރުކުނެއް، ކަމުގައި ނައްޞީ ދަލީލުތަކުން ޤާބިތުވެފައިވާ ކަމަކަށްވާތީއެވެ. އަންނިސާއު ސޫރަތުގެ 136 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

يَا أَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُواْ آمِنُواْ بِاللهِ وَرَسُولِهِ وَٱلْكِتَابِ ٱلَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَٱلْكِتَابِ ٱلَّذِيٓ أَنزَلَ مِن قَبْلُ وَمَن يَكْفُرْ بِاللهِ وَمَلآئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلاَلاً بَعِيدًا

މާނައީ: "އޭ އީމާންވީ މީހުންނޭވެ! الله އަށާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށާއި، އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް ބާވައިލެއްވި ފޮތަށާއި އަދި ކުރިން ބާވައިލެއްވި ފޮތަށް އީމާންވުމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ދެމިތިބޭށެވެ! އަދި الله އަށާއި އެކަލާނގެ މަލާއިކަތުންނަށާއި އެކަލާނގެ (ބާވައިލެއްވި) ފޮތްތަކަށާއި އެކަލާނގެ (ފޮނުއްވި) ރަސޫލުންނަށާއި އާޚިރަތްދުވަހަށް ކާފިރުވާ މީހާ (ދަންނާށެވެ!) ފަހެ އޭނާ ދުރުވެގެންވާ މަގުފުރެދުމަކުން މަގުފުރެދިއްޖެކަން ކަށަވަރެވެ."

ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގައި އެބޭކަލުންގެ ނަންފުޅުތައް އައިސްފައިވާ މަލާއިކަތުން ބޭކަލުންނަށް ތަފްސީލުކޮށް އީމާންވުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. އެއީ އެބޭކަލުންގެ ނަންފުޅުތަކާއި، ވަޒީފާތައް ދެނެގަން އަދި އެބޭކަލުންނާ ބެހޭގޮތުން ސަލާމްކިޔުމާ އެއްކަށްކަމެއް ގޮތަކުރުމެވެ. މިފަދަ ބޭކަލުންގެ ތެރޭގައި ޖިބްރީލުގެފާނާއި، މީކާއީލުގެފާނާއި، އިސްރާފީލުގެފާނާއި އަދި މާލިކުގެފާނު ހިމެނިވަޑައިގަންނަވައެވެ. އަދި މުންކަރު ނަކީރު ފަދަ ހަދީޘްފުޅުތަކުގައި އެބޭކަލުންގެ ނަންފުޅުތަކުން ބަޔާންވެފައިވާ ބޭކަލުންނަށް އީމާންވުންވެސް ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ.

އެބޭކަލުންގެ ނަންފުޅުތަކުން ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގައި ބަޔާން ވެފައިނުވާ މަލާއިކަތުން ބޭކަލުންނަށް އީމާންވުން ވާޖިބުވެގެންވަނީ އިޖުމާލީ ގޮތުގައެވެ. އެއީ ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގައި ބަޔާންވެގެންވާ ފަދަ މަސައްކަތްތަކާއި މަލާއިކަތުންނާ ގުޅޭކަންތައްތަކާ ކަމާއި އަދި ބަޔާންވެގެންވާ އެހެން މަލާއިކަތް ބޭކަލުންނެވެ، الله ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ހިންގެވުމާއި ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިގަތުމުގައި ގާއިމު ތިއްބަވާކަމުގައި އީމާންވުމެވެ. މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުން ވާޖިބުކަން ނައްޞީ ދަލީލުތަކުން ވަނީ ޤާބިތުވެފައެވެ.

ނައްޞީ ދަލީލުތަކުގެ ބައެއްގައި:

1 ބަޤަރާ ސޫރަތުގެ 285 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

آمَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِ وَٱلْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللهِ وَمَلآئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ
لاَ نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ

މާނައީ: "ރަސޫލާއަށް، އެކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުން ބާވައިލެއްވުނު އެއްޗަކަށް (އެބަހީ: ޤުރުއާނަށް) ރަސޫލާއާއި މުއުމިނުން އީމާންވިއެވެ. އެއްކޮޅުމީހުން الله އާއި، އެކަލާނގެ މަލާއިކަތުންނާއި، އެކަލާނގެ (ބާވައިލެއްވި) ފޮތްތަކާއި އެކަލާނގެ ފޮނުއްވި ރަސޫލުންނަށް އީމާންވިއެވެ. (އެމީހުން ބުނެއެވެ.) ތިމަންމެން އެކަލާނގެ ރަސޫލުންގެ ތެރެއިން އެކަކާމެދުވެސް ތަފާތެއްނުކުރަމެވެ."

2. ޙަދީޘް ޤުދުސީގެ ޙަދީޘްފުޅުތަކާއި ދުރާލާފައިވާތަކުގައި މަޤާމުކަމް ބޭނުންވާ ވާހަކަ ބަޔާންކުރުން.

އަބޫޛައްރު މުސްލިމު ރިވާކުރައްވާފައިވާ ޙަދީޘްފުޅުގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ޙަދީޘް ޤުދުސީގެ ޙަދީޘްފުޅުތަކުގައިވެއެވެ. “ ޔާ ޢިބާދީ، ތިޔަބައިމީހުން، އަޅަ އިސްތިޣުފާރު ވާހަކަ ވަރަ ރަސްކަލާނގެއެވެ! އުޅުއްވާ ޒުލުމް ނަފުސުގެ މައްޗަށް ޙަރާމްކުރީމެވެ، ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ކަލޭގެ ގެއްލުމަކަށް ނަފުސުތަކަށް ޒުލުމްނުކުރާ ރަސްކަލާނގެއެވެ! އިބާދަތްކުރާނަމަ އަޅުގެ މެދުގައި އިންސާފު އޮތުމަށްޓަކައި ބަދަލު ކަމަށާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އިބާދަތްކުރާ އިންސާނުން ދީލަތި ރަސްކަލާނގެ އިންސާފު އޮތުމަށްޓަކައި ބަދަލު ކަމެއް ހިދާޔަތް ދެއްވާނަމެވެ! ހަމަކަށަވަރުން އިބާދަތްކުރާ އަޅުތަކުގެ ފާފަތައް ދުރުކޮށްދެއްވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ.”

ބަޙްޘީ ދިރާސާތަކުގެ ތޯގައި

1 ޙަދީޘް ޤުދުސީތަކާ ގުޅޭގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ދިރާސާކުރީމެވެ. މަޤާމުކަމް ބޭނުންވާ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ހިތްވެއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ބަޔާންކުރެވޭ އެއީ الله ގެ ކަލާމްފުޅެއް ކަމުގައި ގަބޫލުކުރަން ޖެހެއެވެ. އެފަދަ ޙަދީޘްތަކުގެ ތަރުތީބު މަޤާމުކަމް ބޭނުންކުރެވޭ ކަމެއް ރަސޫލާގެ ބަސްފުޅު ފަދައިން ބަޔާންކުރެވިފައި، ދިރާސާތަކުގެ ފުރިހަމަ ހިތްޕުޅުން، އަދި ޤުރުއާނުގެ އާޔަތްތަކާ ގުޅުވައިގެން ކިޔަވައިދިނުމުން ހިފެހެއްޓިގެންވެއެވެ.

2. ތަރުތީބުން އަޅުގަނޑު ދިރާސާކުރި އެ އަޅުގަނޑު ނަގާފައިވާ ހަދީޘް ނަންބަރުގެ ޙަދީޘްޤުދުސީތަކެވެ. ތަރުތީބުކޮށް ތައްޔާރު ނަންބަރުތަކުގެ އިންސާނުންގެ ބަދަލު ފޮތުގެ ބާބުތަކަށް ދިރާސާކުރެވެއެވެ. އަދި ޙަދީޘްގެ ޚަބަރު ދެނެގަތުމަށް ތަރުތީބުން ފަރާތުގެ ތަރުތީބުން ނަންބަރު ކަނޑައަޅާ އަޅުގަނޑުމެން ދިރާސާކުރެވެއެވެ. ތަރުތީބު ނަންބަރުގެ އެކި ޤުރުއާނުގެ ދަރަޖަ ތަކުގެ ޙަދީޘްގެ ތަރުތީބު ބަޔާން (ފަދައިން ދަރަޖަބަޔާން) ގެނައުމަށް ފެންނަ، ވާހަކަ ތަރުތީބުން، އަދި ޙަދީޘްގެ ނަންބަރު ލިޔެ އަޅުގަނޑުމެން ވެއެވެ.

ފިލާވަޅު މަސައްކަތް

ތިރީގައިވާ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދޭށެވެ!

1. މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުމަކީކޮބާ؟

2. މަލާއިކަތުންގެ ސިފަފުޅުތަކުގެ ތެރެއިން ހަތަރު ސިފަފުޅެއްލިޔޭ!

3. މަލާއިކަތްބޭކަލުންގެ ހަތަރުބޭކަލުންގެ ނަންފުޅާއި މަސައްކަތްފުޅު ލިޔޭ!

4. މަލާއިކަތް ބޭކަލުންނަށް އީމާންވުމުގެ ހުކުމް ދަލީލާއިއެކު ބަޔާންކުރޭ!

ރަސޫލުބޭކަލުންނާއި ނަބީބޭކަލުންގެ ތަޢުރީފު

ޝަރުޢީ މާނައިގައި ރަސޫލުންނަކީ މީސްތަކުންނަށް އިސްލާމްދީނުގެ ހިދާޔަތް ދައްކަވާދެއްވުމަށްޓަކައި އެބައި މީހުންގެ ތެރެއިން ﷲ އިޚްތިޔާރު ކުރައްވާ، އެބޭކަލުންގެ މައްޗަށް އާ ޝަރީޢަތެއް ބާވައިލައްވައި ފޮނުއްވާ ކޮންމެ ބޭކަލެކެވެ. ނަމަވެސް ނަބީބޭކަލުންނަކީ މީސްތަކުންނަށް އިސްލާމްދީނުގެ ތަޢުލީމު ދައްކަވާދެއްވުމަށްޓަކައި އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ﷲ އިޚްތިޔާރު ކުރައްވާ (ކުރީގެ ރަސޫލެއްގެ ޝަރީޢަތަކާއިގެން) ފޮނުއްވާ ކޮންމެ ބޭކަލެކެވެ.

ނަބީ ކަމާއި ރަސޫލުކަމަކީ ނަސަބާއި ހަސަބުގެ މުއްސަނދިކަމުން ނުވަތަ ތިމާގެ ކުޅަދާނަކަމާއި ވިސްނުން ތޫނުކަމުން އަދި އެހެންވެސް ކަމަކުން ލިބޭނެ ޝަރަފެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުގެ މަތިން އެކަލާނގެ މި ޝަރަފަށް ހޮވާ ކުރައްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ މަތިވެރި ޙިކުމަތުގެ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

އަދި ރަސޫލުކަމަކީ ވަރަށް ބޮޑު މަސްއޫލިއްޔަތެކެވެ. އެންމެހައި ކަންތައްތަކުގައި މީސްތަކުންގެ އިމާމުކަން ކުރައްވަން ޖެހިވަޑައިގަންނަވަނީ އެބޭކަލުންނެވެ. ދީނީ ކަންތައްތަކާއި، ސިޔާސީ ކަންތައްތަކާއި، އިޖުތިމާޢީ ކަންތައްތަކުގައި އެބޭކަލުންނަށް މީސްތަކުންނާއި ދިރިއުޅުމުގައި ޤިޔާދަތު ދެއްވަންޖެހެއެވެ. މުޢާމަލާތުތަކުގައި ބޮޑެތި، ވިސްނުންތޫނުކަން، އަދި އަޚްލާޤީ ފެންވަރުން ނުހަނު މަތިވެރި ކަމަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި މަތިވެރިކަމާ ބޭކަލުންގެ ބިރުވެރިކަމާއި އިންސާނުންގެ ބިރުވެރިކަމާ ބައްލަވާ ކަމަށްޓަކައި އެބޭކަލުންނަށް މުޢުޖިޒާތުތަކާއިގެން އިންސާނުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުން އެކަށީގެން ނުވެއެވެ.

ރަސޫލުންނާއި ނަބީންގެ ދެމެދުގައި ވަކި ފަރަޤެއް ކުޑަ ތަފާތެކެވެ. އެއީ ނަބީބޭކަލުންނަކީ، އެބޭކަލުންގެ ކުރީން އިސްވެގެންވި ރަސޫލެއްގެ މީސްތަކުންނަށް ތަބާކުރައްވާ ދެއްކެވުމަށްޓަކައި، އާ ޝަރީޢަތެއް ނުވާ އެ ޝަރީޢަތަށް މީސްތަކުންނަށް ގޮވާލެއްވުމަށް ފޮނުއްވި ބޭކަލުންނެވެ. ބަކި ރަސޫލަކާއި ފިޔަވައި ނަބީ ބޭކަލުން ފޮނުއްވާގޮތެވެ. އެބޭކަލުންގެ ދެމެދުގައި ދާއިމީ، ސިފައިގެން، އަދި އެއްބަސްވެވޭ ފޮނުއްވި ޝަރީޢަތަށް ގެންނެވެ. އެއްބޭކަލަކީ ސިފަފުޅުގެ ވަކިކަމުގައި ފޮނުއްވުމެވެ. އެބޭކަލުންނަކީ ރަސޫލުބޭކަލުންނަށް ﷲ، ވަކިގެ ދަރިއާއިން އެބޭކަލުންނަށް އަދުއްޝަރީޢަތް ބާވައިލައްވާ މީސްތަކުންނަށް ތަބާވުމަށް ގޮވާލެއްވުމަށް ފޮނުއްވާ ބައެކެވެ. މިގޮތުން ކޮންމެ ރަސޫލަކީ ނަބީއެކެވެ. ނަމަވެސް ކޮންމެ ނަބީއަކީ ރަސޫލެއް ނޫނެވެ.

ކީރިތި ރަސޫލާ މުޙައްމަދު ޞައްލަﷲ ޢަލައިހިވަސައްލަމަގެ ރިސާލަތަކީ ޢާއްމު އަދި ޝާމިލު ރިސާލަތެކެވެ. އެކަން ރިސާލަތަކީ ވަކި ޤައުމަކަށް، ވަކި ބައަކަށް، އަދި ވަކި ޒަމާނަކަށް ޚާއްޞަކުރެވިފައިވާ ރިސާލަތެއް ނޫނެވެ. އަދި އިންސާނުންގެ ހުރިހާ ބައިންނަކަށް ޙައްޤު ކަމަށްވާ ރިސާލަތަކަށް ކީރިތި ރިސާލަތުގެ ނިޔަތެވެ. އެކަންކަމުން އެކަލޭގެފާނު ރަސޫލުކަލޭގެފާނު ފޮނުއްވުމުން އެކަން ރަސޫލުންގެ ރިސާލަތު މަންސޫޚު ކުރެއްވިއެވެ. އެއީ ކީރިތި ދީނަކީ އަޚިރުދީން އެވެ. ދީނަކީ ބަދަލު އާޚިރު ޒަމާނާއި ވާހިއެވެ. އަދި އިސްލާމް ދީނީ އެހެން ދީނެއް މައްޗަށް ބާލާކުރާ ދީނަކަށް ވާހިވެސް ވެއެވެ. އަދި އިންސާނުންގެ މާއްދީ ބައިތަކާއި ރޫޙާނީ ބައިތަކާއި ފުރިހަމަކުރުމަށް އަޚްލާޤީ ބައިތަކާއި، ނިޒާމީ ބައިތަކާއި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ވާހިއެވެ. މިގޮ އިޖުމާޢުން އެކަލޭގެފާނުގެ ރިސާލަތަކީ ﷲ އަށް ކައިރިކުރުވާ އެންމެ ފުރިހަމަ އަދި ކާމިލް ދީން

މަގުކަމުގައި ކަނޑައަޅުއްވާ އުކާތަކުގެ ޙުކުމްތަކާއި ޝަރީޢަތްތަކާ ފޮނުއްވިއެވެ. އެކަން ކަމުން މިއަދު އެކަން ރިސާލަތުގެ ބޭނުން ވެގެން ނުވެއެވެ.

ރަސޫލުންނާއި ނަބީންގެ ސިފަފުޅުތައް

ރަސޫލުބޭކަލުންނާއި ނަބީބޭކަލުންނަކީ ޚިޔާރުކުރެވުން އެންމެ ފުރިހަމަ އިންސާނުންނެވެ. އެންމެހައި ރަގަޅު ސިފަތަކާއި ޖިސްމާނީ ދުޅަހެޅިކަމުން އެބޭކަލުން ފުރިހަމަކޮށް ޒީނަތްތެރިވެ ވޮޑިގެންނެވެ. އަދި އެބޭކަލުންނަކީ އިންސާނުން ކަމުގައިވުމާއެކުވެސް މީސްތަކުން ނަފްރަތުކުރާ ފަދަ އެންމެހައި ސިފަތަކާއި ދުރުކަމުން ﷲ އެބޭކަލުން ރައްކާތެރިކުރައްވައެވެ. އެބޭކަލުންގެ ތެދުވެރިކަން ސާބިތުކުރެއްވުމަށް އެއްވެސް ކަމެއް އަދި އެބޭކަލުންގެ ދަރުމައުނަވިއްޔަތު މަތިކޮށް އަދިބިޔާކުރުމަށް އެއްވެސް ގޮތަކުން އެބޭކަލުންގެ ފަރާތުން ކުށްވުން ނުވެއެވެ. އެހެން ރަސޫލުބޭކަލުންނާއި ނަބީ ބޭކަލުންނަށް ކުށުގެ ނުފުރުސަތު ސަލާމަތް ކުރައްވާ މައިބަދަލު ބައެއްގެ ގަބޫލުނުވާ ތެދުވެރިކަމާއި ބައްޔާ ބަލިތަކުން ސަލާމަތްކަމާއި އެބޭކަލުންގެ ތެދުވެރިކަން މީސްތަކުންނަށް ޤަބޫލުކުރުމުގެ ތެރޭގައި އެބޭކަލުންގެ އަޚްލާޤާއި މީސްތަކުންނަށް މުޢާމަލާތް ފުރިހަމަކުރައްވައެވެ.

ނަބީބޭކަލުންނާއި ރަސޫލުބޭކަލުންގެ ޚާއްޞަ ސިފަތަކުގެ ތެރޭގައި ޞިދްޤު ތަބްލީޣު އެކުލެވިގެންވާ ސިފަތަކުގެ ތެރޭގައި ވަރަށްމުހިންމު ކަމަކީ، ރަސޫލުކަން އިއްވުމާއި، އަމާނާތްތެރިކަމާއި، ތެދުވެރިކަމާއި، ނުބައިކަމުގެ އުނިކަމުން ސަލާމަތްވުމާއި އަދި ކުށުގެ ފެނުގެ ސަލާމަތްތެރިކަން ހިމެނިގެންވެއެވެ.

ބުއްދިވެރިކަން

ވިސްނުންތެރިކަމާއި ބުއްދިވެރިކަމާއި ވަރަށްބޮޑު ވިސްނުމެއް ޙިކުމަތްތެރި ވިސްނުން، ޒިހުނުތެރިކަމާ ގެ ކަންތައް މީސްތަކުންނަށް އުޅުއްވާ ޤަވާޢިދުތަކުން ކަނޑައަޅުއްވާ ކަންތައްތައް ނަބީބޭކަލުންގެ ތެރޭގައި ޙިކުމަތްތެރިކަމުގައި ބުއްދިވެރިކަމާ އެކު ރަސޫލުކަން އިއްވުމުން މީސްތަކުންނަށް ދެއްވި ބުއްދިވެރިކަމެވެ، ވިސްނުންތެރި ބުއްދި ބަޔަކުކަމުގައި ބަލައިގަތުން ހިތްތަކުގައި ވަރުގަދަ ބުރުޅު ތަރައްޤީކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެހެން އެކަން މީސްތަކުންނަށް އެކުލެވިގެންވާ ވަކިވާލުމަށް ނެރުއްވިއެވެ.

ރަސޫލުކަން އިއްވުން

އަދި ﷲ އެބޭކަލުންނަށް ބާވައިލެއްވި ވަޙީބަސްފުޅުން އެއްވެސް އުނިއިތުރަކާ ނުލައި ގެންނަވަމުންދިޔައީ އަމާނާތްތެރި މީސްތަކުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވުމަށެވެ. އަދި ﷲ އަންގަވަފައިވާ އެއްޗެއް ކަލޭގެ ސިފަ ދަމަހައްޓަވާ ބޭފުޅެއް ކަމަށްވުން ﷲ އަން އަންގަވާފައިވާ ކަންތައް އަންގަވައި ދެއްވައި މީސްތަކުންނަށް ނަމޫނާ ދެއްކެވުމެވެ. އަލްމާއިދާ ސޫރަތުގެ 67 އާޔަތުގައި މާތް ﷲ ވަޙީކުރައްވާފައި ވެއެވެ.

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ بَلِّغْ مَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُۥ وَٱللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ ٱلنَّاسِ

މާނައީ: "އޭ ރަސޫލާއެވެ! ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ހަޟްރަތުން ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވުނު އެއްޗެހި ކަލޭގެފާނު އިއްވަވާށެވެ! އަދި ކަލޭގެފާނު އެކަން ނުކުރައްވައިފިނަމަ، ކަލޭގެފާނު އެކަލާނގެ ރިސާލަތު އިއްވެވި ކަމަކަށް ނުވާނެއެވެ. މާތް ﷲ މީސްތަކުންގެ ކިބައިން ކަލޭގެފާނު ރައްކާތެރިކުރައްވާނެއެވެ."

ތެދުވެރިކަން

ﷲ ގެ ވަޙީބަސްފުޅު މީސްތަކުންނަށް ގެނެސްދެއްވާ ބޭކަލުންގެ ތެދުވެރިކަން މީސްތަކުންނަށް ސާބިތުކޮށްދެއްވުމަށްޓަކައި

އެބޭކަލުންގެ އަޚްލާޤުތަކުގައި މިސްކީނުންނަށް މުޢުޖިޒާތް ދައްކަވައެވެ. މިފަދަ ބަޔާނު ﷲ ގެ ދަރުމައިން އިސްލާމްދީނުގެ ސުންނަތްތަކާ ގުޅިގެންނެވެ. ރަސޫލާކަލޭގެފާނަކީ އިސްލާމީ ދީނާއި ބަޔާނު ކުރުމުގައި މުސްލިމުންނަށް އެބޭކަލުންގެ ބަސްފުޅު ތަޢުލީމުކުރެއްވި ބޭކަލެކެވެ. އަދި އެބޭކަލުން އިސްލާމްދީން ތަބްލީޣުކުރެއްވުމުގައި އެކަމުގެ ދަތިތަކާއި ދިމާލުވާން ޖެހުނެވެ. މިގޮތުން ކަމެއް ހިނގާފައި ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް އެބޭކަލުން ދަތިތަކާ ކުރިމަތިލައްވާވެސް ވެރިކަމާއި މުދަލުން ދުރުހެލިވެގެން ވޭތުވެގެން ދިޔައެވެ. ރަސޫލާކަލޭގެފާނަކީ ހުރިހާ ރާއްޖެތަކާއި އުންމަތްތަކަށް ފޮނުއްވި ނަބިއްޔާއެވެ. ސޫރަތުއްނިސާގެ 170 ވަނަ އާޔަތުގައި ﷲ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

أَيُّهَا ٱلنَّاسُ قَدْ جَآءَكُمُ ٱلرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِن رَّبِّكُمْ فَآمِنُواْ خَيْراً لَّكُمْ وَإِن تَكْفُرُواْ فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَاوَاتِ وَٱلأَرْضِ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلِيماً حَكِيماً

މާނައީ: "އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުން ޙައްޤާއިގެން ރަސޫލާ ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންފިއެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން އީމާންވާށެވެ! އެއީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހެޔޮކަމެކެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ކާފިރުވާނަމަ (ދަންނާށެވެ!) ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އުޑުތަކާއި ބިމުގައި ވާހައި ތަކެއްޗަކީ މިލްކުވެގެންވަނީ ﷲ އަށެވެ. އަދި ދެނެވޮޑިގެންވާ ޙިކުމަތްތެރި ކަލާނގެ ކަމުގައި ﷲ ވޮޑިގެންވެއެވެ."

އަމާނަތްތެރިކަން

އަމާނަތްތެރިކަމުގައި ރަސޫލާކަލޭގެފާނަކީ ނަމޫނާ ބޭކަލެއް ކަމުގައި ވެއެވެ. އަދި ޖާހިލިއްޔަތުގައި، އަމާނަތްތެރިކަމުގައި ވެސް އެންމެ ފުރިހަމަ މިސާލު ދެއްކެވި ބޭކަލުފުޅަކީ އެއްބޭކަލެވެ.

ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހިވަސައްލަމަށް ދުނިޔޭގެ ވެރިކަމާއި، ރީތި އަންހެނާއި، އަދި ފައިސާ ދިނުމަށް ގޮވާލި މުޝްރިކުން ހުށަހެޅުމަށް ޖަވާބު ދެއްވީއެވެ. ﷲ ގެ އަމުރަށް ދާއިމަށް ކިޔަމަންވެ އިސްލާމް ދީނުގެ ދަޢުވަތު ދެއްވުމުގައި ނުހުއްޓި ކުރިއަށް ކުރެއްވިއެވެ. އަދި ގައުމުގެ މުޝްރިކުންގެ ދިރުން ބަދަލު ދުވަސްވަރު ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ މަކާގެ ވަޑައިގެންނެވި ދުވަސް ގައުމުގެ މުޝްރިކުންވެސް ރަސޫލާގެ ދިރުން ބަދަލު ދުވަސްވަރު މަކާމުގެ އަސްލުތަކެއް އަމާނަތްތެރިން އެކަތިގަނޑެއް ހިފެހެއްޓުން ގެންދިޔައެވެ. މިފަދަ ހިފެހެއްޓުންތަކެއް ހިތްމަތީގައި އެކަތިގަނޑުތަކަށް އިތުބާރުކުރެއްވި ޙަދީޘްތަކަށް ދަރުމަވަންތަ ބަޔަކާ އެއްކަމަށް ފެނިވަޑައިގަތެވެ. ނަމަވެސް އެކަމުގައި އެކަތިގަނޑު ނިޔަވިއްޔާއެވެ. ﷲ ގެ ވަޙީބަލައިގަނެ ފުރިހަމަކުރެއްވުމުގައި އެކަތިގަނޑު ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތަކުން އެބޭކަލުން ޙަވާލުކުރެއްވުމަށް ނުވަތަ ބަޔަކަށް ނެތެވެ. ގައުމުގެ މުޝްރިކުން ރަސޫލާ ދައްކަވާ ވާހަކަ "ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނުވަތަ އެކަތިގަނޑެއް ނަބީބޭކަލެއް ވަޑައިގެންނެވި އަމާނަތްތެރިއެއްވެ.."

ޢައިބުތަކުން ރައްކާތެރި ވެގެންވުން

ރަސޫލާކަލޭގެފާނަކީ މުސްލިމުންނަށް އިޤުރާރު ދެއްވެވުމުގައި މުސްލިމުންނަށް އަޚްލާޤީ ނަމޫނާއަކަށް ވަޑައިގެންފައިވާ ބޭކަލެކެވެ. އަދި އެބޭކަލުންގެ ގައުމުގެ ކޮންމެއެއް ހިތްވާ، ސިޔާސީ އެކިކަހަލަ ބަދަލުތަކާ ބައިވެރިވިއެވެ. ބައެއް ބަޔަކަށް އިންސާނުގެ ބޮޑުއެއް ނުބައި އެކަމުން ނަފުސުގެ ބޭކަލަކު ބަޔަކެވެ. އެހެންކަމުން ﷲ ގެ ހިކުމަތާއި ބޭނުންކަމުން އެކަލާނގެ ރަސޫލުން ވަޙީ މީސްތަކުން ނުބައި ފަދަ ބަޔަކާއި ޢައިބުތަކުން ރައްކާތެރިކުރުމާ ސަލާމަތް ކުރައްވައެވެ.

ފާފަތަކުން ރައްކާތެރިކުރެއްވުން

ރަސޫލުންނަކީ އެބޭކަލުން ފާފަތަކާ އެއްކިބާވާ އިންސާނުން ހުރި ނަބީއްނަށެވެ. އެބޭކަލުން ކުރައްވާ ކަންތައްތަކާއި ސިފައިތަކާއި،

އަޅުގަނޑާއި އަދި ބަސްފުޅުތަކަށް އުނގެނުމުގެ މުސްތަޙައްޤު ވެވޭނެކަމެވެ. ކަންމިހެން ހުރުމާއި ރަސޫލުން ދިރިއުޅުއްވި ދުވަސްވަރުގެ ކުރިންވެސް އެބޭކަލުން ކުރައްވާ ހުރިހާ ކަމަކާއި، އަޚްލާޤު އަދި ޚަބަރުކުރެއްވުމުގެ ވަކިކަމާއި، ވިދާޅުވާ ބަސްފުޅުތަކާއި، الله ޙަރަކާތްތެރިވާނޭ ގޮތް ހުންނަނީއެވެ.

މިއީ އެއްވެސް ކަމެއްގައި ފާޅުކަމެއް މަތިވާތަކެއް، ހެޔޮކަމުގެ ދިރިއުޅުމުގެ މަގުދައްކައިދެއްވުމެވެ. އެހެނީ ރަސޫލުބޭކަލުންނަކީ މީހުން އެބޭކަލުންގެ ޝަރީޢަތުގެ ނަމޫނާ ދިރިއުޅުމުގެ އުސޫލުތައް ދައްކަވާ މީހުން ކަމަށް الله ވަޙީ ކުރައްވާފައިވާ އަދި ޢަމަލުކުރައްވާ އަންގަވާފައެވެ. ރަސޫލުން ދިރިއުޅުއްވިއިރު ވެސް ދުނިޔޭގެ ގޮތުގައި ކޮންމެ ކަމެއްގައިވެސް ތަރުތީބާއި އެކު ރަސޫލުން ބަޔާން ކުރައްވައިދިނުމަށް ޖެހުނު ވަޙީގެ ބޭނުން ހުރިއެވެ. މިއީ الله އަންގަވާފައިވާ ބަސްފުޅު ހަމަހަމަކަން ސާބިތުކުރުމެވެ. ބަޔާންކުރެއްވި ޤަބޫލުކުރެއްވުމެވެ. މިކަން ދަންނަވާލީ ރަސޫލުން ދިރިއުޅުއްވި ދުވަސްވަރުގެ ފަރާތްތަކުން އެބޭކަލުން ސާބިތުކޮށް ކުރައްވާފައިވާ ކަމެވެ.

ރަސޫލުންގެ ތެރެއިން އުލުލްޢަޒުމުގެ ވެރިން

ރަސޫލުންނާ ނަބީބޭކަލުންނަކީ މަތިވެރިކަމާއި މަޤާމުގެ ގޮތުން އެއް ދަރަޖައެއްގައިވާ ބޭކަލުންތަކެއް ނޫނެވެ. ނަބީބޭކަލުން އެއް ބޭކަލަކަށް އަނެއް ބޭކަލެއްގެ މައްޗަށް މާތް ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަލްއިސްރާ ސޫރަތުގެ 55ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ ٱلنَّبِيِّينَ عَلَىٰ بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُوراً

މާނައީ: "ބައެއް ނަބިއްޔުން އަނެއްބައެއް ނަބިއްޔުންގެ މައްޗަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ މާތްކުރެއްވީމެވެ. އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ދާއޫދު ގެފާނަށް ޒަބޫރު ދެއްވީމެވެ."

އުލުލް ޢަޒުމުގެ ވެރިންނަކީ ޢަޒުމުގެ ވެރިރަސޫލުބޭކަލުންނެވެ. އަދި ޢަޒުމުގެވެރި ރަސޫލު ބޭކަލުންނަކީ، އެހެން ރަސޫލުން އަދި ނަބީ ބޭކަލުންގެ މައްޗަށް، ޚާއްޞަ ރަސޫލާ މުޙައްމަދު ޞައްލަ الله ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ މާތްކުރައްވާފައިވެއެވެ. އުލުލް ޢަޒުމުގެ މަތިވެރި ދަރަޖަ ދެއްވާފައިވާ ރަސޫލު ބޭކަލުންނަކީ މާތް الله ޤަބޫލުފުޅުގެ ބަސްފުޅު ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ. ޢާއްމު ރަސޫލާގެ ކުރިން ވަޙީއަށް އުލުލްޢަޒުމުގެ ވެރި ރަސޫލުބޭކަލުން ފަދައިން، ކަމަކީ ރިވެތި ވަޙީގެ ދަޢުވަތުގައި ޢާއްމު ރަސޫލާއަށް الله އަންގަވާފައިވެއެވެ.

އުލުލް ޢަޒުމުގެ މަތިވެރި ފަސް ބޭކަލުން ދަސްކޮށްދޭންވާނެއެވެ. އެއީ

1. ނޫޙުގެފާނު
2. އިބްރާހީމް ގެފާނު
3. މޫސާގެ ފާނު
4. ޢީސާގެ ފާނު
5. މުޙައްމަދު ގެ ފާނު މިއެވެ.

މާތް الله މިހުރިހާ ބޭކަލުންނަށް ޞަލަވާތާއި ސަލާމް ލައްވާށިއެވެ!

އަލްއަޙްޒާބު ސޫރަތުގެ 7 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވަޙީ ކުރައްވާފައި ވެއެވެ.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ ٱلنَّبِيِّۦنَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنكَ وَمِن نُّوحٍ وَإِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ٱبْنِ مَرْيَمَ
وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَٰقًا غَلِيظًا

މާނައީ: "ނަބީބޭކަލުންގެ ކިބައިންނާއި ކަލޭގެފާނުގެ ކިބަފުޅުންނާއި، ނޫޙުގެފާނާއި، އިބްރާހީމްގެފާނާއި، މޫސާގެފާނާއި މަރްޔަމްގެފާނުގެ ދަރިކަލުން ޢީސާގެފާނުގެކިބައިން ކިބައިން (މާތް الله ވަޙީފުޅު އެކަން ފަތުރުމަކަށް އަދާކަންނުކުރުއްވުމަށް) އުއްމަތުންގެ ބަދަލު ހިމަން ރިސާލަތުގެ ނަންގަވާކަން (ކަލޭގެފާނު ހަރުދަނާ ކުރައްވާށެވެ.) ފަހެ އުއްމަތުންގެ ކިބައިން ހިމަން ރިސާލަތުގެ ނަންގަވާ ގަދަފަދަގެން ވާ ޢަހުދުތަކެވެ."

ފޮތްތަކަށް އީމާންވުން

ފޮތްތަކަށް އީމާންވުމަކީ އީމާންކަމުގެ ރުކުން ތަކުގެ ތެރެއިން ރުކުނެކެވެ. މުޙައްމަދު ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމްގެ މައްޗަށް ކީރިތި ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވި ފަދައިން ކުރީގެ އަންބިޔާއި ރަސޫލުންގެ މައްޗަށްވެސް ﷲ ފޮތް ބާވައިލެއްވިއެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި، އެފޮތްތަކުގެ ވާހަކަ ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި އައިސްފައިވާ ފޮތްތަކާއި އެނގުން ފޮތްތައް ހިމެނެއެވެ.

ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި ނަންގަނެވިފައިވާ ފޮތްތައް:

1- މޫސާގެފާނަށް ބާވައިލެއްވި ތައުރާތު

މޫސާގެފާނަށް ތައުރާތު ބާވައިލެއްވުމާއި ވާކަން ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ ވަރަށް ގިނަ އާޔަތް ތަކުން އެނގެއެވެ. އެއީ މާއިދާ ސޫރަތުގެ 44 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތްﷲ ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

إِنَّآ أَنزَلْنَا ٱلتَّوْرَاةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا ٱلنَّبِيُّونَ ٱلَّذِينَ أَسْلَمُواْ لِلَّذِينَ هَادُواْ وَٱلرَّبَّانِيُّونَ وَٱلأَحْبَارُ بِمَا ٱسْتُحْفِظُواْ مِن كِتَابِ ٱللَّهِ وَكَانُواْ عَلَيْهِ شُهَدَآءَ فَلاَ تَخْشَوُاْ ٱلنَّاسَ وَٱخْشَوْنِ وَلاَ تَشْتَرُواْ بِآيَاتِي ثَمَناً قَلِيلاً وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَـٰئِكَ هُمُ ٱلْكَافِرُونَ

މާނައީ: " ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތައުރާތު ބާވައިލެއްވީމެވެ. އެފޮތުގައި ހިދާޔަތާއި ނޫރުވެއެވެ. (މާތްﷲ އަށް) ކިޔަމަންތެރިވެ އިސްލާމްވެގެން ވިއްޖެވި ނަބިއްޔުންނާއި، ރައްބާނިއްޔުން (ދީންވެރި ޢާލިމުން) ނާއި، ޢިލްމުވެރިން، ޔަހޫދީން އެއިން ޙުކުމް ކުރައްވައެވެ. އެއީ ﷲ ބާވައިލެއްވި ފޮތުގެ ރައްކާތެރިވުމުގެ އެބައިމީހުންނަށް ވާޖިބުކޮށްދެއްވި ކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަކީ އެފޮތުގެ މައްޗަށް ހެކިވެރިންނެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން މީސްތަކުންނަށް ބިރު ނުގަންނާށެވެ! ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ބިރުވެތިވާށެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް ކުޑަ އަގަކަށް ނުގަންނާށެވެ.މާތް ﷲ ބާވައިލެއްވި ގޮތަށް ޙުކުމް ނުކުރާމީހުން ދަންނާށެވެ. ފަހެ އެބައިމީހުންނަކީ ކާފިރުންނެވެ.

2- އީސާގެފާނަށް ބާވައިލެއްވި އިންޖީލު

އަލްމާއިދާ ސޫރަތުގެ 46 ވަނައާޔަތުގައި އިންޖީލު ބާވައިލެއްވުން ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި ވަޙީކުރައްވާ އަންގަވާފައިވެއެވެ.

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعَيسَى ٱبْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقاً لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ ٱلتَّوْرَاةِ وَآتَيْنَاهُ ٱلإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقاً لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ ٱلتَّوْرَاةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ

މާނައީ: " (ދަންނަވާ) އެބައިކުދިން (ބަނީއިސްރާއީލުންގެ ނަބިއްބޭކަލުން) ނާއި ، ވިދިގެން ފަހަތުން، މަރިޔަމްގެ ދަރިކަލުން އީސާގެ ފާނު ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވީމެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން ހުރި ތައުރާތުން ބާވައިލައްވާފައިވާ ކަންތަކަށް ތަސްދީޤުކޮށް ދެއްވައި ، ތަސްދީޤުކުރައްވައިދެއްވި ގޮތުގައެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އިންޖީލު ދެއްވީމެވެ. އެއިންޖީލުގައި ހިދާޔަތާއި ނޫރު ވެއެވެ. އަދި (އެބަހީ އިންޖީލުގައި) އޭގެ ކުރިން ، އެކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން ހުރި ތައުރާތަށް ތަސްދީޤުކުރައްވައި ، ތަޤުވާވެރިން ދެކޭގޮތުގެމަތީގައެވެ. އަދި ތަޤުވާވެރިންނަށް ވަޢުޡުއާއި ހިދާޔަތުގެ ގޮތުގައެވެ."

3- ދާއޫދުގެ ފާނަށް ބާވައިލެއްވި ޒަބޫރު

އަލްއިސްރާ ސޫރަތުގެ 55 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތްالله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي ٱلسَّمَاوَاتِ وَٱلأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ ٱلنَّبِيِّينَ عَلَىٰ بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُوراً

މާނައީ: "އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ރައްބު އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާ ބައެއްގެ ޙާލު އެންމެ ރަނގަޅަށް ދަންނަވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. ބައެއް ނަބިއްޔުން އަނެއްބައި ނަބިއްޔުންގެ މައްޗަށް ފަޟީލަތްތެރިކޮށް މާތްކުރެއްވީމެވެ. އަދި ދާއޫދުގެފާނަށް ޒަބޫރު ދެއްވީމެވެ."

4- އިބްރާހީމްގެފާނާއި މޫސާގެފާނަށް ބާވައްލެވި ޞުޙުފު

އައްނަޖްމު ސޫރަތުގެ 36 ، 37 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތްالله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَىٰ وَإِبْرَاهِيمَ ٱلَّذِي وَفَّى

މާނައީ: "އަދި ކިހިނެއްތޯ! މޫސާގެ ފާނުގެ ޞުޙުފުތަކުގައިވާ ތަކެތީގެ ޚަބަރުވެސް އޭނާއަށް ނުލިބިއްޖެއްތޯ؟ އަދި (އަމުރުފުޅުތައް ފުރިހަމަކޮށް ފުއްދެވި) އިބްރާހީމްގެ ފާނުގެ ޞުޙުފުތަކުގައިވާ ތަކެތީގެ ޚަބަރުވެސް ނުލިބިއްޖެއްތޯ؟"

މިއާޔަތްތަކުގެ އިބްރާހީމްގެފާނަށް މާތްالله ނަސޭހަތް ބާވައްލަވާފައިވާ ފޮތް ބާވައްލަވާފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް ޤިޔާމަތް ދުވަހުގައި ޢީސާ ބާވައްލެވި ފޮތެއް ނެތެވެ. އަސްލުގައި ފޮތެއް ނޫން ސަބަބު ބާވައްލަވާފައިވާ ފޮތްތަކެއް ނުވެއެވެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޢީސާ އަސްލުގެ ގޮތުން މި ނަބިއްޔުންނަށް ނަސޭހަތް ބާވައްލެވި ފޮތްތަކުގެ ފޮތްތައް ވާޖިބުވެއެވެ. އަދި މުސްލިމުން އެފޮތުގެ ނަމުތަކަށް ނޫނީ އެހެނިހެން ކަމެއް ވެސް ބާވައްލަވާފައިވާ ފޮތް ހުރި ބާވައްލެވި ކަމެވެ.

5- ޢީސާ ޢަލައިހިއްސަލާމަށް ބާވައްލެވި އިންޖީލު

ވީމާ ޢީސާ ޢަލައިހިއްސަލާމަށް އެފޮތްތަކުގެ ނަން ގޮތުގައިވާ ފޮތްތަކުން އިންޖީލު ފޮތުގައިން ޢީސާއަށް ނަސޭހަތްގޮތުގައިވާ ފޮތްތަކުގެ އަޅުގަނޑުމެން އިންޖީލުން ދެނެވެ. ޤުރުއާނު ގޮތެއްގައި އަސްލުކަން ބާވައްލެވި ފޮތުގެ މައްޗަށް ފޮތް ބާވައްލެވިކަމުގައި ފޮތްތައް ކަމުގައިވާ އެފޮތުގެ ﷲގެ ކަލާމުފުޅު ކަމަށާއި، އެފޮތްތަކަކީ ހަމައެކަނި ރަނގަޅު ޢަޤީދާ ކިޔައިދޭ ކަމެއް ނޫން ގޮތުގެ ބޮޑު ކަންތައް ރައްޔިތުން ފޮތުގެ އިންޖީލުވެސް.
މާތްالله ބާވައްލެވި ޢީސާ ފޮތްތަކުގައިވާ ވަކި ޙުކުމްތަކެއް. އަދިކަމުގައި ހިދާޔަތުގެ ނޫރެވެ. ﷲގެ އަމުރުފުޅުތަކުގެ ގޮތުގައި ކުރިއަށް ދިޔަ ކަލާމުތަކެވެ. އެފޮތުގެ ޙައްޤުގައި ސާބިތުވެގެން ދިޔައެވެ. އަލްމާއިދާ ސޫރަތުގެ 46 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތްالله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعَيسَى ٱبْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقاً لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ ٱلتَوْرَاةِ وَآتَيْنَاهُ ٱلإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقاً لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ ٱلتَّوْرَاةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ (މިއާޔަތުގެ މާނަ މިހާތަނުގައި އިސްވެ ހިނގައްޖެއެވެ.)

ޤުރުއާން ކީއްވެ އެހެން ފޮތްތަކަށް ވުރެ މާތްވެގެންވީ

ޢީސާ ޤުރުއާނަށް އަހުލުވެރިކަމުގެ ނަބިއްޔާ މުޙައްމަދު ޞައްލައްލާހު ޢަލައިހި ވަސައްލަމުގެ މައްޗަށް ބާވައްލެވި ﷲގެ ކަލާމު ފުޅެވެ. ސަމާވީ ފޮތްތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ ފަހުގެ ފޮތެވެ. އެފޮތް ބާވައްލެވުމުން އެހެން ޙުކުމްތަކުގެ ފޮތްތައް ވަކި ހުކުމް މަންސޫޚު ކުރެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް ޢީސާ ޤުރުއާނީ ޝަރީޢަތުން ދެކެވޭ އެއްވެސް ބަދަލެއް ނައިސް ސަލާމަތް ކަމާއި ދުވަހު އަންނަން ދެމިގެންވެއެވެ. އެހެނީ އޭގެ ޙިމާޔަތްތެރިކަން ބަލަހައްޓަވާނީ الله ތަޢާލާ ވެދެވޮޑިގެންނެވެ. އަލްޙިޖްރު ސޫރަތުގެ 9 އާޔަތުގައި މާތްالله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا ٱلذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ޤުރްއާން ބާވައިލެއްވީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެ ޤުރްއާން ރައްކާތެރި ކުރައްވާ ހުރީމެވެ." މިއާޔަތުން އެނގިގެންދަނީ އަސްލުން ކީރިތި ޤުރްއާން ޤިޔާމަތާ ދަންދެން الله ރައްކާތެރި ކުރައްވާނެ ކަމެވެ. އަދި އެގޮތުން އެއްވެސް އުނި އިތުރެއް ނުގެނެވޭނެކަމެވެ.

ކުރީގެ ފޮތްތައް މަންސޫޚުވި ސަބަބު

ކީރިތި ޤުރްއާން ބާވައިލެއްވުމުން ކުރީގެ ފޮތްތައް الله ވަނީ މަންސޫޚު ކުރައްވާފައެވެ. އެއީ މައިގަނޑު ދެ ސަބަބަކާހުރެ ކަމުގައި އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވެއެވެ. އެއީ:

1- ކުރީގެ ފޮތްތަކުގައި ހުރީ ވަގުތަކަށް ޚާއްޞަ ޙުކުމްތަކެއް ކަމުން. އަދި ފުރިހަމަކަމާއެކު ޤުރްއާނުގައި އައިސްފައިވުން.

2- ކުރީގެ ފޮތްތަކުގެ އަސްލުފޮތްތަކުން ފޮތްތަކުގެ އަސްލު ނެތިގޮސް، އެފޮތްތަކަށް އުނި އިތުރު ގެނައުން.

ޔަހޫދީން ތައުރާތު ބަދަލުކުރި އެފޮތް އުނި އިތުރު ގެނެސްފައިވާކަން ބަޔާން ކުރައްވާ އަލްބަޤަރާ ސޫރަތުގެ 75ވަނަ އާޔަތުގައި މާތްالله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

أَفَتَطْمَعُونَ أَن يُؤْمِنُواْ لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ ٱللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِن بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

މާނައީ: "ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް (އޭ ރަސޫލާއާއި މުއުމިނުންގެ ޖަމާޢަތް) އެމީހުން (ޔަހޫދީން) އީމާންވުމަކަށް ތިޔަބައިމީހުން އުންމީދުކުރަނީހެއްތޯއެވެ؟ الله ގެ ކަލާމްފުޅު އަހައި، އެމީހުންނަށް އެކަލާމްފުޅު ވިސްނުމުން ފަހު އެމީހުން ދަންނަހާއެކު ދެން އެކަލާމްފުޅު ބަދަލުކުރާބަޔަކު އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ވާކަން ކަށަވަރެވެ."

އަދި އަލްއިސްރާ ސޫރަތުގެ 88 ވަނައާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

قُل لَّئِنِ ٱجْتَمَعَتِ ٱلْإِنسُ وَٱلْجِنُّ عَلَىٰٓ أَن يَأْتُواْ بِمِثْلِ هَـٰذَا ٱلْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيراً

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! މިޤުރްއާނާ އެއްފަދަ އެއްޗެއް ގެނައުމަށް އިންސީންނާއި ޖިންނީން އެއްބަސްވެ އެއްވި ނަމަވެސް އޭގާއި އެއްފަދަ އެއްޗެއް އެމީހުންނަކަށް ނުގެނެވޭނެއެވެ. އެބައިމީހުންގެ އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް ވާގިވެރިން ކަމުގައި ވިޔަސް (އެކަމެއްނުކުރެވޭނެއެވެ.)

ކީރިތި ޤުރްއާނަކީ މުޢުޖިޒާތެކެވެ.

މާތްالله އަންބިޔާއުންގެ ފޮނުއްވި ރަސޫލު ބޭކަލުންގެ ތެދުކަން ސާބިތުކުރުމަށް ގަވާއިދު ދެއްކެވުމަށް އެބޭކަލުންނަށް މުޢުޖިޒާތް ދެއްވިއެވެ. އެގޮތުން އަންބިޔާއުންގެ ތެރެއިން ރަސޫލާ މުޙައްމަދު ސައްލައްލާހު ޢަލައިހި ވަސައްލަމަށް ވެސް ގިނަގިނަ މުޢުޖިޒާތްތަކެއް ދެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް އޭގެ ތެރެއިން އެންމެ މަތިވެރި މުޢުޖިޒާތަކީ ކީރިތި ޤުރްއާނެވެ. އެއީ އަނބިޔާއުންނަށް ދެއްވާފައިވާ ހިއްސީ މުޢުޖިޒާތެކެވެ. އެހެނީ ކީރިތި ޤުރްއާން ފިޔަވާ އަނބިޔާއުންނަށް އަދި އެހެން ކުރީގެ ރަސޫލުންނަށް ދެއްވި އެއްވެސް މުޢުޖިޒާތެއް މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ފެންނާކަށް ނެތެވެ. މުޢުޖިޒާތުގެ ވެސް އަންބިޔާއުންގެ ޒަމާނާއި މުއްދަތާއެކު ނިމިގެންދިޔައެވެ. ނަމަވެސް ކީރިތި ޤުރްއާނަކީ ދާއިމަށް ދެމި އޮންނާނެ މުޢުޖިޒާތެކެވެ.

އަރަބީންގެ ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ އުސްލޫބަކާ އަޅާބަލާއިރު ޤުރްއާނުގެ ބަސްމަގު މާ ރީތިވެފައި ފުރިހަމަވެއެވެ. އަދި ކީރިތި

ޤުރްއާނުގައި ވޭތުވެދިޔަ ޒަމާންތަކުގެ ވާހަކައާއި، ޤަދިމުގެ ޚަބަރުތަކާއި، ދުނިޔެ ޤިޔާމަތްދުވަހާއި ހަމައަށް ކުރިއަށް ވާންހުރި އެތައްކަމެއްގެ ވާހަކަ ނަންގަވާފައިވެއެވެ. އަދި ޖިންނީންނާއި އިންސީން އެކުވެގެން މަސައްކަތްކުރިކަމުގައިވިޔަސް ޤުރްއާނާ އެއްފަދަ ފޮތެއް ނުގެނެވޭނެކަން ޤުރްއާނުގައި އަންގަވާފައި ވުމުން ދޭހަކޮށްދެނީ ޤުރްއާނަކީ ހަމަވެސް މުޢުޖިޒާއެއްކަމެވެ.

ޤުރްއާން މުޢުޖިޒާތަކަށްވީ ސަބަބުތައް

ކީރިތި ޤުރްއާން މުޢުޖިޒާއެއް ކަމުގައި ހިމެނުމުގައި ވަނީ އެތައް ސަބަބުތަކަކާ ހުރެއެވެ. އޭގެ ތެރެއިން މުހިއްމު ބައެއް ސަބަބުތަކަކީ:

1- އިންސާނުންނާއި ޖިންނީން އެކުވެގެން މަސައްކަތް ކުރިކަމުގައިވިޔަސް ޤުރްއާން ފަދަ ފޮތެއް އެކުލަވާނުލެވުން.

2- މާޒީގައި ހިނގާފައިވާ މުހިއްމު ބައެއް ކަންތައްތަކާއި މުސްތަޤުބަލުގައި ހިނގާނެ އެތައް ކަމެއްގެ ވާހަކަ އެ ފޮތުގައިވުން.

3- ޒަމާންތައް ވޭތުވެގެން ދިއުމާއެކުވެސް އެފޮތުގެ އަކުރަކަށް އަދި ޙަރަކާތަކަށް ބަދަލެއް ނައުން.

4- އެހެން އެއްވެސް ފޮތެއްގައި ނުވާފަދަ ތަފާތު ގިނަގުނަ ޢިލްމީ ޙަޤީޤަތްތައް އެފޮތުގައިވުން.

5- މިޒަމާނުގެ ސައިންސީ ހޯދުންތަކާ ބެހޭ ވާހަކަތައް ކީރިތި ޤުރްއާނުގައި ބަޔާންވެފައި ވުން.

ފިޔާވަޅު މަސައްކަތް

ތިރީގައިވާ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދެއްވާ!

1. ފޮތްތަކަށް އިމާންވުމަކީ ކޮބާ ؟

2. ކީރިތި ޤުރްއާނުގައި ނަންގަނެވިފައިވާ ފޮތްތަކަކީ ކޮބާ؟

3 ކީރިތި ޤުރްއާން ބާވައިލެއްވުމުން ކުރީގެ ފޮތްތައް މަންސޫޚުވީ ސަބަބު ބަޔާންކޮށް 8 ފޮޅުވަތުގެ ފަރަގުރާފެއް ލިޔޭ!

4. ކީރިތި ޤުރްއާން މުޢުޖިޒާއަކަށްވީ ސަބަބުތަކުގެތެރެއިން 5 ސަބަބެއް ބަޔާންކޮށްދޭ!

އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވުން

ތަޢާރަފް

އާޚިރަތް ދުވަހަކީ ކައިނާތް ނިމުމުންފަހުގައި الله ޙުކުމްކުރައްވާ ސަވާބުތަކާއި، އިޤާބު ސުންނަތުތަކެއް ނިޢުމަތް ކާފިރުންގެ އަނބުރާ ތަކީ ފަހާލާދާ ދުވަހަށް ގިނަ ޤުރްއާނުގައި ދެވިފައިވާ ނަންތަކުގެ ތެރެއިން ނަމެކެވެ. އަލްބަޤަރާ ސޫރަތުގެ 8 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައި ވެއެވެ.

وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللهِ وَبِالْيَوْمِ ٱلآخِرِ وَمَا هُم بِمُؤْمِنِينَ

މާނައީ: ''އަދި އިންސާނުންގެތެރޭ ބައެއް ބުނެއެވެ. ތިމަންމެން الله އަށާއި އާޚިރަތްދުވަހަށް އީމާންވެއްޖައީމުއޭ'' (ދުލުފާޅުން) ބުނެއުޅުނަސް މުއުމިނުންގެ ތެރެއިން ނުވެތެވެ.'' އަދި އައްރަޙްމާން ސޫރަތުގެ 27،26 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވާފައި ވެއެވެ.

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَان وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو ٱلْجَلَالِ وَٱلْإِكْرَامِ

މާނައީ: ''އެ (ބިން) މަތީގައިވާ ކޮންމެ އެއްޗަކީ ހަލާކުވާ ނެތިހިނގައި ދިޔުމަށް ފަނާވެގެންވާ އެއްޗެކެވެ. އަދި ޖަލާލާއި ވަންތަ ކަލާނގެ މަތިވެރިކަމާ ކަމުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ވަޖުހު ދެމިތިބޭނެތެވެ.''

ދުނިޔަވީ ޙަޔާތުގެ ނިމުމާއި އެކު ބިން ހަލާކުވެ ފުނޑުފުނޑުވެގެން ގޮސް ހަލާކުވެ ވެގެންދާނެއެވެ. ހަމަވެސް މަޚްލޫޤު މުޅިން ފަނާވެގެންދާނެއެވެ. الله ހިފަހައްޓަވާ އަރުވާ ފިޔަވައި ތަކެތި ކަލާނގެ ބާރުން މުޅިން ފަނާވެގެންދާނެއެވެ. ކަން މިހެން ހިނގައި ކަލާނގެ ވަޙީ ކުރައްވާ ފިޔަވައި ތިބޭނެ އެއްވެސް ކަމެއް ނެތެވެ. އެދުވަސް ގާތްވެގެން އައުމުން އިންސާނުން ކަންކަމުގައި ހިތްވަރު ކުރިން އޮތް ތަފާތުތައް ނެތިދާނެއެވެ. ހަމައެކަނި ކަލާނގެ ވަޙީގެ ބިނާކުރި އިމާރާތް ބާކީ ވެގެން ބޭނުންކުރެވޭނެއެވެ.

އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވުމުގެ މާނަކަން:

އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވުމަކީ އިސްލާމީ ޢަޤީދާގެ ރުކުނު ހަތަރު އީމާންކަމުގެ ރުކުން ތެރޭގެ ތެރެއިން ރުކުނެކެވެ. އެދުވަހާ ގުޅޭ ގިނަގިނަ ވާހަކަ ޤުރްއާނާއި ޙަދީޘުގައި އެދުވަހުގެ ހާލަތު އެކަށީގެން ވާހަކަ ދައްކާފައިވާ ބަޔާން ގިނައިން އެދުވަހާ ގުޅޭ އިންޒާރު ކުރުމަށްޓަކައި ގިނަ ޤުރްއާނުގައި އެކަމުގެ އަމުރު ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

الله ގެ ޚިލާފަށް ވަކި ކަލާނގެ ބަލާ ހަވާސްކަމުގެ ހުރިހާ ތަފާސީލު ސަބަބުން އެއްވެސް އެއްޗެއް ބާކީ ނުވާ ގޮތަށް ހަލާކުވެ ނެތިގެން ދާނެއެވެ. އިންސާނުން ފަހުން އިސްތިޤާމަތާއި، ކުރިން ހިނގާދިޔަ ކަންތައް އަދި ބައެއް ދެއްތަ މީހަކު ކުރާނެ ޢަމަލުތަކެވެ. އަދި މިކަމުގެ ނަތީޖާއެއް ދިރިއުޅުމުގެ ބަދަލު ގޮތުގައި ކާއިނާތު އިންސާނަކު ޢަމަލެއް ކުރެވެނީއެވެ. الله ގެ ވަޙީ ބަލަގައި الله ޚަލްޤު ނިޢުމަތްތަކުގެ ބަދަލުން ހިތަދާން ބަދަލުން ޖަވާބު ދިނުމުގެ ޙިސާބުކުރުމަށްޓަކައި އިންސާނުން ޖަމާކުރުން އެބައި ދިރުމުގެ ކަންތައް ނިމުމެއް ނުވެއެވެ. الله އަށް ޢިބާދަތްކުރުމާއި އަޅުކަންކުރުމާއި ނަސޭޙަތްދޭ ގޮތަށް ދެއްތަ ޢަމަލުތަކުގެ ބަދަލު އިންސާނުންގެ ޤުރްއާނުގައި ވެއެވެ. އަދި މިދެ ފުރާޅު ދަނޑުވެރިކަމާ ބަހުރޫޙުގެ ކަމަކަށް ކުރެވޭނެ ނުވެއެވެ. އަދި އިންސާނީ މުޖުތަމަޢު ބާޣީވެރި ކަމުގައި އިންސާނުގެ އަޚްލާޤީ މުޢާމަލާތު ހަރުދަނާ ކުރުމަށް ވެސް އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާން ވުމުގެ ބޭނުންތެރިކަން ބޮޑެވެ.

އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވުން

ދުނިޔޭގައި ތިމާ ކުރި ހެޔޮކަމަކަށް ނޫނީ ނުބައިކަމަކަށް ޖަޒާދޭ ދުވަހު ﷲ ގެ ޙަޟްރަތުން ނިޔާކުރައްވާނެ، ތަކެއް ހިސާބުކުރާ ނުބައި މީހުން ހަމަހަމަވެގެން ނުވާކަމާއި ﷲ ގެ ޙުކުމްފުޅުން އަމަލުތަކުގެ ބަދަލުދެއްވާނެ ދުވަހަކު އަހަރެމެންގެ މުޢާމަލާތް ބަލައިގެން ތަފާތު ގޮތްގޮތަށެވެ. އަދި ޤިޔާމަތް ވަކި ވަގުތަކު ނޭގޭ ކަމެއް، ޤިޔާމަތް އާޚިރަތް އަހުލުވެރިން ގެނައުމަށްފަހު އެ ދުވަހުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުލާނޭ ހާލަތުގައި ތިބޭނެއެވެ. އަދި ދުނިޔެއަށް އެއްކަލަ ކަނޑައަޅާފައިވާ އަޖަލެއް ހުރެއެވެ. ދުނިޔެ ނިމޭނެ ވަގުތު ކަނޑައަޅާފައިވާ ދުވަހެއް ވާނެއެވެ. މިގޮތުން އެކަން ސާބިތު ވާކަމެއްކަން އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވުމަކީ ބޮޑުބައިވެރިކަން ކުރުމަށް ކަމެކެވެ.

އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވުމަކީ ކާއިނާތުގައިވާ ހުރިހާ މަޚްލޫޤުން ފަނާވެގެން ދިއުމާއި ކަލަންދާގެ ފިޔަވަހިން ބަރުޒަޚުގެ ޢަދުލު ޢަޛާބާއި ޤިޔާމަތް، އަދި ޙިސާބުކުރުމާއި، މީޒާނު ކުރެވުމާއި، ޞިރާޠް ބުރަވުމާއި، ސުވަރުގެ ހުރަސްކުރުމާއި، ޝަފާޢަތް ދުވުމާއި، ސުވަރުގެއާއި ނަރަކަ އަދި މިންވަރު ޤަބޫލުކުރުމާއި ސުންނަތުގައި ބަޔާންވެފައިވާ މަޢުލޫމާތު ފާހަގަކުރެވޭ ބަޔާންކުރެއްވި ކަންތައްތަކަށް އީމާންވުމެވެ. ހެޔޮ ކަންތައްތަކަށް ޝަރުޢީ ޙުކުމް ހިފުން ތަޢުލީމު ކުރިން ބާރުގަދަ ޙަރަކާތެއް ކުރުމެވެ. އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވުމަކީ ވާޖިބު ކަމެކެވެ. އަދި އެއީ އީމާނުގެ ރުކުނުތަކުގެ ތެރެއިން ރުކުނެކެވެ. އާޚިރަތާއި ދުވަހަކީ އީމާންކަމުގެ ބިނާކުރެވޭ ނޭވާކަމެވެ.

ޤަބުރުގެ ނިޢުމަތާއި ޢަޛާބު

އިންސާނާގެ ފުރާނަ ނެގުމަށްފަހު މަރުވެގެން ދިޔައީއެވެ. ދުނިޔެ ނިމުނު ފަހުން އަލުން ދިރުއްވާނެއެވެ. މި ދެމެދުގައި މަރުނުވާ ޖީވަރާ ދުނިޔެ "ބަރުޒަޚު" އެވެ. ދިރިއުޅުން ކަބުރުގެ ނިޢުމަތާއި ޢަޛާބު ހިމެނޭ ބަރުޒަޚުގައި ދުނިޔެ ނިޢުމަތާއި ޢަޛާބެވެ.

އަހަރުމެންގެ ޖިސްމު ދުއްވުން ފުރާނަ ކަބުރުތަކުގައެވެ. މުސްލިމުންނަށް ކަބުރުން ނިކުމެ ދުވަސްވާ ޖިސްމު ކަބުރުގައި ދުއްވާނަކަން ނިޔާޔާތުގައި އަރިސްކުރެވޭއެވެ. ކަބުރުގެ ޢިލްމުތައް ސަލާމަތް ވާހަކަ ޙަދީޘް ރަސޫލާ ޖިސްމުގައިން ދުރާ ކުރެއްވި ކަމުގައި ފާރިދުވުމައި ވެއެވެ.

ނުބައި އަމަލުތައް ކުރާ މުސްލިމުންނަށް ހަމަ ކަބުރުގެ ކުރާ މީހުން ދިރިހުރި ޔާޤޫތުތައް މަރުވުމަކާ އެއްވަރަށް ވަކިން ނުވާނެކަމަށް ވަސް ބައިން ކުރެއްވާފައެވެ.. މަރުވުމުން އެމީހާ ސުވަރުގެ ވެންތިލޭ އެއްނަމަ ސުވަރުގެއިން އޭނާއަށް ތެރެއިން ކުރުވުމާއި ނިޢުމަތްތަކެއް، އަދި ނަރަކަ ވެންތިލޭއެއްނަމަ އެތެރޭން އޭނާއަށް ތެއްޔޭ ކުރުވުމާއި ޢަޛާބު ގެން ހުސްނުކޮށް ހަދާނެ އޭނާއަށް ރުހުމެއްވާން ކަމެއް ސަލާމް ރައްޔިތުކުރެވޭކަށް އަރިސްކުރެވެއެވެ. ކަބުރުގެ އެތެރޭގެ އަދި އަޅުގަނޑުމެ މިފަދަ މަޤާމުގެ ސުވާލުކުރެވޭތަކަށް ކުރިމަތިވާނެއެވެ. މިފަދަ ވަގުތުވެގެން މަރުކޮށްފައި ބުނާލީކަން ބުނިސުނު އެއްފުރަ އީމާންކަމާއި ތެރިކަރައްވާ ރައްޔިތުން އަހަރުމެންކަ. އީމާންކަމަކަށް ފިލާވަށް ސަރީރަތް ބާރަތު ނުވާނެ ދުނިޔޭގެ މީރާއެއްގައި ވީމާ ޤާމުސް ﷲ ނޫރުސަވާ އަހަރުމެންގެ ހިމާކަތް ކަނޑައަޅަނީ، އާނީގައި ފިޔަވެސް ދާނެއެވެ. ކާޑުއިނގަ ކަނޑައަޅާ ފަހު ދުނިޔޭ ޖިއާރަތްތަކުގެ އެތެރެކަ ބޭރެއްސާ އަޔަބާ ކަން ހުރިހާވަގުތަކާ ދިރިއުޅޭ ބަސޫލް ސައްޔިދުﷲ އަލައިހިވަސައްލަމްގެ ބަރުމޫޅުވާ ފާރިދުވުމައި ވެއެވެ.

އަލުން ދިރުއްވުން

އަލުން ދިރުއްވުމަކީ ކާއިނާތުގައިވާ އެންމެހައި މަޚްލޫޤުން ފަނާކުރެއްވުމަށްފަހު އެބައިމީހުންގެ ހިސާބަށް ފުރާނަލައްވާ އަލުން އުފައްދަވާނެއެވެ. ކާއިނާތުގެ އެންމެހައިތަކެތި ފަނާވެގެންދާނެ ދުވަހެއް އަންނާނެކަމުގައި ވާހަކަދެއްކެވުމަކީ އަބަދުން ދިރުމުގެ ޔަޤީންކަން اللّٰه ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ޤުދުރަތްތަކުން ގަބޫލުކުރުމުން އީމާންކަން ފުރިހަމަވެގެން ނުވެއެވެ.

އަލުން ދިރުއްވުމުގެ ބޭނުމަކީ ޢަމަލުތަކުގެ ހިސާބު ބެއްލެވުމަށްފަހު އިންސާފުވެރި ޖަޒާ ދެއްވުމެވެ. އަދި އިންސާނުންނާއި ޖިންނުން ކޮށްފައިވާ ޢަމަލުތަކުގެ ގޮތުން اللّٰه ގެ ޢަދުލުވެރިކަން ހާމަކުރެއްވުމެވެ. އަލުން ދިރުއްވުމަކީ ނުވާނޭ އަދި ޢަޤުލަށް ސާބިތުނުވާ ކަމެއް ކަމަށް ބުނާ ބަޔަކު ތިބިކަމެވެ. ޖަވާބަކީ އެންމެފުރަތަމަ ދިރުން އުފެއްދެވީ اللّٰه އެވެ. ފުރަތަމަ އެއްފަހަރު އުފެއްދެވި ފަރާތަކަށް ދެވަނަފަހަރަށް އޭގެ އުފެއްދެވުމަކީ އަދިވެސް ލުއިކަމެކެވެ. އެއީ ބުއްދިއަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ކަމެކެވެ. ބަލަސްވެ ހުސްވެފައިވާ އަށްކަން ދޮރާ ފަރާތްވެގެންދާ އެހެން މަސައްކަތަކަށް ވުރެ ފަސޭހަކަމާ، ހަދާފައި ވާކަމާ ކުރާއްރުއްޔާ، ދިރުމެއްނެތް އެއްޗަކުން ދިރުންތެރި އެއްޗެއް އުފެއްދެވުމުގެ ކުދުރަތުވެރިކަން ފެނުނަކަ ވެސް اللّٰه އެވެ. ޖީހުރު ދޮވެނިވާކަރުން ކާއިނާތު ދިރުން ދެއްވުމަށް ބާރުހުރިކަން ދައްކަވައިދެއްވާ ޢިލްމީ ޙަޤީޤަތްތަކެވެ. އަދި މިގޮތުން اللّٰه އަށް ޤާދިރުވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެއްކަން ފެނެއެވެ. ފުރަތަމަ ދިރުން އިބުތިދާ ދުރުކުރައްވާފައިވާ އެއްލާހަށް ސަބަބުތައް ހުރެއްޖެ ކަމަށް މިކަލާނގެ ކޮންމެހެން އިންސާފުވެރި ޖަޒާދެއްވުމަށް، اللّٰه ކުރައްވާއިރުއާ ވަރުގެ ބަސްފުޅު ޤުރުއާނުގައިމުކުރައްވާފައިވާ އެންމެހައި މަޚްލޫޤުން އަލުން ދިރުއްވުން އެންމެހައިކަހަލަކަމެކޭ ބުއްދިއަށްފެންނަ ކަމެކެވެ.

ކީރިތި ޤުރްއާނާއި މާތްރަސޫލާގެ ސުންނަތުގައި ވެސް އަލުން ދިރުއްވުމާއި ބެހޭގޮތުން އެތައް ބަސްފުޅުތަކެއް ވާރިދުވެފައި ވެއެވެ. އަލްޙައްޖު ސޫރަތުގެ 7 ވަނަ އާޔަތުގައި اللّٰه ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَأَنَّ ٱلسَّاعَةَ آتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ ٱللَّهَ يَبْعَثُ مَن فِي ٱلْقُبُورِ

މާނައީ: "އަދި ހަމަކަށަވަރުން ޤިޔާމަތްދުވަހަކީ، ޝައްކެއްނެތި އަންނާނޭ ދުވަހެކެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަށްވަޅުތަކުގައި (މަރުވެފައި) ތިބި މީހުން މާތްاللّٰه އަލުން ދިރުއްވައި ފޮނުއްވާނެއެވެ."

މަޙްޝަރު ކުރެއްވުން

މަޙްޝަރު ކުރެއްވުމަކީ ދުވަސް ބަހާލެވިފައިވާ ޤިޔާމަތް ގާއިމުވުމުން މަރުވެފައިވާ އަލުން ދިރުއްވާ ހިސާބު ބެއްލެވުމަށް މައިދާނަށް (މަޙްޝަރުގެ މައިދާނު) އެއްކުރެއްވުމެވެ. މިކަމަކީވެސް اللّٰهއަށް ދާދި ފަސޭހަ ކަމެއްކަން ގާފު ސޫރަތުގެ 44ވަނަ އާޔަތުގައި ބަޔާން ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

يَوْمَ تَشَقَّقُ ٱلْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعاً ذَٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ

މާނައީ: "އެދުވަހުން ބިންގަނޑު ފަޅައިފަޅައިގެންގޮސް އެމީހުން އަވަސްކަމާއެކު (ނުކުންނާނެއެވެ.) އެބައިމީހުން މަޙްޝަރަށް ޖަމާކުރުމަކީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ދާދިފަސޭހަކަމެކެވެ." ހުރިހާ މަޚްލޫޤުން މަޙްޝަރުގެ މައިދާނަށް އެއްކުރެއްވުމާ މުޅިއަލަމުން އިންސާނުން ކޮށްފައިވާ ދުވަހުގައި އަދިވެސް އިންސާފު ގާއިމު ކުރައްވާނެއެވެ. މިގޮތުން ދުނިޔެއަށްފުރަތަމަ މަޙްޝަރު ކުރެވޭނީ އެހެރި ދުނިޔޭގައި އުފުލިފައިވާ ގަދަ ގަޑިއަކު މިނަށް ކޮރިން ވަރަށް ފަހުން ސަރަހައްދު ބިމެއްގައި ގައެވެ. އަދި މަޙްޝަރުގައި އެބައި މީހުންގެ ހުރި އެމީހުންގެ ޢަމަލުތަކާ ގުޅޭ މިންވަރަށް ކަމެއްކަން ބޭނުންވާ އަވަސް ބައިގައި ވާނެއެވެ. އެބައިމީހުންގެ ގައިން ނުކުންނަ ދަށް ދާއިރު، އަނގައިގެ ބޮޑުމިނުގެ ބޮޑު ދާއިރާއާ ހަމަވެ،

ކަކުލާ ހަމައަށް، އަދި ކަނާ ހަމައަށް ހުންނަ ބަޔަކުވެސް ވާނެކަމުގައި ވެއެވެ. އަދި އެދުވަހަކީ އެއްވެސް މީހަކު އަނެކުންގެ ހާލު ނުބަލާނެ ދުވަހެވެ. ކޮންމެ މީހަކުވެސް އަވަދިނޭޅި އަމިއްލަ ނަފްސުގެ ހާލުގައި ހުންނާނެ ދުވަހެވެ.

މީޒާނު ބެހެއްޓެވުން

މީޒާނު ބެހެއްޓެވުމަކީ މަޚްލޫޤުން ދުނިޔޭގައި ކޮށްފައިވާ ޢަމަލުތަކުގެ ވަޒަން ހުރި ގޮތް ވަކިން އެނގޭނެ ގޮތަށް އިންސާފުގެ ތިލަފަތެއް ބެހެއްޓެވުމެވެ. އަލްޒަލްޒަލާ ސޫރަތުގެ 8،7 ވަނަ އާޔަތުގައި ﷲ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ وَمَن يَعْـــمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرّاً يَرَهُ

މާނައީ: "ފަހެ، ކަސްތޮށްޓެއްގެ ބަރުދަނުގެ ހެޔޮކަމެއް ކޮށްފިމީހާ، އެކަން ދެކެންނާނެއެވެ. އަދި ކަސްތޮށްޓެއްގެ ބަރުދަނުގެ ނުބައިކަމެއް ކޮށްފިމީހާ އެކަން ދެކެންނާނެއެވެ." މިފަދަ ބަރުދަނުގައި ޤަޟާގެ އެންމެ ފުރިހަމަ އިންސާފުގައި މީޒާނު ބެހެއްޓެވޭނެއެވެ. މިތަރާޒުގައި އިންސާނުގެ ކުރި ޢަމަލުތައް ވަޒަންކުރެވޭނެއެވެ. މީޒާނުގެ ތިލަފަތުގެ އަގުތަކުން ﷲ ގެ ރަޙްމަތުގެ ބޮޑުކަން އިންސާނުންނަށް އެނގިވަޑައިގަންނާނެއެވެ. އަދި ﷲ އެދުވަހު ދެއްވާ ނިޔާ ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާނެއެވެ.

ކޮންމެ ނަފްސަކަށްވެސް އެންމެ ޢަދުލުވެރި ނިޔާ ﷲ އެދުވަހުން ދެއްވާނެއެވެ. ޢަމަލުތަކުގެ ފޮތްގަނޑު އިއްވަން އިންސާނާގެ ގާތަށް ދެއްވުމަށްފަހު އިންސާނާ ދުނިޔޭގައި އެކުރިކަމެއް ބަލާލާނެއެވެ. އެއްވެސް ނަފްސަކަށް އެދުވަހުން ކޮންމެ ކަމެއްގެ ދަލީލު ދެވޭނެ ގޮތަކަށް އިންސާފުގެ ކަނޑައެޅުން ނިންމާނެއެވެ.

ސުވަރުގެއާއި ނަރަކަ:

ސުވަރުގެއަކީ ﷲ އަށް ކިޔަމަންތެރިވި އަޅުންނަށް ނިޢުމަތް ދެއްވުމަށް ތައްޔާރުކުރައްވާފައިވާ ދާއިމީ ގެދޮރުކަމެވެ. އަދި ނަރަކައަކީ ﷲ ގެ އަމުރުތަކަށް ނުކިޔަމަންތެރިވި މީހުންނަށް އަދަބުދިނުމަށް އަޅުވާ ހުރި ތަނެވެ. މިދެތަނަކީވެސް ހެއްދެވިގެން ހުރި ތަނެވެ. އެމީހުންގެ ކުރި ޢަމަލުތަކުގެ ފުރަތަމަ ސުވަރުގެއިން ނިޢުމަތް ލިބޭނެއެވެ. އަދި ނަރަކައިން އެމީހުންގެ ޢަމަލުތަކާ އެއްގޮތަށް ބޮޑު ޢަޛާބު ލިބޭނެއެވެ.

ސުވަރުގެއާއި ނަރަކައިގެ ސިފަތައް، އަދި އެތަންތަނުގެ ނަންތައް އިންސާނުންނަށް ވަސްފުކުރައްވާ ދެއްވައިފައިވަނީ ﷲ ޤުރުއާނުގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ދުނިޔޭގެ ނިޢުމަތްތަކަށް ސުވަރުގޭގެ ނިޢުމަތްތަކާ މިސާލު ޖެއްސޭ ފަދައިގެ ވިސްނުމެއް ދުނިޔޭގައި ނުކުރެވޭނެއެވެ. ނަރަކައިގެ ބިރުވެރި ޢަޛާބުތަކުގެ ދުވަހުން އެތަނުގެ ސިފަތަކަށް އެއްވެސް ގޮތެއްގެ ގޮތުން ވިސްނާލައި އެކަން ކަށަވަރުވާނެއެވެ.

ނަރަކައިގެ އަލިފާނަކީ، ދުނިޔޭގެ އަލިފާނުގެ 70 ގުނައަށް ހޫނު ގަދަ އެއްޗެކެވެ ވާހަކަ، އަދި އިންސާނުންނާއި ޖިންނީން ތެރެއިން ކާފިރުވި މީހުން ނަރަކައިގެ ދަރުގަނޑުގެ ތެރޭގައި ރުޅިވެރިކަމާއެކު ވާހަކަ، އެތަނުގެ ސިފައިގެ ގޮތުން ބަޔާންކޮށްދެއްވައެވެ. ސުވަރުގެ ވަނީ ކިޔަމަންތެރިންނަށް ތައްޔާރުކުރައްވާފައެވެ. ﷲ އަށް ކީރިތި ފުޅާކަން ކިޔަމަންތެރިވެ ﷲ އަށް ޢިބާދަތްކުރާ މީހުންނެވެ. ނަރަކަ ތައްޔާރުކުރައްވާފައިވަނީ ﷲ ގެ އަމުރުތަކަށް ނުކިޔަމަންތެރިވެ ކުފުރުވެރިވާ މީހުންނަށެވެ. ﷲ އަށް ނުކިޔަމަންތެރިވެ، އަނިޔާވެރި މީހުން ޖެހޭނީ ކޮންމެ ދުވަހެއް ދިޔައިރުވެސް ދިރިއުޅުމެއްގެ ގޮތުގައި ތިބެންޖެހޭ ސަލާމަތެއް ނުލިބޭނެއެވެ. އެފަދަ މީހުންގެ ތަނަކީ ނަރަކައެވެ.

ހިތާމަވު މަސައްކަތް

ތިރީގައިވާ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދޭށެވެ!

1. ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަން ހާމަކޮށް ބަޔާންކޮށް ލިޔޭ!

2. އާޚިރަތްދުވަހުން އީމާންވުމުގައި ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް ޚުލާސާކޮށް ބަޔާންކޮށް ލިޔޭ!

3 އަލުން ދިރުއްވުމަކީ ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތެއްކަން ބުއްދިއާއި ސައިންޓިފިކް އަލީގައި ބަޔާންކުރޭ!

ޖިނާޔާތުގެ ބައި

الطهارة

الطهارة ގެ މާނަ:

އަރަބިބަހުގައި ޠަހާރަތަކީ ސާފުތާހިރުކަމެވެ. ނުވަތަ ސާފުތާހިރު ކުރުމެވެ. ޝަރީޢަތުގައި ޠަހާރަތަކީ ނަޖިސް ފިލުވާލުމާއި ޙަދަޘްއުރިގަތުމެވެ. އެއީ އެ ދެކަންތަކަށް މާނަގައި ނުވަތަ ސޫރަގައި ވާކަންކަމެވެ. އެއީ އިސްތިންޖާކުރުމާއި، ވުޟޫކުރުމާއި، ހިނައިގަތުމާއި، ތަޔައްމުމު ކުރުމެވެ.

الطهارة ގެ ބައިތައް:

ޠަހާރަތް ބައިވެގެންވަނީ ދެބަޔަކަށެވެ. އެއީ:

1- ވާޖިބު ޠަހާރަތް:

ވާޖިބު ޠަހާރަތަކީ ހިނައުން ވާޖިބުވާ ކަމެއް ގެދުވެރިވުމުން ހިނައިގަތުން، ނަމާދުކުރުމަށްޓަކާ ވުޟޫކުރުން ފަދަ ކަންތަކެވެ.

2- މުސްތަޙައްބު ޠަހާރަތް:

މުސްތަޙައްބު ޠަހާރަތަކީ ސުންނަތް ހިނައުމެއް ހިނައިގަތުން، ވުޟޫ އާކުރުން ފަދަ ކަންތައްތަކެވެ.

ނަޖިސްތަކީ:

އަރަބި ބަހުގައި ނަޖިހަކީ ހަޑިކަހަލަ އެއްޗެކެވެ. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ނަޖިހަކީ އެއްޗެއްގައިވާނަމަ ނަމާދު ސައްޙަވުން މަނާކުރާ ކަހަލަ ހަޑި އެއްޗެކެވެ. ނަޖިސްތަކީ ދެބަޔަކަށް ބައިވެގެންވެއެވެ. އެއީ ޙުކުމިއްޔާ ނަޖިހާއި ޢައިނިއްޔާ ނަޖިހެވެ.

1- ޢައިނިއްޔާ ނަޖިހަކީ އޭގެ ޛާތުގައި ނަޖިސްއެއްޗެކެވެ. މިސާލަކަށް: ލޭ، ކުޑަކާށި، ބޮޑުކާށި އެއްޗެހި އަދި މިނޫންވެސް އެއްޗެއްގެ ކުލަ، ވަސް ނުވަތަ ރަހަ ފަދަ ސިފަތަކުން އެއްވެސް ސިފައެއް ނަމާދު ބާޠިލުވާ ނަޖިހުގެ ސިފައިގައި ހުރި ނަމަ ބޮޑުކަމަށް ނަމާދު ސައްޙަނުވާ ކަންތައް އެއްޗެކެވެ.

2- ޙުކުމިއްޔާ ނަޖިހަކީ އިންސާނާގެ ގަނޑާ ގުޅުން ހުރި ކަންތަކެވެ. އެއީ ގަނޑަށް ޖަނާބަތުގައި ނުވަތަ ޙައިޟާއި ނިފާހުގައި ކުރާ ކަމެއްގެ ސަބަބުން ނަމާދު ބާޠިލުވުން މަނާކުރާ ކަންތައްތަކެވެ. އެގޮތުގައި ވުޟޫ ގެއްލޭ ކަންތައްތަކާއި ހިނައުން ވާޖިބުވާ ކަންތައް ހިމެނެއެވެ.

ތާހިރުވުމަށް ބޭނުން ކުރާ ތަކެތި:

ތާހިރުވުމަށް ނުވަތަ ނަޖިސްތަކުން ފިލުވުމަށްޓަކާ ބޭނުން ކުރުމަށް ހުއްދަ ފެނަކީ އަސްލުގެ ސިފަތަކުން އެއްވެސް ސިފައެއް ބަދަލުނުވާ މުޠުލަޤު ފެނާއި ވެއެވެ. އަދި އިސްތިންޖާ ކުރަން ގަލާއި ބިމުގައިހުރި ހިލައާއި، ގަހާއި، އަދި ތަޔައްމުމަށްޓަކައި ވެލި ބޭނުން ކުރެވިދާނެއެވެ.

ފެނުގެ ބައިބައިތަކާއި އޭގެ ޙުކުމް:

1- މުޠްލަޤު ފެން.

މުޠްލަޤު ފެނަކީ އެހެން އެއްވެސް އެއްޗަކާ އެކުލެވިފައި ނުވާ ޠަހޫރު ފެނެވެ. އަދި އެފަދަ ފެނަކަށް ވުޟޫއިގެން ނުވަތަ ދިގު ހުރުމެއްގައި ހުންނަ ގަސް ނުވަތަ ހިލައިގެ ސަބަބުން އެކަށީގެ ފެނުގެ ކުލައަށް ބަދަލެއް އައިސްފައި ވިޔަސް ފެނުގެ މުޠްލަޤު ކަމެއް ނުގެއްލޭނެއެވެ.

މުޠްލަޤު ފެނުގެ ބައިތަކުގައި ވާރޭފެނާއި، ކަނޑުފެނާއި، ކޯރުފެނާއި، ވަޅުފެނާއި، ގަނޑުފެނާއި އަދި ބަރްފު ފިނިފޮދުގެ ސަބަބުންވެފައިވާ ފެން ހިމެނެއެވެ. އަލްއަންފާލު ސޫރަތުގެ 11 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތްالله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُم مِّن ٱلسَّمَآءِ مَآءً لِّيُطَهِّرَكُمْ بِهِ

މާނައީ: "އެކަލާނގެ ތިޔަބައި މީހުންގެ މައްޗަށް ތިޔަބައިމީހުން ޠާހިރު ކުރެއްވުމަށްޓަކައި އުޑުން ފެން ފޮނުއްވައެވެ."

އަދިރަސޫލާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމް ކަނޑުގެ ފެނާ ބެހޭގޮތުން ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ.

"هُوَ الطُّهُوْرُ مَاؤُهُ اَلْحِلُّ مَيْتَتُهُ"

މާނައީ: އެއީ (ކަނޑަކީ) އޭގެ ފެން ޠާހިރު އޭގެ މަރު ޙަލާލު އެއްޗެކެވެ.

2- ތަޣައްޔަރުވެފައިވާ ފެން

ތަޣައްޔަރުވެފައިވާ ފެނަކީ އެއީ ވަކި ނުކުތުމަކާ ނުލައި ޠާހިރު އެއްޗަކާ އެކުވެގެން އޭގެ ކުލަ ނުވަތަ ވަސް ނުވަތަ ރަހަ ބަދަލުވެފައިވާ ފެނެވެ، ހަކުރާއި އަށިގަނޑުމުގައި ކިރާއި ޒަޢްފަރާނުގެ ބަދަލުވެފައިވާ ފެނާއި މިބާވަތުގެ ފެނެވެ. މިއީ ޠާހިރުފެނެވެ. މިފެން ޠާހިރުކުރުމަށްޓަކައި ބޭނުން ކުރުމަށް ނުފުދޭނެއެވެ. ނަމަވެސް ބައެއް ޢާލިމުން ވަކި އުސޫލުގެ ޠާހިރު އެއްޗެއް އެކުވެގެން ތަޣައްޔަރުވެފައިވާ ފެނުގެ ޠަހޫރުކަމެއް ނުގެއްލޭނެއެވެ. އެއީ މިސާލަކަށް ކިރުކަލަކަށްވުރެ ވަގުތުން ވަކިކުރުމަކުން ފެނުގެ ސިފަ ތަޣައްޔަރުވުން ފަދަ ކަންކަމެވެ.

3- އިރުން ހޫނުވިފެން

ދަގަނޑު ތަކެތީގެ ތެރެއިން ރަން ރިހި ނޫން އެއްޗެއްގައި ހޫނު ބިމެއްގައި އިރުން ހޫނުވިފެން ބޭނުންކުރުމަކީ ނަބިއްޔާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމް މަކުރޫހު ކަމެކެވެ.

މިގޮތުން އިރުން ހޫނުވިފެން މަކުރޫހުވަނީ ހޫނު ޤައުމުތަކުގައި ނަމައެވެ. އަދި ހޫނުކަން ކަނޑައިގެން ދިޔުމުން ފެނުގެ މަކުރޫހުކަން ނެތިގެންދެއެވެ. ދަގަނޑުފަދަ ތަކެތީގެ ހޫނުކަމުގެ ސަބަބުން އިރުން ހޫނުވިފެން ބޭނުންކުރުމަކީ ހަށިގަނޑަށް ގެއްލުން ހުރި ކަމެކެވެ. އެ ބޭނުންކުރުން މަކުރޫހުވީ ކަމަށް ޢާލިމުން ވިދާޅުވެއެވެ. "އެއީ ބަރަޞް ބަލި ޖެހިދާނެ ކަމެއް ވުމެވެ."

4- ނަޖިސްވެފައިވާ ފެން

ނަޖިސްވެފައިވާ ފެނަކީ ދެޤުއްލަތަށްވުރެ މަދު ފެނުގެ ކުލަ ނުވަތަ ރަހަ ނުވަތަ ވަސް ނަޖިހުގެ ސަބަބުން ބަދަލުވެފައިވާ ފެނެވެ.

ދެޤުއްލަ ހަމަވެފައިވާ ފެނާއި އެއަށްވުރެ ގިނަ ފެން ނަޖިސްވާނީ އެފެނުގެ ތެރެއަށް ނަޖިހެއް އެޅި، އޭގެ ސަބަބުން ފެނުގެ ކުލަ ނުވަތަ ވަސް ނުވަތަ ރަހަ ބަދަލުވުމުންނެވެ. ޞައްޙަ ޙަދީޘާ ޙަދީޘްފުޅު ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވެއެވެ.

"إِذَا كَانَ الْمَاءُ قُلَّتَيْنِ لَمْ يَحْمِلِ الْخَبَثَ" رواه أصحاب السنن

މާނައީ: "ދެޤުއްލަ ހަމަވެފައިވާ ފެން ނަޖިސްނުވާނެއެވެ." މި ޙަދީޘްފުޅުން އެނގެނީ ދެޤުއްލަ ހަމަވެފައިވާ ފެން ނަޖިސްނުވާނެކަމެވެ. އެއީ އެފެނުގެ ތެރެއަށް ނަޖިހެއް އެޅުމުން ފެނުގެ ކުލަ ނުވަތަ ވަސް ނުވަތަ ރަހަ ބަދަލު ނުވާހާ ހިނދެއްގައެވެ.

ޤުއްލަތަކީ ކުރީ ޒަމާނުގައި އަރަބިން މިންވަރު ބެލުމަށް ނުވަތަ މިނުމަށް ބޭނުންކުރި މިންގަނޑަކުން ޖައްރާ ބޮޑުން ހިލާ ނަމެކެވެ. ދެޤުއްލައިގެ މިންވަރު ފިޔަވާ އިތުރުވެރިން ބަލާ ގޮތަކަށް ބަޔާން ކޮށްދީފައިވެއެވެ.

ދެޤުއްލައިގެ މިންވަރަކީ ބަޣްދާދު ރަތުލުންނަށް 500 ރަތުލެވެ. ވަށް ވަޅެއްނަމަ ފުޅާމިނުގައި 18 އިންޗި އަދި ފުންމިނުގެ ފުން މިނުގައި 45 އިންޗި ހުރި ވަޅަކީ ދެޤުއްލަ ހަމަވެފައިވާ ވަޅެކެވެ. ހަތަރެސްކަނަށް ވަޅެއްނަމަ ފުންމިނާއި ފުޅާމިނާއި ދިގުމިނުގައި 22.5 އިންޗި ހުންނަންވާނެއެވެ. ލީޓަރުން ބަލާނަމަ ދެޤުއްލައަކީ 186.9 ލީޓަރެވެ. ގެލަނުން ބަލާނަމަ 41.12 ގެލަނެވެ. ރަތުލުން ނަމަ 410.8 ރަތުލެވެ. އަދި ކިލޯ ގްރާމުން ބަލާނަމަ 186.339 ކިލޯގްރާމެވެ.

ޠަހާރަތްތެރިވުން:

ޠަހާރަތް ބައިވަނީ ދެބައިކަމަށެވެ. އެއީ ކުޑަ ޠަހާރަތާއި ބޮޑު ޠަހާރަތެވެ. ކުޑަ ޠަހާރަތް ތެރިވުމަކީ ވުޟޫ ގެއްލޭ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ކަމެއް ހިނގުމެވެ. ވުޟޫކުރުން ފަރުޟުވަނީ ކުޑަ ޙަދަޘުން ކުރިން ނަމާދު އަދާކުރުމަށް ކުރިން ބޭއްވިގެން ވާނެ ފަދަ ކަންތައްތަކެވެ. ބޮޑު ޠަހާރަތް ތެރިވުމަކީ ގުސުލު ވާޖިބުވާ ކަންކަމުގެ ތެރެއިން ކަމެއް ހިނގުމެވެ. އެއީ ޖިމާޢުވުން، ޖަނާބަތްވުން، ހައިޟު ނިފާސް ވެރިވުން، ވިހެއުން، މަރުވުން މިއެވެ. ކުޑަ ޠަހާރަތް ތެރިވުމުގައި ވުޟޫ ކުރުމެވެ. ބޮޑު ޠަހާރަތް ތެރިވުމުގައި ހިނައިގަތުމެވެ.

ވުޟޫނެތް މީހާގެ މައްޗަށް ޙަރާމް ކަންތައްތައް:

ކުޑަ ޠަހާރަތް ނެތް ވުޟޫނެތް މީހާގެ މައްޗަށް އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ޙަރާމް ވެގެންވެއެވެ. އެއީ:

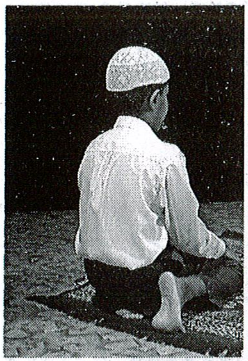

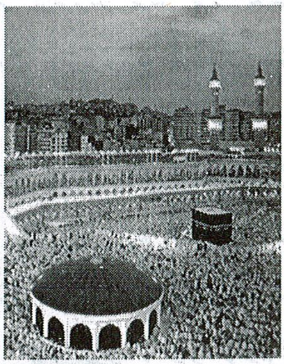

1- ނަމާދު ކުރުން: އެއީ ފަރުޟު ނަމާދު ކަމުގައިވިޔަސް ސުންނަތް ނަމާދު ކަމުގައިވިޔަސްމެއެވެ. ޙަދީޘް ޝަރީފުގައި ވެއެވެ. "ޠަހާރަތާ ނުލައި ކުރާ ނަމާދެއް މާތް الله ގަބޫލު ނުކުރައްވާނެއެވެ."

2- ޠަވާފުކުރުން: ޞައްޙަ ޙަދީޘާ ޙަދީޘްފުޅު ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ ގޮތުގައި ޠަވާފަކީ ނަމާދާ އެއްފަދަ ކަމެކެވެ.

"اَلطَّوَافُ حَوْلَ الْبَيْتِ مِثْلُ الصَّلاَةِ"

މާނައީ: "ގޭގެ ވަށައިގެން ޠަވާފު ކުރުމަކީ ނަމާދު ކުރުމާފަދަ ކަމެކެވެ."

3- ޤުރުއާން ފޮތުގައި ހިފުމާއި އަތްލުން. މާތް الله ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

لاَّ يَمَسُّهُ إِلاَّ الْمُطَهَّرُونَ

މާނައީ: "ޠާހިރުވެގެންވާ މީހުންނޫނީ އެފޮތުގައި ނުހިފާނެއެވެ."

ޖުނުބުވެރިޔާގެ މައްޗަށް ޙަރާމް ކަންތައް:

1- ނަމާދުކުރުން. ވުޟޫއާ ނުލައި ކުރާ ނަމާދު ޞައްޙެއް ނުވާނެއެވެ. ކީރިތި ރަސޫލާ ހަދީޘްފުޅު ކުރެއްވި ކަމަށް އަލްއިމާމު މުސްލިމް ރިވާ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

"لاَتُقْبَلُ صَلاَةٌ بِغَيْرِ طُهُوْرٍ"

މާނައީ: ޠަހާރަތަކާ ނުލައި ކުރެވޭ ނަމާދަކީ ޤަބޫލުވާނެ އެއްޗެއްނޫނެވެ.

2- މިސްކިތަށް އަރާ މިސްކިތުގައި މަޑުކުރުން. ކީރިތި ރަސޫލާގެ ހަދީޘްފުޅެއްގެ މާނައިގައި ވެއެވެ. “ހައިޟުވެރިންނާއި ޖުނުބުވެރިންނަށް ތިމަން ކަލޭގެފާނު މިސްކިތް ހުއްދަ ނުކުރައްވަމެވެ.”

3- ޠަވާފުކުރުން. މިކަމާއި ގުޅޭ ދަލީލު ވުޟޫނެތި ޠަވާފު ކުރުމަކީ ނަމާދާ ބަރާބަރު ކަމެއްކަމުގައި ހިމެނޭތީއެވެ.

4- ޤުރުއާން ކިޔެވުން. ކީރިތި ރަސޫލާ ހަދީޘްފުޅުކުރެއްވި ކަމަށް އަލްއިމާމުއްތިރުމިޛީ ރިވާ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

"لاَتَقْرَأِ الْحَائِضُ وَلاَ الْجُنُبُ شَيْئًا مِنَ الْقُرْآنِ"

މާނައީ: “ހައިޟުވެރިޔާއާއި ޖުނުބުވެރިޔާ ޤުރުއާނުން އެއްވެސް މިންވަރެއް ނުކިޔަވާށެވެ.”

5- ޤުރުއާން ފޮތުގައި ހިފުމާއި އަތްލުމާއި އުފުލުން. މިއީ ފިޔަވާ ބޮޑު އިޙްތިރާމްކުރަންޖެހޭ ފޮތެއްކަމުގައިވާތީއެވެ. އަދި ކީރިތި ރަސޫލާގެ އަސްޙާބުބޭކަލުން ޖުނުބުވެރިކަމުގައި ޤުރުއާން ފޮތް ނުހިފައެވެ.

ނަމާދު

ނަމާދަކީ ތަކުބީރުކޮށް ފެށި ތަސްލީމުކޮށް ނިމޭ، ކުރެވޭ ޙަރަކާތްތަކާއިއެކު ޤުރުއާން ކިޔުމާއި ދުޢާ ކުރުމާއި، ތަސްބީހަ ތަކުބީރުގެ މައްޗަށް އެކުލެވިގެންވާ އަޅުކަމެކެވެ.

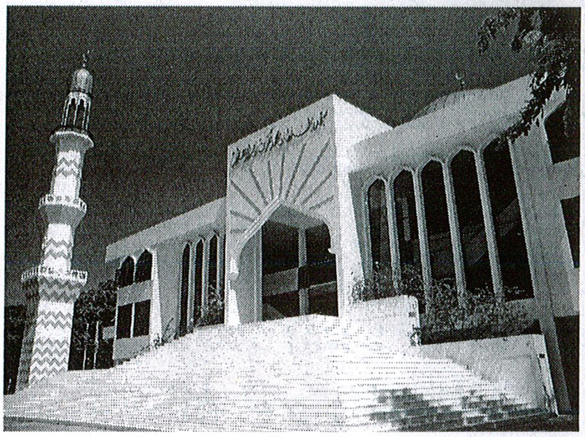

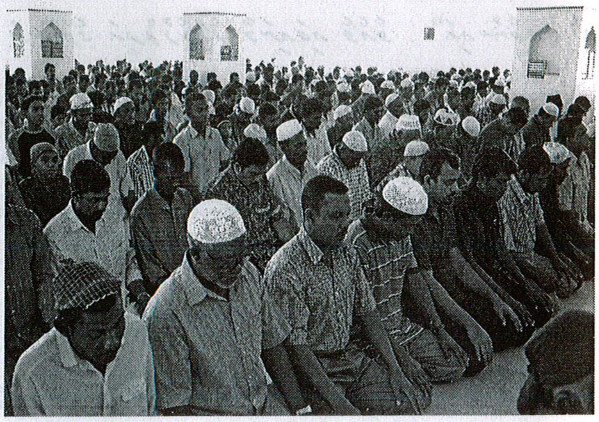

ނަމާދުގެ މުހިއްމުކަން

ނަމާދަކީ އިސްލާމްދީނުގެ ރުކުންތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ މުހިއްމު ރުކުނެވެ. ދީނުގެ އެންމެ މުހިއްމު އަޅުކަމެވެ. މުސްލިމަކަށް ވާޖިބުވުމުން ދީން އެންމެ ފުރަތަމަ އަދާ ކުރަންޖެހޭ އަޅުކަމަކީ ނަމާދެވެ.

މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް ރޭއާއި ދުވާލު ފަސްނަމާދު ކުރުން ފަރުޟު ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެއީ ދީނުގެ ތަނބެވެ. ނަމާދު ޤާއިމުކުރާ މީހުންނަކީ ދީން ޤާއިމު ކުރާ މީހުންނެވެ. އަދި ނަމާދު އަދާ ނުކުރާ މީހުން ހިމެނިގެންދާނީ ދީން ހަލާކު ކުރާ މީހުންގެ ތެރެއިންނެވެ. ނަމާދަކީ އިންސާނާއަށް ހިތްހަމަޖެހުން ލިއްބައިދޭ އަޅުކަމެކެވެ. ނަމާދު ކުރުމަކީ ފުރިހަމަ މުއުމިނުންގެ ސިފައެކެވެ. އަލްއަންފާލް ސޫރަތުގެ 4،3،2 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތްالله ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَاناً وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ٱلَّذِينَ يُقِيمُونَ ٱلصَّلاَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ أُوْلَـٰئِكَ هُمُ ٱلْمُؤْمِنُونَ حَقّاً لَّهُمْ دَرَجَاتٌ عِندَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

މާނައީ: “ތެދުވެރި މުއުމިނުންނަކީ ކަށަވަރުން، اللهގެ ނަންފުޅު ގެންނެވޭ ހިނދު، އެބައި މީހުންގެ ހިތްތައް ބިރުވެރިވާ މީހުންނެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އާޔަތްތައް އެބައި މީހުންނަށް ކިޔަވައިދެވޭ ހިނދަކު، އީމާންކަން އެބައި މީހުންނަށް އިތުރު ވެގެންދާ މީހުންނެވެ. އަދި އެބައި މީހުންގެ ވެރިވެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެ ހަޟްރަތަށް ވަކީލުކުރާ މީހުންނެވެ. ނަމާދު ޤާއިމުކުރާ ދިނިން ރަސްކަލާނގެ އެބައި މީހުންނަށް ދެއްވި ތަކެތިން ހަރަދު ކުރާ މީހުންނެވެ. ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި (ތެދުވެރި) މުއުމިނުންނަކީ، ހަމައެކަނި މީހުންނެވެ. (ތެދުވެރި) ދަރަޖަތަކާއި ފާފަ ފުއްސެވުމާއި ދީލަތި ދެއްވުމެއް އެބައި މީހުންގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުގައި އެބައި މީހުންނަށް ލިބޭނެއެވެ.” މި އާޔަތުގައި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ބަޔާންކޮށް ދެއްވާފައި އެވަނީ އެކަލާނގެ ސިފަކޮށް އަޅުތަކުންގެ ކިބައިގައި ހުރުން ލާޒިމު ސިފަތަކެވެ. މިސިފަތްތައް އެމީހެއްގެ ކިބައިގައި ހަރުދަނާވެ ކާމިލުވެއްޖެ މިބައި اللهގެ ޙަޟްރަތުގައި ވަރަށް މަތިވެރި މަޤާމެއް ލިބޭނެ މީހުންކަން ފާޅުވެއެވެ. އަދި މި އާޔަތުގައި الله ބަޔާން ކުރައްވާފައިވާ މުއުމިނުންގެ ސިފަތަކުގެ ތެރޭގައި ނަމާދު ޤާއިމު ކުރުން ހިމެނިގެންވެއެވެ.

ޤިޔާމަތް ދުވަހު އެންމެ ފުރަތަމަ ހިސާބު ބައްލަވާނީ ނަމާދުގެ ހިސާބެވެ. އެ ހިސާބު ރަނގަޅަށް ހިނގައްޖެނަމަ އެހެން ކަންތައް ދާނީ ރަނގަޅުވެގެންނެވެ. އަދި ނަމާދުގެ ހިސާބު ގޯސްކަމަށް ހިނގައްޖެނަމަ ހުރިހާ ކަމެއްވެސް ގޯސްވާނެއެވެ. އަދި ނަމާދު ނުކުރާ މީހުން ޤިޔާމަތް ދުވަހު މަޙްޝަރު ކުރެވޭނީ ފިރުޢައުނާއި، ހާމާނާއި، އަބޫޖަހުލާއި، އުބައްޔުބްނު ޚަލަފާއި އަދި ޤާރޫނު ފަދަ ޖަހަންނަމީ ފިރުޢައުނާއި އެކުގައި ކަމަށް ރަސޫލާ ޙަދީޘްފުޅު ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

ނަމާދަކީ ފާފަތައް ފުހެލުމުގެ ޒަރީޢާއެކެވެ. ރަސޫލުالله ޞައްލަ الله ޢަލައިހި ވަސައްލަމްގެ ޙަދީޘްފުޅެއްގެ މާނަގައިވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު އަޞްޙާބުބޭކަލުންނާ މުޚާޠަބު ކުރައްވާ ޙަދީޘްފުޅު ކުރެއްވިއެވެ. "ތިޔަބައި މީހުންކުރެ މީހެއްގެ ގޭގެ ދޮރުމަތީގައި އޮތް ފެންގަނޑެއް ކޯރެއް ދުވަހަކު ފަސްފަހަރު ފެންވަރާނަމަ އޭނާގެ ގައިގައި އެއްވެސް މިލައެއް ހުންނާނެ ހެއްޔެވެ؟ އަޞްޙާބުބޭކަލުން ދެންނެވިއެވެ، ނުހުންނާނެއެވެ. ދެން ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ޙަދީޘްފުޅު ކުރެއްވިއެވެ. ފަރުޟު ނަމާދަކީ އެފަދަ ކަމެކެވެ. އޭގެ ސަބަބުން މާތް الله ކުށްތަކާ ފާފަތަކާ ސާފުކުރައްވައެވެ." (ބުޚާރީ)

ނަމާދަކީ އޭގެ ސަބަބުން ދުނިޔޭގައި އަދި އާޚިރަތުގައި ވަރަށް ގިނަ ފައިދާތަކެއް ލިބޭ މަތިވެރި އަޅުކަމެކެވެ. އަންކަބޫތު ސޫރަތުގެ 45 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތްالله ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَأَقِمِ ٱلصَّلَاةَ إِنَّ ٱلصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ ٱلْفَحْشَآءِ وَٱلْمُنْكَرِ

މާނައީ: "އަދި ކަލޭގެފާނު ނަމާދު ޤާއިމު ކުރައްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ނަމާދަކީ ހުތުރުކަން ބޮޑު ފާފަތަކާއި މުންކަރާތްތަކުން ނަހީ ކުރާކަމެކެވެ." މިއާޔަތުން އެއްވެސް އިޚްލާޞްތެރި އަޅަކު الله އަށް ބިރުވެތިވެ. އެކަލާނގެ ވަޤާރުކަމުގައި ނަމާދު ކުރާމީހާގެ ނަފްސު އަދަބުވެ ހުތުރު ސިފަތަކުން ދުރުހެލިވެގަންނަކަމެވެ. އަދި ނަމާދުކުރާމީހުން އާދައިއާއި ހިލާފަށް އެކަމުގައި ދުރުހުރުމުން ރީތި ސިފަތަކުން ދިރިއުޅުން ހަރުދަނާވެގެންދެއެވެ. އަދި ނުބައިކަމުގެ ސިފަތަކާއި ބައިއަރުވައިލާ އާދަކާތްތަކުން ސަލާމަތްވެވެއެވެ. އަދި ނަމާދުގެ ސަބަބުން މުޖުތަމަޢުގެ އަޚްލާޤީ ގޮތުގައި އިޞްލާޙުވާ ގޯސްކަމަކުން ބަދަލުވެގެންދެއެވެ.

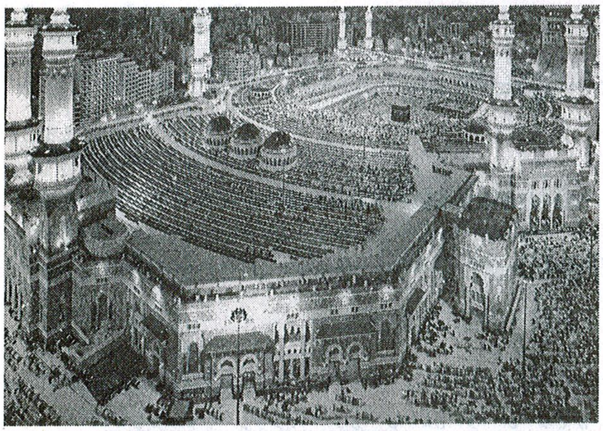

ނަމާދުގެ ވަގުތުތައް:

ނަމާދަކީ ކަނޑައެޅިފައިވާ ވަގުތު ތަކެއްގައި ޚާއްޞަ ދުވާލު ކުރުން ފަރުޟު ކުރައްވާފައިވާ އަޅުކަމެކެވެ. މާތް الله އައްނިސާއު ސޫރަތުގެ 103 ވަނަ އާޔަތުގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

إِنَّ ٱلصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ނަމާދަކީ މުއުމިނުންގެ މައްޗަށް ވަގުތު ކަނޑައެޅިގެންވާ ފަރުޟެއްކަމުގައިވެއެވެ."

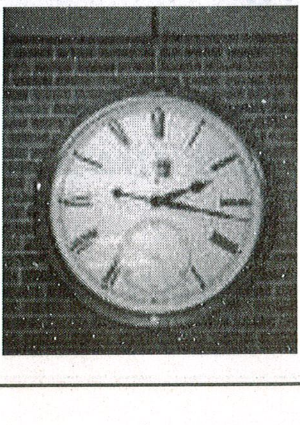

ނަމާދަކީ ވަގުތު ކަނޑައެޅިގެންވާ އަޅުކަމެއްކަން މިއާޔަތުން ވަރަށް ސާފުކޮށް ބަޔާންވެއެވެ. ފަހެ ފަސްނަމާދުގެ ފުރަތަމަ ވަގުތާއި ނިމޭވަގުތު ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ ސުންނަތުގައި ކަނޑައަޅުއްވާ ބަޔާން ކުރައްވާފައިވެއެވެ. ޖިބްރީލުގެފާނު ފަސްއެވަގުތުގައިން ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއަށް މާތްالله ނަމާދުގެ ވަގުތުތައް އަންގަވައިދެއްވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނަށް ނަމާދުގެ ވަގުތުތައް ދަސްކޮށްދެއްވުމަށްޓަކައި އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް

ޖިބްރީލްގެފާނު ދެދުވަހު ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އޭގެތެރެއިން ފުރަތަމަ ދުވަހު ކީރިތި ރަސޫލާއަށް ވިދާޅުވެދެއްވީ ކޮންމެ ނަމާދެއްގެ ފުރަތަމަ ވަގުތެވެ. އަދި ދެވަނަ ދުވަހު ބަޔާން ކޮށްދެއްވީ ކޮންމެ ނަމާދެއްގެ އެންމެ ފަހު ވަގުތެވެ. މިއިން އެނގޭނީ ކޮންމެ ނަމާދަކަށްވެސް ދެވަގުތެއް ވާކަމެވެ. އެއީ ފެށޭވަގުތާއި ނިމޭވަގުތެވެ.

ފަތިސް ނަމާދުގެ ވަގުތު:

ފަތިސް ނަމާދުގެ ވަގުތަކީ ފަޖްރުއްޞާދިޤުގެ އަލިކަން ފެއްޓުމުންސުރެ އިރު އަރައިގަތުމަށް ދާންދެނެވެ. އިމާމް މުސްލިމް ރިވާކުރައްވާފައިވާ ޙަދީޘްފުޅުގެ މާނައިގައި ވެއެވެ. "ފަތިސްނަމާދުގެ ވަގުތަކީ ފަޖުރުގެ އަލިކަން ފެއްޓުމުންސުރެ އިރު އަރައިގަތުމަށް ދާންދެނެވެ."

މެންދުރު ނަމާދުގެ ވަގުތު:

މެންދުރު ނަމާދުގެ ވަގުތަކީ އިރުމެދުމަތިން ފިލައި ހިޔަނި ޒިޔާދަވާން ފެށުމުން އެ އެއްޗެއްގެ ހިޔަނި އެ އެއްޗަކާ އެއްވަރު ވުމާ ދާންދެނެވެ. އިމާމް މުސްލިމް ރިވާކުރައްވާފައިވާ ޙަދީޘްފުޅުގެ މާނައިގައި ވެއެވެ. "މެންދުރުނަމާދުގެ ވަގުތަކީ އިރު މެދުން ފިލުމުން އެ އެއްޗެއްގެ ހިޔަނި އިސްކޮޅާ ހަމަވުމާ ދާންދެނެވެ. އަޞްރުނަމާދުގެ ވަގުތު ނުވަނީސްއެވެ."

އަޞްރު ނަމާދުގެ ވަގުތު:

އަޞްރު ނަމާދުގެ ވަގުތަކީ، އެ އެއްޗެއްގެ ހިޔަނި އެ އެއްޗަކާއި އެއްވަރު ވީއްސުރެ، އިރު އޮއްސުމާ ދާންދެނެވެ. އިމާމް މުސްލިމް ރިވާކުރައްވާފައިވާ ޙަދީޘްފުޅުގެ މާނައިގައި ވެއެވެ. "އިރު އޮއްސުމުގެ ކުރިން އަޞްރުނަމާދުން ރަކުޢަތެއް ލިބިގަންނަވާމީ (ދަންނާށެވެ!) ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން އޭނާއަށް އަޞްރުނަމާދު ލިބިއްޖެއެވެ."

މަޣްރިބް ނަމާދުގެ ވަގުތު:

މަޣްރިބް ނަމާދުގެ ވަގުތަކީ، އިރު އޮއްސުނީއްސުރެން ރަތްވިލާ އޮއްސިއްޖައުމަށް ދާންދެނެވެ. ކީރިތި ރަސޫލާގެ ޙަދީޘްފުޅުގައި ވެއެވެ.

"وَقْتُ الْمَغْرِبِ مَالَمْ يَغِبِ الشَّفَقُ" رواه مسلم

މާނައީ "ރަތްވިލާ އޮއްސިއްޖައުމަށް ދާންދެން އެއީ މަޣްރިބްނަމާދުގެ ވަގުތެވެ."

ޢިޝާ ނަމާދުގެ ވަގުތު:

ޢިޝާނަމާދުގެ ވަގުތަކީ، ރަތްވިލާ އޮއްސުނީއްސުރެން ރޭގަނޑުގެ ދެބައިކުޅަ އެއްބަޔާ ހަމައަށެވެ. އިމާމް ބުޚާރީ، އިމާމް މުސްލިމް ރިވާކުރައްވާފައިވާ ކީރިތި ރަސޫލާގެ ޙަދީޘްފުޅުގެ މާނައިގައި ވެއެވެ. "ޢިޝާނަމާދު ވަގުތުވެސް ރޭގަނޑުގެ ދެބައިކުޅަ އެއްބަޔާ ހަމައަށެވެ." އަނަސްބުނު މާލިކުގެ ރިވާޔަތުން ބުޚާރީއާ މުސްލިމް ރިވާކުރައްވާފައިވާ ޙަދީޘްފުޅުގެ މާނައިގައި ވެއެވެ. "ކީރިތި ރަސޫލާ ޢިޝާނަމާދު ރޭގަނޑުގެ ދެބައިކުޅަ އެއްބަޔާ ހަމައަށް ފަސްކުރައްވާފައި ކުރެއްވިއެވެ."

ނަމާދުކުރުން މަކުރޫހު ވަގުތުތައް:

ނަމާދުކުރުން މަކުރޫހު ވަގުތު ފަހެއް:

1. ފަތިސްނަމާދުގެ ފަހުން ތޮށްސިއެއްގެ މިންވަރަށް އިރުއަރައިގަތުމަށްދާންދެން.

2. އިރުއަރަން ފެށިގެން ތޮށްސިއެއްގެ މިންވަރަށް އިރު އަރައިގަތުމަށް ދާންދެން.

3. އަސްރުނަމާދުންފަހު އިރުއޮއްސިގަތުމަށް ދާންދެން.

4. އިރުއޮއްސުމަށްކައިރިވި އިރަށް ދޮންކަން ފެނިފެށުމުން އިރު އޮއްސިގަތުމަށް ދާންދެން.

5. އިރުމެދު ޖެހިފެށިގެން އިރު މެދުން ފިލައިގަތުމަށްދާންދެން. އަލްބުޚާރީއާއި މުސްލިމު ، މުސްލިމު ރިވާކުރައްވާ ޙަދީޘުގައި ވެއެވެ. ފަތިސްނަމާދުން ފަހު އިރުއަރައިގަތުމާހަމައަށް ނަމާދުކުރުމުން ނަހީކުރައްވާފައެވެ. އަދި އަސްރުނަމާދުންފަހު އިރުއޮއްސިގަތުމަށް ދާންދެން ނަމާދުކުރުމުން ނަހީކުރެއްވިއެވެ." އިމާމު މުސްލިމު ރިވާކުރައްވާ ޙަދީޘްގައިވެއެވެ.

"ثَلاَثُ سَاعَاتٍ كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَانَا أَنْ نُصَلِّيَ فِيْهِنَّ، وَأَنْ نَقْبُرَ فِيْهِنَّ مَوْتَانَا: حِيْنَ تَطْلُعُ الشَّمْسُ بَازِغَةً حَتَّى تَرْتَفِعَ ، وَحِيْنَ يَقُوْمُ قَائِمُ الظَّهِيْرَةِ حَتَّى تَزُوْلَ الشَّمْسُ ، وَحِيْنَ تَتَضَيَّفُ الشَّمْسُ لِلْغُرُوْبِ" مسلم

މާނައީ: " ތިން ވަގުތެއްގައި ނަމާދުކުރުމާއި މީހުން ވަޅުލުން އަހަރުމެންނަށް [illegible] ރަސޫލާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމް ވަނީ ނަހީކުރައްވާފައެވެ. އެއީ އިރު ފާޅުވަމުންދާއިރު އަރަން ފެށިގެން (ތޮށްސިއެއްގެ މިންވަރަށް) އަރައިގަތުމަށް ދާންދެނެވެ، އިރު މެދު ޖެހިފެށިގެން އިރުމެދުން ފިލައިގަތުމަށް ދާންދެނެވެ، އިރުއޮއްސުމަށްކައިރިވި ދޮންކަން ފެނިފެށުމުން އިރު އޮއްސިގަތުމަށް ދާން ދެނެވެ."

ނަމާދު ވާޖިބުވުމުގެ ޝަރުޠުތައް:

ނަމާދު ވާޖިބުވުމުގެ ޝަރުޠުތައް ހަތަރެކެވެ. އެއީ

1- މުސްލިމަކު ކަމުގައިވުން: ނަމާދަކީ ކާފަރު މުސްލިމު ފިޔަވައި އެހެން މީހުންގެ މައްޗަށް ވާޖިބު ނުވާނެތެވެ. ކާފިރުންގެ މައްޗަށް ނަމާދު ވާޖިބެއް ނުވާނެއެވެ. ސަބަބަކީ ކާފިރުން ކުރާ އެއްވެސް އަޅުކަމެއް ޤަބޫލެއް ނުވާނެއެވެ. އެހެންވީ އިސްލާމްކަމަކީ އަޅުކަންތައް ވާޖިބުވުމުގެ ޝަރުޠެކެވެ.

2- ބާލިޣުވުން: ކުޑަކުދިންގެ މައްޗަށް ނަމާދު ވާޖިބެއް ނުވާނެއެވެ. ނަމަވެސް ކުދިން ނަމާދު ކުރުމަށް އާދަކުރުވުމުގެ ގޮތުން ކުދިން ހަތް އަހަރުވުމުން ނަމާދު ކުރުމަށް އަމުރުކުރުމަކީ ކުރަންޖެހޭ ކަމެކެވެ. [illegible] ރަސޫލާ ބުނެއްވީ ކުދިންނަށް ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. " ތިޔަބައި މީހުން ދަރިންނަށް އުމުރުން ހަތް އަހަރުވުމުން ނަމާދު ކުރުމަށް އަމުރު ކުރާށެވެ. އަދި ދަރިންގެ އުމުރުން 10 އަހަރުވުމުން ދަރިންނަށް އަދަބު ދީގެންވެސް ދަރިންލައްވާ ނަމާދު ކުރުވާށެވެ."

3- ބުއްދި ސަލާމަތްވުން ހުރުން. ބުއްދި ހަލާކުވާ މޮޔައިންގެ މައްޗަށް ނަމާދު ވާޖިބެއް ނުވާނެއެވެ. އެހެނީ ބުއްދިއަކީ މުކައްލަފުކަން ލިބުމުގެ ޝަރުޠެކެވެ. ބުއްދި ހަލާކުވުމުން އެއްވެސް މީހެއްގެ މައްޗަށް އެއްވެސް އަޅުކަމެއް ވާޖިބެއް ނުވާނެއެވެ.

4- ޙައިޟު ނިފާސްކަމުން ޠާހިރުވެ ހުރުން. ޙައިޟުވެރިކަމާއި ނިފާސްވެރި ކަމުގެ ދޭ ދުވަސްތަކުގައި އަންހެނުން ޠާހިރު ވެއްޖައުމަށް ދާންދެން ނަމާދު ވާޖިބެއް ނުވާނެއެވެ.

ނަމާދުގެ ރުކުންތައް:

ނަމާދުގެ ރުކުންތައް ނުވަތަ ފަރުޟު 13 އެވެ. އެއީ

1- ނިޔަތްގެތުން

2- ކުޅަދާނަވެގެންވާނަމަ ފަރުޟު ނަމާދުތަކުން ކޮޅަށް ހުރުން

3- ޙަރަމް ބަން ތަކުބީރު ކިޔުން

4- ސޫރަތުލް ފާތިޙާ (އަލްޙަމްދު) ކިޔުން

5- ރުކޫޢު ކުރުން

6- އިޢުތިދާލު ކުރުން

7- ދެސަޖިދަ ކުރުން

8- ދެސަޖިދަ ދެމެދު އިށީނުން

9- ފަހު އައްތަޙިއްޔާތު ކިޔުމަށް އިށީނުން

10- ފަހު އައްތަޙިއްޔާތު ކިޔުން

11- ފަހު އައްތަޙިއްޔާތުގައި ރަސޫލު ﷲ ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމްގެ މައްޗަށް ސަލަވާތް ކިޔުން.

12- ފުރަތަމަ ސަލާމް ދިނުން

13- މިއެންމެހައި ކަންތައް ތަރުތީބުން ކުރުން.

ނަމާދުގެ ސުންނަތްތައް:

ޝާފިޢީ މަޒްހަބުގެ ޢިލްމުވެރިން ނަމާދުގެ ސުންނަތްތައް ދެބައިކޮށް ބައްސަވާ ފައިވެއެވެ. އެއީ ނަމާދުގެ އަބްޢާޟު ސުންނަތާއި ހައިއާތު ސުންނަތެވެ.

ހ- ނަމާދުގެ އަބްޢާޟު ސުންނަތްތައް:

ނަމާދުގެ އަބްޢާޟު ސުންނަތް ހަތެކެވެ. އެއީ:

1- ތިން ރަކުޢަތާއި ހަތަރު ރަކުޢަތުގެ ނަމާދުތަކުގައި ފުރަތަމަ އައްތަޙިއްޔާތު ކިޔުން.

2- ފުރަތަމަ އައްތަޙިއްޔާތަށް އިށީނުން.

3- އެ އައްތަޙިއްޔާތުން ފަހުގައި ކީރިތި ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ސަލަވާތް ކިޔުން.

4- ފަޖްރު ނަމާދުގެ ފަހު ރަކުޢަތުގެ އިޢުތިދާލުގައި ޤުނޫތު ކިޔުން.

5- ޤުނޫތު ކިޔާން ހުރުން.

6- ޤުނޫތުގެ ފަހުގައި ނަބީ ކަލޭގެ ފާނާއި، އާލުވެރި ބޭކަލުންނާއި، އަޞްޙާބު ބޭކަލުންގެ މައްޗަށް ސަލަވާތާއި ސަލާމް ކިޔުން.

7- ފަހު އައްތަޙިއްޔާތުގައި އާލުވެރި ބޭކަލުންގެ މައްޗަށް ސަލަވާތް ކިޔުން. މިއެވެ.

މިއިން ސުންނަތެއް ހުއްޓިއްޖެނަމަ ސަހުވު ސަޖިދަ ކުރުމަކީ ސުންނަތެކެވެ. ސަހުވު ސަޖިދަ ކުރާނީ ފަހު އައްތަޙިއްޔާތު ކިޔުމަށް ފަހު ސަލާމް ދިނުމުގެ ކުރިންނެވެ.

ށ- ނަމާދުގެ ހައިއާތު ސުންނަތްތައް:

1- ޙަރަމް ބަން ތަކުބީރު ކިޔާ ހިނދުގައްޔާއި، ރުކޫޢު ކުރާ ގައްޔާއި، ރުކޫޢުން ތެދުވާ ގައްޔާއި،

ފުރަތަމަ އައްތަޙިއްޔާތުން ތެދުވާ ހިނދުގައްޔާ މިތަންތަނުގައި، ދެއަތް ދެކަންފަތާ ހަމައަށް އުފުލައިލުން.

2- ފޫކުންވުރު މަތީގައި ވާތްމަތީ ކަނާތް ބާއްވައި ބަރަމްބަނުން.

3- ބަރަމްބަން ތަކުބީރު ކިޔުމަށްފަހު ދުޢާއުލް އިސްތިފްތާޙް ކިޔުން.

4- އަލްޙަމްދު ކިޔުމުގެ ކުރީގައި އަޢޫޛު ކިޔުން.

5- އަލްޙަމްދު ކިޔުމުގެ ފަހުގައި އާމީން ކިޔުން.

6- ކޮންމެ ނަމާދެއްގައިވެސް ފުރަތަމަ ދެރަކުޢަތުގެ އަލްޙަމްދުން ފަހު ސޫރަތެއް ކިޔުން.

7- އިޝާ ނަމާދާއި މަޣްރިބް ނަމާދުގެ ފުރަތަމަ ދެރަކުޢަތުގައްޔާއި ފަތިސް ނަމާދާއި ހުކުރު ނަމާދާއި، ދެޢީދު ދެ ނަމާދުގައްޔާއި، ހަނދުހިފާ ނަމާދުގައި އަލްޙަމްދުގައި ސޫރަތް ބާރަށް ކިޔުމާއި، އެހެން ނަމާދު ތަކުގައި ސިއްރުން ކިޔުން.

8- އެއް ރުކުނުން އަނެއް ރުކުނަށް ނަގުލުވާހިނދުގައި الله أكبر މިހެން ކިޔުން.

9- ރުކޫޢުން ތެދުވުމުން سمع الله لمن حمده މިހެން ކިޔުން.

10- ރުކޫޢުގައްޔާއި، ސަޖިދާގައި ތަސްބީޙަ ކިޔުން.

11- އައްތަޙިއްޔާތު ކިޔާ ހިނދު ވާތް ފައިތިލައިގެ މަތީގައި އިށީނދެ ކަނާތްފައިގެ ސަރާޙަތް އިނގިލި ތޫނު އެތެރެން އިނގިލިތައް ދަށްފުއްޕައިގެން ދެކަކޫ މަތީ ދެއަތް ބާއްވައިގެން އިށީނުން.

12- ފުރަތަމަ އައްތަޙިއްޔާތު ކިޔާ ހިނދުގައްޔާއި، ދެސަޖިދަ ދެމެދުގައި އިށީނަ ހިނދު އިފްތިރާޝަށް އިށީނުން.

13- ފަހު އައްތަޙިއްޔާތު ކިޔާ ހިނދު ތަވައްރުކަށް އިށީނުން.

14- ދެވަނަ ސަލާމް ދިނުން.

15- ނަމާދުން ނިކުތުމުގެ ނިޔަތްގަތުން.

16. ނަމާދުގައި ޚުޝޫޢުވެރިވުން

ހުކުރު ނަމާދު:

ހުކުރު ނަމާދަކީ ބާލިޣުވެ ބުއްދި ސަލާމަތުން ހުރި މިނިވަން މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން ރަށުގައި ދާއިމުވެ ހުރި ކޮންމެ ފިރިހެނެއްގެ މައްޗަށް ޢައިނީ ފަރުޟެކެވެ. ހުކުރު ނަމާދުގެ ވަގުތަކީ ހުކުރު ދުވަހުގެ މެންދުރު ވަގުތެވެ. މިއީ ޖަމާޢަތުގައި ކުރުން ފަރުޟު ވެގެންވާ ދެރަކުޢަތުގެ ނަމާދެކެވެ. އަދި މިނަމާދަކީ މެންދުރު ނަމާދުގެ ބަދަލުގައި ކުރާ ނަމާދެއް ނޫނެވެ. މިއީ މުސްތަޤިއްލު ނަމާދެކެވެ. އެހެނީ މި ނަމާދުގައި ނިޔަތް ގަންނަނީ މެންދުރު ނަމާދުގެ ނިޔަތެއް ނޫނެވެ. ހުކުރު ނަމާދަށް ހާއްޞަ ނިޔަތެއްވެއެވެ. އަދި ދަތުރުވެރިންނާއި އަންހެނުންނާއި ބަލިމީހުންނާއި ކުދިންނަށް މި ނަމާދު ވާޖިބެއް ނުވާނެއެވެ. އެފަދަ އުޒުރުވެރިން ހުކުރު ނަމާދުގެ ބަދަލުގައި ކުރަނީ މެންދުރު ނަމާދެވެ.

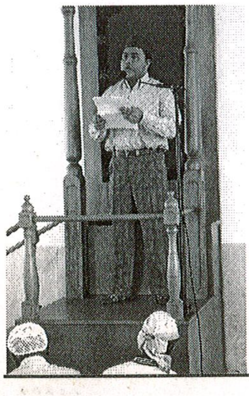

ހުކުރު ދުވަހަކީ ހަފްތާގެ އެންމެ ދުވަސް ބަރަކާތްތެރި މާތް ދުވަހެކެވެ. ހަމަ އެހެންމެ ހުކުރު ނަމާދަކީ އެންމެ ނަމާދުތަކަށްވުރެ މާތް ނަމާދެކެވެ. އަދި ހުކުރު ދުވަހުގެ މާތްކަމާއި މުހިއްމުކަން ބަޔާންކޮށްދެއްވާ ޙަދީޘްތަކާއި ޤުރުއާނުގެ އާޔަތްތައް ވަރަށް ގިނައެވެ.

ހުކުރު ނަމާދަށް ދާންޖެހޭނީ ނަމާދުގެ ކުރިން ...

ނުވަވަނަ އާޔަތެވެ.

يَأَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُوٓاْ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِن يَوْمِ ٱلْجُمُعَةِ فَاسْعَوا إِلَىٰ ذِكْرِ ٱللَّهِ وَذَرُواْ ٱلْبَيْعَ
ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ

މާނަ: "އޭއީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ހުކުރުދުވަހު ހުކުރު ނަމާދަށްގޮވާލެވިއްޖެނަމަ ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ﷲ ގެ ހަނދާންކުރު [illegible] ، ހިނގައިދާށެވެ! އަދި، ވިޔަފާރިކުރުން ދޫކޮށްލާށެވެ! އެއީ ތިޔަބައިމީހުން ދަންނަނިވިނަމަ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހެޔޮ ކަމެއްކަމެވެ."

ކީރިތި ރަސޫލާ މަދީނާއަށް ހިޖުރަ ކުރެއްވުމުގެ ކުރިން މައްކާގައި ހުކުރު ނަމާދު ފަރުޟު ކުރެވިއްޖެއެވެ. ނަމަވެސް މައްކާގައި މުސްލިމުންގެ ޖަމާޢަތް [illegible] ނަމާދު ކުރެއްވުމަށް [illegible] ކީރިތި ރަސޫލާ [illegible] މުސްލިމުންނާއެކު ހުކުރު ނަމާދު ކުރެއްވުމަށް [illegible]. މިގޮތުން އެންމެ ފުރަތަމަ ހުކުރު ނަމާދު ކުރެއްވީ ބަނޫސާލިމް މަސްޖިދުލްޖުމުޢާގައެވެ.

ހުކުރު ނަމާދު ކުރާނެގޮތް:

ހުކުރު ނަމާދަކީ ދެރަކުޢަތުގެ ނަމާދެކެވެ. އަދި އެ ނަމާދުގެ ކުރީގައި އިމާމުވާ މީހާ މުސްލިމުންނަށް ނަޞޭޙަތް ދިނުމުގެ ގޮތުން ދެ ޚުޠުބާ ކިޔުން ވާޖިބުވެއެވެ. މިދެ ޚުޠުބާގައި މާތް ﷲ އަށް ޙަމްދުކޮށް ޞަލަވާތް ރަސޫލާގެ މައްޗަށް [illegible]. އަދި [illegible] މުސްލިމުންނަށް [illegible] ވާނެއެވެ. އަދި [illegible] ރަސޫލާގެ [illegible] މުސްލިމުންނަށް [illegible] އަދި [illegible]

[illegible]

[illegible]

ރޯދަ

ތަޢާރުފު

ވަކި ހާއްޞަ ޝަރުޠުތަކާއެކު ރޯދައަށް ހުރުމުގެ ޤަޞްދުގައި ފަޖުރުގެ އަލިކަށް ފެށިގެން އިރު އޮއްސެންދެން ކާން ބޯން ކައިން ބުއިމާއި، ޖިންސީ އެދުން ފުއްދުމާ އަދި މިނޫންވެސް ރޯދަ ގެއްލޭ އެންމެހައި ކަންތައްތަކުން ރައްކާތެރިވެގެން ހުރުމަކީ ރޯދައަށް ހުރުމެވެ. ޞައުމަ ރޯދަ ހިފުމެވެ. މިގޮތުން އަދާކުރުން އަމުރުކުރައްވާފައިވާ ރޯދައެވެ.

ރޯދައަކީ އިސްލާމްދީނުގެ ރުކުނުތަކުގެ ތެރެއިން ރުކުނެކެވެ. މިއީ ވަރަށް މުހިއްމު އަޅުކަމެކެވެ. ރޯދައިގެ މަޤްޞަދަކީ ތަޤްވާ ހާޞިލުކުރުން ކަމަށް ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ.

"كل عمل ابن ادم له إلا الصيام وأنا أجزى به والصيام جنة فإذا كان يوم صوم أحدكم فلآ يرفث ولايصخب ولايجهل فإن شاتمه أحد أو قاتله فليقل : إنى صائم مرتين والذى نفس محمد بيده لخلوف فم الصائم أطيب عند الله يوم القيامة من ريح المسك . للصائم فرحتان يفرحهما : إذا أفطر فرح بفطره وإذا لقى ربه فرح بصومه" رواه مسلم و النسائى

މާނައީ: "ރޯދަ ފިޔަވައި އާދަމުގެ ދަރިންގެ ކޮންމެ ޢަމަލެއްވެސް އޭނާއަށެވެ. ފަހެ ރޯދަ ވަކި މިވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށެވެ. އަދި އެކަމަށް ޖަޒާދެއްވާހުށީވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެއެވެ. ރޯދައަކީ ރައްކާތެރިކަމެކެވެ. ތިޔަބައިމީހުންކުރެ މީހަކު ރޯދައަށް ހުރި ދުވަހެއްނަމަ ހުތުރުވާހަކަ ނުދައްކާށެވެ. އަދި އަޑުގަދަ ނުކުރާށެވެ. އަދި ޖާހިލުކަން ނުހަދާށެވެ. ފަހެ މީހަކު މަލާމާތްކޮށްފި ކަމުގައިވާނަމަ ނުވަތަ އަނިޔާވެރިވެފި ކަމުގައިވާނަމަ ދެފަހަރު ތިމަންނަކީ ރޯދައަށް ހުރި މީހެކޭ ބުނާށެވެ. އެކަލާނގެ އަތުގައި މުޙައްމަދުގެ ފުރާނަ ވާ ފަރާތުގެ ގަސަމްކުރައްވަމެވެ. ރޯދަވެރިޔާގެ އަނގައިން ދުވާވަސް ޤިޔާމަތްދުވަހު ﷲ ގެ ޙަޟްރަތުގައި ކަސްތޫރީގެ ވަހަށްވުރެ މީރުވެގެންވެއެވެ. އަދި ރޯދަވެރިޔާއަށް ދެ އުފާވެރިކަމެއް ލިބިގެންވެއެވެ. ފިތުރުކުރާއިރު ރޯދަ ވިއްލުމުގެ ސަބަބުން ލިބޭ އުފާވެ. އަދި ރަސްކަލާނގެއާ ބައްދަލުވާއިރު ރޯދައިގެ ސަބަބުން ލިބޭ އުފާވެ.

ހުރިހާ ޢަމަލުތަކަށް ޖަޒާދެއްވަނީ ﷲ އެވެ. ނަމަވެސް މިޙަދީޘްޤުދުސީގައި ރޯދައިގެ ޖަޒާދެއްވުން އެކަލާނގެއަށް ހާއްޞަކުރައްވާފައި ރޯދައިގެ މަތިވެރިކަން ބޮޑުކަމުގެ ގޮތުންނެވެ. އަދި ރޯދައިގެ ފުރިހަމަ ފައިދާ ދިރިއުޅުމުގެތެރޭގައި ރޯދަވެރިޔާ ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތަކުން އިސްތިޢާނަ ރަބުއްޖަލީލުގެ އަޅުކަމަށް ވާތީއެވެ.

ރޯދައާއި ، ޤުރުއާން އޭގެ އަހުލުވެރިންނަށް ޤިޔާމަތްދުވަހު ޝަފާޢަތްތެރިވާނެ ކަމަށް އިމާމް އަޙްމަދު ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދި ރޯދަ ﷲ ގެ ބަސްފުޅުގައި ދަންނަވާފައިވެއެވެ. މިމަހުގައި ދުވާލު ކެއުމާއި ބުއިމުން އަދި އަނބިން ޝަހުވަތުގެ ކަމުން އެއްކިބާވުމަށް މަނާވެގެންވެ. މިހެންނަމަވެސް ސަބަބުން އެނގޭ ޝަހުވަތުގެ ދުއްވާލާ ދާނެއެވެ. އަދި ޒުހްދުކަން ބާރާ ކަށަވަރުވެއެވެ. އެކަމުގެ ޝަހުވަތުގެ ސަބަބުން އެނގޭ ޝަހުވަތު ދުއްވާލެވޭނެއެވެ. ދެން އެއީ ޢަމަލުގެ ޝަހުވަތުގެ ސަބަބުން އެނގޭ ﷲ ޝަހުވަތު ދުއްވާލެވޭނެއެވެ.

ރޯދަމަހަކީ އަހަރެއްގައި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ކީރިތި ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވި މައްސަރެވެ. ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވީ ލައިލަތުލް ޤަދްރިގައެވެ. އެރެއަކީ އަހަރުގެ ދުވަސްތަކުގެ ތެރެއިން އެރޭގެ ޤަދަރު އިތުރު މާތްވެގެންވާ ރޭއެވެ. މާތް الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

إِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ ٱلْقَدْرِ وَمَآ أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ ٱلْقَدْرِ لَيْلَةُ ٱلْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ލައިލަތުލް ޤަދްރި ރޭގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެ ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވީމެވެ. ލައިލަތުލް ޤަދްރިރޭއަކީ ކޮންރެއެއްކަން ކަލޭގެފާނަށް އަންގައިދިނީ ކޮންކަމެއްތޯއެވެ؟ ލައިލަތުލް ޤަދްރިރޭ އެއްހާސް މައްސަރަށްވުރެން ހެޔޮކަންބޮޑެވެ."

އަހަރުގެ ރޯދަހިފުން ފަރުޟުކުރެއްވިއެވެ. އަހަރުގެ ދުވަސްތަކުން ގަޑިވަގުތު ސުންނަތުގެ ޢަމަލުން ޚާއްޞަވެއެވެ. އަދި އަހަރުގެ ކުރިހާތަކުގައިވާ الله ގެ ރަޙުމަތެވެ. މަޣުފިރަތުގައިވާ އެކަލާނގެ ނަރަކައިން މިނިވަންކުރެއްވުމެވެ. ރޯދަމަހުގައި ދުޢާތަކަށް ބޮޑުކަމެއްވާއިރު ދުޢާކުރާއިރު، އޭ الله އެރޭ ކޮންރެއެއްކަން އެނގިއްޖެނަމަ! އަހަރެން ކިޔާނީ ކޮބާތޯއެވެ. ކިޔުއްވާށެވެ. ތިބާއީ މާފުކުރައްވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. މާފުކުރުމަށް ލޯބިވެވޮޑިގަންނަވައެވެ. ފަހެ، އަހުރެންނަށް މާފުކުރައްވާނދޭވެ.

ރޯދަމަހަކީ އަހަރެއްގެ މަތިވެރިކަމުގެ ސަބަބުން ސުންނަތުގެ ދުޢާތަކެއް ހެދުމަކީ ނަމާދާއި ދުޢާތަކަށް ބޮޑުކުރުމުގެ މައްސަރެވެ. ހަމައެކަނި ޝަރީޢަތުން ކަނޑައެޅިފައި ހަމައެކަނި ކުރެވޭނެއެވެ. އިޢުތިކާފުގެ ޙުކުމަކީ ސުންނަތެވެ. އިޢުތިކާފުގެ ޝަރުޠުތަކާއި ރުކުނުތައް ވިދާޅުވެއެވެ. "ދީނުގެ ޢިލްމުވެރިންގެ ގޮތުން ބަލާއިރު މަސްޖިދުގައި އިޢުތިކާފްވުމަކީ، ފިޤްހުވެރިންގެ މަޤާމުން ރަސޫލުالله ﷺ ގެ ސުންނަތެވެ. އަދި ރަސޫލާގެ ސުންނަތުގައި ދެމިހުރުމެވެ. އަދި ނަބަވީ ސުންނަތުގެ ޢިބާދަތަކަށް ހަމައެކަނި ޝަރީޢަތުން ކަނޑައެޅިފައެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުގެ ތެރޭގައި އެކަމަށް ފަރުޟުވާނެއެވެ. އެހެން ކަލޭގެފާނު މަސްޖިދުގައި (ދަންނަވާށެވެ!) ދެން ، ކަލޭގެފާނު މަސްޖިދުގައި އެއްކޮޅުވެ ކުރައްވަވައެވެ."

ރޯދަމަހުގައި އިޢުތިކާފްވެހުރުމަކީ ރޯދަހިފުމުގެ ސަބަބުން ރޯދަވެރިޔާގެ ވިސްނުން ދެމެހެއްޓުމުގެ ފުރުސަތުކަމުގައިވެއެވެ. އަޙްމަދު އަދި ތިރުމިޒީ ރިވާކުރެއްވި ޙަދީޘުގައި މާނަކުރެވިފައިވެއެވެ. "އިޢުތިކާފްވާ މީހާ، އަދި الله ގެ ރަސްކަލާނގެ ޒިކުރުކުރުމުގެ އަޅުގަނޑުމެން ރޯދަމަހުގެ ރޯދަހިފައިފިނަމަ އެކަމުގެ ދުވަސްވަރު ފުރިހަމަވާނެއެވެ."

ސުންނަތުގައި ރޯދަވެރިޔާއަށް ޢަމަލުކުރުމަށް ދެމެހެއްޓުން ދަސްކުރެވޭ ދުވަސްތައް އެއީ. އަދި ދުޢާކުރުމުގެ ސުންނަތް "ޙަޤީޤަތް" އެވެ.

ރޯދައިގެ ބައިބައް

ރޯދަ ފިޤްހުގެ ޢިލްމުގައި ބެހިގެންވަނީ 4 ބައިބައަށެވެ. އެއީ ފަރުޟު ރޯދައާއި ޙަރާމް ރޯދައާއި މަކްރޫހު ރޯދަ އަދި ސުންނަތް ރޯދައެވެ.

ފަރުޟު ރޯދަ: ފަރުޟު ރޯދައިގެ ތެރޭގައި ވަނީ ރޯދަމަހުގެ ރޯދައާއި ކައްފާރާ ރޯދައާއި ނަދުރު ބުނެގެން ހިފަންޖެހޭ ރޯދައެވެ.

ސުންނަތް ރޯދަ: ޝައްވާލު މަހުގެ 6 ރޯދައާއި، މުޙައްރަމު މަހުގެ ޢާޝޫރާ އަދި ތާސޫޢާގެ ރޯދައާ، ޢަރަފާތް ދުވަހު ހިފާރޯދައާ، ކޮންމެ ހަފްތާއެއްގެ ހޯމަ ދުވަހާއި ބުރާސްފަތި ދުވަހު ހިފާރޯދައާ ، ކޮންމެ ހިޖުރީމަހެއްގެ 13،14 އަދި 15

ހިމެނޭ ދުވަހު ހިފާށެވެ. ޝައްވާލުމަހުގެ ރޯދައާ ގުޅޭ ޙަދީޘް ބުޚާރީއާއި ނަސާއީ ފިޔަވައި ޖަމާޢަތް ރިވާކުރައްވައެވެ.

"من صام رمضان ثم اتبعه ستا من شوال فكأنما صام الدهر كله" رواه الجماعة إلا البخارى والنسائى

މާނައީ: "ރަމަޟާންމަހުގެ ރޯދަ ހިފުމަށްފަހު ޝައްވާލުމަހުގެ ހަ ދުވަހު ރޯދަހިފައިފިމީހާ މުޅިއަހަރު ދުވަހުގެ ރޯދަ ހިފި މީހެއް ފަދައެވެ."

އިތުރަށް އަބޫޤަތާދާ ރިވާކުރެއްވި ޙަދީޘެއްގެ މާނައިގައި ވެއެވެ. "ޢަރަފާ ދުވަހުގެ ރޯދައަކީ ދާދިކުރީ އަހަރާއި ދާދިފަހު އަހަރުގެ ކައްފާރާއެވެ. އަދި ޢާޝޫރާ ދުވަހުގެ ރޯދައަކީ ދާދިކުރީ އަހަރުގެ ކައްފާރާއެވެ."

މުޙައްރަމްމަހުގެ ރޯދަހިފުމަކީ އެހެން މަހުގެ ރޯދައަށްވުރެ ފަޟީލަތްތެރި ރޯދައެކެވެ، އަދި ޢާޝޫރާ ދުވަހުގެ ރޯދަހިފުމާ އެކު ނުވަ ވަނަ ދުވަހުގެ ރޯދަ ވެސް ހިފުމަކީ ރަސޫލުﷲ ﷺ ގެ ސުންނަތެކެވެ. އަދި އިމާމު އަޙްމަދު ރިވާކުރައްވާ ޙަދީޘެއްގެ މާނައިގައިވެއެވެ. "ރަމަޟާންމަހަށްފަހު އެންމެ ފަޟީލަތްތެރި ރޯދައަކީ ﷲ ގެ މަސްކަމުގައިވާ މުޙައްރަމްމަހުގެ ރޯދައެވެ. އަދި ފަރުޟު ނަމާދަށްފަހު އެންމެ ފަޟީލަތްތެރި ނަމާދަކީ ﷲ ގެ ރަސޫލާ ކުރައްވާފައިވާ ރޭގަނޑުގެ ނަމާދެވެ. އަދި ރަސޫލާ ގެ ސުންނަތުގައި އަޔާމުލްބީޟުގެ ރޯދައާއި ހޯމަދުވަހާއި ބުރާސްފަތި ދުވަހުގެ ރޯދައެވެ."

މަކްރޫހު ރޯދަ: ހުކުރު ދުވަހާއި ހޮނިހިރު ދުވަހާ އާދީއްތަ ދުވަހު ރޯދަހިފުމާއި އަދި ވަކި ސަބަބަކާނުލައި މުޅި އަހަރު ރޯދަހިފުމަކީ މަކްރޫހު ކަމެކެވެ. އިމާމު ބުޚާރީއާއި މުސްލިމް ރިވާކުރައްވާ ޙަދީޘެއްގެ މާނައިގައިވެއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން ހުކުރުދުވަހު ރޯދަ ނުހިފާށެވެ! (ހުކުރުދުވަހުގެ ކުރިން ރޯދަހިފާނަމަ) އޭގެފަހުގެ ދުވަހުން ނުވަތަ ކުރިން ދުވަހެއްގައި ރޯދަހިފާށެވެ!" މިޙަދީޘްގައި އެކަނި ހުކުރުދުވަހު ރޯދަހިފުމުން ހުކުރުދުވަސް ޚާއްޞަކުރުމުން މަނާކޮށްފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް ދުވަސްކޮޅެއް ރޯދަހިފާ މީހަކު ރޯދަ ހިފާ ދުވަހެއް ހުކުރު ދުވަހާ ދިމާވެއްޖެނަމަ ހުކުރު ދުވަހާއި އެދުވަހުގެ ކުރީދުވަހުގެ ނުވަތަ ފަހު ދުވަހުގެ ރޯދަ ހިފާކަށް މަނާކަމެއް ނެތެވެ.

ހުކުރުދުވަހާ އެއްފަދައިން ސުންނަތް ރޯދަހިފުމުގައި ހޮނިހިރު ދުވަސް ޚާއްޞަކުރުމަކީވެސް މަކްރޫހުކަމެކެވެ. އަޙްމަދާއި ތިރުމިޛީ ރިވާކުރައްވާ ޙަދީޘެއްގެ މާނައިގައިވެއެވެ. "ތިޔަބައިމީހުން ފަރުޟުކޮށްފައިވާ ރޯދައެއް ނޫންނަމަ ހޮނިހިރު ދުވަހު ރޯދަ ނުހިފާށެވެ." ދުވަސްކޮޅެއް ރޯދަހިފާ މީހަކު ސުންނަތުގެ ގޮތުން ހިފާ ރޯދަ ހޮނިހިރު ދުވަހާ ދިމާވެއްޖެނަމަ ރޯދަހިފުން ސުންނަތެވެ. އެކަނި ހޮނިހިރު ދުވަސް ޚާއްޞަކޮށްގެން ރޯދަހިފުން މަކްރޫހުވެގެންވެއެވެ.

ޙަރާމް ރޯދަ: ޢީދު ދުވަސްތަކާއި، އައްޔާމުއް ތަޝްރީޤުގެ ދުވަސްތަކާއި ޙައިޟު ނިފާސްގެ ޙާލަތުގައި ދިމާވާ ދުވަސްތަކުގައި ޝައްކު ދުވަހު ރޯދަ ހިފުމަކީ ޙަރާމްކަމެކެވެ. އަދި ޝަޢުބާންމަހުގެ ފަހު ދުވަސްކޮޅުގައި ރޯދަހިފުމަށް ރަމަޟާނަށް އިސްކޮށް ޢާދަކޮށްފައިނުވާ ރޯދަ ހިފުމަކީވެސް މަކްރޫހު ކަމެއްކަމުގައި އިމާމުންނޭ ވިދާޅުވެއެވެ.

ރޯދަ ފަރުޟުކުރެއްވުމުގެ ޙިކްމަތް

ރޯދައަކީ މުސްލިމުންގެ ހިތްތަކުގައި ތަޤްވާވެރިކަމާއި ބަލިވެރިކަމުގެ ރޫޙު އާލާކޮށްދޭ ކަމެކެވެ. އަދި މާތްﷲ ގެ އަމުރަށް ކިޔަމަންތެރިވުމުގެ ޢަމަލީ ތަމްރީނެއް ކަމުގައި ވެއެވެ.. ކާންބޯން ލިބެންހުރި ރޯދަ ހިފާ މީހާ ހަމަ އެކަނި ﷲ އަށްޓަކައި ކެތްކުރެއެވެ.

މާތް الله ވަޙީ ކުރެއްވި ބަސްފުޅުގައިވެއެވެ.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُواْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

މާނައީ: "އޭ އީމާންވި މީހުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރީގެ މީހުންގެ މައްޗަށް ފަރުޟުކުރެއްވިފަދައިން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ވެސް ރޯދަ ފަރުޟުކުރެއްވީއެވެ. (އެއީ) ތިޔަބައިމީހުން ތަޤުވާވެރިވުމަށްޓަކައެވެ."

ޝަރުޢީ ނައްޞުތަކުގައި ރޯދަމަހަކީ އިލާހީ ތަރުބިއްޔަތުގެ މޫސުމެވެ. اللهގެ ރަޙުމަތާއި ފާފަ ފުއްސެވުމާއި ނަރަކައިން މުއްތި ކުރެއްވުން ހިމެނިގެންވާ މުބާރަކު ތަރުބިއްޔަތު ދިރިއުޅުމުގެ ނަތީޖާއާއި ގެނެސްދެއެވެ. ރޯދައިގެ ސަބަބުން ތަޤުވާގެ ހަޤީޤަތް ކުރިމަތިވެއެވެ. الله ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ވާޖިބުތައް ފުރިހަމަކޮށް އަދާކުރުމާއި ނަހީކުރައްވާ ކަންތައްތަކުން އިންސާނާ ދުރުވުމަށްޓަކައި ނަފްސު ތަރުބިއްޔަތު ކުރެވެނީއެވެ. އިހްސާންތެރިކަމާއި އިޚްލާޞްތެރިކަމުގެ އަސްލު ހަމަތެރި ނަފްސާ ދިރިގެންދެއެވެ. ދުނިޔެ ކުރިން ކުރިޔާ ޝަހުވަތާ އަދިން މަޢުޞިޔަތުން ނަފްސު ދުރުކޮށް ގެންގުޅުމަށް ދަސްކޮށްދޭ ތަރުބިއްޔަތުގެ ދަރުސްތަކެއް ލިބެއެވެ.

އަޚްލާޤުތައް ބޮޑު ރިވާކުރައްވާ ޙަދީޘްފުޅުގެ މާނައިގައިވެއެވެ. "ރޯދައަކީ ނަރަކައިން ރައްކާތެރިވާ ދަލެކެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ މީހަކު ރޯދައަށް ހުރިދުވަހު ނުބައި ބަސްބުނުމާއި ހަޅުތާލު ނުކުރާށެވެ. އެމީހަކާ އެއްވެސް މީހަކު ދެކޮޅުހަދައިފިނަމަ، ދެން ބުނާށެވެ. ތިމަންނަކީ ރޯދައަށް ހުރި މީހެކެވެ." ރޯދައިގެ ސަބަބުން ތަޤުވާ ލިބިގަނެވޭނީ ވަކި ބައެއް ކަންކަމުގެ ސަބަބުން ކަމަށް ދަލީލު ދައްކައެވެ. ހަމަ އެގޮތަށް ރޯދައިގެ މަސައްކަތް ކުރާ ކޮންމެ ރޯދަވެރިއަކަށް އަޚުލާޤީ ތަރުބިއްޔަތެއް ލިބޭނެއެވެ. ރޯދައިގެ ސަބަބުން اللهގެ ރިޟާ ހޯދުމަށް ރަނގަޅު އަމަލުތައް ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ހުޅުވިގެންދެއެވެ.

ރޯދަހިފުމަކީ ދުޢާއާއި ތަރުބިއްޔަތުން ކުރުވައިދޭ ކަންތައްތަކެކެވެ. ކަންމަތިން ހަމަޖެހުމާއި ނަފްސުގެ އަދަބުތަކާއި މައްޗަށް ބާރުއަޅާ ކުރިމަތިވާ اللهއަށް ކިޔަމަންތެރިވުމަށްޓަކައި ރޯދަ ޝަރުޢުކުރައްވާފައިވެއެވެ. މީގެ އިތުރުން މުސްލިމުންގެ ކިބައިގައި ހެޔޮ ޚިޔާލާއި ރަހުމްތެރިކަމުގެ ޝުޢޫރުވެރިކަން ރޯދައިގެ ސަބަބުން އުފެދިގެންދެއެވެ. އަދި ރޯދަހިފުމަކީ ޝަހުވަތްތަކާއި ދުރުވުމުގެ ތަމްރީނަކަށްވާ ގޮތެއް ދިނުމުގެ ވަސީލަތެކެވެ. މިގޮތުން ކައިބުއިމުގެ ކުރިމަތިން ދުރުވުމުގެ ތަރުބިއްޔަތު ލިބިގެންދާ ޖަމާޢަތުން ހިލޭ ރަހުމް، ރޯދަހިފުމުން އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި ޙައްޤު ކުރިއެރުމަށް ގެންދާކަމަކީ ކަމެއްކަމުގައިވެއެވެ.

އިސްލާމީ ދައުލަތުގެ އިތުރުން ރޯދައިގެ ސަބަބުން ޖަމާޢަތުގެ އެއްބައިވަންތަކަމާއި ދައުލަތުގެ ސިޔާސީ ދާއިރާއިގެ ތެރޭގައި ކަމާ ގުޅުންހުރި ޝަރުޢީ ނައްޞުތަކެއް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ނަމަވެސް ކައިބުއިމުގެ ދާއިރާގައި ބަރަކާތުގެ ކުރިމަތިލުމުގެ ކަމަށް ވެސް ހިތްވަރު ލިބެއެވެ. ރޯދައަކީ ގިނަ ކަންކަމުގެ ސަބަބުން އުފާވެރި ބަދަލުތަކެއް ގެނެސްދޭ ކަމެއްކަމަށް އަހުލުވެރިވެވޭ ފުރުޞަތެކެވެ.

ރޯދައިގެ ޙުކުމް

ރަމަޟާންމަހުގެ ރޯދަހިފުމަކީ ކޮންމެ މުކައްލަފަކުގެ މައްޗަށް ލާޒިމް ފަރުޟެކެވެ. އެއީ ދީނުގައި މަޢުލޫމް ކަމެއްކަމުގައި ވާ ކަމެކެވެ. ޤުރްއާނާއި ސުންނަތުން ސާބިތުވެފައިވާ ކަމެކެވެ. ރަމަޟާނުގެ ރޯދަހިފުމަށް އަމުރުކުރައްވާ މާތް الله ބަޤަރާ ސޫރަތުގެ 185 ވަނަ އާޔަތުގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

شَهْرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنْزِلَ فِيهِ ٱلْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ ٱلْهُدَىٰ وَٱلْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضاً أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلْيُسْرَ وَلاَ يُرِيدُ بِكُمُ ٱلْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُواْ ٱلْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

މާނައީ: "ރަމަޟާންމަހަކީ އެމަހެއްގައި ޤުރްއާން ބާވައިލެއްވުނުމަހެވެ. (އެޤުރްއާން ބާވައިލެއްވީ) މީސްތަކުންނަށް ހިދާ ތެދުމަގެއް ކަމުގައްޔާއި ހިދާޔަތާއި ޙައްޤާއި ބާޠިލުވަކި ކުރުވަނިވި ހެކި ތަކެއްގެ ގޮތުގައެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އެމައްސަރުގައި ހާޒިރުވާ މީހުން އެމަހުގެ ރޯދަ ހިފާށެވެ! އަދި ބަލިވެ އުޅޭމީހާ ނުވަތަ ދަތުރުގައި ހުރިމީހާ ދެން އެހެން ދުވަސްތަކުން ޢަދަދު ހަމަކުރާށެވެ. الله، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލުއިފަސޭހަ އިރާދަކުރައްވައެވެ. ދަތިއުނދަގޫ ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް އިރާދަ ނުކުރައްވައެވެ. (މިކަންތައް މިގޮތް ހަދައިދެއްވީ ޢަދަދު ތިޔަބައިމީހުން ފުރިހަމަކުރުމަށާއި) ތިޔަބައިމީހުން ތެދުމަގަށް މަގުދެއްކެވި ކަމުގެ ޝުކުރުގައި الله އަށް ތަކުބީރު ކިޔުމަށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން (އެކަލާނގެއަށް) ޝުކުރުވެރިވުމަށެވެ."

ރޯދަ ހިފުމަކީ އިސްލާމުގެ ރުކުންތަކުގެ ތެރެއިން ރުކުނެއްކަމުގައި ހިޖުރީ ދެވަނަ އަހަރު ފަރުޟުކުރެވުނު ޢިބާދަތެކެވެ. ރޯދައަކީ ހުރިހާ އުންމަތްތަކަކަށް ވެސް ފަރުޟުކުރެވިފައިވާ ޢިބާދަތެކެވެ. މުއުމިނުންނަށް ރޯދަ ފަރުޟުކުރެއްވީ ތަޤްވާވެރިން ކަމުގައި ވުމަށާއި ޝުކުރުވެރިވުމަށެވެ.

ރޯދަ ވާޖިބުވުމުގެ ޝަރުތުތައް

1- މުސްލިމަކު ކަމުގައިވުން.

2- ބުއްދި ސަލާމަތުން ހުރުން.

3- ބާލިޣުވުން

4- ރޯދަހިފުން ގަދަ ކުރެވޭ ހިނދު ޝަރުޢީ އުޒުރުތަކެއް، ރޯދަ ދޫކޮށްލުމަށް ހުއްދަކުރާ ޝަރުޢީ އުޒުރުތަކުގެ ތެރެއިން އުޒުރެއް ނެތުން.

މި ޝަރުތު ތަކުގެ ތެރެއިން ބާލިޣުވުން ފިޔަވާ ދެންހުރި ޝަރުތުތަކަކީ ރޯދަ ޞައްޙަ ވުމަށްޓަކައިވެސް ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ޝަރުތު ތަކެވެ. ކުޑަކުދިން ވިސްނޭވަރު ވާއިރު ބާލިޣުނުވާ ކުޑަކުދިންގެ ރޯދަ ޞައްޙަވާ ކަމަށްބަލައި ބާލިޣުވުން އެއީ ވާޖިބުވުމުގެ ޝަރުތަކަށް ނުވެއެވެ.

ރޯދައިގެ ރުހުސަތުތައް

ރޯދައިގެ ރުހުސަތުތަކުގެ ތެރޭގައި ބޭނުންކުރެވޭ ކަންތައްތަކަކީ:

1. ނިޔަތްގެނައުން. ޞަޙީޙު ޙަދީޘް ބުޚާރީއާއި މުސްލިމުގައިވާ ބަސްފުޅެއްގެ މާނައިގައިވެއެވެ. "ކަމެއްކުރެވޭނީ އަމަލެއްގެ ނިޔަތުގެ ފާނުގަ ނިޔަތުގެ މަތީގައެވެ. ކޮންމީހަކަށްވެސް އޮންނާނީ ނިޔަތްގެނެސްގެން ދިޔަ ގޮތަށެވެ."

2. އިމްސާކުކުރުން އިމްސާކުކުރުމަކީ ބޮޑަށްގެ މާނައަކީ ފަތިހު ހެނދުނު ފާޅުވުމުން ސުބުހަ އަށް ދުވަހުގެ އިރުއޮއްސުމާއި ދެމެދުގައި ރޯދަ އަށް ކަށްތަކެއްކަން ދުރުހެލިވެގެން ހުރުމެވެ.

3. ދުވާލުގެ ވަގުތުގައި ރޯދަ ހިފުން.

ރޯދަ ޞައްޙަވުމުގެ ޝަރުޠުތައް

1- ނިޔަތް: ރޯދައަކީ އަޅުކަމެކެވެ. ކޮންމެ އަޅުކަމެއްގައިވެސް ހިތުން ނިޔަތްގެނުވުމަކީ އެއަޅުކަން ޞައްޙަވުމުގެ ޝަރުޠެކެވެ. ކޮންމެ އަޅުކަމެއް الله އަށް ޚާލިޞްކުރުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. ދުވަހުން ދުވަހަށް ނިޔަތްކުރުން އަދި ފަރުޟުރޯދައިގައި ރޭގަނޑު ނިޔަތްކުރުން ފަތިސްވުމުގެކުރިން ކުރުމަކީ ޝަރުޠެކެވެ. ނިޔަތުގެ މަޤާމަކީ ހިތެވެ. ވީމާ ދުލުން ބުނުމަކީ ޝަރުޠެއް ނޫނެވެ. އިތުރު އާދޭސް ފަރުޟުރޯދަތަކުގައި ރޭގަނޑު ނިޔަތްކުރުމަކީ ވާޖިބު ކަމެކެވެ. ރަސޫލާ ﷺ ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "ފަޖުރުގެ ކުރިން ރޭގަނޑުގައި ނިޔަތްނުކުރާ މީހާގެ ރޯދައެއް ނުވެއެވެ."

2- ރޯދަ ކަނޑައެޅުން: މީގެ މާނައަކީ ހިފާ ރޯދައަކީ ރޯދަތަކުގެ ފަރުޟު ރޯދައެއްކަން ނުވަތަ ކައްފާރާއެއްގެ ސަބަބުން ވާޖިބުވި ރޯދައެއްކަން ނުވަތަ ނަޒުރު ބުނެގެން ނުވަތަ ޤަޟާކުރުމަށް ވާޖިބުވި ރޯދައެއްކަން ކަނޑައަޅައިގެން ހިތުން ނިޔަތް ކުރުމެވެ. ފަރުޟު ރޯދައިގައި މިގޮތަށް ނިޔަތުގެ ކަނޑައެޅުން އޮތުމަކީ ޝަރުޠެކެވެ. ނަފިލު ރޯދައިގައި ރޯދަ ހިފާނަމޭ ނިޔަތްކުރުމަކީ ކަމުދާ ގޮތެވެ.

3- ރޯދަކެޑޭ ކަންތައްތަކުން ދުރުވުން: ކައިބޮއިމާއި އަނބިމީހާއާ ޖިމާޢުވުމުންނާއި ގަސްދުކޮށް ހޮޑުލުމާއި އަމިއްލައަށް އުދުން ފެނިކަން ބާޠިލު ކުރުމުންނާއި އަދި އަނގައިން ނުވަތަ އޭގެ ހުޅުވިފައިވާ ތަންތަނުން އެއްޗެއް ހަށިގަނޑުގެ ތެރެއަށް ވާޞިލުކުރުމުން ދުރުހެލުން.

އިންޖެކްޝަންގެ ތެރެއިން ކާނާގެ އިންޖެކްޝަނާ ބޭސް ފަރުވާގެ އިންޖެކްޝަން ހުރިގޮތުގެ ނާރަށް ޖަހާ މިފަދަ އިންޖެކްޝަންތަކުގެ ތެރެއިން ބޭސް ފަރުވާގެ އިންޖެކްޝަން ޖެހުމުން ރޯދަ ނުކެޑޭނެކަމަށްވާއިރު، އަދި ކާނާގެ އިންޖެކްޝަން ޖެހުމުން ރޯދަ ކެޑޭނެ ކަމަށް ޢިލްމުވެރިން ބުނެއްވައެވެ.

4- ދުވާލުގެ ފެށޭ ވަގުތާއި ނިމޭ ވަގުތު ހިޔާލުން ނުވަތަ ޔަޤީންކަމާއެކު އެނގުން.

5- ރޯދަ ހިފުމަށް ޞައްޙަ ވަގުތަކަށްވުން.

ރޯދަ ގެއްލޭކަންތައް:

1- ދުވާލުގައި ކެއުމާއި ބޮއުން: ދުވާލުކާނުކާނުމަށް ރަމަޟާންމަހުގެ ކެއުމާއި ބޮއުމަކީ ކަމެއްނޫނެވެ. އަބޫހުރައިރާގެ ރިވާޔަތުގައި އެބަހުރި ޙަދީޘުގައިވެއެވެ. "ރޯދަވެރިޔާ ހަނދާންނެތިގެން ކައި ނުވަތަ ބޮއިފިނަމަ (ދަންނާށެވެ!) އޭނާގެ ރޯދަ ފުރިހަމަ ކުރާށެވެ....."

ހަމައެކަނިވެސް އިހުމާލުވެގެން ކަމުން ހިތުން އަދި ފިޤްހުވެރިންގެ ރައުޔުން ކައިބޮއިފިނަމަ އޭނާ ހިތާމަކުރުމާ ބަދަލުގައި ޤަޟާކުރުމަށް އޭނާގެ ރޯދަ ގެއްލޭނެކަމަށް ފިޤްހުވެރިން ބުނެއްވައެވެ. އެބޭކަލުންގެ ދަލީލަކީ ހަދީޘް އިޖުމާޢު ބޭކަލުންގެ ހިތްހަމަޖެހުމެވެ.

2- ހުޅުވިފައިވާ ތަނަކުން ދުވާލުގައި އެއްޗެއް ހަށިތެރެއަށް ވަދެވުން: މިސާލަކަށް: ކަންފަތުތެރޭގައި ނޭފަތާ ފުރަގަސްފަރާތުން އިންޖެކްޝަން ޖެހުން، ބޭސްބޭނުންކުރުން.

3- ގަދަކަމުން (ޤަޞްދުގައި) ހޮޑުލުން

[illegible] ރަސޫލާގެ ޙަދީޘްފުޅުގައިވެއެވެ.

"من ذرعه القيء فليس عليه قضاء ومن استقاء فليقض" رواه أحمد

މާނައީ: " ޤަޞްދަކާނުލައި ހޮޑުލެވިއްޖެ މީހާގެ މައްޗަކު (ރޯދަ) ޤަޟާކުރުން ލާޒިމުވެގެންނުވެއެވެ.(އެބަހީ، އޭނާގެ ރޯދަ ފުރިހަމައެވެ. ފާސިދުއެއްނުވެއެވެ.) އަދި (ރޯދައަށްހުރެ) ގަދަކަމުން ހޮޑުލައިފިމީހާ (ރޯދަ) ޤަޟާކުރާހިނދެވެ."

މިޙަދީޘްފުޅުން ދޭހަވާގޮތުގައި ހޮޑުލެވުނުކަމުން ރޯދަ ނުގެއްލޭއެވެ. އެހެންނަމަވެސް ޤަޞްދުގައި ހޮޑުލާފި ރޯދަގެއްލޭ ކަމެވެ. އެހެންކަމުން އެފަދަ މީހާ އޭނާގެ ރޯދަ ޤަޟާކުރުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ.

4- ރޯދަގައި ޖިމާޢުވުން.

5- ޖިމާޢުވުމަކާ ނުލާ މަނިބޭރުކުރުމުން. އެބަހީ، އަތުލުމާގެ ގައިގައި ބޮސްދިނުމުގެ ސަބަބުން ، ނުވަތަ ޖިންސީވާހަކަދައްކައި ހިއްލުމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ ފިލްމު ބެލުމުން މަނި ބޭރުވުމެވެ. އަދި އަމިއްލައަށް އަތުން ފުރުދުމެވެ. މިފަދަ ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން ރޯދަގެއްލޭ ކަމަށް އިޚްތިޔާރުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ.

6- ހައިޟުވުމާއި ނިފާސްވެރިވުން: އިސްލާމްދީނުގެ ޝަރީޢަތުގައި ބާލިޣުވެފައިވާ ކަނބަލުންނަށް ހައިޟުވެރިވެއްޖެނަމަ ނުވަތަ ވިހެއުމަށް ކަމުގައިވާނަމަ އެރޯދަ ބާޠިލުވާނެ ކަމުގައި އިޖްމާޢުވެވިފައިވެއެވެ.

7- މޮޔަވުން: އަޤުލުމާތް އަޤުލުކަން އަދި އަޤުލުގެ ބަލިމަޑުކަން ، ބޭނުމުގައި ރޯދަވީނަމަވެސް ރޯދަ ބާޠިލުވެއެވެ. ބިހުރުގެ ބާވަތްތަކުން ގެއްލުން އަރާފައިވާނަމަވެސް. (އެބަހީ، އަޤުލުން ކަމާ އަރައިގެން ނުދެވުނުމާއި ދިރުމަށްތަކެވެ.) އަޤުލުގެ ބޭނުން އޮވެދާނެ ގޮތަކީ މޮޔަވުމެވެ.

8- މުރުތައްދުވުން: އައްޒުމަރު ސޫރަތުގެ 65 ވަނަ އާޔަތުގައި ﷲ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلْخَاسِرِينَ

މާނައީ: "އަދި (ދަންނާށެވެ!) ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނަށް ، ކަލޭގެފާނުގެ ކުރީގައި އުޅުނު ރަސޫލުންނަށް ވަޙީކުރައްވަނީ ، ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު ﷲއާއި އެކުގައި ބައިވެރިއެއް ޝަރީކުކުރައްވައިފިނަމަ ކަލޭގެފާނުގެ އަމަލުތަކެއް ގެއްލިގެންދާނެއެވެ. އަދި އޮޅުން ކަލޭގެފާނު ހިމެނިގެންވާނެ، (ދުނިޔެއާއި) އާޚިރަތުގައި ގެއްލުންވެރިންގެ ތެރެއިންނެވެ."

ރޯދަ ފަސްކުރުން

ރޯދައެއް ކަންތައްތަކެއް ދިމާވުމުން ރަމަޟާނުގެ ރޯދަ ފަސްކުރުން ހުއްދަވާ ބައެއް ކަންކަން ވާކަމެވެ. އެހެންބަހީ ރޯދަ ފަސްކުރުމަށް ރުހުސަތު ދީފައިވާ ކަންކަން.

ހަމައެކަނި ރޯދަ ފަސްކުރުން:

ރޯދަގައި ކުރުމުގެ ސަބަބުން ގެއްލިދާ ރޯދަ ފަސްކުރުން ލާޒިމުވާނެއެވެ. ނަމަވެސް ހަމަހާލަތްގައިވާ ކަމުގައި ގަދަކަމުން އެހެންމީހާ ކަނޑައިނުލާ ރޯދަ ފަސްކުރުން އަދި ކައިރިކުރާއި ދިނުމުގެ ސަބަބުން ކަމުގައި ދަމަހަށްބާކުރުން ވާޖިބުވެއެވެ. އަދި ރޯދައަށް ހުރިކަން ހައްސާސްވުމަށް ނުވަތަ އިޙްތިޔާރުގެ ކަމުން ވީކަން ކަމުގައިވެސް ރޯދަ ފަސްކުރުމަށް ކަމެއް ނުކުރެވެ.

ގަދަކަމުން ހޮޑުލުމުގެ ސަބަބުން ގެއްލޭ ރޯދަ ފަސްކުރުން ހުއްދަވެއެވެ. ހަމައެހެންމެ ހައިޟުވެރިންގެ ކިބައިން (ހައިޟުގެ

މުއްދަތުގައި) ދޫކުރެވޭގޮތަށް ރޭވުމާއި، ވިޔަފާރިގެ ސަބަބުން (ނިޔާވާ ސަބަބުތަކުގެ ސަބަބުން) ގެ ގަނޑުން ދޫކުރެވޭގޮތަށް ރޭވުމާއި އަދި ޝަރުޢީގޮތުން ހުއްދަ ދީނީ ކަންތައްތަކުން ކުރިއަރާފައިވާ ސަބަބުން ދޫކުރެވޭގޮތަށް އުޅުމާއި ދިރިއުޅުމުގެ ޒަރޫރީ ކަންތައްތަކުން ޙާލަތުގައި [illegible].

އަޤުލުހުރި ބާލިޣުވެފައިވާ، މުސްލިމް ، ޙާޟިރުގެ ރާއްޖޭގެ ސަރަޙައްދުން ރޯދަ ކަނޑައެޅިފައިވާ ބަސްފުޅުގެ މާނައިގައިވެއެވެ. ރޯދަ ކަނޑައިލެވޭނެއެވެ. މިކަމުގައި ބަލިމީހުންނާއި ދަތުރުވެރިންނާއި މީހަކަށް ފަސޭހަކަމަށް ޤަޟާކުރަން އަރުވާފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް ނަމާދު ފަސޭހަކުރަން އަރުހުކުރަން ފަސޭހަ [illegible] ސަބަބުން ގޮތަކަށް ޤަޟާކުރަން ބަދަލުވެއެވެ. ހަމައެހެންމެ ދޮގުހެދުމާއި ހަމަހެދުމާއި ނުބައިކަމުގެ ސަބަބުން ގައިގައިން ހަމައިގެ ބަދަލުގައި ރޯދަ ޤަޟާކުރަންޖެހެއެވެ.

ޤަޟާކުރުމާއި ކައްފާރާދޭންޖެހޭ ކަންތައް

ހަމަ ޤަޟާކުރުމާއި ކައްފާރާ ދޭންޖެހޭނީ ހަމަ ގެއްލި ކަންތައް ރޯދައިގައި ހުއްޓާ ހަމަވާނީ ރޯދައިގެ ދުވާލުގައި ޖިމާޢުވުމެވެ. އަބޫހުރައިރާ ރިވާކުރައްވާ ބަސްފުޅުގައި ބަޔާންވެގެންވެއެވެ. “ފިރިހެނަކު ރަސޫލާ ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމްގެ ޙަޟްރަތަށް އައިސް ދަންނަވައެވެ. “އޭ ﷲ ގެ ރަސޫލާއެވެ. ހަލާކުވެއްޖައީމެވެ. އެކަލޭގެފާނު ބަސްފުޅު ކުރެއްވިއެވެ. ކީކޭ ހަލާކުވީ ކޮންކަމަކުންތޯއެވެ؟ އޭނާ ދަންނަވައެވެ. މިރޯދައިގައި އަނބިމީހާއާ އެކު އުޅުނީމެވެ. ކީރިތި ރަސޫލާ ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭ މިނިވަންކުރާނެ އަޅަކު ލިބޭނެތޯއެވެ؟ އޭނާ ދަންނަވައެވެ. ނުލިބޭނެއެވެ. ދެން ކީރިތި ރަސޫލާ ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ ބަސްފުޅުކުރެއްވިއެވެ. ކަލޭގެފާނަށް ދެމިގެން ދެމަސް ރޯދަ ހިފޭނެތޯއެވެ؟ އޭނާ ދަންނަވައެވެ. ނުހިފޭނެއެވެ. އަދިވެސް ބަސްފުޅުކުރެއްވިއެވެ. ކަލޭގެފާނަށް 60 މިސްކީނުންނަށް ކާންދެވޭނެތޯއެވެ؟ އޭނާ ދަންނަވައެވެ. ނުކުޅެދޭނެއެވެ. ދެން އެފިރިހެނާ ކީރިތި ރަސޫލާގެ ގާތުގައި އިށީނެވެ. އެހެން އިރަކު ކީރިތި ރަސޫލާ ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމްގެ އަރިހަށް 15 ޞާޢުގެ މިންވަރުގެ ކަދުރު އެއްލޮށް ގެނެވުނެވެ. ދެން ކީރިތި ރަސޫލާ އޭނާއަށް އެކަދުރުތައް ދީފައި ބަސްފުޅު ކުރެއްވިއެވެ. މިކަދުރު ހިފައިގެންގޮސް މިސްކީނުންނަށް ޞަދަގާކޮށްލާށެވެ. ......”

ގިނަ ޢިލްމުވެރިން ވިދާޅުވާގޮތުގައި އިޚްތިޔާރުގައި ބޮޑަށް ހަމައެކަނި ރޯދަ ކަނޑާލުމުގެ ސަބަބުން ރޯދައިގެ ދުވާލު ޤަޟާކުރުމާއި ޖިމާޢުވެއްޖެނަމަ ފިރިހެނާއާއި އަންހެނާގެ މައްޗަށް ޤަޟާކުރުމާއި ކައްފާރާދޭން ވާޖިބުވެއެވެ. އަދި ކައްފާރާދިނުމުގެ ތަރުތީބު އިސްތިޤާމަތު ލިބިފައިވާ މީހަކު ކަމުގައި ވާނަމަ، އެންމެ ފުރަތަމަ އަޅަކު މިނިވަންކުރާށެވެ. މިކަމަށް ނުކުޅެދޭނަމަ ދެމިގެން ދެމަސް ރޯދަ ހިފާށެވެ. މިކަމަށްވެސް ނުކުޅެދޭނަމަ 60 މިސްކީނުންނަށް ކާންދޭށެވެ. އަދި ކައްފާރާއަކީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމްތަކުގެ ތެރެއިން ކުށެއްގެ ބަދަލުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަމެކެވެ. އަދި އެކަން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމްތަކަށް ތަބާވުމަށް ހިތްވަރު ދިނުމަށެވެ. ނަމަވެސް އުޒުރުވެރިކަމުގައި ކަފާރާ މުސްތަޙައްބު ނޫނެވެ ފާޑަކަށް ބާރުގަދަ ޙާލަތެއް ދިމާވެއްޖެނަމަ މީހާގެ ބަދަލުގައި ދޫކޮށްލެވެއެވެ. މިފަދަ ހަމަހަމަ ދުވަހު ޤަޟާކުރުން މަޢާފުވާނެ އެކަމަށް ކަންތައްތަކެއް ދިމާނުވާ ހާލަތުގައި ވަރަށްގިނަ ކަމަށްވާނެއެވެ. އަދި ޝަރީޢަތާ އަޅުގަނޑު އިންސާނުން ﷲގެ އަމުރުފުޅާ ހިތްވަރުން ތަބާވާށެވެ.

ބައެއް އިލްމުވެރިން ވިދާޅުވާގޮތުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ކައްފާރާ ވާޖިބުވަނީ އަމުރުކުރުން ފާޅުކޮށްލުމެވެ. އަދި ޙައްޖުވެއެވެ. ކައްފާރާގެ ގޮތުގައި ކުށަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ކުރަންޖެހޭ ކަމުގެ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ފިރިހެނާއާއި އަންހެނުން

މީހާގެ ޙައްޤަށް ވާޖިބުވެގެންވަނީ ހަމައެކަނި ރޯދަޤަޟާކުރުމެވެ.

ރޯދަމަހުގެ ރޯދަ ޤަޟާކޮށްދޭން ރުޚުޞަތު ލިބިގެންވާ ބަޔަކީ ބަލިމީހާއާއި ދަތުރުވެރިޔާއެވެ. ރޯދަހިފުމުގެ ތެރޭގައި ބަލިވާ މީހާއާއި، އަދި ދަތުރުވެރިޔާ ރޯދަ ދޫކޮށްލުމަށް ހުއްދަވާ ކަމުގައި ކީރިތި ޤުރްއާނުގައި މިގޮތަށް ބަޔާންކުރައްވައެވެ. "ރޯދަމަހުގެ ރޯދަ (ދޫކޮށްލުމަށް ހުއްދަވާ ބަލިމީހާއާއި ދަތުރުވެރިޔާ) ޤަޟާކުރުމަށްޓަކައި ގުނަވަރު ފުރިހަމަކޮށް ހިފުމަށާއި، ރޯދަ ދޫކޮށްލި ދުވަސްތަކުގެ ޢަދަދަށް ރޯދަ ހިފުމަށެވެ." ރޯދަ ޤަޟާކުރުމަށް ހުއްދަވާ ބަޔަކު ރޯދަ ދޫކޮށްލި ދުވަސްތަކުގެ ޢަދަދަށް (ޤަޟާ ކުރުމަށް) ރޯދަ ހިފުމަށް ލާޒިމްވެއެވެ. އަދި ކިތައް ދުވަސް ރޯދަ ދޫކޮށްލިކަމަށް ވިޔަސް ދުވަހެއްގެ ބަދަލުގައި ދުވަހެއް ޤަޟާކުރުމަށް ލާޒިމްވެއެވެ. ރޯދައާބެހޭ ޤުރްއާނުގެ އާޔަތްތަކުގެ ތެރެއިން 185 ވަނަ އާޔަތުގައިވެސް، އެކަން ދަތުރުވެރިޔާއާއި ބަލިމީހާ ރޯދަ ދޫކޮށްލުމާ ބެހޭ.

وَمَن كَانَ مَرِيضاً أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ

މާނައީ: "އަދި ބަލިވެ އުޅޭމީހާ ނުވަތަ ދަތުރުގައި ހުރިމީހާ (ރޯދަ ދޫކޮށްލާނަމަ) އެ ދުވަސްތަކުގެ ޢަދަދަށް ރޯދަ ހިފާށެވެ...."

އިބްނު ޢުމަރުގެ ރިވާޔަތެއްގައި އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިކަމަށް ވެއެވެ. "ރަސޫލުﷲ ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ ދަތުރުފުޅުގައި ދަތުރުކުރައްވަމުން ރޯދަ ހިއްޕަވައެވެ. ވަކިވަކިން ރޯދަ ހިއްޕަވާ ދުވަސްވަރު ވިއެވެ. ވަކިވަކިން ރޯދަ ހިއްޕަވައި ދޫކޮށްލައްވައެވެ. އަދި އެކަމުގައި ކުށެއް ނެތްކަމަށް ދަތުރުވެރިޔާ ރޯދަ ދޫކޮށްލުމަށް ހުއްދަވެއެވެ."

ރޯދައިގެ ސުންނަތްތައް

1- އިފްޠާރު ކުރުމަށް އަވަސްކުރުން.

ރަސޫލުﷲ ޙަދީޘެއްގައި ވިދާޅުވިއެވެ.

"لايزال الناس بخير عجلوا الفطر" رواه البخاری والمسلم

މާނައީ: "ރޯދަވީއްލުން އަވަސްކުރާހާހިނދަކު މީސްތަކުން ހެޔޮގޮތުގައި ހުންނާނެއެވެ."

2- ތަރުކާރީއާއި ވަކިކޮށް ކޮޅެއް ކެއުން.(ރޯދައިގެ ހިތުމެއް ފިލުވައި ދިނުމަށް އިސްތިޤްފާރުކުރެވިއެވެ.)

3- ފެނާ ކާއްޗެއް ނެތްނަމަ ފެނުން ވީއްލުން. ރަސޫލުﷲ ވަނީ ކާއްޗެއް ނެތްނަމަ ފެނުން ރޯދަ ވީއްލެވުމަށް ވިދާޅުވެފައެވެ. ކާއްޗަކީ ހުރިހާ ކާއްޗެއް ހުރި ތަނެއް ނޫން ފެނުން ރޯދަ ވީއްލުމަށް ކުރެއްވިއެވެ.

އަނަސްގެ ރިވާޔަތެއްގައި އަދި ވިދާޅުވިކަމަށް ވެއެވެ. "ރަސޫލުﷲ ނަމާދުކުރެއްވުމުގެ ކުރިން ތާޒާ ކަދުރުން ރޯދަ ވީއްލަވައެވެ. ތާޒާ ކަދުރު ނެތްނަމަ ހިކި ކަދުރުގެ ތެރެއިން ރޯދަ ވީއްލަވައެވެ. އަދި ހިކި ކަދުރު ނެތްނަމަ ފެނުގެ ތެރެއިން ދަޅެއްގެ ބޮނޑި ފެނުން ރޯދަ ވީއްލަވައެވެ."

4. ސުޙޫރު އެންމެ ފަހަރު ލަސްކުރުން.

އަނަސް ބިން މާލިކު ރިވާޔަތްކުރައްވާ ޙަދީޘެއްގައި ވިދާޅުވިކަމަށް ވެއެވެ. "ޒައިދު ބިން ޘާބިތު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންމެން ރަސޫލުﷲ ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމާއެކު ސުޙޫރު ކެއީމެވެ. ދެން، ފަތިސް ނަމާދަށް ތެދުވީމެވެ. ތިމަންބޭފުޅާ ސުވާލުކުރީމެވެ.(ޙަދީޘްގެ ރާވީ) (އަނަސްގެ ސުވާލު.) ސުޙޫރާއި ފަތިސް ނަމާދާ ދެމެދު ދުރުމިނުގައި ވަނީ ކިހާވަރެއް ހުރީއެވެ؟ ޒައިދުގެ ޖަވާބަކީ 50 އާޔަތް ކިޔާވާ މިންވަރެވެ."

5- ކުޑަ ކަމެއް، ރޯދަވީއްލާ ކާއްޗެއް ހޯދުމަށް ސުވާލުކުރުން ސުންނަތެވެ.

6- ފުރަތަމަ ޙިއްސާ ސުޙޫރުގެ ވަގުތުގައި ހިނގާއިރުން

-7 ރޯދަ ވިއްލާ ހިނދު ދުޢާ ކުރުން

ރޯދަވިއްލާއިރު ކިޔާދުޢާއެއްގެ ގޮތުގައި ޞަޙީޙު ރަސޫލާގެ އަރިހުން ވާރިދުވެގެން ދުޢާއެއް އަލްއިމާމު އަބޫދާއޫދު ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ.

اَللّٰهُمَّ لَكَ صُمْنَا وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْنَا فَتَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ

މާނައީ: "އޭ ހައްދަވާ ބޮޑުކަލާނގެ ﷲއެވެ! އިބަ ﷲގެ ރަސްކަން ފުޅަށްޓަކައި އަޅަގަނޑުމެން ރޯދަހިފީމެވެ.އަދި އިބަ ރަސްކަލާނގެ ދެއްވި ރިޒުޤުން އަޅަގަނޑުމެން ރޯދަ ވިއްލީމެވެ. ފަހެ އަޅަގަނޑުމެންގެ ޢަމަލުތައް ޤަބޫލު ކުރައްވާފާނދޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން އިބަ ރަސްކަލާނގެއީ އެންމެ މޮޅަށް އަޑު އައްސަވާ ދެނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

-8 ގިނަގިނައިން ޛިކުރާއި ހިތުވުން

-9 ގިނަގިނައިން ޞަދަޤާތްތަކާ ހެޔޮ ކުރުން. ޙަދީޘްފުޅުގައި މާނައިގައިވެއެވެ. "އެންމެމާތް ޞަދަޤާތަކީ ރަމަޟާންމަހު ކުރާ ޞަދަޤާތެވެ." ރަމަޟާންމަހުގެ ފަޟީލަތުގައި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ޖޫދުކުރެއްވުން އިތުރުކުރެއްވިކަމުގައި ވާރިދުވެފައިވެއެވެ.

-10 ފަސް ދިހަގައި އިޢުތިކާފް ވުން

11 . ލައިލަތުލްޤަދުރު ހޯދުން. މިއީ ރޯދަމަހުގެ ރޭތައް ދިރުވައި ޢިބާދަތްކުރުމުގެ ގޮތުން ކުރެވޭ މަތިވެރި ސުންނަތް ޢަމަލެކެވެ. ލައިލަތުލް ކުރުމުގައި ރޯދަމަހުގެ ޢިބާދަތްކުރުމުގެ މަތިވެރިކަން ސުންނަތުގައި ވަރަށް ފުރިހަމަކަމުން ބަޔާންވެގެންވެއެވެ. ޙަދީޘްފުޅުގައި މާނައިގައިވެއެވެ. "މާތް ﷲގެ ހަސްއަހަރުން ޤަބޫލުކުރެއްވުމަށް ލައިލަތުލްޤަދުރުގެ ރޯދަމަހުގެ ޢިބާދަތްކުރުމުގެ ހާމަކުރެއްވި ޙަދީޘްގައި ފުރިހަމަ އަދާކުރާ ފުރުސަތުދެއްވާނެއެވެ."

12. ޢުމްރާކުރުން: ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ ޙަދީޘްފުޅުގައި މާނައިގައިވެއެވެ. "ރޯދަމަހު ކުރާ ޢުމްރާގެ ޘަވާބު ޙައްޖެއްގެ ޘަވާބާ އެއްވަރު ވެގެންވެއެވެ."

ރޯދަ މަކުރޫހުވާ ކަންތައް

ރޯދަމަކުރޫހުވާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި އަންނަނިވި ކަންތައް ހިމެނެއެވެ.

1- ވުޟޫކުރާއިރު ނޭފަތަށް ފެންލުމާއި ކުރުއްޔާކުރުމުގައި މުބާލަޣާ ކުރުން

2- ބޮސް ދިނުން ނުވަތަ ހިސާކުރުން.

3- ޝަހުވަތްތެރިކަމާއެކު އަނބިމީހާއަށް ބެލުން ދެމެހެއްޓުން

4- އަނބިމީހާއާ ޖިމާޢުވުމުގެ ހިޔާލުކުރުން ، ހުރަހެއްނެތި އަބިމީހާގެ ހަށިގަނޑަށް ޖެހުން

5. ކާބޯތަކެތީގެ ރަހަބެލުން

6. ދަތްތާގެ ފުރަތަމަކަތުގައި އަދުރުނުވުން

ރޯދަމަހުގެ ރޯދަ ދޫކޮށްލުން ހުއްދަކުރާ ޢުޛުރުތައް

1- ބަލި ޖެހިފައިވުން އަދި ހައްދު ދަތުރެއްގެ މަތީގައި ވުން. ރޯދަ ހިފުމުގެ ސަބަބުން ގެއްލުން ލިބޭނަމަ ޢާޖިޒުކަމެއް ބައްޔެއްގައިވާ މީހާއަށް ރޯދަ ދޫކޮށްލުން ވާޖިބުވެއެވެ. ނަމަވެސް ރޯދައިގެ ސަބަބުން ގެއްލުން ވާނަމަ ހިފާމީހާއަށް ރޯދައަކީ ހުރުމުގައި ރޯދަ ދޫކޮށްލުމަކީ ޖާއިޒު ވެގެންވެއެވެ. އާދައިގެ ރޯދަ ޖެހުމުން ބޮޑުގައި ރަމަޟާން ވަރު ދަތުރުކުރުމަށް ދާ ސަބަބުން ހިނގަން ނުވެއެވެ. ބަލިމީހާ ދުއްތުރުގެ ރޯދަ އަދި ދަތުރުވެރިޔާ އަދި ރޯދަވާގެ ސިފަފުޅުން ގެންގުޅުން އެނގޭ ގޮތުގައި ވާޖިބުވެއެވެ. އަދި ގަދަވާން ކުރުމުގެ އެއްވެސް ވާހަކަ އެކަން ދުއްތުރާ ކަނޑާ ރޯދަހަކަން މުޅި ދޫނުވެއެވެ.

[illegible]

2- [illegible] އަދި [illegible] ވާޖިބުވާނެއެވެ.

3- [illegible] އަންހެނުންނާ ފިރިހެނުން. [illegible]

4- [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ބޭނުންވާނެއެވެ.

ޒަކާތް

ޒަކާތަކީ ލުޣަތުގެ މާނައަކީ ގިނަވުމާއި އިތުރުވުމެވެ. އަދި ޠާހިރުވުމާއި ބަރަކާތް ޞާލިޙުވުމާއި ތަޢުރީފުވުމުގެ މާނައިގައިވެސް ލަފްޒު އިސްތިޢުމާލުކުރެވެއެވެ. ޝަރުޢީ މާނައިގާ ޒަކާތަކީ ޚާއްޞަ މުދަލަކުން ޚާއްޞަ ޢަދަދެއް ނަގައި ޚާއްޞަ ބައިތަކަކަށް ދޭ ޚާއްޞަ މުދަލަކަށް ކިޔާނަމެކެވެ.

އެހެން ގޮތަކުން ބުނާނަމަ ޒަކާތަކީ ޚާއްޞަ ޝަރުޠުތަކަކާއެކު މުއްސަނދިންގެ ބަޔަކު މުދަލުން ނަގާ ފަޤީރުންނާ މިސްކީނުންނާ، އަދި އެންމެހާ ޒަކާތް ލިބުން ހައްޤުވެގެންވާ ފަރާތްތަކަށް ދޭ މުދަލެވެ. ނުވަތަ އެއީ ވަކި މިންވަރެއް ހަމަވެފައިވާ މުދަލުން ވަކި މިންވަރަކަށް ނެގިގެން ވަކި ޝަރުޠުތަކެއްގެ މަތިން ވަކި ބައިތަކަކަށް ދޭ މުދަލަކަށް ކިޔާނަމެކެވެ. ޒަކާތުން ލިބުން ހައްޤުވާ ފަރާތްތައް އަށްބައެއް ސޫރަތުއް ތައުބާގެ 60 ވަނައާޔަތުގައި މާތް الله ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެފަރާތްތަކަކީ:

1- ފަޤީރުން: ފަޤީރުންނަކީ މުދަލެއް އަދި ދިރިއުޅުމަށްބޭނުންކުރާ ކުރާނެ މަސައްކަތެއް ނެތިފައި ތިބޭ ނިކަމެތިންނެވެ، ތިމާގެ މިލްކުގައި މުދަލެއް އަދި ކުރާނެ މަސައްކަތެއް ހުރިނަމަވެސް އެއީ ދިރިއުޅުމުގައި ކޮންމެހެން ބޭނުންވާ ކަންތައް ކުރުމުގައި ލިބޭ އާމްދަނީން ދެކުޅަ ނުފޫދޭ މީހުންނެވެ.

2- މިސްކީނުން: މިސްކީނުންނަކީ ކިޔަނީ ދިރިއުޅުމަށް ބޭނުންވާ މިންވަރުގެ ދެބައިކުޅަ އެއްބައި ނުވަތަ އެއަށްވުރެ ގިނައިން ލިބޭމާލުތަކުވެސް ލިބޭ އާމްދަނީން ނުފޫދޭ މީހުންނަކަށެވެ.

3-ޢަމަލް އިސްތިމާލް މީހުން

4- މުއައްލަފަތުލް ޤުލޫބުން: މުއައްލަފަތުލް ޤުލޫބުންނަކީ އީމާން ސާބިތުކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ވަކި ވަރަކަށް ފައިސާ ނުވަތަ ތަކެތި މިސްކީނުންގެ ކަނޑައަޅާފައިވާ އަދި އާދަކާދައިން މުސްލިމުންކަމުގައި އިސްލާމްގެ މިބައި އަލުންނެވެ.

5- ދަރަނިވެރިން: ދަރަނިވެރިންގެ ތެރެއިން ޒަކާތުގެ ފައިސާ ބޭނުންވަނީ ތިމާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް، ތިމާ ބަލަދުއަށް ކުރިން ބަފައިންނާއި އަނބި ދަރިންނަށް ކާންބޯން ދިނުމާއި ފަރާތް ނަގައި ދިރުމަށް ކަންތައް ކުރުމަށް ޚަރަދުކުރުމަށް ހަދައިދެވޭ ކަންތައްތަކުގައި ނުކުރެވުމުގެ ސަބަބުން ދަރަނިވެރި ވެފައިވާ މީހުންނާއި، އެހެން މީހުންގެ ދަރަނިތަކަށް ޒާމިނުވުމުގެ ސަބަބުން ދަރަނިވެރިވި މީހުން، އަދި އުފެދިފައިވާ ފިތުނައެއް ނައްތާލުމުގައި ޚަރަދުކުރުމުގެ ސަބަބުން ދަރަނިވެރި ވެފައިވާ މީހުންނެވެ.

6-اللهގެ މަގުގައި ޖިހާދުކުރާ މީހުން: މިގޮތުގައި ހިމެނެނީ ކަނޑައެޅިގެން ވަކި ބަޔަކު ނުވަތަ އަމިއްލަ ވަޒީފާތަކުން ބައްޗަށް ގޮތުގައި ކާފިރުންނާ ކުރިމަތިލާ ޖިހާދުކުރާ މީހުންނާ، ދަރުވޭ، ކަނޑައެޅިގެން ޙާލަތުގައި ހަމަޖެހިލައްވައެވެ.

7- ބަނދެވިފައިވާ ޢަބްދުވެރިން

8. މުސާފިރުން

ޒަކާތް ޝަރުޢު ކުރެއްވުމުގައި އޮތް ހިކުމަތް

ޒަކާތަކީ އިސްލާމް ކަމުގެ ރުކުނު ތަކުގެ ތެރެއިން ރުކުނެކެވެ. ޤުރްއާނުގައި ސުންނަތުގައިވެސް އަދި ދަންނަ ބޭކަލުންގެ އިޖްމާޢުންވެސް ޒަކާތަކީ ފަރުޟު ވާޖިބު ޝަރުޢީ އަޅުކަމެކެވެ. މިއީ އިންސާނުންނަށް ﷲ ދެއްވި މުދަލުގައިވާ އަކަތާސްގެ އަތުވަތުންގެ ބައެއްކަމެއް އަދާކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ބޭނުންކުރުމުގައި އަސާސްތައް ކަސްރަފަޅުވާ މުސްލިމުންގެ މެދުއިން މުއާސަރީންގެ މައްޗަށް ވާޖިބު ކުރައްވާފައިވާ ކަމެކެވެ. މާތް ﷲ ވަނީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا

މާނައީ: "އެގޮސްތަކުގެ އެބައިމީހުންގެ މުދަލުތަކުން އެބައިމީހުން ސާފުތާހިރުކުރައްވާށޭ އަދި އެބައިމީހުންނަށް ބަރަކާތްލައްވަވާ އިތުރުކުރައްވާން ސަދަގާތެއް (ޒަކާތެއް) އެބައިމީހުންގެ މުދަލުގެ ތެރެއިން ކަލޭގެފާނު ނަންގަވާށެވެ!"

ޒަކާތް ދިނުމަކީ އިންސާނިއްޔަތު އެދި އިސްލާމްދީނުގައި ފަރުޟު ވެގެންވާ ކަމެއްކަމުން ކަމުގައި ދެކޭ އެހީތެރި މުޖުތަމަޢުތަކެއް ބިނާކުރުމެވެ. އެއީ ޒަކާތަކީ ފުޤަރާއިން މިސްކީނުންނާއި އަދި ދަރުމަވެރިކަމުގެ އިޖުތިމާޢީ ސަހަރީވުމުގެ ސަބަބެއް އެވީ ފުރުޞަތުދޭ އަދި ކަންކަން މުސްލިމުންގެ އެއްބައިވަންތަކަން ކުރުމަށް ބާރުލިބިގަނެވޭ ކަމަކަށްވާތީއެވެ. އަދި މަސައްކަތް ކުރުމުގެ ސަބަބުން ޒަކާތް ދިނުމުން އިންސާނުން ކާމިޔާބުގެ މަގަށް ސަމާލުވާ ނަފްސުގެ ތަރައްޤީ ވެވޭނެ ހަޔާތެއް ލިބިގެންވެއެވެ. އެގޮތަށް ދިރުމުގެ ތެރެއިން މުދަލަކުން ޒަކާތް އަދާކުރުމުގެ ހައްޤު އިސްލާމީ ސަރުކާރަށް ލިބިގެންވެއެވެ. ދިނުމަކީ އިސްލާމީ ދީނުގެ ކުރިއެރުމާ މުސްލިމުންގެ ހަމަހަމަކަން ދެމެހެއްޓުމުގެ ވަސީލަތަކަށް ވެގެންވާ މާނައެވެ. "މާތް ﷲ ވަޙީ ދެއްވާފައެވެ. ސަރުކާރު ޒަކާތުގެ ހުކުމް ފަރުޟު ކުރެއްވި ފަހުން ދީނުގެ މަސްލަހަތުތަކާއި ހަމަތަކުގެ ކުރައްވާފާނެއެވެ. ފަހު، ހަމަހަމަކަމުގެ ޒަކާތަކީ މުދަލުގެ ހައްޤެކެވެ.

ހަމައެކަނި ދެކެން ދިނުމުގެ ބަރަކާތްތަކެވެ. ﷲ ގެންގުޅުއްވާ ދިނުމުގެ ވާޖިބެވެ. ޖާހިލީ ރަސްމީގެ ހައްޤުތައް ދަރުމަ ހެދުމުގައި ދަށުގައި ބަޔާންކުރެވިފައި ވެގެން ދިނުމުގެ ކަމުގެ ޒަކާތުގެ ހުކުމް އެ ޒަކާތް ދިނުމަށް އިންކާރުކުރާ މީހުން ބަލައިގަނެ އެ ޒަކާތް ދިނުމުން މަސައްކަތް ކުރުމަށް އެކަމުގެ ސަބަބުން އެބައިމީހުންނާ ހަނގުރާމަ ކުރެއްވިއެވެ. (މުސްލިމް ، އަލްބުޚާރީ، ތިރްމިޛީ)

ފައިސާއާއި މުދަލުން ޒަކާތް ނުދީ ބަހައްޓާމީހުން ބާރަށް ކުރައްވައެވެ. އަލްތައުބާ ސޫރަތުގެ 35،34 ވަނަ އާޔަތުގައި ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَٱلَّذِينَ يَكْنِزُونَ ٱلذَّهَبَ وَٱلْفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَـٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَكْنِزُونَ

މާނައީ: "އަދި ރަން ރިހި ހޮވާ ހަރުދަނާ އެއްކޮށް ފުރިހަމައިން ސިއްރުކޮށް ﷲ ގެ މަގުގައި ހަރަދުނުކޮށް ތިބޭ މީހުން ފަހެ އެމީހުންނަށް ވޭންދޭ އަޛާބެއް ހުރިކަމުގެ ބުޝާރާ ދީފާނދޭވެ. އެދުވަހުން(އެ ގޮތުގެ މަތިން) އެއްކޮށް ފުރިހަމައިން ރަނާއި ރިހި ޖަހަންނަމު ނަރަކައިގެ އަލިފާނުގައި ހޫނުކޮށް އެމީހުންގެ ނިތްކަށި، ބުރަކަށީގައި ކަނުކުރުވެ އޮތްތަނުގައި އަދި ފުރަގަހުގައިވެސް ދަސްކުރާނެއެވެ. މިއީ ކަލޭމެންގެ ނަފްސުތަކަށްޓަކައި ދިރިހުރުމުގައި ކަލޭމެން އެއްކޮށް ފުރިހަމައިން ރަނާއި ރިހި ކަނޑައި ނިކަމެތިކަމެވެ. ފަހެ އަދި ކަލޭމެން އެއްކޮށް ފުރިހަމައިން ރަނާއި ރިހި ކަލޭމެން ފުރިހަމައަށް ރަނާ ހުރުމުގެ ރަހަ ބަލާށެވެ."

މުއުމިނުން ޒަކާތް ހަމަހަމަކަމާއެކު ފުރިހަމަކޮށް ދިނުމަށް ޖާހިލީ ރަސްމީ އެކަންކަމުން ދުރުވެ އިޚްލާޞްތެރިކަމާއެކު ދޭންޖެހޭނެއެވެ.

“ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު ތިޔަވަޑައިގަންނަވަނީ ފޮތުގެ އަހުލުވެރިންގެ ގާތަށެވެ. އެމީހުން ދަޢުވަތުދެއްވާ އެންމެ ފުރަތަމަ اللهގެ އެއްކައުވަންތަކަމަށް ގަބޫލުކުރުން އަޅުކަމުގެ ގޮވާލެއްވުމެވެ. އަދި މިކަން ކަލޭގެފާނަށް الله ގެ ޙަޟްރަތަށް ގަބޫލުކުރުން ގޮވާލައްވާށެވެ. އެކަމުގައި އެބައިމީހުން އިތުރުވެއްޖެ ކަލޭގެފާނުގެ ބަސް ތަބާވެއްޖެނަމަ އެބައިމީހުންގެ މުދަލުން ދަނޑުވެރިވާނަމަ ފަސްނަމާދު ފަރުޟުކުރައްވާފައިވާކަން، الله ފަރުޟުކުރައްވާފައިވާކަން އަންގަވާށެވެ. މިކަންތައް ފަހަރުގަނޑު ކިޔަމަންތެރިވާނަމަ އެބައިމީހުންގެ މުއްސަނދިންގެ މުދަލުން ނަގައިގެން އެބައިމީހުންގެ ފަޤީރުންނަށް ދެވޭ ޒަކާތެއް ފަރުޟު ކުރައްވާފައިވާކަން އަންގަވާށެވެ.”

ޒަކާތް ޝަރުޢު ކުރެއްވުމުގެ ޙިކުމަތް

މިކަމުގައި އެކަށީގެންވާ އެންމެ ބޮޑު އެއް ޙިކުމަތަކީ ޒަކާތުގެ މުދާ ފަޤީރުމިސްކީނުންގެ އަތްމަތި، މުއްސަނދިންގެ އަތުން އަންނަ މުދަލަކީ ސަލާމަތްތެރިކަމާއި މުޖުތަމަޢުގެ އުފެދިގެން ދިޔުމެވެ. އަދި މީގެ އިތުރުން ޒަކާތުގެ މުދާ ފަޤީރުންނާއި މިސްކީނުންގެ ގާތަށް ދެވުނުމާއި މުދަލުގެ ޒަކާތާއި ބަރަކާތްލެއްވުން ފަދަ ބިރުބޮޑު ކަމުގެ ވެރިކަން ފުދިގެންދެއެވެ. އަދި ހަމައެފަދައިން ފަޤީރުންގެ ބޭނުންތަކާއި ފުދި އިޖުތިމާޢީ މަސްލަޙަތު ދަމަހައްޓަން އިސްތިހްބާބުވެ ޢަރަބި ބޮޑު ބައެއް އާދެވޭ ޒަކާތަށް ބޭނުންކުރެވެއެވެ. އެހެން ކަމުން ޒަކާތުގެ ސަލާމަތް، މުޖުތަމަޢުގެ ޚިދުމަތްތަކުގެ ދުވަހު ރޮނގުބޮނގު ނަފްސާނީ ރޯގަތަކުން އަރައިގަނެވެއެވެ. މުއްސަނދިންގެ މުދާ ޚައްޤާނީކޮށްދެއެވެ. އަދި އެއްބަޔަކު ހިތްވަރާ މުއްސަދިވެ، އެކަމުގެ ބަލިކަށި ހާސިލްކުރުމަށް ފަޤީރުން ސަލާމަތް ފަދައިން ކަމަކީ ގެއްލުމެއް ދިއުމުން ސަލާމަތް ކުރެއްވުމަށްވެ، އިތުރު ފުރިހަމަކަން މުއްސަދިންނަށް މުއްސަދިކަން ލިބުމެވެ. ރަނގަޅު މިންވަރުގައި ދެމެހެއްޓުމަށް ވެއްޖެނަމަ ޒަކާތެވެ. އަދި ޒަކާތް ދެއްވުން އިޖުތިމާޢީ ކަންތައްތަކުން ހެރިގަތުމަށް ކަރާމާތް ހުރިހާ ވަރަކަށް ޝަރުޢު ކުރެއްވިއެވެ.

ޒަކާތުގެ ޝަރުޠުތަކާއި ޒަކާތްދިނުން ވާޖިބުވާ މުދާ

ޒަކާތް ބެހިގެންވަނީ ދެބައިކަށެވެ. އެއީ ފިޠުރު ޒަކާތާއި މުދަލުގެ ޒަކާތެވެ. މުދަލުގެ ޒަކާތުގެ ތަފާސީލު އިސްލާމް ބާރަށްކޮށް ވަނީ ގޮސްފައެވެ. މުދަލު ޒަކާތް ދިނުން ވާޖިބުވަނީ ފަސްބާވަތެއްގެ މުދަލުންނެވެ. އެއީ:-

1- ޖަނަވާރު (ޖަމިސާ)

2- ވިޔަފާރިމުދާ

عن سمرة بن جندب قال: أما بعج فإن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يأمرنا ان نحرج الصدقة من

الذى نعج للبيع (البيهقى وأبوداود)

މާނައީ: “އިމާމު އަބޫދާއޫދާއި އިމާމު ބައިހަޤީ ސަމުރަތުބުނު ޖުންދުބުގެ ރިވާޔަތެއްގައި ރިވާކުރައްވައިފައެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ދެން ހަމަކަށަވަރުން ރަސޫލާ ވިޔަފާރިއަށް ތައްޔާރުކުރާ ތަކެއްޗަށް ޒަކާތް ދިނުމަށް اللهގެ ރަސޫލާ އަމުރުކުރައްވައިފައެވެ.”

3-ނަ އަދްސޫފި

4- ގޮވާމާއި މޭވާ

އަލްއަންޢާމް ސޫރަތުގެ 141 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ.

كُلُواْ مِن ثَمَرِهِ إِذَآ أَثۡمَرَ وَآتُواْ حَقَّهُ يَوۡمَ حَصَادِهِ وَلاَ تُسۡرِفُوٓاْ إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ ٱلۡمُسۡرِفِينَ

މާނައީ: “އޭގެ މޭވާކަން ގޮވާމުގެ މޭވާގެ އުފެދިއްޖެއްޔާ ކާށެވެ. އަދި ގޮވާން ނެގުމުގެ ދުވަހުން އޭގެ ޙައްޤު ދޭށެވެ. އަދި ދިޔައިމުން އިސްރާފު ނުކުރާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އިސްރާފުކުރާ މީހުންނަށް އެކަލާނގެ ލޯބި ނުވެވޮޑިގެންނެވެއެވެ.”

5- މައުދަނިޔާތް

ރަނާރިހިން ޒަކާތް ވާޖިބުވުމުގައި ދޭ މީހާގެ ކިބައިގައި ފުރިހަމަވާން ޖެހޭ ޝަރުތުތަކެއްވެއެވެ. އޭގެ އިސްލާމަކު ކަމުގައިވުމާއި މިނިވަނަކު ކަމުގައިވުމާއި، ފުރިހަމަކަމުން އެތަކެތި މިލްކު ވެގެންވުމާއި ނިޞާބު ހަމަވުމާއި އަދި އަހަރު ފުރިހަމަވުމެވެ. ރަންގެ ނިޞާބަކީ 20 ދީނާރެވެ. ނުވަތަ މިޘްޤާލެވެ. އެއިން ޒަކާތުގެ ގޮތުގައި ވާޖިބުވެގެންވަނީ ސާޅީސްބައިކުޅަ އެއްބައެވެ. އެއީ 0.5 ދީނާރެވެ. އަދި ރިހީގެ ނިޞާބަކީ 200 ދިރުހަމެވެ.އެއިން ޒަކާތުގެ ގޮތުގައި ނެރެންޖެހޭނީ އޭގެ ސާޅީސްބައިކުޅަ އެއްބައެވެ. އެއީ 5 ދިރުހަމެވެ.

ނިޞާބަށްވުރެ އިތުރުވެފައި ހުންނަހައިން ގެނބިފައިވާ މުސްތަޤުބަލުގެ ޒަކާތް ކުރިންބުނެވިދިޔަ ނިސްބަތުން ނެރެން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. އަޑިގޯސް ރޮވާކަމުލި ބަސްތުފުއާގެ މާނައިގައިވެއެވެ. ރަންގެ 20 ދީނާރަށްވުރެ ކުޑަކުދިން އަހަރެއް ހަމަނުވާނަމަ އެއިން ޒަކާތުގެ އެއްބައި ނެރެން ނުޖެހޭ ގޮތުން ވާޖިބުވެގެންނުވެއެވެ. އަދި ވީރު ދީނާރަށްވުރެ އަހަރުފުރިހަމަ ވެއްޖެނަމަ އޭގެ ދީނާރުގެ 1/2 ބައި ޒަކާތުގެ ގޮތުގައި ދިނުން ލާޒިމުވާނެއެވެ. އަދި އެއަށްވުރެ އިތުރުވާނަމަ އިތުރުވި ނިސްބަތުން ޒަކާތްދިނުން ލާޒިމުވާނެއެވެ.

އަސްރާރުބަށާކުރުންގައި އަދި އެހެނިހެން އިތުރުވާތަން ވިޔަފާރީގެ ތަކެތީގައި ވިޔަފާރިކުރުމުން ޒަކާތްދިނުން ވާޖިބުވާނެއެވެ. ވިޔަފާރި މުދަލުން ޒަކާތްދިނުމުގައި ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ޝަރުތުތަކަކީ ރަނާރިހިން ޒަކާތްދިނުމުގައި ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ޝަރުތުތަކެވެ. ވިޔަފާރި މުދާ އަގުކުރާނީ ރަނާރިހީގެ ނިޞާބުންނެވެ. ނިޞާބުފުރިހަމަވެ އަހަރުފުރިހަމަވުމުން ވިޔަފާރި މުދަލުން ސާޅީސްބައިކުޅަ އެއްބައި ޒަކާތުގެ ގޮތުގައި ދިނުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. އެގޮތުގައި ނިޞާބަށްވުރެ އިތުރުވުމުން ހުންނަހައިން ޒަކާތްދިނުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. ނަމަވެސް ޒަކާތް ވާޖިބުވުމުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމާއި ގުޅޭ ގޮތުން ހުރިހާ ކަމެއް ޝަރުތު ކަމެވެ.

ޖަނަވާރުން ޒަކާތް ދިނުމުގައި ޝަރުތު ފުރިހަމަވާން ހަމަކަމެވެ. އޭގެ އިސްލާމަކު ކަމުގައިވުމާއި، މިނިވަނަކު ކަމުގައިވުމާއި ފުރިހަމަކަމުން މިލްކުވެގެންވުމާއި، އިންސާނުން އާދަވެގެން ދަނޑުވެރިކަން ކުރާ ޖަނަވާރެއް ކަމުގައިވުމާއި، ގިނަ ދުވަހަށް ބޭނުންކުރާ އަންހެން ޖަނަވާރެއް ކަމުގައިވުމާއި، އަދި ނިޞާބު ހަމަވުމެވެ. އަދި ގެރިއެއް ޒަކާތް ދިނުމުގައި ޝަރުތު ފުރިހަމަވާ ގެރިތަކުގެ ތެރެއިން ބަކަރިތަކުގެ ނިޞާބަކީ ބަކަރިތަކުގެ ތެރެއިން ކޮންމެ 40 ބަކަރި ކަމުގައިވާ ޒަކާތަކަށް ނުވަތަ ބަލައިގަނެވޭނެއެވެ. ގެރިގެ ކަމެއްގެ ނިޞާބަކީ ފަސްވަރަކަށް ވަޑައިގަނެވޭނެއެވެ. އެއީ 60 ބަކަރި ކަމުގައި ބަލައިގަނެވޭނެއެވެ. ގެރިގެ ވާގި ކަނޑައެޅިފައިވާ ޒަކާތް ވާޖިބުވެއެވެ.

ގެރިގެ މުދަލުން ޒަކާތްދިނުން ވާޖިބުވަނީ އެތަކެތި ހައްދުމުން ކާބޯތަކެއްޗާއި ފުއްޕުން ގެރިގެ މަސްވެރިކަމެވެ. ފެހިކޮށް ވަކިވެފައިވާ ފުއްޕުގެ ގެރިގެ މާލު އެއްދުވަހު ޒަކާތެއް ނެރެންޖެހޭ ނިޞާބުގެ ދިރުހަމަކަށް ވުރެއެވެ. އަންނަވަރު ވަކިކުރެވޭ މަސްތަކެތި: ވަޒަނުކުރެވޭ ބޮޑުބައިތަކުގެ ފުއްޕުގެ ހައްދުފާއިދާ ވަކިވެފައިވާ ޒަކާތް ނެރެންޖެހޭ ނިޞާބުގެ ވަޒަނަކީ އެއްބައެވެ. ގެރިގެ މަދާރިން ޒަކާތްދިނުމުގައި އަހަރުހަމަވުން ޝަރުތެއްނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން ގެރިން އަދި މާލު ކަނޑައިގަތުމުން ވަގުތުން އޭގެ ޒަކާތްދިނުން ވާޖިބުވެއެވެ. މިގޮތުން އިސްލާމްކުރުތަކުގެ އަލްއަންޢާމް ސޫރަތުގެ 141 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވައެވެ.

كُلُواْ مِن ثَمَرِهِ إِذَآ أَثْمَرَ وَآتُواْ حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلاَ تُسْرِفُواْ إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ ٱلْمُسْرِفِينَ (މާނަ މިދިޔަ ސަފްޙާތުގައި އިސްވެ ހިމެނިއްޖެއެވެ.)

މަޢުދަނާއި ރިކާޒުން ޒަކާތް ދިނުމުގައި އަހަރު ހަމަވުމުގެ ޝަރުތެއްނުވެއެވެ. ނަމަވެސް ނިޞާބު ހަމަވެފައިވާ މަޢުދަނާއި ރިކާޒު ލިބުމާއެކު ޒަކާތް ނެރެން ވާޖިބުވާނެއެވެ. މިފަދަ މުދަލުގެ ނިސްބަތަކީ 1/5 އެވެ.

[illegible] 1000 [illegible] 200 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]

[illegible]

3. [illegible]
4. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 2.4 [illegible] 2.5 [illegible]

[illegible]

ތަކެތީގެ ސާބިތުގެ މިންވަރަކަށްގެ ފެއިސާއެވެ.

ފިޤުހު ޢަލާމުގެ ބުނުމާއި ނަޞޭހަތްތަކުދު:

ފިޤުހު ޢަލާމުންނަރުމަށް އެކަމުގެ ޝަރުޢީ ފުރަތަމަވެފައިވާ ކަންތައް މިހެއްގެ މަސްލަހަތު އެކީ ވާޖިބުވެއެވެ. ފިޤުހުޢަލާމް ނަޑުން ހާޖަތުގެ އިތުރުފަޑައިން އިސްލާމީ ހުކުމްތަކުން. ފަހެ ސުންނަތާއި ދީނުގެ ކަރަން އިސްލާމީ ދީނާ ގުޅޭ ކަމަށް ގޮތުގެ ސުންނަތުގައި ވެސް ކަމުގެ ބަހަށް ބަލާއިރު އިސްލާމީ ދީނުގެ އަސާސްތަކުގެ ރޫޙު ބަޔާންކޮށްދެއެވެ. އިސްލާމީ ދީނުގެ ހިމާޔަތްކުރުމަށް ފިޤުހުޢަލާމް އަޅާފައިވާ ކަންތައް ޚިލާފު ޝަރުޢީ ހުކުމްތަކެކެވެ. ފިޤުހު ޢާލިމުން ކުރިއަށްގެންދާ ނަސޭހަތަށް ފަހު ހަމަޖެހިގެންވެއެވެ. އަދި އިސްލާމީ ދީނުގެ އިސްލާމީ ސިޔާސަތު ފަސޭހަކުރުމަށް ކަމުގެ އިސްލާމީ ހަރަކާތް ވަކިކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ ޢަމަލުތަކެވެ. ފިޤުހު ޢިލްމުގެ ސިޔާސީ ފުރުޞަތު ފިޤުހުޢަލާމް ދަށުން ޤާނޫނީގޮތުން ބަލައެވެ.

އަދި ހުރިހާ އިސްލާމީ ބަޔަކުން އެއްބަސްވެފައިވާ ގޮތުގައި ފިޤުހުޢަލާމް ވާޖިބުވެގެންވާ އެއް ކަމެއް ދަށުންވާފަދައިން އެއްވެއްޖެނަމަ، ކަށަވަރުކޮށް ދިވެހިން ބަހައްޓާ ބަޔަކީ ޢުލަމާއުންގެ ގޮތުގައި ޝަރުޢީ ހުކުމާ އެއްގޮތަށް ކަމެއް ހަމަޖެހިގެންނެވެ. ފިޤުހު ޢަލާމުގެ ބަސްތަކުން ހިމާޔަތްދީ ހުކުމްޢަލާމުގެ ބަސްތަކުގެ ގޮތުގައެވެ.

ފިޤުހު ޢަލާމް ސިޔާސީކަންތައްތަކާ ހަވާލުވެ ދަރަނި އަމަލު ސިޔާސަތުތަކަށް ދާއިރާއެވެ. އަދި ތަޢުލީމީ ޕްރޮގްރާމް ކަންތައްތައް ފާހަގަކުރެވޭ ގޮތުގެ ޒަމާނީ ކަންތައްތަކުގެ އާދަކާދަ ސިޔާސަތުތަކަށް ބަލައެވެ. އަދި ފާޚިޝްކަންތައް ބާޠިލްކަމުން އިސްލާމީ ދީނުގެ އަހުލުވެރިކަމުގެ ބަލިކަށިކަން ހަރުކަށި ޙާލަތުތަކަށް ސަމާލުކަމެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަލިކަށި ހަރުކަށިކަން ބަލަހައްޓާ ގުޅުން ބަޔާންކޮށްފައެވެ.
“އެބައިމީހުން (އެބަހީ، ފާޚިޝްކަންތައް ބާޠިލްކުރުން) އިދިކޮޅަށް ސަލާމަތްކަން ހިފެހެއްޓުން ދެމެހެއްޓުމަށް ޚިދުމަތްތެރިވުން ކަނޑައެޅުނެވެ.”
އަޅުގަނޑު އަބަދުވެސް އިސްލާމީ ދީނުގެ ސަލާމަތަށް ހިމާޔަތްކޮށް ބަދަލުތަކަށް މަޝްވަރާކުރެވިއްޖެއެވެ. ޙަޤީޤަތުގައި ފިކުރުން ހިމާޔަތްކުރާ ތަރައްޤީގެ ބަސްކަންތައް ހުރިހާ ޙާލަތެއްގައި ގޮތެއް، މިސްރުގެ ޝަރުޢީ ދާއިރާގެ ގޮތް، ޙަރަކާތް ފިޤުހުޢަލާމް ވަރުގަދަކުރުވައެވެ. އިސްލާމީ ދީނުގެ ހަރަކާތް އަޅުގަނޑުމެން ގުޅިގެން އަދި ގޮތްތަކަށް ވަކިވެގެންވާ ޢަލާމަތެވެ.
އިސްލާމީ ދީނުގެ ފަހުން އެ އަޅުގަނޑުމެން އަދި ސަލާމަތްތަކުގެ ތަޢުލީމު ސަލާމަތްތަކެވެ.”

ފިލާވަޅު މަސައްކަތް

ތިރީގައިވާ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދޭށެވެ!

1. އިޤްތިޞާދީ ފުއްދުންތެރިކަން ހޯދުމުގައި ޒަކާތުގެ ދައުރުބަޔާންކޮށް އެސައިންމަންޓެއްލިޔޭ!

2. ފިތުރުޒަކާތާއި މުދަލުޒަކާތުގެ ތަފާތަކީކޮބާ؟

3 ޒަކާތުގެ ހައްޤުވެރިންނަކީކޮބާ؟

4. ޒަކާތްވާޖިބުވަނީ ކޮންބައެއްގެ މައްޗަށް؟

ޙައްޖު

ތަޢާރަފު

އަރަބި ބަހުގައި ޙައްޖުގެ މާނައަކީ ކަމަކަށް ޤަސްދު ކުރުމެވެ. ޝަރުޢީ އިސްތިލާޙުގައި މީގެ މާނައަކީ ޚާއްޞަ ޝަރުޠުތަކަކާއެކު ކުރެވޭ ޚާއްޞަ ޢަމަލުތަކެއް އަދާ ކުރުމަށްޓަކައި ﷲގެ ގެދޮރަށް ދިއުމަށް ޤަސްދުކުރުމެވެ.

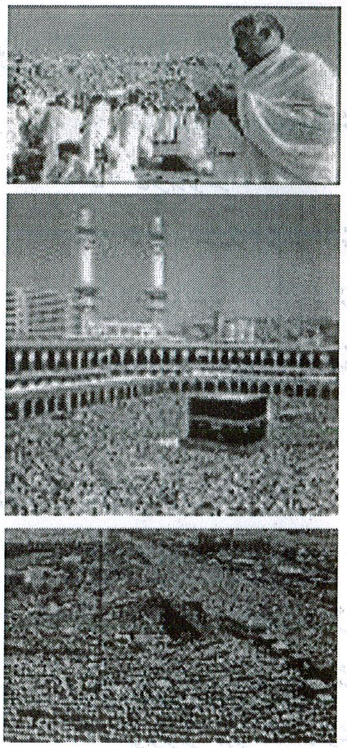

ޙައްޖުގެ ޢަމަލުތަކުގައި ހިމެނިގެންވާ މުހިއްމު ކަންތައްތަކަކީ:

1- މީޤާތުން އިޙްރާމާއި ތަލްބިޔާކިޔުން

2- ޠަވާފު ކުރުން.

3- ސަޢުޔު ކުރުން.

4- ޢަރަފާތުގައި ހުރުން.

5- މިނާއާއި މުޒްދަލިފާގައި ރޭކުރުން

6. ޖަމްރާއަށް ހިލައުކުން

7. ބޯބޭލުން ނުވަތަ ބޯކޮށުން

އަދި އިމާމު މުސްލިމް ރިވާކުރައްވާ ޙަދީޘެއްގެ މާނައިގައިވެއެވެ. "އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައި މީހުންގެ މައްޗަށް ﷲ ޙައްޖު ފަރުޟު ކުރައްވައިފިއެވެ. ފަހެ ތިޔަބައި މީހުން ޙައްޖުގެ އަޅުކަން އަދާކުރާށެވެ!"

ޙައްޖުގެ ޙުކުމް

ޙައްޖަކީ އެކަމަށް ކުޅަދާނަވާއްޖެ ކޮންމެ މުކައްލަފު މުސްލިމެއްގެ މައްޗަށް ޢުމުރުން އެއްފަހަރު އަދާކުރުން ވާޖިބު ވެގެންވާ އަޅުކަމެކެވެ. އެއް ފަހަރަށްވުރެ ގިނައިން ޙައްޖު ކުރެއްވުމަކީ ސުންނަތް ވެގެންވާ މާތް ކަމެކެވެ. ޙައްޖަކީ ހިޖުރީން ފަރުޟު ކަމެކެވެ. ޙައްޖުގެ ފަރުޟުވުމުގެ ދަލީލަކީ ޤުރުއާނާއި ސުންނަތާއި އަދި ދަންނަ ބޭކަލުންގެ އިޖްމާޢުގެ ވިދާޅުވުމެވެ. މާތް ﷲ ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّـــنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَن دَخَلَهُ كَانَ آمِناً وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلْبَيْتِ مَنِ ٱسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً
وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللهَ غَنِيٌّ عَنِ ٱلْعَالَمِينَ

މާނައީ: ފާޅުވެގެންވާ ހެކިތަކެއް އެތަނުގައިވެއެވެ. އިބްރާހީމްގެފާނުގެ ކޮޅުހުރިތަން (މަޤާމު އިބްރާހީމް) ވެއެވެ. އެތަނަށް (އެބަހީ: ގެދޮރަށް) ވަދެއްޖެމީހާ އަމާންކަން ލިބިގެންވާ މީހަކުކަމުގައިވެއެވެ. އެކަމަށް މަގެއްފެނޭ ކުޅަދާނަވެއްޖެމީހާ އެގެދޮރަށް ޤަސްދުކުރުމަށް ދިއުމީ (އެބަހީ: ޙައްޖުކުރުމަކީ) ﷲ އަށްޓަކައި މީސްތަކުންގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކަމެކެވެ. (އެކަމަށް) ދެކޮޅުހެދިއްޖެމީހާ (ދެނެގަންނާށެވެ.) ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ﷲ އީ އެންމެހާ ޢާލަމްތަކުން ފުދިވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދި ޞަޙީޙު ބުޚާރީ ގެ ޙަދީޘެއްގައިވެއެވެ. "އިސްލާމްދީން ބިނާވެގެންވަނީ ފަސްކަމެއްގެ މައްޗަށެވެ. (އެއީ) ﷲ

ފިޔަވައި ޙައްޤުވެގެން އަޅުކަން ކުރުން ސައްޙަވެގެންވާ އިލާހަކު ނުވާކަމާއި، މުޙައްމަދުގެފާނީ اللهގެ ރަސޫލާކަމަށް ހެކިވުމާއި، ނަމާދު ޤާއިމު ކުރުމާއި، ޒަކާތް ދިނުމާއި، ޙައްޖުވުމާއި އަދި ރޯދަ ހިފުމެވެ: (އަލްބުޚާރީ)

ޙައްޖު ފަރުޟުވެފައިވަނީ ހިޖުރައިން ފަސްވަނަ އަހަރުގައެވެ. ފަރުޟުވުމަށްފަހު ޙައްޖަތުލް ވަދާޢު ފިޔަވައި އެހެން ޙައްޖެއް [illegible] ރަސޫލާ ކުރައްވާފައެއް ނުވެއެވެ. ފަރުޟުވުމުގެ ކުރިން ސުންނަތުގެ ގޮތުގައި އެކަލޭގެފާނު ޙައްޖުގައި ވަޑައިގެންނެވި ކަމުގައި ޘާބިތު ވެގެންވެއެވެ.

ޙައްޖު ވާޖިބުވުމުގެ ޝަރުޠުތައް

1- މުސްލިމަކު ކަމުގައިވުން

2- ބާލިޣުވުން

3- ބުއްދި ސަލާމަތުން ހުރުން

4- މިނިވަނަކު ކަމުގައިވުން

5- އަކަމަން ކާރި ކުޅަދާނަވުމެވެ.

ޙައްޖުގެ ރުކުނުތައް

ޙައްޖުގެ ރުކުނުތައް ނުވަތަ ފަރުޟުތަކުގެ ތެރޭގައި ހަތަރުކަމެއް ހިމެނިގެންވެއެވެ. އެއީ:-

1- ނިއްޔަތާއި އިޙްރާމް ބެރުން

2- ޙައްޖުމަހުގެ 9 ވަނަ ދުވަހު އިރުމެދުން ފެށިގެން ދިހަވަނަދުވަހުގެ ފަތިސްވުމާ ދެމެދު ޢަރަފާތުގައި ހުރުން.

3- ޠަވާފުލް އިފާޟާ ކުރުން

4- ޞަފާއާއި މަރުވާއާ ދެމެދު ސަޢުޔު ކުރުން

5- ބޯބޭލުން ނުވަތަ ކުރުކޮށް ކޮށުން

ޙައްޖުގެ ވާޖިބުތައް

1- މީޤާތު ފަހަނައަޅާ ދިއުމުގެ ކުރިން ނިޔަތްކޮށްގެން އިޙްރާމް ބެރުން.

2- މުޒްދަލިފާގައި ރޭހޭދަކުރުން

3- ޢީދުދުވަހު ޖަމުރާތަކަށް ގަލުއެއްލުން

4- އައްޔާމު ތަޝްރީޤުގެ ރޭތަކުގައި މިނާގައި ހޭދަކުރުން.

5- ވަދާޢުގެ ޠަވާފުކުރުން

6- އިޙްރާމް ބަނދެގެން ހުރުމުގައި ހަރާމް ކަންތަކުން ދުރުހެލިވުން.

ޙައްޖުގެ ސުންނަތްތައް

1- އިފްރާދު ކުރުން.

2- ތަލްބިޔާ ކިޔުން

3- ޤުދޫމުގެ ޠަވާފްކުރުން

4- ޠަވާފުގެ ދެރަކުޢަތް ކުރުން

5- ދުލްޙައްޖާ މަހުގެ 8 ވަނަ ދުވަހުގެ މިނާގައި ހޭދަކުރުން

6- ޠަވާފް ކުރުމުގައި ހަޖަރުލް އަސްވަދުގައި އަތްލުން ނުވަތަ ބޮސް ދިނުން

7- ޒަމްޒަމްފެން ބުއިން

8- ރަސޫލާގެ މިސްކިތަށް މަދީނާއަށް ގޮސް އެކަލޭގެފާނަށް ސަލަވާތް ކިޔުން

އިޙްރާމް ބަނދެގެންހުރެ ކުރުން ހަރާމްވާކަންތައް

1- ފިރިހެނުން ފަހާފައިވާ ހެދުމެއްލުން

2. ހުވަދުލުން

3 ނިޔަފަތިކެނޑުން

4. އިސްތަށިކެނޑުން ، ބޭކޮށުން (ގައިން އިސްތަށިބޭއްވަރިކުރުން)

5. ކައިވެނިކުރުމާއި ކޮށްދިނުން

6. ޖިމާޢުވުން އެދުންވެރިކަމާއެކު ބީހުން

7 ޝިކާރަކުރުން އަދި އެމީހަކަށްބަލައި ޝިކާރަކުރުވުން އެއްގަމު ޖަނަވާރެއްގެ މަސްކެއުން

8. އިސްތިރީގައިފުނާއަޅުން

9 ފިރިހެނުން ބޯނިވާކުރުމާއި އަންހެނުން ޢުޛުރަކާއިނުލައި މޫނުނިވާކުރުން

10. އަނގަނާ ފާސިޤުކަމެއް

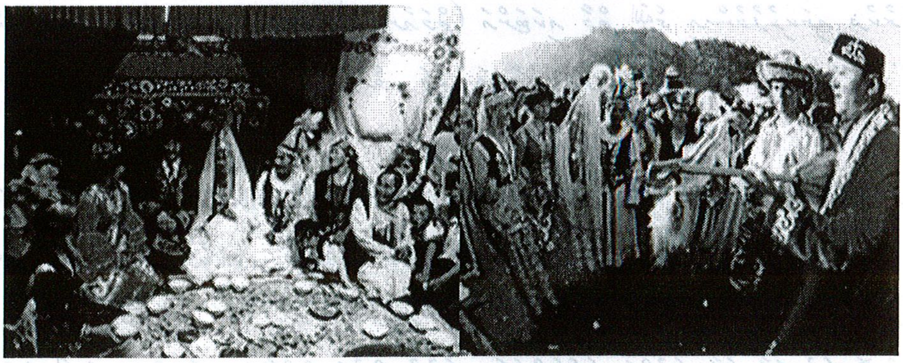

ހައްޖުގެ ހިކުމަތް

اللهُ ތަޢާލާގެ އަޅުތަކުންނަށް ޝަރީޢަތް ކަނޑައަޅުއްވީ، ކުރުމަށް ބަޔާންކޮށް ދެއްވާފައިވަނީ އެބައިމީހުންގެ ދީނާއި އާޚިރަތުގެ މަސްލަހަތަށްޓަކައެވެ.

ކަންމިހެންހުރުމާއެކު ހައްޖުގެ އަޅުކަމުގައި ހިމެނިގެންވާކަމުތަކުގެތެރޭގައި އެކަން ކުރުމުގައި ހިކުމަތްތަކާއި ސިއްރުތަކެއް އެކުލެވިގެންވާ ކަންތައް [illegible] [illegible]. ނަމަވެސް [illegible] އަޅުކަމެއްގައި [illegible] [illegible] ހިކުމަތްތަކެއް [illegible] އިންސާނުން [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހިކުމަތާއި [illegible] [illegible]

ހާމަކަން ދެއްވާފައިވެއެވެ.

ބައިނަލް އަޤްވާމީ ފެންވަރުގައި މުސްލިމުންގެ އެއްބައިވަންތަކަމާއި ހައިބަތްތެރިކަން ހާމަކޮށް، މުސްލިމުންގެ ޤުދުރަތާއި ޝައުކަތު ކަނޑައެޅިގެންދާ ފާހަގަ ކުރެވި، އަދި ހަރުދަނާ އިސްލާމީ އުއްމަތެއް ބިނާކުރުމުގައި އެންމެ ބޮޑު ދައުރު އަދާކުރާ އަޅުކަމަކީ ޙައްޖެވެ. މީގެ ސަބަބުން ކާފިރުންގެ ހިތްތަކުގައި ސިޔާސީތަކުން އުފެދޭނެކަމާއި ހާމަވެފައިވާ ބިރުގަތުމެވެ.

އިސްލާމީ އަޚުވަތްތެރިކަމާއި، އިންސާނީ ހަމަހަމަ ކަމުގެ ރޫޙު ނުމެދުކެނޑި މި އަޅުކަމުގެ މުސްލިމުންގައި ދުނިޔެއިން ހަމަވެގެން ދެއެވެ. އެކަކު އަނެކަކާ ފިޔަ ހެދުމާއި، އިޙްރާމްގެ ހެދުމާއި، އަދިވިޔަސް اللهގެ ޙަޟްރަތުގައި ޙާޟިރުވެފައި ވާތީ އެންމެން ހަމަހަމަ ކަމުގެ ރޫޙު ހާމަކޮށްދެއެވެ.

މީގެ އިތުރުން ސިޔާސީ، އިޖްތިމާޢީ އަދި ދީނީ އެތައް މަޤްޞަދުތަކެއް ޙައްޖުގެ އަޅުކަމުގެ ތެރޭގައި ހާސިލު ވެގެންދެއެވެ.

ޙައްޖުގެ އަޅުކަމުގެ ފައިދާ

اللهގެ ކަލާމު އަލްޤުރްއާނުގައި ނިސްބަތްވެގެންވާގޮތުގައި، އަދި ކީރިތި ޤުރްއާނުގައި ބަޔާން ފަރުމާވަނީ އެކުލެވިފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ބަރަކާތް ޙައްޖުގެ އަޅުކަމުގައިވެސް ދުނިޔަވީ މަންފާތަކާއި އާޚިރަތުގެ މަންފާތައް ހިމެނިގެންވެއެވެ. މިކަމުން އިޝާރާތް ކުރައްވައި ޙައްޖުގެ ސޫރަތުގެ 28 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވަ ބަޔާންފުޅުކުރައްވައެވެ.

لِّيَشْهَدُواْ مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُواْ ٱسْمَ ٱللَّهِ فِيٓ أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّن بَهِيمَةِ ٱلْأَنْعَامِ فَكُلُواْ مِنْهَا

وَأَطْعِمُواْ ٱلْبَآئِسَ ٱلْفَقِيرَ

މާނައީ: "އެއީ އެމީހުންނަށްޓަކައި ހުރި މަންފާތަކެއް ދެކުމަށް ހާޟިރުވުމަށެވެ. އަދި ކަނޑައެޅިފައިވާ އެނގިގެންވާ ދުވަސްވަރުތަކެއްގައި އެބައިމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ރިޒުޤު ކަމުގައިދެއްވި ޖަނަވާރުތަކުގެ (ގެރި ބަކަރި) އަށްޓަކައި މަތީ اللهގެ އިސްމުފުޅު ހަނދާންކުރުމަށެވެ. ދެން ތިޔަ ބައިމީހުން (އެޖަނަވާރުން ކަތިލާ ތަކެއްޗިން) ކާށެވެ. އަދި ދަތިހާލުގައިވާ ފަޤީރުންނަށްވެސް ކާންދޭށެވެ."

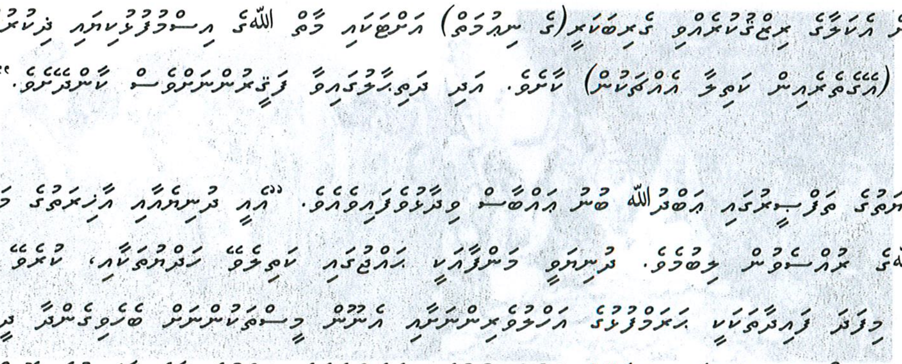

މިއާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި ޢަބްދުالله ބިން ޢައްބާސް ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "އެއީ ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގެ މަންފާއެވެ. އާޚިރަތުގެ މަންފާއަކީ اللهގެ ރުއްސުވުން ލިބުމެވެ. ދުނިޔަވީ މަންފާއަކީ ޙައްޖުގައި ކަތިލާ ޤުރުބާނީތަކާއި، ވިޔަފާރިން ލިބޭ ފައިދާތަކެވެ." މިފަދަ ފައިދާތަކަކީ ބަރަކާތްތެރި އަޅުކަމެއްގެ ގޮތުގައި ޙައްޖުގެ ސިޔާސީ ބޮޑެތި ދުނިޔަވީ ފައިދާތަކެކެވެ.

އަދި މީގެ އިތުރުން ގިނަ ޢަދަދެއްގެ ޖަމާޢަތްތަކުގައި، ތަފާތު ޤައުމުތަކުން ދުރުދުރުން ފަތުރަމުން އަންނައެވެ. ޙައްޖުވެރިއާގެ ފަދަ ފުރުޞަތެއް މިހާރު ވެސް މިއަދު ލިބިގެން ފައިދާ ވެގެންދެއެވެ. އަދި މިލްކުވެރި ކަމުގެ ސިފަ ދިނީ اللهގެ އަޅުކަން ވެގެންދެއެވެ. އެންމެ ގިނަ ބަދަލުތަކެއް ނަފްސާނީ މުސްލިމުން މެދުވި ޙައްޖާއި ދުވަހު ބަރަކާތް ދުވަސް ކަމުގައިވުމުގެ އިތުރުން ފިޔަވަޅު ތަރުބިއްޔަތުގެ ނަފްސާނީ ކަން ދިމާވާނީ އަޅުކަމުގެ ބައްޖެއްގެ ތެރޭގެ ބޭފުޅުން.

ޙައްޖުގެ މަޤްޞަދު ދީނީގޮތުން އަޅުގަނޑު ޙައްޖުވެރިން އެމީހުންނާއި ފައިދާތަކުގެ އެކުލެވިފައިވާ ދީނީ ކަންތަކެވެ. ސިޔާސީ އިޖްތިމާޢީ ގޮތުން ކަމުގެ ކުރިން ދުނިޔަވީ ފައިދާތައް ހާސިލް ކޮށްދީފައި ތަރުބިއްޔަތާއި ވިޔަފާރި ކަންތައްތަކުގެ އެއްބައިވަންތަކަމުގެ ތެރެއިން އިސްލާމީ ދީނުގެ ބޮޑެތި ކަންތަކަށް ތަނަވަސްކަން ލިބިގެންދެއެވެ. އެބައިމީހުންގެ ފައިދާއާއި ފައިދާތައް ވަނީ ނަސޭހަތްތެރިކަމަށް الله އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިސްނުން ތަރައްޤީކޮށް ދެއްވާފައިވާ ގޮތުގެ އަޅުކަމުގެ ތެރޭގައި އޮތް ގޮތަށް ބަލާއިރު ކަމެއް ކަމަށް ވެއެވެ. ކަންތައްތައް ހާމަކުރުމަށް ކަލަވާގެ މަތިން އާލަމުގެ ސިފަ ފާޅުކޮށް ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ކަމެއް ބަލައިލުމަށް ޙައްޖުގެ ދުވަސް ކޮންމެ މިފަދައިން

ކޮންމެމީހަކުވެސް އެނބުރި އަންނަނީ ވަރަށް އުފާވެރިކަމާއެކުގައެވެ. އަދި ނަފްސު އިސްލާހުކުރުމުގައި ލިބުން ފިލާވަޅުތަކެއް ފައިދާ ލިބުމުގެ ވުރުގަދަ އަޖުރުގައެވެ. މިލަފްޒުގައި ޙައްޖުގެ ދުވަސްވަރުން ހާލަތަށް ބަލާއިރު ތިރީގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް ބަޔާންވެގެންވެއެވެ. އަލްބަޤަރާސޫރަތުގެ 197 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ވަޙީކުރައްވާފައިވާ ބަސްފުޅުގައިވެއެވެ.

ٱلْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ فَمَن فَرَضَ فِيهِنَّ ٱلْحَجَّ فَلاَ رَفَثَ وَلاَ فُسُوقَ وَلاَ جِدَالَ فِي ٱلْحَجِّ وَمَا تَفْعَلُواْ مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ ٱللَّهُ وَتَزَوَّدُواْ فَإِنَّ خَيْرَ ٱلزَّادِ ٱلتَّقْوَىٰ وَٱتَّقُونِ يٰأُوْلِي ٱلأَلْبَابِ

މާނައީ: " ހައްޖުގެ ވަގުތަކީ ، ކަނޑައެޅިފައިވާ މަސްތަކެކެވެ.ފަހެ އެމަސްތަކުގައި ހައްޖުފަރުޟުކުރަންނިޔަތްކޮށްފި މީހާ (ދަންނާނެވެ.) ފަހެ ހައްޖު ދުވަސްތަކުގެ ތެރޭގައި ޖިމާޢުވުމާއި ، ފާސިގުވުމާއި، އަދި ޖަދަލުކުރުމެއް ނުވެއެވެ. އަދި ކަލޭމެން ހެޔޮކަމެއް ކޮށްފިނަމަ ކޮންމެކަމެއް الله ދަންނަވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ދަތުރުގެ ކާނާ ހިފައިގަންނާށެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އެންމެމޮޅު ކާއެއްޗަކީ ތަޤުވާވެރިކަމެވެ. އޭބުއްދީގެ އަހުލުވެރިންނޭ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ތަޤުވާވެރިވާށެވެ."

ފިލާވަޅު މަސައްކަތް

ތިރީގައިވާ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދެއްވާ!

1. ހައްޖު ތަޢާރަފް ތަފްސީލުކޮށް ބަޔާންކުރޭ!

2. ހައްޖުގެ ރުކުންތަކާއި ، ހައްޖުގައި މައިގަނޑުގޮތެއްގައި ކުރެވޭ ކަންތައްތައް ވަކިވަކިންލިޔޭ!

3 އިހުރާމްބަންދުގެ ސަބަބުން ހަރާމްވާކަންތައްތަކަކީ ކޮބާ؟

4. ހައްޖުފަދަ އަޅުކަމެއް ފަރުޟުކުރެއްވުމުގެ ހިކުމަތާއި ، އެފަދަ އަޅުކަމަކުން ލިބޭފައިދާ ތަފްސީލުކޮށް ބަޔާންކުރޭ!

އިސްލާމީ ތާރީޚް

މުޙައްމަދުގެފާނަށް ރަސޫލުކަން ލިބިވަޑައިގަތުން

الله ގެ ހިދާޔަތުގައި އިންސާނުން ދުވަސްތަކެއް ހޭދަކޮށްފައިވާއިރު އެއަށްވުރެ މާގިނަދުވަސްތަކެއް މަގުފުރެދުމާއި ޝައިޠާނާގެ ވަސްވާހުގެ ތެރޭގައި ވޮޅުލެވިގެން ގެއްލިފައިވެއެވެ. އަދި އިންސާނުންގެ ތެރެއިން الله ގެ ހިދާޔަތް ނެތިދިއުމާއެކު ނުވަތަ ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގުގެ އަލިކަން ދިއުމާއެކު، ރަސޫލުބޭކަލަކު ނުވަތަ ނަބީ ބޭކަލަކު ފޮނުއްވާ ސީދާ ވަގުތާ ތެދުމަގަށް ހިދާޔަތް ދައްކަވަމުން ގެންދަވައެވެ.

މީލާދީން 6 ވަނަ ގަރުނަށް އިންސާނީ ތާރީޚު ކުރިމަތިވިއިރު ދުނިޔޭގެ ކަންކޮޅުތަކުގައި މަގުފުރެދުމާއި، ޝިރުކާއި [illegible] [illegible] [illegible] ކުރަމުންނެވެ. ނަޞާރާއިންނާ ޔަހޫދީން އެބައިމީހުންގެ ރަސޫލުން ގެންނެވި ދީނު [illegible] ބަދަލުކޮށް އެއް ބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކުގެ ބޭނުމުގައި [illegible] [illegible] ކަމުގެ [illegible] [illegible]، [illegible] އެއްވެސް ދީނެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވެއެވެ. [illegible] ބޮޑު [illegible] ކަމުގައިވާ ފާރިސީންނާއި ރޫމީން އަދި [illegible] [illegible] ތެރޭގައިވެސް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި ޚުރާފާތު އަޤީދާއާއި [illegible] ނެތެވެ. އިޖުތިމާޢީ ގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އިޖުތިމާޢީ ގޮތުން [illegible] ދީނީ ގޮތުން އަދި އަޚްލާޤީ ގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފަސާދައަކަށް [illegible].

ބައެއް ގައުމުތަކުގައި [illegible].

[illegible] ރަސޫލާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ރަސޫލާ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] “އައްރަޙީޤުލް މަޚްތޫމް” ގައި ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. “[illegible] ރަސޫލާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެއީ 20 އޭޕްރީލް 571 ނުވަތަ 22 އޭޕްރީލް 571ގެ [illegible]. އަދި އެއީ ރަބީޢު [illegible] [illegible] މަހުގެ 12 ވީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].”

[illegible] ރަސޫލާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]

ހިނގަމުންދާ ކުރައްވާ ކަނޑައެޅުއްވުމުގައި ވިސްނާ ފިކުރު ކުރައްވަން އިންނަވާކަމުގައެވެ.

ޚަލްވަތުގައި އިންނެވުން

ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމް ކާއިނާތުގެ ކަންކަމާއިމެދު ވިސްނާ ފިކުރުކުރެއްވުމުގެ ނަތީޖާއަކަށްވެގެން ދިރިއުޅުއްވި އެކަލޭގެފާނުގެ އުމުރުފުޅުން 40 އަހަރު ކައިރިވެގެން އައިއިރު ތެދު ހުވަފެންފުޅުތައް ފެނިވަޑައިގަންނަވަން ފެށުނެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމާއި މަޝްކަލާތާ ދުރުހެލިވެ އިންނެވުމަށް ބޭނުންފުޅުވެ ވަޑައިގަތުމެވެ. އެހެންކަމުން ހިރާޣާރުން ފެންފުޅާކާއި ކެއުމާއި ގެންގޮސް ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްތަކެއް ހިރާ ފަރުބަދައިގެ ހޮހަޅައިގައި އުޅުއްވާކަށް ވިއެވެ. ކާއިނާތުގެ ކަންތައްތަކުގައި ވިސްނާ ފިކުރު ކުރައްވަމުން ގެންދެވިއެވެ.

ޢުމުރުފުޅުން 40 އަހަރު ފުރިހަމަވުމާއި އެކަލޭގެފާނުގެ ފަރާތުން ނަބީކަމުގެ އަސަރުތައް ފާޅުވާން ފެނިކަމުގައިވިއެވެ. މާއްދީ ތަކެތި އެކަލޭގެފާނަށް ސަލާމް ދަންނަވާފައި، ފެންނަ ހުވަފެން ފުޅުތައް ޙަޤީޤަތާ އެއްގޮތަށް ފާޅުވުން ހިނގާ ތެދުވަގައި ހިމެނެއެވެ. ރަސޫލުކަމުގެން ފުރަތަމަ ކުރިން އެކަލޭގެފާނުގެ ހިތައިން 28 އަހަރުވަންދެން އާދައިގެ ކަންތައްތަކަށް ފާހަގަ ކުރެއްވިއެވެ. އެހެންކަމުން އެކަލޭގެފާނު ޚަލްވަތުގައި އިންނެވުމާ 3 ވަރަކަށް އަހަރުގެ ތަކުރާރުކުރުމަށް މާތްﷲ އިންސާނިއްޔަތަށް އަމާނާތެއް ވަޙީގެން އެކަލޭގެފާނަށް ނަބީކަން ދެއްވާ އެކަލޭގެފާނުގެ ޤަބޫލުކުރުމަށް ވަކި އާދައިގެން ތައްޔާރުކުރެއްވިއެވެ.

ހިރާ ފަރުބަދައިގައި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ ކުރިފުޅުމަތީން ޖިބްރީލުގެފާނު ފާޅުވެވަޑައިގަތެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ކިޔަވާލައްވާށެވެ! ދެން އެކަލޭގެފާނު ޖިބްރީލުގެފާނަށް ދަންނަވައިފިއެވެ. "ތިމަންކަލޭގެފާނަކީ ކިޔަވާ ވިދާޅުވާން ދަންނަވާ ބޭކަލަކުކަމުގައި ނޫނެވެ." ދެން އެކަލޭގެފާނުގެ ހިތުކޮޅު ޖިބްރީލުގެފާނު ހަރުކަށް ކައިރިކޮށްލައްވާ ބާރުކަށް ފިއްތުއްވައިލެއްވިއެވެ. އެއަށްފަހު ދޫކޮށްލައްވާފައި ކިޔަވާށޭ ވިދާޅުވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "ތިމަންކަލޭގެފާނަކީ ކިޔަވާ ވިދާޅުވާން ދަންނަވާ ބޭކަލަކުކަމުގައި ނޫނެވެ." ދެން ޖިބްރީލުގެފާނު ފުރަތަމަ ފަހަރު ކަމަށް ކަރުކަށް ކައިރިކޮށް ކަރުކަށް ކައިރިކޮށްލެއްވިއެވެ. މިގޮތުން ދެފަހަރު އަލުން ކަރުކަށް ބަލިގެ ސިއްރުތަކުގެ ފުރަތަމަ ފަސް އާޔަތް ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ އެކަލޭގެފާނުގެ އަޑުގަދަކޮށްގެން ކިޔަވާ ވިދާޅުވިއެވެ.

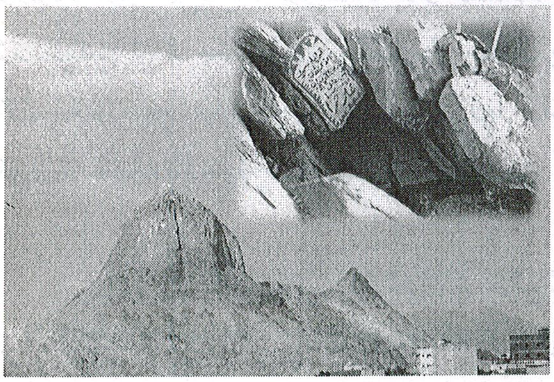

ރަސޫލުކަމާއި ނަބީކަމަށް ﷲ އެދި ވަޑައިގެންނެވީ އަޅަކަށް އެކަލާނގެ ދީނާ މަތިވެރިކަމެވެ. އެއީ ތިމާގެ ޢުމުރުކަމުން ނުވަތަ އާއިލީ މަޤާމުގެ މަތިވެރިކަމުން ލިބޭ ކަމެއްކަމުގައި ނުވެއެވެ.

ވަޙީ މެދުކެނޑުން

ފުރަތަމަ ވަޙީ ބާވައިލެއްވުމުގެ ފަހުން އެކަލޭގެފާނަށް ޖިބްރީލުގެފާނު ފެނިވަޑައިނުގަނެ ހުއްޓުމަކަށް ދިމާވި، އެކަލޭގެފާނުގެ ހިތްފުޅުގައި ވަޙީއަށް ޝައުޤުވެރިވުމުގެ ދުވަސް ކުރިއަށް ވަޙީ ބާވައިނުލެވި ހުރީއެވެ. މިދުވަސްވަރު ކޮންމެ ވަރެއްގެ ދިޔައިރު އެކަލޭގެފާނު ހިތާމައާއި މާޔޫސްކަމުގައި ހޭދަ ކުރެއްވި ދުވަސްވަރެއް ކަމުގައެވެ.

ގޮތުގައި އެކަލޭގެފާނު ވަޙީގެ އިންތިޒާރުގައި ވަޑައިގެންނަވަނިކޮށް ދެވަނަ ފަހަރަށް ޖިބްރީލުގެފާނު [illegible] ގެން ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. މި [illegible] ބުޚާރީ ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ. [illegible] “[illegible] ކަލޭގެފާނު ހިނގަމުން ވަޑައިގެންނަވަނިކޮށް އުޑުން އަޑެއް އިވިވަޑައިގެން [illegible]. އޭރު [illegible] [illegible] ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެންނެވި [illegible] އުޑާއިބިމާ ދެމެދު ގޮނޑިއެއްގައި އިންނެވިއެވެ. [illegible] (ޚަދީޖާގެފާނު) [illegible] ވިދާޅުވިއެވެ.” [illegible] ﷲ [illegible] ފުރަތަމަ ފަސް އާޔަތުގައި [illegible] ވަޙީކުރައްވާފައި ވެއެވެ.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنذِرْ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ وَٱلرُّجْزَ فَٱهْجُرْ

މާނައީ: “[illegible] ކަލޭގެފާނެވެ! ތެދުވެ ވަޑައިގެން [illegible] އިންޒާރު ކުރައްވާށެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ [illegible] ވިދާޅުވާށެވެ. ([illegible] ކުރައްވާށެވެ) އަދި ކަލޭގެފާނުގެ [illegible] ކަންތައްތަކުން ކަލޭގެފާނު ދުރުވެ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ.” (އެބަހީ ކަލޭގެފާނު [illegible] ދުރުވެ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ.)

[illegible] ވަޙީ ބާވައިލެއްވުން [illegible]. ފުރަތަމަ [illegible] ދެވަނަ ފަހަރަށް ވަޙީ ބާވައިލެއްވުމާއި ދެމެދުގައި [illegible] ދެމެދުގައި ވަނީ [illegible]. އެއީ 40 ދުވަސް ނުވަތަ [illegible] ކަމަށް [illegible] ވެއެވެ. ނަމަވެސް [illegible] ވެއެވެ. [illegible]”

[illegible] ﷲ [illegible]

[illegible] ﷲ [illegible] ﷲ [illegible]

[illegible]

“[illegible]

ކަލޭގެފާނުގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ، ކަލޭގެފާނު ދުށުއްވުމަށް ނުކުމެވަޑައިގަތެވެ. އަދި ނުބުނެނީ ވާހަކަ ނުދަންނަވައެވެ. އަދި އާމިނަތު ކަލޭގެފާނުންނާއި، ދުނިޔޭގެ ވާހަކަ، ކަލޭގެފާނަށް ބޭނުން ކަމެއް ކަމަށް. އަދި ނުކުންނަވާ، ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުން ދުވަހަކު ކަމަށް. ދެން ކަލޭގެފާނު ތިމަރުކަލޭގެއަށް ހިނގަވާލައްވައިގަންނަވައެވެ. ކަލޭގެފާނު އަތުވެދެއްވީމަ ވަޑައިގެން، އެކަލޭގެ ކަލޭގެފާނު ދުރުކޮށްލާށެވެ؟ ދެން އެކަލޭގެ،ކަލޭގެފާނުން ހިތާމަކުރަން ދެއްވިއެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު (މަކްޒޫމް) ބަޔަކާއި ހަމައެކަނި ވަޑައިގެން، އެކަލޭގެ ކަލޭގެފާނު ދެކެވުނެވެ. ދެން އެކަލޭގެ ކަލޭގެފާނުން މަގުދެއްކެވިއެވެ. އަދި ފަތިސްކަލޭގެ ކަލޭގެފާނު ވަޑައިގެން، އެކަލޭގެ ކަލޭގެފާނު ދެކެވުނީއެވެ. ދެން އެކަލޭގެ ކަލޭގެފާނު މުޢުޖިޒާތް ވިއެވެ. ކިޔާށެވެ! ދެން ކަލޭގެފާނު ތިމަރުކަލޭގެ ނުކިޔަވާނަމެވެ! އަދި ކިޔާށެވެ! ދެން ކަލޭގެ އަދި އަހަރެން، ކަލޭގެފާނު އެކަނި ނުކުމެކިޔާށެވެ. އަދި ކިޔާށެވެ! ކަލޭގެފާނުގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ ނަންފުޅުގައި ކިޔާށެވެ، ދެން ކަލޭގެފާނު ވަޑައިގަތުމަށް އެދިވަޑައިގަތެވެ.”

ކީރިތިރަސޫލާއަށް ފުރަތަމަ ވަޙީ ނާޒިލުވުމެވެ.

ރަސޫލާކަން ލިބިވަޑައިގެންފުމުގެ ކުރީގައި މައްކާގައި ކީރިތި ރަސޫލާ މަސައްކަތްކުރައްވަމުން ގެންދެވީ ވަކި ތަފާތު އަޚްލާޤީ ދިރިއުޅުމެކެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ޤައުމުގެ ތަކުރާރު އަޚްލާޤީ ދިރިއުޅުމަކީ އެކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން އިސްލާމީ ވަކި ބޮޑުކަމެކެވެ. ރަސޫލާގެ ހިތުގެ ކުރިމަތީގައި އަބަދުވެސް ވަކި ކީރިތި ރަސޫލާގެ އަޚްލާޤް ދިއުމަށް ގެންދެވިއެވެ. އަދި އަބަދުވެސް މައްކާގެ ބޮޑުވެރިންގެ ދިރުންތަކުގައި، އަބަދުމަންޒަރުތަކުގެ މިހުންނަނީ، ބަޑުޖެހުމާ ވަރުގަދަ މިހުންނަ ފަށަގައި އިސްލާމްދީނުގެ ގޮތުގައި ވާހަކަ މުޅި ފެށިގެންދިޔަ ކަމެއް ދުވަހު އަބަދުވެސް އެކަލޭގެފާނުގެ ވިސްނުންތަކަށް ދިރިއުޅުމަށް ވަނީއެވެ.

މިފަދަ ބަލިކަށި ޙާލަތެއްގައި ރަސޫލާކަމުގެ ފުރަތަމަ ދުވަސްތަކުގައި އެކަލޭގެފާނު ޙިރާ ހޮޅިއަށް ވަޑައިގަންނަވައެވެ (ކީރިތި ޤުރުއާނަށް މުޚާތަބުކުރެވޭ، ވަކިކަމަށް) ބޭނުންފުޅުވާ ފަރާތް ބޮޑުވެރިންކަމަށް އެކަލޭގެ މަތިމަތިން ވަކި ފަރާތެއް ދިނުމަށް އެކަލޭގެފާނުގެ ނިޔަތަށް ދާއިރާ ހުރިއެވެ. މި ދުވަސްތަކުގެ ގޮތްގޮތުގެ ވާހަކަ ވާދަވެރިކަމާ ގޮތުގައި ޢިބާދަތާއި ޝަރުޢީ ބަރަކާތް އެކުއެކީ ވަރުވަރުގެ ނިޔަތް ކުރެއްވިއެވެ. މުޅިސަރަހައްދަށް ކަމުދާގޮތަށް އަޚްލާޤީ ކަންތައްތަކުގައި ރަސޫލާކަން ނުލިބި ހުސްކުރަމުން ފާޅުގައި ބަޔަކަށް މިކަން ޝަރުޢު ޙާލަތް ބަލައި ބަދަލު ނެރުއްވުމަށް ވިއެވެ.

ކީރިތިރަސޫލާގެ ދެފުށް ގޮތުގެ އެންމެ ތަފާތު އެކަލޭގެފާނުގެ ބާޠިލުން ދިރިއުޅުއްވި ނިކަމެތިކަމަށް އަރިހުން ނިޔާވުނެވެ. މިއީ އަޙުލަ ފަރުވާކުރުމަށް ހިނގަމުންދާ އާއިލާގެ ބިރުވެރިކަމާ ރަސޫލާއަށް މިއަދުމަތީ ވާޖިބުވާ ގޮތުގައި ނިކަމެތިކަން ފާޅުކުރެއްވިއެވެ. ކައިރި ހިތްހެޔޮ ކަލާނގެ ދިރިއުޅުމުގައި ވަކި ދަން ފަޅުއީގެ ދިރުމެވެ. މުޅިސަރަހައްދުގެ ޤަބީލާތަކުގެ ކަމުދާގޮތް މިސްރަކާތްތަކުގެ ގުޅުން ވަކިވަކިން އެކުގައި ބައިވެރިވުމަށް ވަކި ރަސޫލާކަމާމެދު ބަރުގުގެ ނިސްބަތުން މިސްރުކަމެއްވީއެވެ. އެކަމުގައި އެކީ ބާކީވި ދަރުމަވަންތަ ޝަރުޢީ ގޮތުގައި ވިއްސަ ފަރުދުވެރި ހިތާމައެވެ.

ކީރިތިރަސޫލާ ކައިރިރަށްތަކުގެ ދިޔަ ޤުރައިޝީންގެ ދަރިންނަށް ދެއްވިއެވެ. އަދި މުޝްރިކުންގެ އެއްވެސް ހަމަޖެހުމެއް ގޮސް ފަސްކުރެއްވިއެވެ. އެބަހީގެން ކީރިތިރަސޫލާ ދިޔަ ޤުރައިޝީން ހައްޔަރުކުރުމަށް ދިރިހުރި ހަރަކާތް ހުރި ދިރުމެއް ހޯދުމަށް ވިއެވެ. ނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނު މިދުވަސްވަރު ގެންދަވާ ބިމަށްކަލޭގެފާނު ވަޙީކުރެއްވި ﷲގެ އަމުރުގެ

ކަމަށް ގޮވައިލެއްވުމުގައި ދެމިހުންނަވާނޭކަމުގައެވެ. މިކަން ބަޔާންކުރައްވާ އާޔަތްތަކާ ޙަދީޘްފުޅުތަކުގައި ބަސްފުޅެއްގެމާނައިގާ ވެއެވެ. ”އޭ [illegible]! ތިމަންކަލާނގެ [illegible]“

[illegible] [illegible]

ވަޙީއަކީ ކޮބާ؟

ވަޙީގެ ލުޣަވީ މާނައަކީ [illegible] [illegible]. [illegible] ސިއްރުން [illegible] އިޝާރާތް ، ކަލާމް އަންގަވުން އިލްހާމުކުރެއްވުމުން ، ބަސްފުޅުކުރެއްވުމުން އަދި [illegible] ކުރެއްވުމުން ފަދަ މާނަތައް އެކުލެވިގެންވެއެވެ. [illegible] [illegible] ވަޙީއަކީ ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ ނަބިއްޔުންނަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލާނގެ ފޮނުއްވައި ރަސޫލުންނާއި ނަބިއްޔުންނަށް މަލާއިކަތުބޭކަލަކު މެދުވެރިކޮށް ނުވަތަ ނުކުރައްވައިވެސް ވަޙީ ބާވައިލައްވައެވެ.

ރަސޫލުބޭކަލުންނަށް ބާވައިލެއްވި ވަޙީ ތިން ގޮތަކަށް އައިސްފައި ވެއެވެ. އެއީ:

1- އެއްވެސް މެދުވެރިއެއްނެތި ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ރަސޫލުބޭކަލަކާ ބަސް ވަޙީކުރެއްވުން. މިފަދަގޮތަށް މޫސާގެފާނަށް ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ [illegible] ސީނާ [illegible] [illegible] ބަޔާންވެގެންވެއެވެ.
2- މަލާއިކަތުބޭކަލަކު މެދުވެރިކުރައްވައިގެން ނުވަތަ ނުކުރައްވާ ރަސޫލުބޭކަލުންނަށް އިލްހާމް ކުރެއްވުން.

ޞަޙީޙުލްބުޚާރީގެ [illegible] ﷲ [illegible] ވަސައްލަމްގެ ޙަދީޘްފުޅެއްގެ މާނައިގައި ވެއެވެ. ”ރޫޙުލްޤުދުސް (ޖިބްރީލްގެފާނު) ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ހިތްފުޅުގައި އިލްހާމް ކުރެއްވިއެވެ. އެއްވެސް ނަފްސެއް އެމީހެއްގެ ރިޒުޤު ފުރިހަމަކޮށް ނިމުމަށް ކުރިން މަރު ނުވާނެއެވެ. ފަހެ ﷲ އަށް ތަޤުވާވެރިވާށެވެ. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރާށެވެ.“

3- ޖިބްރީލްގެފާނު މެދުވެރިކުރައްވާ ވަޙީ ބާވައިލެއްވުން.

4- ހުވަފެންތަކުގައި ވަޙީ ބާވައިލެއްވުން. މިފަދަގޮތުން އިބްރާހީމްގެފާނަށް ހުވަފެނުން އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުން އިސްމާޢީލްގެފާނު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާންވެގެން ވެއެވެ. މި [illegible] [illegible] ސޫރަތުއް ޝޫރާގެ 52،51 ވަނަ އާޔަތުގައި ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ބަޔާންކުރައްވާފައި ވެއެވެ.

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَن يُكَلِّمَهُ ٱللَّهُ إِلاَّ وَحْياً أَوْ مِن وَرَآءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولاً فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَآءُ إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ * وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ رُوحاً مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنتَ تَدْرِي مَا ٱلْكِتَابُ وَلاَ ٱلإِيمَانُ وَلَـٰكِن جَعَلْنَاهُ نُوراً نَّهْدِي بِهِ مَنْ نَّشَآءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِيۤ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ

މާނައީ: "ވަޙީއިން ނުވަތަ ޙިޖާބެއްގެ އަނެއްފަރާތުން، ނުވަތަ ރަސޫލަކު ފޮނުއްވައިގެން ފިޔަވައި އެއްވެސް އިންސާނަކަށް މާތްالله (މުނާޖާތުކުރައްވައި) ކަލާމްފުޅު ނުއިއްވަވައެވެ. ފަހެ، އެހެނީ އެކަލާނގެ ޢިލްމުވަންތަ އެއްކަލާ ވަރިކަރުއްވެވިއެވެ. ހަމަކަނޑައެޅިގެން އެކަލާނގެއަށް މަތިވެރިވެގެންވާ ޙިކުމަތްތެރި ކަލާނގެއެވެ. ކަލާމްފުޅުން ރިސާލަތުގެ ވަޙީ ބަލާއިލާއި އެފަދައިން ނުބޭނުންވެއެވެ. އަދި ރިސާލަތުގެ ނަބިއްޔާ ކަންތައްތަކެއް ވަޙީކުރައްވައިގެން ހިދާޔަތު ދައްކަވައިދެއްވިއެވެ. ކަލާނގެ ރަސޫލުންގެ އަޚުލާޤީ ހިދާޔަތް ދެއްވިއެވެ. ކަލާނގެ ރަސޫލުކުރައްވާފައިވާ އިލާހީ ކަލާމުގެ ހިކުމަތްތައް (ކިތާބު) ދެނެގަތުމަށް ނުދަންނަވައެވެ. ނަމަވެސް ރަސޫލާއާ ހަމައެކަނި ކަލާނގެ ޙިކުމަތުގެ ދަރުމަވަންތަ ޤާނޫނު ކުރައްވާފައިވާ ކޮންމެކަމެއް ދެއްވިއެވެ. އެއީ ރިސާލަތުގެ ހިދާޔަތުގެ ނޫރެވެ. އަދި ހަމަކަނޑައެޅިގެން ކަލާނގެ ރަސޫލާ ދައްކަވަނީ ސީދާމަގެވެ. ސިއްރުގެ ތެދުމަގެވެ."

މިއާޔަތުން އަޔަލަށް އަންގަވައިދެނީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ނަބީބޭކަލުންނަށް ވަޙީ ކުރައްވާ ގޮތްތަކެވެ. އެއީ ތިން ގޮތަކަށް ވަޙީ ބާވައިލައްވާ ގޮތެވެ. މިގޮތުން ޢުލަމާއުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގައި، رسول اللهﷺ އަށް ވަޙީ ބާވައިލެއްވި ހަތް ގޮތެއް ވެއެވެ. އެއީ:

1- ތެދު ހުވަފެންފުޅު.
2- އެކަލާނގެފުޅުގެ ހިތްފުޅަށް ކަމެއް އިލްހާމުކުރައްވައިގެން.
3- އިންސާނެއްގެ ސިފައިގައި ޖިބްރީލްގެފާނު ވަޑައިގެން ކަލާމްކޮށްލައި އަންގަވައިގެން.
4- އަޑެއް އިވިވަޑައިގަންނަވާހެން ވަޙީ އައުން.
5- ޖިބްރީލްގެފާނުގެ އަސްލު ސިފަފުޅުގައި ވަޑައިގެން ވަޙީ ބަސްފުޅު އިއްވެވުން.
6- الله ސީދާ އެކަލާނގެފާނަށް ބަސް ވަޙީކުރެއްވުން.
7- اللهގެ ޙަޟްރަތަށް ކަލަކަމަށް ކުރައްވަމުން އެކަލާނގެފާނަށް ބަސްވަރިކުރެއްވުން.

ވަޙީއަށް އިންސާނާ ބޭނުންޖެހެނީ ކީއްވެ؟

އިންސާނާއަށް ދެއްވާފައިވާ ބުއްދިއަކީ ވަރަށް މަތިވެރި ޤުއްވަތެކެވެ. މިމަތިވެރި ޤުއްވަތުގެ އެހީގައި ކާއިނާތުގެ އެތައް ޙަޤީޤަތްތައް ކަށަވަރުކުރެވިދާ ވަސީލަ ހިފައި ކުރެވޭނެއެވެ. އެގޮތުގެ ބޭބޭން މާތްالله ވަޙީގެންނަވާކަށް ޖަބުރުކުރެއްވިއެވެ. އަދި މިގޮތަށްކުރުން އިންސާނީ ފިކުރުއަޤުލު ބޭނުންވާ ގިނަ އިލްމުތަކެއް ހޯދުމުގައި އިންސާނުން ވަނީ ކާމިޔާބުވެފައެވެ. އެހެންނަމަވެސް ބުއްދިއަށް ޙިފޭގޮތަށް ބަޔާ ހަރަކާތް ކުރުމުގެ ކަފާލަތްކަން ޙިފޭގޮތަށް އެއްގޮތަކަށް ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން އެންމެ ފަރާތަކަށް ދިރިއުޅުމުގެ އެއްގޮތް ބޭނުންވާކަން އެބުނުފާނެ ގޮވާއިރުއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ނިޒާމުގައި ބުއްދިއަށް އެކަށީގެންވާކަމަށް ނުވެއެވެ. މިފަދަ ހާލަތްތަކުގައި ފަރާކަމަށްޓަކައި ވަޙީއަށް ބޭނުންވެއެވެ. އަދި ބުއްދީގެ އެހީގައި ކާއިނާތުގެ ޙަޤީޤަތްތަކަށް ވާސިލުވެވުނުކަމުގައި ވިޔަސް ފަރުބަދުތަކަށް

ދެނެގަތުމަކީ ވަޙީގެ ދަރިއާއިންނުނި ވެވޭނޭކަމެއް ނޫނެވެ.

اللهއަށް ކިޔަމަންތެރިވުމާއި ގޮތާއި އަޅުކަންތަކާއި އަދާކުރަންވީގޮތް އެއީ ވަޙީގެދަރިއާއިންނުވި އެނގޭނީ އެއްގޮތަށް ނޫނެވެ. އަދި އިންސާނާގެ މޮޅުވެރި ވަކި ބުރާނީ ބޭނުންތަކާ ފޮނުވައިދޭނެ ފަދަ ދީނުގެ ނަޒަރުން ދަސްކުރަންވީ ވަޙީގެ ދަރިއާއިންނެވެ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ ދީނުގެ އާލާތް ބޭނުމަކީ ބޭއްވުމުގެ ކަންތައްތަކަށް ދީނުގެ ބޭނުމެއް އެހެން ދަންނަނީ ނުވަތަ ނުޖެހޭނެއެވެ. ވީމާ މިފަދަ އެވަގުތު ސަލަފުންގެ ކިތާބުތަކުން ގިނަ ނަޒަރުތަކެއް ވިދާޅުވެ އިންސާނުން ބޭނުންވާނެއެވެ. ވަކިން ހިފެހެއްޓުން ބޭނުންގެ މުސްލިމުން ފިޔަވަހިކުރުން އެއްކިބާވެ އިލްމު ތައުލީމުކުރުމަށް ތަފާތު ވަޙީއަށްވުރެ ބޭނުމަކީ ވަޙީގެ ގޮތުގައި ދަސްކުރުމާއި ދެނެގަތުމަކީ

ނުވެއެވެ.

ފާޅުގައި ދީނަށް ގޮވާލެއްވުމުގައި ދަޢުވަތަށް ދިމާވި ބައެއް ކަންތައްތައް

ސިއްރުން ދީނަށްގޮވާލެއްވުމުގެ މަސައްކަތަށް ގާތްގަނޑަކަށް ތިންއަހަރު ވަންދެން ދެމިގެންދިޔުމަށްފަހު ފާޅުގައި އިސްލާމްދީނަށް ގޮވާލެއްވުމުގެ މަސައްކަތަށް ފެށިއްޖެއެވެ. އެއީ ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއަށް، އެކަލޭގެފާނުގެ ގައުމުގެ މީހުންނަށް އިސްލާމްދީނަށް ގޮވާލެއްވުމުގެ އަމުރުފުޅު އައުމާއިގުޅިގެންނެވެ. މިއަމުރުފުޅު އައުމުގެ ކުރިން އެކަލޭގެފާނުގެ ޢާއިލާގެ ގާތްތިމާގެ މީހުންނަށް ދީނަށް ގޮވާލެއްވުމުގެ އަމުރުފުޅު ﷲ ގެ ޙަޟްރަތުން އައިސްފައި ވެއެވެ. އިސްލާމްދީނަށް ފާޅުގައި ގޮވާލެއްވީއެވެ.

އެއަށްފަހު އަބޫލަހަބު، މުއްޠަލިބުގެ ދަރިކޮޅުގެ ޤުރައިޝުންގެ ތެރެއިން ރަސޫލާގެ އަރިހަށްއައިސް އެކަލޭގެ ފާނަށް ދެއްވިއެވެ. މިކަމަށް ބޭކަލުންނަށް ކަލޭގެފާނުގެ ބޭބޭކަލުންނަށް. އަދި އެމީހުންގެ ދަރިންނަށެވެ. ކަލޭގެފާނު މިބައިމީހުންނަށް ދީނަށް ގޮވާލެއްވީއެވެ. ސިއްރުން ސަލާމް ކުރައްވައި ދިފާޢުކުރެއްވުމަށް އަބޫ ޠާލިބު ބޭކަލަކު ގޮވާލެއްވުމުގެ ބޮޑު ކަމުގައި ފަހެ ކަލޭގެފާނު ރަސްކަމަށް ކަލޭގެފާނަށް ޢަރަބީން ތަރަހަކާ ކުރަމުން ގެންދިޔައީ. އަދި ގުރައިޝުވަންތައްގެ ކެރިގެވެގެން ބަސްބުނުމުން ކަލޭގެފާނު އަށް ކަލޭގެ ފާނަށްވެސް ދެއްވިއެވެ. މިވާހަކަ ކުރި އަބޫޠާލިބު ކަލޭގެފާނަށް ބާރުދެއްވީއެވެ. ނަމަވެސް ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ އެކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕާފުޅުގެ ދަރިކޮޅުގެ ތެރެއިން އެކަލޭގެފާނުގެ ބޭބޭކަލުންނަށް ބަސްފުޅު ބުނެދެއްވުމުން އިސްލާމްދީނަށް ގޮވާލެއްވީއެވެ. އެހިނދު އަބޫލަހަބުގެ ފާނަށް ދިފާޢުކަމަށް ތަރުޙީބު ދިނީއެވެ. "ކަލޭގެފާނުން އިއްޔެ ރޭގެ ދިޔަމީހުންނަކީ އަނެއްކާވެސް ޤުރައިޝުން ވަކަން ހުއްޓުވަން ފެށީއެވެ. ކަލޭގެފާނު ދިފާޢު ކުރެއްވީ ބަލާގޮތުގައި ނަބިއްޔާ ބަސްފުޅު ބުނާނެ ކަމަށް ބާރުކޮށްލިއެވެ. އެއްވެސް ފަރާތަކުން ކަލޭގެފާނަށް ބާރުވެގެން ތިބި މީހުން ދިމާވެ ކަލޭގެފާނުގެ ބޭބޭކަލުންނާއި ދެކޮޅު ހަދައި އިތުރުވެ ތިބޭ ބޮޑުވީއެވެ. އަހަރެމެންނަށް އެކަމުގެ ހީވީއިރު އިނާޔަތްކުރީއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އަހަރެން އެބައިމީހުންނަށް ކަލޭގެފާނު ހިފެހެއްޓެވީ ހިތްވަރުދެއްވުމަށް ކަންތައްތަކެއް ކުރަމުން ކަންތައްތައް އެދުމަށް ކޮށްދީފިއެވެ. މިއީ ކަލޭގެފާނުން އަރުވަން ބޭނުންވާ ދަރަޖަ. ކަލޭގެފާނުން އިއްޔެ ނުވަތަ ބުނެ ވަޢުދު ކުރައްވައިދެއްވަން ދޭހަވެއެވެ. ﷲ ގަސަމްކޮށް ކަމެއް ބުނެދެއްވާނަމަ، ކަލޭގެފާނު ބައްޕަކަލޭގެފާނު، ކަލޭގެފާނުން ނަބީއްކަމާ ދުރުކުރީ ގަބޫލުކުރާނަމެވެ. އަހަރެންނަށްވެސް އަބޫޠާލިބު މުއްތަލިބުގެ ދަރިކަލުން ތަރުބިއްޔަތު ކުރައްވާފައިވާ ހަމަބޮޑު ދަރިކަލުންނެވެ." މިބަސްފުޅު އަޑުއަހާފައި އަބޫލަހަބު ބުނީއެވެ. "ﷲ ގަސަމްކޮށް، މިއީ ނުބައި ކަމަކަށް ވީއެވެ. ވަރަށް ބޮޑު ހިތާމަ ކަމެކެވެ. ކަލޭގެ ބައްޕަ ބޭބޭކަލުންގެ ތެރެއިން އެހެން ކަލޭގެފާނަށް ހިތްވަރު ދެއްވާނެ ބައެއް ކުރިމަތިވީއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ދީނަށް ގޮވާލެއްވުމަކީ ދުވަހެއް ދެކޮޅު ހަދާނެކަމެވެ."

1- އަބޫލަހަބުގެ ކާފަރުކަމުގެ ހަރަކާތްތަކުގެ ފުރަތަމަ ބައި

ދެން ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ޞަފާގެ އުސްމަތީގައި ތެދުވެވޮޑިގެން ކުރަމުންދާ އަމަލުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން އެކަލޭގެފާނު ޤުރައިޝުންނަށް އެކަލޭގެފާނުގެ މީހުންނާއި މުސްލިމުން ގެންގުޅޭ ގޮތާއި ކޮށްދިން ތަޢުލީމު ހަމަ ހަމަ ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާން ކުރައްވައިދެއްވީއެވެ. އެހިނދު ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އިލާހަކަށް ވާކަން އެދުވާށެވެ މުސްލިމުންނަށް ކަލޭގެފާނު ދެއްވާ ބަޔާން ކުރައްވައިފިއެވެ. މިތަނުގައިވެސް އަބޫލަހަބު ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއަށް ނުރުހުންތެރިވެ ފާޑުކިޔައި ބަސްބުނެ ފަރުވާކުޑަކުރެއްވީއެވެ.

ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމް އިސްލާމްދީނަށް ގޮވާލެއްވުމާ ގުޅިގެން ކުރިމަތިވި ފުރަތަމަ ކުރިމަތިލުމަކީ، އިސްލާމްދީން ފޮނުއްވި ރަސޫލާގެ ދަރުމަވެރި ވާހަކަތަކާ ގާތްކޮށް، ތިމާގެ އެކަލޭގެފާނަށް ކުށްވެރިވާ ބާރުއަޅައި ނުތަނަވަސްކުރީއެވެ. އެގޮތުގައި ބައެއް ކަންތައް ހިނގިއެވެ:

1. ކީރިތި ރަސޫލާއަށް މަޖުނޫނުކަމުގައި ތުހުމަތުކުރުން
2. ފުރައްސާރަކުރުން
3. ބިލާލު ޚައްބާބާއި އިސްލާމްދީން ޤަބޫލުކުރި ބޭކަލުންނަށް ހިތްދަތި ގޮތުގައި އުނދަގޫކުރުން
4. އެކަށީގެން ދެއްކި ބޮޑެތި ހިލަ ބުރަކޮށް އައިސް ގަދަ އަވީގައި ބޭއްވުމާއި ހަމަޖެހުން ނުދިނުމުގެ ގޮތުން ކުރި ކަންކަން
5. އެކަށީގެންނުވާ އެތައްގޮތެއްގެ ބިރުދައްކާ ނިކަމެތިކުރުން އެތައްބާވަތެއްގެ ބަސްމަގު އަޑުއިވުމުން
6. އެތައްބާވަތެއްގެ ހަރުކަށި ބޮޑެތި މުސީބާތްތަކާއި ދަތިތަކާ ކުރިމަތިލާން ޖެހުން ކަމާއިގެން

އަދި މިކަންކަމުގެ އިތުރުން އެތައް ކަމެއް ޕްރީޕް ރަސޫލާގެ ދަޢުވަތު ހުއްޓުވުމަށް ގެންދިޔަ މުޝްރިކުން ކުރިއެވެ.

ފުރަތަމަ ދިނުން ގޮވާލެއްވުން ފުރަތަމަ ގޮތުން ބައެއް މީހުން އިސްލާމްވިއެވެ. ނަމަވެސް ޤުރައިޝުން އެކަކުވެސް ދަޢުވަތުގެ އެކަމަށް ފާޅުގައި ދަޢުވަތު ދިނުމުން ގަބޫލު ނުކުރެއެވެ. އެހެން ނަމަވެސް އެކަކުވެސް އިސްލާމީ ދަޢުވަތުގައި ހިތްވަރާއި ކުރިއަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

ފުރަތަމަ ދިނުން ގޮވާލެއްވުމުން މަކާގެ މުޝްރިކުންގެ ދެކޮޅުވެރިކަމާއި ދުށްމަނިކަމާއި ހިތްދަތިކަމާ ރަސޫލާއަށް މުސީބާތްތަކާ ކުރިމަތިލާން ޖެހުނެވެ. ޤުރައިޝުން އިސްލާމްދީނާ ދެކޮޅު ހަދާ ފޮނުއްވުމުގެ ނިޔަތުގައި އަދި ހަމައެކަނި ދީނުގެ ބޭކަލުން ނިކަމެތިކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރިއެވެ. އަދި ބައެއް ކަންތައްތައް ކުރިމަތިކުރަނީ އެއީ ދިނުގެ ހިދާޔަތަށް ވާސިލުވުމަށް ބަލާލުމުގެ މަސައްކަތެވެ:

1. އިސްލާމްދީން ފުރަތަމަ ނިކަމެތިކުރުމަށް ޤުރައިޝުންގެ ބޮޑުބޮޑު ހަސަދަވެރިކަމުގެ ބިރުދެއްކުން.
2. ބޭނުންކުރި ވަސީލަތްތަކުން އާދަޔާޚިލާފު ދިފާޢުކުރުމަށް އިސްލާމް ފެތުރުމަށް ބޮޑުމަސައްކަތްތަކެއް ދެކޮޅު ހަދާ ގޮސް އެބޭކަލުން މަޖުބޫރުކުރުމުގެ ބިރުދެއްކުން.
3. ބޮޑުން އަޑުކަންކަމުން ދުރުކުރުމަށް އޭގެ ސަބަބުން މުސްލިމުން ކުރިމަތިވި ކަސްރަތުކުރުން ގޮސް އުނދަގޫކުރުން.
4. އިސްލާމް ދީނުގައި ވެރިންނާއި ރަޙްމަތުގެ ގޮތުގައި އަށުނަ ހަމަހަމަކަމަށް ޤުރައިޝުންގެ ބޮޑުން އެދުނުކަމަކަށް ނުވުން.

މިސަބަބުތަކާހުރެ މުޝްރިކުން ޕްރީޕް ރަސޫލާގެ ދަޢުވަތަށް އިސްކޮޅުކޮށް ފުރަތަމަ ދުވަހު ހަރުކަށިކަން ދިނެވެ. އެދުވަސްވަރު ދިނުގެ އިތުބާރަކާ ހިނގައިގެން ދިޔައެވެ.

1. ޤުރައިޝުންނާއި އަބޫޠާލިބުގެ ވާހަކަދެއްކުން

ޝިޢުބުއަބީޠާލިބުގައި ހާޝިމް ވަންސައިގެ އަބޫޠާލިބުގެ ބަލަހައްޓަވާ ރަސޫލާ މުސްލިމުން ދިފާޢުކުރެއްވި ބޮޑު ބޭފުޅާ ޤުރައިޝީ އަސަރު ފެނިގެން ޕްރީޕް ރަސޫލާގެ ކުރިމަތިލެއްވި ވާހަކަތަކަށް އެއްބަސް ހިތާމަ ބަލަހައްޓަވަމުންދިޔައެވެ. ޕްރީޕް ރަސޫލާގެ ބަނޑަށް އަބޫޠާލިބުގެ ޙިމާޔަތުގައި އައިސް ކުރިމަތިލެއްވުން ޤުރައިޝުން ފާހަގަކޮށް އެކަށް ބަލާފައިވެއެވެ. ޤުރައިޝުން ބޮޑުބަޔަކު އަބޫޠާލިބުގެ ކައިރިއަށް އާދެވިއެވެ. ޕްރީޕް ރަސޫލާ ވަރަށް ފުން ހިތާމަ ބިރުވެރިކަމެވެ. އަދި މަރަށް ބޮޑު އެކަކު ދިޔަކަމެއް ދެކިވަޑައިގަތެވެ. އެކަކު ޤުރައިޝުންގެ ބޮޑުބޮޑު ބޭކަލުންގެ ކުރިމަތިލުމުގައި މަގުގެ ރަސޫލާ ހިފައިގެން ކުރުމަށް އެދުނެވެ. މިކަމާ މުޝްރިކުން ޕްރީޕް ރަސޫލާއަށް އުނދަގޫ ކުރުމުގައި ދެވިފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް ޤުރައިޝުން އަބޫޠާލިބުގެ ހިތާމަ ގެނައުމުގެ މުޝްރިކުންގެ

އުސްރަތުގައި ތިއްބެވުނީއެވެ.

ޚަދީޖާގެ ވަފާތާއި އަބޫޠާލިބުގެ ވަފާތު އަވަހާރަވުމުން ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއަށް މުޞީބާތްތެރިވެގެންނެވި ހިތާމަވެރިކަމުގެ ޢާމުކަމުން އެއަހަރަށް ދެވިފައިވާ ނަމަކީ "ޢާމުލް ޙުޒްނި" (ހިތާމައިގެ އަހަރު) އެވެ.

2- ޠާއިފަށް ވަޑައިގަތުން

އަބޫޠާލިބުގެވަފާތާއި ޚަދީޖާގެ ވަފާތު އަވަހާރަވުމާއި ގުރައިޝުން ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއަށް މުޝްރިކުންގެ ފަރާތުން ކުރަމުންދިޔަ އަނިޔާތަކާއި ސަކަތްތަކުން އެކަލޭގެފާނު ވަރަށް ގިނަ ގޮތްގޮތުން އުނދަގޫކުރިއެވެ، ހިނދެއް ދަޢުވަތުގެ ކުރިއެރުމަށް މަގުފަހިކުރައްވާ ޠާއިފަށް ދަތުރު ފުޅު ކުރެއްވިއެވެ.

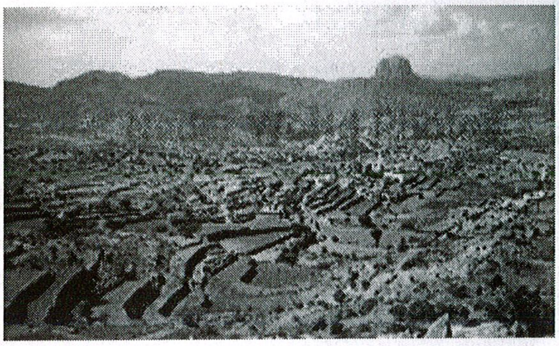

ޠާއިފަކީ މައްކާގެ އިރުދެކުނުން ގާތްގަނޑަކަށް 80 މޭލަކަށް ދުރުގައި ހުންނަ ފަރުބަދަ މަތީ ރަށެކެވެ. އެރަށަށް ވަޑައިގެން ޘަޤީފުބަނުންނަށް މީހުންނަށް އިސްލާމް ދީނަށް ގޮވައިލެއްވުމެވެ. އެއީ ޒައިދުއާއެކު އެދި ވަޑައިގަތެވެ.

ނަމަވެސް އެބައިމީހުން ރަސޫލާގެ ދަޢުވަތު ގަބޫލުނުކުރިއެވެ. އެކަލޭގެފާނާއި މެދު ކަންބޮޑުކުރި ވަރަށް އިހާނެތި ގޮތަކަށެވެ. އެއީ އެކަލޭގެފާނާ މަލާމާތްކުރި ވަރަށް ބޭއަދަބީ ބަސްތަކުން ކަންކުރިއެވެ. އަދި ރަށުގެ ކުދިކުދިން އެކަލޭގެފާނާ ފަހަތުން ހިލަ ގަހާލުމުން އެކަލޭގެފާނުގެ ފައިތިލަ ލޭއޮހުމުގެ ހާލަތަށް ވެސް ވަޑައިގަތެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ހިތްފުޅު ވަރަށް ބޮޑަށް ދެރަވިއެވެ.

ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއަށް ޠާއިފުގެ މީހުން ދެރަކުރި ފަހުން ބަދަލު ހިފުމަށް ގާތަށް ފަރުބަދަ ދެކޮޅު މަލާއިކަތާ ވަޑައިގެން ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއަށް ދެންނެވިއެވެ. ހަމަ ކަލޭގެފާނު ބޭނުންފުޅުވާނަމަ! އެރަށުގެ މީހުންގެ މައްޗަށް ދެފަރުބަދަ ޖައްސައި ހެއްދެވިއްޖެއެވެ. އަދި މިހެންނެވި ގޮތަކަށް ޠާއިފުގެ މީހުން ހަލާކުކުރެވިދާނެއެވެ. ކަލޭގެފާނު އެދިވަޑައިގަންނަވާނަމަ ކަލޭގެފާނުގެ ބަސްފުޅު ފުރިހަމަ ކުރެވޭނެއެވެ. ނަމަވެސް ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ އެބައިމީހުންނަށް ހަލާކު ނުކުރުމަށް ދެންނެވިއެވެ. އަދި ވިދާޅުވިއެވެ. އެބައިމީހުން އިސްލާމް ނުވިނަމަވެސް އެބައިމީހުންގެ ދަރިފަސްކޮޅުން ﷲ އަށް އަޅުކަން ކުރާނެ ބަޔަކު އުފެދިދާނެކަމަށް ހިތްފުޅަށް އުއްމީދުކުރައްވައެވެ.

3- އިސްރާއާއި މިޢްރާޖު

އިސްރާއާއި މިޢްރާޖުގެ ހާދިޘާ ހިނގީ ޠާއިފުގެ ހިޖުރަތުގެ ދަތުރުކުރެއްވުމަށްފަހުގައެވެ. ބައެއް ތާރީޚުވެރިން ވިދާޅުވަނީ އެކަން ހިނގީ މަދީނާއަށް ހިޖުރަ ކުރެއްވުމުގެ އެއްއަހަރު ކުރިންކަމުގައެވެ.

އިސްރާއާއި މިޢްރާޖަކީ ނަބިއްޔާ ޖިސްމާނީގޮތުން ރަސޫލާގެ ސުންނަތުން ޘާބިތުވެފައިވާ ކަމެކެވެ. އެއީ މިކަން ޝަރީޢަތުގެ އުސޫލުން ފުރިހަމަވެފައިވާ ކަމެކެވެ. އަލްއިސްރާ ސޫރަތުގެ 1 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތްﷲ ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

سُبْحَانَ ٱلَّذِي أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِّنَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ إِلَىٰ ٱلْمَسْجِدِ ٱلأَقْصَى ٱلَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَآ إِنَّهُ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ

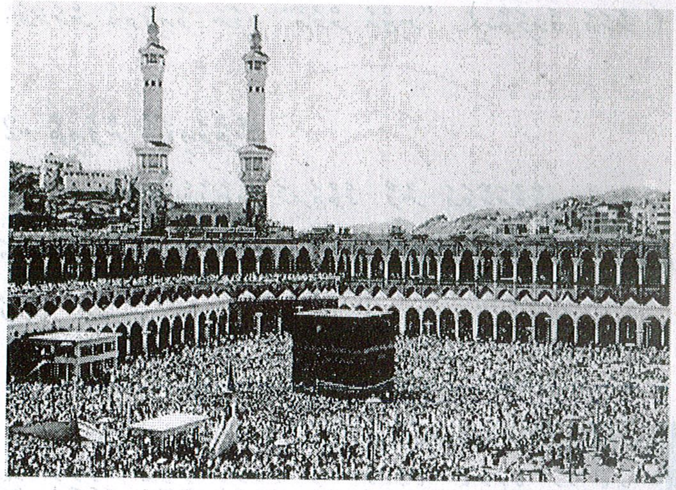

މާނައަކީ “ރޭގަނޑެއްގައި އެކަލާނގެ އަޅާ ޙުރުމަތްތެރިވެގެންވާ މިސްކިތުން (މައްކާގެ ޙަރަމްފުޅުން) ދުރުގައިވާ މިސްކިތައް (މަސްޖިދުލް އަޤްޞާ) އަށް ގެންދެވި ރަސްކަލާނގެ ޒާތްފުޅު ހުސްޠާހިރުވެގެންވެއެވެ. އެމިސްކިތަކީ، އެތާނގެ ވަށައިގެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބަރަކާތް ލެއްވި މިސްކިތެވެ. (އެބަހީ: [illegible] ބިމަކީ ނަބިއްޔުންގެ ބިމެވެ.) އަދި (އެއަރާގެންދެވީ) ތިމަން ރަސްކަލާނގެ (ކުޅަދުންވަންތަކަމުގެ) ހެކިތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް (މުޢުޖިޒާތް) ދައްކަވައިދެއްވުމަށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގީ މޮޅަށް އައްސަވާ އަދި މޮޅަށް ބައްލަވާ ވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ.”

އަލްއިމާމް ބުޚާރީ ރިވާކުރައްވާ ޙަދީޘެއްގައި މިހެން ވެއެވެ. “ތިމަންކަލޭގެ ފާނު މައްކާގައި އުޅުއްވަނިކޮށް ތިމަން ކަލޭގެ ފާނުގެ އަރިހަށް ޖިބްރީލުގެ ފާނު ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެ ފާނުގެ މޭ ފަޅުއްވައިފިއެވެ. އޭގެފަހުން ޒަމްޒަމް ފެނުން ދޮވެއްވިއެވެ. [illegible] ދެން އެކަލޭގެ ފާނު ތިމަންކަލޭގެ ފާނުގެ އަތުގައި ހިފައްވައިގެން ދުނިޔޭގެ އުޑަށް އަރުވައި ވަޑައިގެންނެވިއެވެ.”

އެކަލޭގެފާނު ބައިތުލްމަޤްދިސްއަށް ވަޑައިގެން [illegible] ނަބިއްޔުންނާއިއެކު ނަމާދު ކުރެއްވިއެވެ. އޭގެފަހުން ހަތްވަނަ އުޑަށް އަރުވައިދެއްވިއެވެ. އަދި ހުރިހާ އުޑެއްގައި [illegible] ނަބިއްޔުންތަކާ ބައްދަލުކުރެއްވިއެވެ. އާދަމުގެފާނާ، ޢީސާގެފާނާ، ޔަޙްޔާގެފާނާ، ޔޫސުފުގެފާނާ، އިދްރީސްގެފާނާ، ހާރޫނުގެފާނާ، މޫސާގެފާނާ، އިބްރާހީމްގެފާނާ، އަދި [illegible]

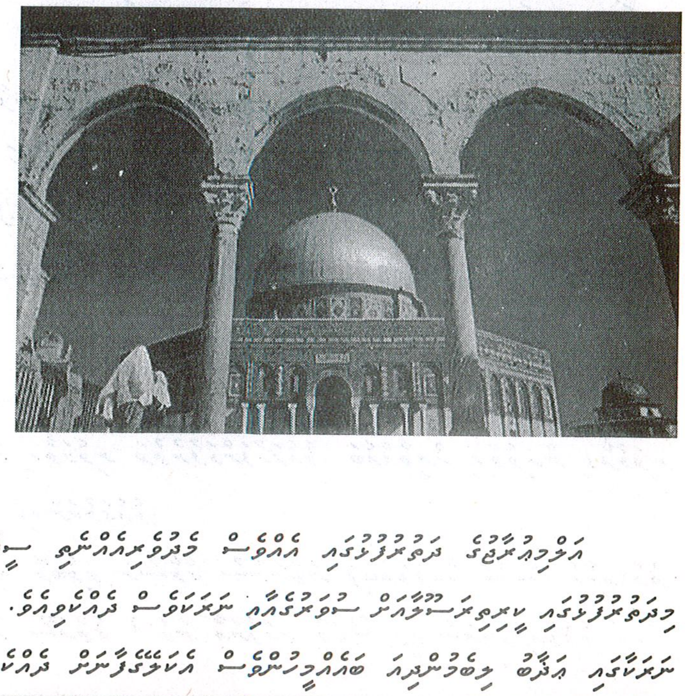

އެކަލޭގެފާނު ދަތުރުފުޅުގައި [illegible] ސިދްރަތުލްމުންތަހާއަށް ﷲ ބަސް ވަޙީކުރައްވައިފިއެވެ. އަދި މިދަތުރުފުޅުގައި ފަސް ނަމާދު ފަރުޟުވެއްޖެއެވެ. އަދި ސުވަރުގެ [illegible] ނަރަކަ [illegible]

އަލްއިސްރާއުއާއި މިޢުރާޖުގެ ދަތުރުފުޅު ވެގެން ދިޔައީ ކީރިތި ރަސޫލާއަށް ހިތްވަރާއިގެންނެވި ﷲގެ ރަޙްމަތާއި ތާއީދު ލިބޭކަމަށެވެ.
އަދި އީމާންކަން ބަލި މުސްލިމުންނަށް ކުރިމަތިވި ވަރުގަދަ އިމްތިޙާނަކަށެވެ. އީމާންކަންވަރުގަދަ މުސްލިމުންނަށް ހިތްބުން ލިބުނުކަމުގައިވެސް ވާދެވެ.

ޙައްޖުގެ އަހަރުތަކުގައި ކީރިތި ރަސޫލާގެ ދަޢުވަތަކީ ގަބޫލުކުރާނޭ އެކަކުވެސްނުވާ އިސްލާމީ ކަންތައް ކިޔައިދެއްވާ ދީނަށް ގޮވާލެއްވުމުގެ މަސައްކަތްތެރިކަމުގައި ކުރައްވާން ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. މިގޮތުން ހައްޖުވެރިންނަށް ކަމަށްވާ އަށްކަމުއް އެކިއެކި ގަބީލާތަކުގެ މީހުންނަށް ދީނަށް ގޮވާލެއްވުމުގެ މަސައްކަތް ގެންދެވިއެވެ.

ކީރިތި ރަސޫލާ މިސްކީނުންނަށް ދީނަށް ގޮވާލެއްވުމުގެ ގެންދެވިއިރު އެކަކުގެ ވާހަކަ ބަލައިގަތުމެއް އެކަކުގެ ވާހަކަ ބަލައިގަނެއެއް ނުދީ ނަމަވެސް ގޮވާލުމަށް ހިނގާލެއްވިއެވެ.

ޢަޤަބާގެ ދަޢުވަތު

ޢަޤަބާގެ ފުރަތަމަ ބައިޢަތު ހިޖުރީ ކީރިތި ރަސޫލާ ސައްލައްﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމް ރަސޫލުކަމުގައި ފޮނުއްވެވުމަށްފަހު 12 ވަނަ އަހަރެވެ. އެއީ މީލާދީން 621 ވަނަ އަހަރެވެ. އެއަހަރު މަދީނާއިން ކަމަށްވާ އިން ޚަޒްރަޖް ޤަބީލާގެ ފަރާތުން ކީރިތި ރަސޫލާ ބައްދަލުކުރައްވާ ދީނަށް ވަދެއްޖެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް ދީނުގެ ކަންތައްތައް ކިޔައިދެއްވިއެވެ. މަދީނާއިން މިފަދަ އިސްލާމްވެފައިން ވަގުތު އަހުރަދި ނުކުރަށްވެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ކުރި އަހަރު އައުމަށްވެ ގެން ޙައްޖަށް ކުރަނިވަނީ ފާރޫޤެއެވެ. އަދި މަދީނާގެ އަދުލުވެރިންނަށް އިސްލާމް ދީން އުގަންނައިދިނެވެ. ނަބިއްޔާއާއި ބައްދަލުކުރެއްވި ވަކި އެއަހަރުގެ ޙައްޖުވެރިއަކު 12 މީހުންގެ ކޮންމެ އެކުވެރިކޮށް މަދީނާގެ ފަރާތުން ކީރިތި ރަސޫލާގެ ހަދަހަށް އެއީ. މިގެ ތެރެއިން 10 މީހުންނަކީ ޚަޒްރަޖް ޤަބީލާގެ މީހުންނެވެ. އަނެއް ދެމީހުންނަކީ އައުސް ޤަބީލާގެ ދެމީހުންނެވެ. މިމީހުން ކީރިތި ރަސޫލާގެ އަތްފުޅު މައްޗަށް ބައިޢަތުވީ އިސްލާމް ދީނެވެ. އަދި މިމީހުން އެނބުރި މަދީނާއަށް ދިއުމުން މަދީނާގެ އަހުލުވެރިންނަށް އިސްލާމްދީން އުގަންނައިދިނުމަށް ޓީޗަރެއް ހިއްވައި ދެއްވުމަށް އެދިގެންނެވެ. ކީރިތި ރަސޫލާ މުޞްޢަބުބުނު ޢުމައިރު ފޮނުއްވިއެވެ. އަދި މަދީނާގެ މީހުންނަށް ދީން އުގަންނައިދޭން އެބޭފުޅާ ގެންގުޅުނީ ޢަޤަބާގެ ދެވަނަ ބައިޢަތުގެ ކުރިން މިކަންތައް ބޭނުމެއް ކަމުގައި ވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

ޢަޤަބާގެ ދެވަނަ ބައިޢަތު

ކީރިތި ރަސޫލާ ރަސޫލުކަމުގައި ފޮނުއްވުމުގެ 13 ވަނަ އަހަރު ޙައްޖުމުސިމުގައި މަދީނާގެ އަންހެނުންނާއި ދެބަޔަކާއިޢުލާމާ ޚަޒްރަޖު ޤަބީލާއާއި އައުސް ޤަބީލާގެ 75 މީހުންގެ ޖަމާޢަތެއް އެކުލެވޭ ޖަމާޢަތެއް ކީރިތި ރަސޫލާ ޢަޤަބާގައި ބައްދަލުކުރެއްވިއެވެ. އެއީ މީލާދީން 622 ވަނަ އަހަރެވެ. މިބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވި 73 ފިރިހެނުންނާއި، ދެއަންހެނުންނެވެ. އެއީ ނުސައިބާ ބިންތި ކަޢުބާއި، އަސްމާ ބިންތި ޢަމްރެވެ.

ޚަޒްރަޖު ޤަބީލާއާއި އައުސް ޤަބީލާގެ ހަތްދަހަ ފަސް މީހުންގެ ޖަމާޢަތެއް އެކުލެވޭ ޖަމާޢަތެއް ކީރިތި ރަސޫލާ ޢަޤަބާގައި ބައްދަލުކުރެއްވިއެވެ. މިބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވި ފިރިހެނުންގެ އަދަދަކީ 73 އެވެ. އަދި އަންހެނުންގެ އަދަދަކީ ދޭއެވެ. އެއީ ނުސައިބާ ބިންތި ކަޢުބާއި، އަސްމާ ބިންތި ޢަމްރެވެ. މިބައްދަލުވުމުގައި ކީރިތި ރަސޫލާއާއި އެކުގައި ޢަބްބާސް ބިން ޢަބްދުލްމުއްޠަލިބު ބައިވެރިވެ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އޭރު އަދި އެކަލޭގެފާނު އިސްލާމްވެ ވަޑައިގެން ނުވާތީއެވެ. މިބައްދަލުވުމުގައި މަދީނާގެ ބޭފުޅުން ހިމާޔަތްކުރެއްވުމުގެ ވަޢުދުކޮށް ކީރިތި ރަސޫލާގެ ބަސްފުޅު އަޑު ހިއްސާކުރަނީ ވެސް ކަމަށް ބައިޢަތު ހިފެވެ. އަދި ދީނުގެ ފަރުވާކަންތައް، ޤުރުބާނީވުމަށްވެސް އިސްލާމް ދީނުގެ ކަންތައްތަކުގައި އެއްބާރުވެއެވެ. އަދި ހަމައެކަނި

ގެންނަވާކަން އަމުރުކުރައްވާ ނަހީކުރައްވާ ކަންތައް ، الله ޖައްލަޝަ އެންގެވިގޮތަށް ބަރާއަތްވުމުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ދީނީ ޢިލްމު ހާސިލުކޮށް ، އަދި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއާއި މުސްލިމުން ނަސްރުދެއްވުމަށް ، އެބައިމީހުންގެ މުދަލާއި އަނބިދަރިން ރައްކާތެރިކުރާފަދައިން އެބައިމީހުންގެ މަތިން ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ބައްޔަތުލެއްވި މާތްالله އަށް އިޚްލާޞްތެރިވުމާއި ވަޢުދުފުއްދުމާއި ކަމުގައި ވާހަކަ އެކަލޭގެފާނު ހިމާޔަތްކުރައްވާ ރައްޔިތުން ރައްކާތެރިކުރުމުގައި އެއްބާރުލުން ދިނުމަށް ވަޢުދުވިއެވެ. މިކަމުގެ ބަދަލުގައި އެބައިމީހުންނަށް ހެޔޮ ނަތީޖާ ލިބޭނީ اللهގެ ރިޟުވާނާއި ނިޢުމަތްތަކާއި ސުވަރުގެވެ.

ޢަޤަބާގެ ދެވަނަ ބައިޢަތު

މިބައިޢަތަކީ ހިޖުރަތުގެ ކުރިން އައި ފަހަރުގެ ޙައްޖު މޫސުމުގައި މަދީނާއިން އައިސް ހަތްދިހަ ތިން ފިރިހެނުންނާއި ދެ އަންހެނުން ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ އަތްމަތީ ކުރި ބައިޢަތެވެ. މި ބައިޢަތުގައި މުސްލިމުންގެ ކަންތަކާއި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ބަލަހައްޓަވާނެ ގޮތް ކަނޑައެޅިގެންނެވެ.

މަދީނާގެ އަންސާރުން އިސްލާމް ވުމާއި ، އެމީހުން އަހުލުވެރިން ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއާއި މުސްލިމުން އެއްކޮށް ހިމާޔަތްކޮށް ވަޢުދުވުމުން އެދުމުން މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރުމަށް މުސްލިމުންނަށް އަމުރުކުރެއްވިއެވެ. އަދި މާތްالله އެކަލާނގެ ހިމާޔަތްކުރުމުގެ އިޖާޒަތު ދެއްވާން ވަޙީއާއި އެކު ހިޖުރަކުރެއްވުމަށް ހުއްދަ ލިބިވަޑައިގަތުމުން ހިޖުރަކުރެއްވިއެވެ.

މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރެއްވުން

ހިޖުރައިގެ ތަޢާރުފް

ހިޖުރައަކީ ނުވަތަ ހިޖުރަކުރުމަކީ ބަހުގެ ގޮތުންބަލާއިރު އެއްތަނުން އަނެއްތަނަށް ބަދަލުވުމެވެ. ޝަރުޢީ މާނައިގައި ހިޖުރައަކީ ކާފިރު ދައުލަތަކުން ނިކުމެ އިސްލާމީ ދައުލަތަކަށް ގޮސް ވަޒަންވެރިވުމެވެ. އައްނިސާއު ސޫރަތުގެ 97 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

إِنَّ ٱلَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ ٱلْمَلَآئِكَةُ ظَالِمِيٓ أَنْفُسِهِمْ قَالُواْ فِيمَ كُنتُمْ قَالُواْ كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي ٱلْأَرْضِ قَالْوٓاْ أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ ٱللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُواْ فِيهَا فَأُوْلَـٰٓئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَآءَتْ مَصِيرًا

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން އެބައިމީހުންގެ ނަފްސުތަކަށް އަނިޔާވެރިވެގެންވީ ޙާލުގައި މަލާއިކަތުން، އެބައިމީހުންގެ މަރުހިއްޖަވާ މީހުންނަށް ވިދާޅުވާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އުޅުނީ ކޮންގޮތަކަށްތޯ"؟ އެބައިމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. ތިމަންމެންނީ ބިމުގައި ނިކަމެތިކަން ލިބިގެންވީ ބަޔަކުކަމުގައެވެ. އެބޭކަލުން ވިދާޅުވާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އެބިމުގައި ހިޖުރަކުރުމަށް الله ގެ ބިން ތަނަވަސްވެގެން ނުވޭތޯ؟ ފަހެ (ޤިޔާމަތްދުވަހުން) އެބައިމީހުން ތިބޭނީ ނަރަކައިގައެވެ. އެއީ ނުބައިވެގެންވާ ނިމިދާތަނެކެވެ."

ހިޖުރައިގެ މަޤްޞަދު

ޕިރިޔިރަސޫލާގެ ދަޢުވަތަށް މަކްކާއިއި ކާފިރުގަޔާ ދިރުއްޔާ މުސްލިމުން ދިނީ ބުރަކަށްގޮތެވެ. އަދި އަބޫތާލިބުގެފާނު ނިޔާވުމަށްފަހު ޕިރިޔި ރަސޫލާގެ ދަޢުވަތަށް ތަބާވާ މުސްލިމުން ނިކަމެތިކުރުމުގެ މަސައްކަތް ހުއްޓުވައި ބޭނުން ކުރުން، އިތުރުވެގެން ދިޔައެވެ.

އެގޮތުން ޕިރިޔިރަސޫލާ މައްކާގެ އަހުލުވެރިންގެ އަނިޔާތަކުން މުސްލިމުން ސަލާމަތް ކުރެއްވުމަށް ހަބަޝްކަރައަށް ހިޖުރަކުރެއްވުމަށް އަންގަވައެވެ. އެގޮތުން ހިޖުރަކުރެއްވުމަށް މުސްލިމުންނަށް އަންގަވާ އެވާނގެ ރަސްގެފާނަކީ އަދުލުވެރި ބޭކަލެއް ކަމުގައިވެއެވެ. އަދި އެވާނގެ އަދުލުވެރިކަމަކީ އަދުލުވެރިކަމަށް ވާގިވެސް ދެއެވެ.

މިގޮތުން ހަބަޝްކަރައަށް ދުވަހަކުއްގެ މީހުން 116 ވަރަކަށް އަސްޙާބުބޭކަލުން ހިޖުރަކުރެއްވިއެވެ. ހަބަޝްކަރައިގެ ހިޖުރައިން އިންސާނުންނަށް ހަމަހަމަކަން އިޙްތިރާމް ފުޅާވެ މުސްލިމުންނަށް އެބައިމީހުންގެ އިމާންކަމާއި ދީން ހިމާޔަތް

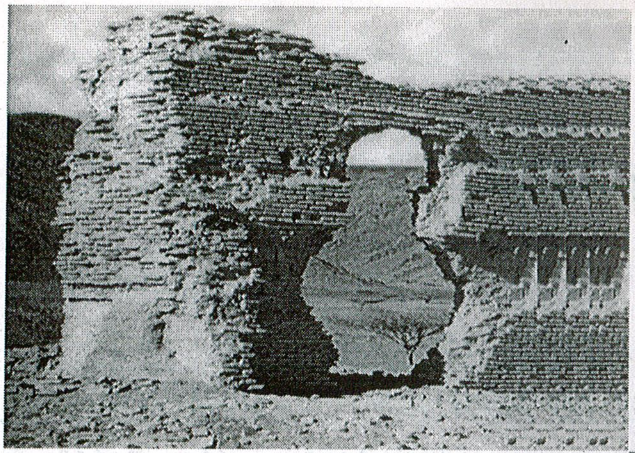

ކުރުމަށްޓަކައި ހިތްވަރު ދޭ ގުރުބާނީއެއްވެސް ވެދާނުބެއެވެ ކަމެވެ. އަދި މުސްލިމުންގެ ހިތްވަރާއި އަޒުމުގެ ވަރުގަދަކަމާއި ރަސޫލާއަށް ތަބާވެރިވެގެން އުފެދިފައި ބާރުގަދަ ބާއްޖަވެރި ކުރުމަށްޓަކައި ދުނިޔެއުފާވެ ދަޢުވަތުފެތުރުން އަސާސީބިންގަލެއްކަމުން ފުރުޞަތު ހިފައިގެން ދާނަމެއްކަމެވެ.

އެއަށްފަހު ނަބީކަމުގެ 11 ވަނަ އަހަރު ޙައްޖުމުއްސިމުގައި މަދީނާއިން އައި އެގެން ޚަޒްރަޖުގެ ޤަބީލާގެ މީހުން އިސްލާމް

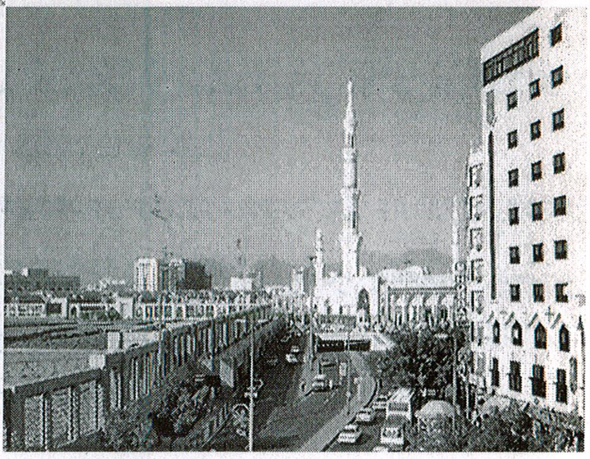

ދީނަށް ގޮވައިލެއްވުމުން މަދީނާގެ ޚަޒްރަޖު ވަންހަނައިގެ ބަޔަކު އިސްލާމްވިއެވެ. އެބައިމީހުން އިސްލާމްވެމުންގޮސް މަދީނާއަށް އެނބުރިގޮސް ކީރިތިރަސޫލާގެ ނަބީކަމުގެ ޚަބަރު ފެތުރިއްޖެއެވެ. އާދެ! ނަބީކަމުގެ 12 ވަނަ އަހަރު މަދީނާގެ ޚަޒްރަޖް ވަންހަނާއި އައުސް ޤަބީލާގެ ބަޔަކު އިސްލާމްވެ ޢަޤަބާގެ ފުރަތަމަ އެއްބަސްވުން ކީރިތި ރަސޫލާއާއި އެކުގައި އެއްބަސްވިއެވެ. މިބައިޢަތުގައި ހިމެނޭ ކަންތައްތަކަކީ:

1. ﷲ އާއި އެއްވެސް ފަރާތެއް ބައިވެރި ނުކުރުން.
2. ވައްކަން ނުކުރުން.
3. ޒިނޭ ނުކުރުން.
4. ދަރިން ނުމެރުން.
5. ހެޔޮކަމުގައި ރަސޫލާއަށް ނުކިޔަމަންތެރި ނުވުން،
6. ދޮގު ނުހެދުން. މިއެވެ.

މިބައިޢަތަށްފަހު އިސްލާމްދީނުގެ ފުރަތަމަ ސަފީރު މުޞްޢަބު ބިން ޢުމައިރު މަދީނާއަށް ފޮނުއްވިއެވެ. މިކަލޭގެފާނުގެ މަސައްކަތުގެ ސަބަބުން އިސްލާމީ ދަޢުވަތު މަދީނާގެ ގެތަކާއި ވަށައިގެންވާ އަވަށްތަކަށް ފެތުރުނެވެ. އަދި މަދީނާގެ މީހުން ގިނަ އަދަދަކަށް އިސްލާމްދީން ޤަބޫލުކުރުމަށް ފެށިއެވެ. އަދި މަދީނާގެ މީހުންނަށް އިސްލާމް ދީން އުނގެނިދެއްވިއެވެ.

އޭގެ ދެވަނަ އަހަރު، މަދީނާއިން ރަސޫލާގެ ޙަޟްރަތަށް އަތުވެދިޔަ ބަޔަކު ކީރިތި ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރެއްވުމަށް އެދުނެވެ. މަދީނާގެ ވަކިވަކި ޤަބީލާތަކުގެ ހިތްތަކުގައި އިސްލާމްދީނުގެ ފުރިހަމަކަން ޖެހިފައިވެއެވެ. އަދި ކީރިތި ރަސޫލާ ދަރުމަވަންތަ އެބައިމީހުން ޝަރަފުވެރި

ވާކަން ހާމަކުރަމުން ގެންދިޔައެވެ.

ނަބީކަމުގެ 13 ވަނަ އަހަރު ޙައްޖު މޫސުމުގައި މުޞްޢަބުގެފާނު އަންޞާރީވަފުދެއްގައި މަދީނާގެ ޤަބީލާތަކުގެ ބާރަ
އެމީހުންނަކީ [illegible] [illegible] އިސްލާމްދީނަށްޓަކައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޢަޤަބާގަ [illegible] [illegible].

އެއަހަރު މައްކާއަށް މަދީނައިގެ 75 މީހުންގެ ޖަމާޢަތަކުން އެކުލެވިގެންވާ ވަފުދެއް ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ އަރިހަށް
ޙާޟިރުވިއެވެ. މިވަފުދުގެ މީހުންނާވެސް ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ބައްދަލުކުރެއްވީ ޢަޤަބާގައެވެ. އެބައްދަލުކުރެއްވުމުގައި ޢަޤަބާގެ ދެވަނަ
ބައިޢަތު ހިއްފެވުނެވެ. މި އެއްބަސްވުމުގައި ވަނީ:

1. ހުރިހާ ހާލަތެއްގައިވެސް ފުރިހަމައަށް ކިޔަމަންތެރިވުން.

2. ދަތި ހާލަތުގައްޔާއި ފަސޭހަކަމުގެ ދުވަސްވަރު ދީނަށްޓަކާ ޚަރަދު ކުރުން.

3. ހެޔޮކަންތަކަށް އަމުރުކުރުމާއި ނުބައިކަންތަކުން ނަހީކުރުން.

4. الله ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތަކަށް ބިރުވެރިނުވުމާއި އެކަލާނގެ މަގުގައި ޤާއިމުވުން.

5. މަދީނާގެ މީސްތަކުން އެބައިމީހުންގެ ނަފްސާއި، އަނބިދަރިންނާއި މުދާ ރައްކާތެރިކުރާ ފަދައިން ނަބީ
ރަސޫލާ ރައްކާތެރި ކުރުން.

ހިޖުރަކުރެއްވުން:

މައްކާގެ މުޝްރިކުންގެ އަނިޔާތަކާ ދުއްތުރާތައް ބޮޑުވުމުން މުސްލިމުންނަށް ހިޖުރަކުރުމުގެ އިޛުނަ ލިބުނީ ރަސޫލާގެ
އަރިހުން ލިބުމުން އެދިއެދިއެވެ. ދެން މަދީނާގެ އަހުލުވެރިންނާއެކު ޢަޤަބާގައި ވެވުނު އެއްބަސްވުމަކުން ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއާއި
މުސްލިމުން ހިމާޔަތް ކުރުމަށް އެދިގެން ވައުދުފުޅުވެވުނީ ލޯބިވާ ރަސޫލާ މައްކާގެ މުސްލިމުންނަށް މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރުމުގެ
ހުއްދަ ދެއްވިއެވެ. އެއަށްފަހު މުސްލިމުން ސިއްރިއްޔާތުގައި މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރަން ފެށިއެވެ. މިގޮތުން މަޒުލޫމުން ހިޖުރަ
ކުރުމުގެސް ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއާއި އަބޫބަކުރުގެފާނާއި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ އާއިލާގެ ބޭފުޅުން އަދި ހިޖުރަކުރެއް މަދީނާއަށް ދިޔުމުގެ
ކުފުރާނަކަންކަމި ނިކަމެތި މުސްލިމުން ފިޔަވާ އެންމެހައި މުސްލިމުން މައްކާ ދޫކުރައްވާ މަދީނާއަށް ވަޑައިގެންފިއެވެ. ނަމަވެސް
ލޯބިވާ ރަސޫލާ، الله ގެ އަމުރުފުޅުގެ އިންތިޒާރުގައި މައްކާގައި ހުންނެވިއެވެ.

މުސްލިމުން މައްކާދޫކުރުމުން މަދީނާއަށް ހިޖުރަ ކުރަމުންދާތީ މައްކާގެ މުޝްރިކުން ވީ ވަރަކަށް ބޮޑަށް ރުޅިއައިސްގެންފައެވެ.
ވަކިން ހާއްޞަކޮށް މަދީނާގައި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ހިމާޔަތްކުރާނެ ބާރެއް އުފެދިފައިވާތީ މުޝްރިކުންގެ ހިތްތަކަށްވަނީ ބިރުވެރިކަން
ވަދެފައެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު މައްކާ ދޫކުރައްވާ ނިކުމެވަޑައިގަންނަވާނެ ބިރުން ވަރަށް ކަންބޮޑުވެފައެވެ.

ދެން “ދާރުއްނަދުވާ” އަށް ޤުރައިޝްގެ ހުރިހާ ބޮޑެތި އެއްވެ ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ ކަންތައް ނިންމާލުން މަޝްވަރާކުރު
މަޝްވަރާކޮށް ސަލާމްކުރަން ފަށައިފިއެވެ. އެވަގުތު ނަޖުދުކަރާގެ ޝައިޚެއްގެ ސިފައިގައި އިބިލީސްވެސް އައިސް އެމީހުންނާ

ބައިވެރިވެއެވެ. ދެން ޖަމާލު ގޮތްގޮތުން ބޮޑުވި ރަސޫލާގެ ކަންތައް ނިންމާލުމަށް މަޝްވަރާ ކުރުމުން ނިމުނީއެވެ. އަދި އެންމެ ފަހުން އެބައި މީހުން ނިންމީ ކީރިތި ރަސޫލާ އަލަށް ރޭގަނޑު ފޮނުއްވުމެވެ. އެއީ މަކާގެ ކޮންމެ ގަބީލާއަކުން ޒުވާނަކު ހޮވާ ހުރިހާ ޒުވާނުންގެ ކަނޑިން އެއްފަހަރާ ޖަހާ ރަސޫލާގެ އިސްތިރާރު ކަނޑާލާށެވެ.

ނަމަވެސް އިންސާނުންގެ ތަދުބީރަށްވުރެ ﷲގެ ތަގްދީރު މާތްވާނެއެވެ. އެބައި މީހުން ދާރުއްނަދުވާގައި އެއްވެބައިގެން މަޝްވަރާކޮށް ކަނޑައަޅައި ނިންމި ގޮތް ﷲ ކީރިތި ރަސޫލާއަށް މި ހަބަރު ދެއްވާ ހިޖުރަކުރެއްވުމުގެ ކަންތައް ނިންމަވަމުން އަންގަވައެވެ. ދެން ޖަބްރީލް ކީރިތި ރަސޫލާ އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ ގެކޮޅަށް ވަޑައިގެން ހިޖުރަކުރެއްވުމާ ދޭތެރޭގެ ކަންތައް ހަމަޖެއްސެވިއެވެ. އަދި ދެން ކީރިތި ރަސޫލާގެ އެނދުގައި ރޭގަނޑު ވަޑައިގެން ތިއްބަވައި އަބޫބަކުރުގެފާނާ ކީރިތި ރަސޫލާ ކުރެއްވީއެވެ.

ކީރިތި ރަސޫލާ ހަމަސްކަނޑާލުން ނިކުމެވަޑައި ގެންނަވާ ވަގުތުގެ ދިޔައިރާގެ ގެކޮޅުން ކީރިތި ރަސޫލާގެ ގޮތް ވަޑައިގެން ބަލާ މާބަލާ އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން ކަލޭގެފާނު އެކުވެގެން އަބޫބަކުރުގެފާނާ ކުރިމަތިލާން ގޮތަށް ނިކުމެވަޑައިގެން ވާހަކަ ދައްކަވައި ބޮޑަށް ވަޑި އަބޫބަކުރުގެފާނު ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި އަބޫބަކުރުގެފާނާއި ދެބޭފުޅުން މަކާއިން ނިކުމެ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

ޘައުރު ފަރުބަދައިގެ ހޮހޮޅުގައި:

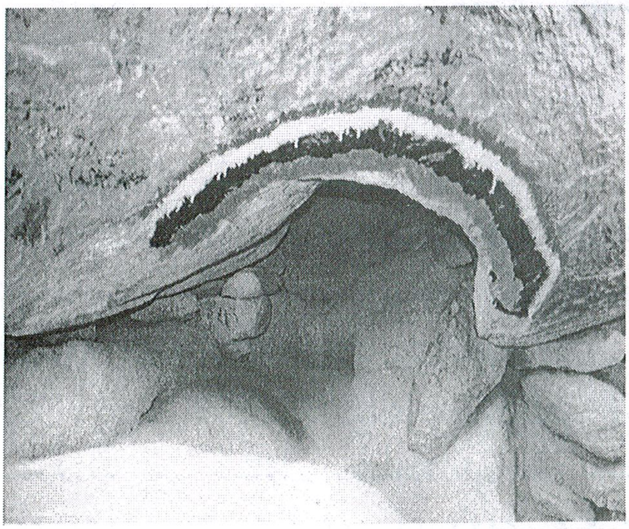

މަކާއިން ނިކުމެ ވަޑައިގެން ކީރިތި ރަސޫލާއާއި އަބޫބަކުރުގެފާނު ޘައުރު ފަރުބަދައިގެ ހޮހޮޅުގައި ވަންނަވައި ރޭގެ ތެރޭގައި ފަހަރެއް ހޭދަކުރެއްވިއެވެ. ހިޖުރަތުގެ ދަތުރުގައި ވަރަށް ބޮޑު ބިރުވެރި ހާލަތު ކުރިމަތިވީ ޘައުރު ފަރުބަދައިގެ ހޮހޮޅުގައި ވަޑައިގެން ތިއްބެވިއިރު އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ ޙަޔާތުގައި ދިމާވި ވަރަށް ބިރުވެރި ހަގީގަތެކެވެ.

ޘައުރު ފަރުބަދައިގެ ހޮހޮޅުގައި ތިން ދުވަސް ވަޑައިގެން ހިނގައެވެ. މި ދުވަސްވަރު އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ ދަރިކަލުން ޢަބްދުﷲ އަދި އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ އަންހެން ދަރިކަލުން އަސްމާﷲގެ ފާނެވެ. ރޭގަނޑުގައި އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ ދަރިކަލުން ޢަބްދުﷲ ރޭގަނޑު ހޭދަކުރަމުން ގެނެސްދެއެވެ. އަދި ކާބޯތަކެތި ގެންގޮސްދިނީ އަސްމާއެވެ. އަދި ހަޅުތަކުގެ ގެރިބަކަރިތަކާއި ހޯދާފައި އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ ދަރިކަލުން ޢަބްދުﷲގެ ވާހަކަ ދިޔައީއެވެ. އަދި ޢާމިރު ބިން ފުހައިރާ އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ ބަކަރިތައް ބާލާ އެއީ މަސައްކަތަކަށް ޖެހުނީއެވެ. އެއީ ނިސްބަތްގެ ފަހަރުތަކުގައި ރަސޫލާއާއި ދެބޭފުޅުންނަށް ކިރު ދެއްވަމުންދިޔައީއެވެ.

ކީރިތި ރަސޫލާއާއި އަބޫބަކުރުގެފާނު އަތްފަރިއްތާދުވެފައި ތިއްބެވުމުން ކުރައިޝުން ހޯދަމުން މަކާއިން ނިކުމެ ބައިވަރު ބަޔަކު ހޯދަން ނިކުތެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުންނަށް އަބޫބަކުރުގެފާނާއި ރަސޫލާ ފެނުނީ ނުލައެވެ. ކުރައިޝުން ކީރިތި ރަސޫލާ ހޯދައިދޭ މީހަކަށް 100 ޖަމަލުގެ އިނާމެއް ހިފެހެއްޓުމަށް ކަނޑައަޅައި ވަރަށް ބޮޑު ކޮށް ކަނޑައެޅިއެވެ.

ސުރާޤާގެ ބިން މާލިކާއި ފަދަ ބަޔަކު ކުރައިޝުންގެ އިނާމު ހޯދުމަށް ފުރައިގެން ހިނގާފައިވަނީ ކީރިތި ރަސޫލާއާއި އަބޫބަކުރުގެފާނު ހިތްހެޔޮކޮށް ގޮސް ކުރެއްވި ސަފަރުގައެވެ. ނަމަވެސް ﷲ ގެ ރަހުމަތުން އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ ވިސްނުމަށް ބޮޑުވާ ކަނޑަށް އަރައިގެން ވަގުތު ޘައުރު ފަރުބަދައިގެ ހޮހޮޅުގައި ކަލޭގެފާނު ދުއްވަމުންދާ އަބޫބަކުރުގެފާނާ ހަމަވެއެވެ.

○ ޘައުރު ފަރުބަދައިގެ ހޮހޮޅައިގައި ތިންރޭ ތިއްބެވުމަށްފަހު މަދީނާއަށް ދަތުރުފުޅު ފެއްޓެވިއެވެ. ޘައުރު ފަރުބަދައިގައި އަބޫބަކުރުން މަޖުބޫރުވުމާ ހިނގަވަނަން ދަތުރުގެ އެކުވެރިޔާއަށް ހަމަޖެހިލައްވާށެވެ "ލާތަޙްޒަން އިންނަ الله މަޢަނާ" ދެސޮފާރި ހިފައިގެން އެފަރާތަށް ދިޔައީއެވެ. އާދިއްޔާއަށް މުސްލިމުންގެ ކަމުގައި ނުވާލާފަސް ކަންކަމުގައި އިތުބާރު ހިފާފައި އަމާނާތްތެރި އިނގިރޭސިކަމުގައި ކަމުގައި އެކިތަކެ. އެއަށްފަހު ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ހިޖުރައިގެ ދަތުރުފުޅު ފެއްޓެވިއެވެ. އެއީ މީލާދީ ކަލަންޑަރުން 622 ވަނަ އަހަރުގެ. ސެޕްޓެމްބަރު 12 ނުވަތަ 13 ގައެވެ.

އެންމެފުރަތަމަ ދަތުރުކުރެއްވީ ޤުބާ ނަމަކަށްކިޔާ ރަށަކަށެވެ. އެއަށްފަހު ހުރަސްގެ ފަހަރެއް ދަތުރުގެ އަރިމަތީގެ އެރުސްތޯޅާ ދިމާއަށް މިސްރާބު ބަދަލުކުރެއްވިއެވެ. މިގޮތަށް ދަތުރުކުރައްވަމުންގޮސް މިސްރަކުންނާ ވަރަށް އާދެވުން މަގުކުރަމުން ވަޑައިގަތުމުން ޤުބާއިގެ އަހުލުވެރިއާއާއި ދެމެދު ހިރަށް ޙިރާޞަތުގެ އަރާ ވަޑައިގަތުމުގެ ކުރިން ހަމަޖެހިވަޑައިގަތުމާ ދަތުރުކުރެއްވުމާއި ސަލާމަތްކަމުގައި ކިޔުމާއި ރަސޫލާގެ ވާހަކަތައް ފިޔަވައި މުސްލިމުންގެ ވިއްޔާރީގެ ވިޔާނާ ކަމުގެ ފުރިހަމަކުރެއްވިއެވެ. އެގޮތުގައި ޖަމާޢަތުގެ ކުރުން ހަނދުވިއެވެ. އެކަކުގެ ހަނދާން ހާސްކަމުގެ ފަހަރު ކަމުގެ އެބޭކަލުން، އަބޫބަކުރުގެ ސަލާމަތުގެ ކަމުގެ ވާހަކަ ދެއްކެވިއެވެ. ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ޤުބާއަށް 14ވަނަ ދުވަހުގެ ރަބީޢުލްއައްވަލުމަހުގެ 8 ވަނަދުވަހު ޤުބާއަށް އަރާވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އެއީ މީލާދީން 23 ސެޕްޓެމްބަރު 622 ގައެވެ.

އެރަށުގައި ހަތަރުދުވަހު މަޖިލިސްކުރެއްވިއެވެ. މި މަޖިލީހުގެ ތެރޭގައި އިސްލާމްދީނުގައި ބިނާކުރެއްވުނު ފުރަތަމަ މިސްކިތުގެ ބިނާ ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ އަމިއްލައަށް ބިނާކުރެއްވިއެވެ. އެއީ މަސްޖިދު ޤުބާމިސްކިތެވެ.

މަދީނާއަށް އަރާވަޑައިގަތުން

ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ހިޖުރަކުރެއްވި ޚަބަރު މަދީނާގެ އަހުލުވެރިންނަށް ލިބިފައިވާތީ ކޮންމެ ދުވަހަކު ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ އިންތިޒާރުގައި އެބައިމީހުން މަދީނާގެ ބަނދަރުގައި ހުއްޓެވެ. އެދުވަހު ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ އިންތިޒާރުގައި އުޅެ އެއްސަލާމްގެ ވަގުތު ބޮޑުވިއެވެ. އެއަށްފަހު

އިސްތިޤުބާލުކުރިއެވެ. މިގޮތަށް އިސްތިޤުބާލު ކުރަމުން ދަރިކޮޅުން ލޯބިވެތި ރަސޫލާ މަދީނާއަށް ވަޑައިގަތުމުން މަދީނާގެ އަންހެން ފިރިހެން ކުދިބޮޑު އެންމެން އެކަތިގަނޑަކަށް ވަނީ ހުސް މަރުޙަބާއާ ދަންނަވައެވެ. އެމީހުންނަށް އަދި ކުރިން ދަތުރުކުރާ ނުވެ ބާރާވަރު އުފާވެ އުފަލާ ހިތްގަދަކުރަމުން ގޮސްދަނީއެވެ.

މަދީނާއަށް އަރާވަޑައިގަތީ ރަބީޢުލް އައްވަލުމަހުގެ 12 ވާ ހުކުރުދުވަހުގެ ހެނދުނުގައެވެ. އެއީ މީލާދީން 27 ސެޕްޓެމްބަރު 622ގައެވެ.

ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ މަދީނާއަށް އަރާވަޑައިގެންނެވުމާއެކު އެކަލޭގެފާނު ދަރިކަލުން ހަނދާންކުރުމުގައި ސަލާމަތްކަމާއި އެކަލޭގެފާނުގެ ބާއްދަލު

ކުރުމުންނެވެ. މަދީނާގެ ކަންމަތި ދިރުނާވަސް އަދި އަދި ދީނީ އަންސާރުންނާއި އަޚުވަތްތެރިކަން ހިދުމަތްކުރުމުގެ ފުރުސަތު ދިނުމެވެ. ނަމަވެސް އެކަމަކު ދިރިއުޅުއްވި އެކުވެރިކަމާއި ހިތްހެޔޮކަމާ ޔަހޫދީ ރަސޫލާއި ދެމެދު ބިނާކުރެވިފައިވާ ކަމުގެ ސަބަބުން އެކުވެރިކަމާ އެކު ވަޑައިގެންނެވި ޔަހޫދީ ރަސޫލާއި ކުޅުނު ގޮތާއި ދެމެދު ބެހެވިފައިވާ އަސާސެއް ހުރި މަސައްކަތްތަކާއި ބިނާކުރެވުނު އެކުވެރިކަން ގެއްލި ދަތިކުރުވިއެވެ.

ހިޖުރަކުރެއްވުމަށްފަހު ކުރެއްވި މުހިއްމު ކަންތައްތައް:

މަދީނާއަށް ހިޖުރަ ކުރެއްވުމަށްފަހު އާއްމުޖަމާޢަތުގައި މުހާޖިރުންގެ ދިރިއުޅުން ފަސޭހަކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުންނާއި މަދީނާގެ މުޖުތަމަޢު ފުރިހަމަ އިސްލާމީ މުޖުތަމަޢުއަކަށް ބަދަލުކުރުމަށްޓަކައި ބައެއްކަންތައްތަކެއް ކުރެއްވުމުގެ މަސައްކަތުގައި ރަސޫލާ ޙަވާލުވެވަޑައިގަތެވެ. އަދި މިކަން ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ﷲ ގެ ފުރިހަމަ ތައުފީޤާއެކު މަދީނާގައި ދަޢުވަތު ބަދަލުކުރެއްވީއެވެ، ބަދަހިކުރައްވާ އިސްލާމީ މުޖުތަމަޢުއް ބިނާކުރެއްވުމުގައި އެކަލޭގެފާނު ކުރިއަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. މިކަމަށްޓަކައި އެކަލޭގެފާނު ކުރެއްވި މުހިއްމު ބައެއްކަންތައްތަކަކީ:

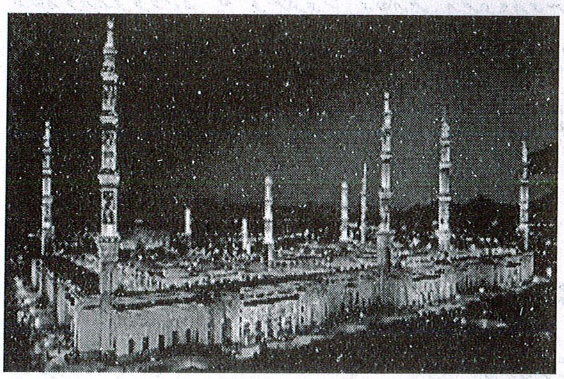

1- މަސްޖިދުއްނަބަވީ ބިނާކުރެއްވުން.

2- މުހާޖިރުންނާއި އަންސާރުންނާ ދެމެދު އަޚުކުރެއްވުން.

3-މުސްލިމުންނާއި ޔަހޫދީންނާ ދެމެދު ސުލްޙަވެރިކަމުގެ
އެއްބަސްވުމެއް އެކުލަވައިލެއްވުން.

4.އައުސްވަންށާއި ޚަޒްރަޖްވަންށުގެ ދެމެދުގައި އެކުވެރިކަން
ބަދަހިކުރެއްވުން.

ހިޔާލުކުރަން ސުވާލުތައް:

1- [illegible] ބަޔާންކޮށް [illegible]!

2- [illegible]:

- މުސްލިމުން ހިޖުރަކުރެއްވުމަށް މަދީނާ އިޚްތިޔާރު ކުރެއްވި ސަބަބު.
- [illegible] ހިޖުރައަށް މައްކާގެ [illegible] އަދި މަދީނާވެސް [illegible] ސަބަބު.

އިސްލާމީ މުޖްތަމަޢެއް ބިނާކުރެއްވުން

މަދީނާގެ މުސްލިމުންނަކީ ކީރިތި ރަސޫލާ މައްކާއިން ނުކުތް ވަޑައިގެންފި ކަމުގެ ޚަބަރު ލިބުމާއެކު ސަޙާބާއަށް ނުކުމެ ހޫނު ގަދަވަންދެން އެކަލޭގެފާނު ވަޑައިގެންނެވުމުގެ އިންތިޒާރުގައި ހިފެހެއްޓިއެވެ. މިދުވަސްތަކުގެ ތެރެއިން ދުވަހަކު ގަޑި، [illegible] ކޮއްޓެއްގައި ނުކުމެ އުޅުނު ޔަހޫދިއަކަށް މުޙައްމަދުގެފާނާއި އެކަލޭގެފާނުގެ އެކުވެރިން ވަޑައިގަންނަވާތީ ފެނިގެން އެކަމުގެ ޚަބަރު މަދީނާގެ މީހުންނަށް ދިނެވެ.

މިޚަބަރު ލިބުމާއެކު الله أكبر ގެ އަޑުން މަދީނާ ގުގުމައިގެންދިޔައެވެ. އަދި މުސްލިމުން އެކަލޭގެފާނާ ބައްދަލު ކުރައްވަން ނުކުތެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް ނަބިއްޔާގެ ސަލާމުން [illegible] މަރުޙަބާދަންނަވައިފިއެވެ. މަދީނާއަށް ވަޑައިގަތީ ޤުބާގައި ހަތަރު ދުވަހު މަޑުކުރެއްވުމަށްފަހުއެވެ.

މަދީނާއަށް ވަޑައިގެންނެވި ދުވަހު މުސްލިމުން އުޅުނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެކަލޭގެފާނާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] އަންހެނުން ކުޑަކުދިން [illegible] [illegible] [illegible].

طلع البدر علينا　　　من ثنيات الوداع
وجب الشكر علينا　　　مادعا لله داع
أيها المبعوث فينا　　　جئت بالأمر الطاع

މާނައީ: " ސާނިޔާތުލްވަދާޢުގެ ހިސާބުން އަހަރެމެންގެ މައްޗަށް ފުރިހަމަ ހަނދު ފެނިއްޖެއެވެ. اللهގެ ދީނަށް ދަޢުވަތު ދެއްވާ ފަރާތަށް ޝުކުރުވެރިވުން އަހަރެމެންގެ މައްޗަށް ވާޖިބު ވެއްޖެއެވެ. އޭ އަހަރެމެންގެ ތެރެއަށް ފޮނުއްވުނު މާތް ސަރުދާރެވެ. ކަލޭގެފާނު މިއަދު ވަޑައިގެންނެވީ ކިޔަމަންތެރިވާން ޖެހޭ އަމުރު ގެނެސްދެއްވައިގެންނެވެ."

އަންޞާރުންނަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގެއަށް ކީރިތި ރަސޫލާ ފައިބައިވަޑައިގަތުމަށެވެ. ކޮންމެ ގެއަކާ [illegible] [illegible] ވަޑައިގަންނަވާއިރުން [illegible] [illegible] ތަކުރާރުކޮށް، ފައިބައިވަޑައިގަންނަވާށޭ [illegible] ދަންނަވަމުންނެވެ. ނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވެދެއްވީ ދޫކޮށްލާށެވެ. އެޖަމަލަކީ އަމުރު ލިބިގެންވާ ޖަމަލެކެވެ.

މަސްޖިދުއްނަބަވީ މިހާރު ހުރިތަނަކަށް [illegible] [illegible] [illegible]. އޭގެ [illegible] ނައްޖާރު [illegible] [illegible] އެކަލޭގެފާނު ފައިބައިވަޑައިގަތެވެ. އަދި ކީރިތި ރަސޫލާގެ [illegible] މިސްކިތް [illegible] [illegible] [illegible]

އިންތިޒާމު ކުރެއްވީ އެކަލޭގެ ފާނުގެ މަސްވަރާތަކުގެ ފަރާތުން އިސްލާމިއްޔާގެ ކާމިޔާބު އަބަދުވެސް ދުވަހު އަސާސްތަކުގެ ގޮތުގައެވެ.

މަދީނާއަށް އާދެވަޑައިގަތުމަށްފަހު ކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ފެށިގެން މުސްލިމުން ކަމުގެ ގުޅުން ދެމެހެއްޓުމަށް ރަސޫލާއަށް ކުރެއްވުނު ކޮށްފައިވާ އިޤްތިޞާދީ ކަންކަމެވެ. އަދި ރަސޫލާއާ މުސްލިމުން ސިޔާސީ ގޮތުން ދިރިއުޅުމުގެ ތަރުތީބު ބަލަހައްޓަވަން ކަންކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ފަރާތުގައި ކުރިމަތިވެގެން ކަންކަން ބޭނުންކުރެއްވުމުގައި ވެއެވެ. އެކަންކަމުން މިމަޖިލީހި މަސްއޫލިއްޔަތު އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން މަދީނާއަށް ފަހިވެގެންދިޔަ ބޭނުމުން މަދީނާއަށް ހިޖުރަ ކުރެއްވުމުން ގެންދިޔައެވެ.

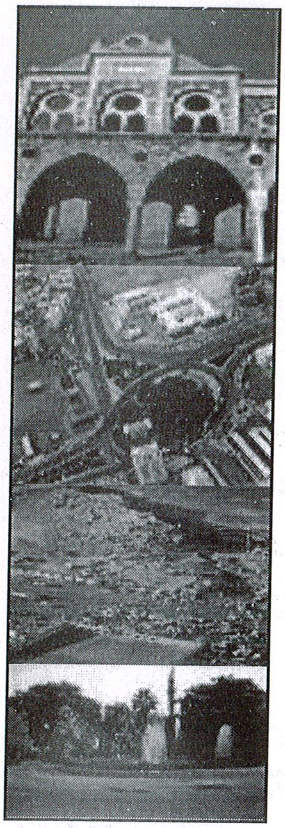

ޔަޘްރިބު ރަސޫލާގެ ޒަމާނުގައި ދަނޑުން ހިއްލާ މުޖްތަމަޢު އާބާދުކުރުން މުސްލިމުން ފަހާއިރު އެތަނަކީ ރަށުތެރެއިން ކަންތައްތައް ވަރަށް ކަމުގައިވެއެވެ. މަދީނާގައި ޔަޘްރިބު ރަސޫލާ ކުރިމަތިވެއްޖެ ދިރިއުޅެނިވި ބައިތައް ބޮޑު ދިން ބާރުތަކުގެ މިންވަރެވެ. އެއީ:

1. މުސްލިމުން
2. މަދީނާގެ މުޝްރިކުން.
3. މަދީނާއަށް ހިޖުރަކޮށް ފައިބި ޔަހޫދީން.

މައްކާގައި މުސްލިމުން އުޅުނު ހާލަތާއި މަދީނާގައި ވާޤިޢުވި ޤާބިލު ހާލަތު ތަފާތުވާނެކަން ހަޤީޤަތެވެ. މައްކާގައި މުސްލިމުންނަކީ އެއްކަލިމަވެފައިވާ އަދި އެއްމަގުބަސްދީފައިވާ ފިރިބައެއް ކަމުގައި ވެއެވެ ޢިބާދަތް ކުރުމަށް ދެރަ ކުރުމަކާއި ނުވެއެވެ. އެއީ މުސްލިމުން ދިޔަ ސިޔާސީ ކަމާއި ކުރިމަތިވާ ދުށް ހާލަތުގައި ބަލަހައްޓަމުންނެވެ. މުޖްތަމަޢުގެ ބާރުވެރިކަމާ ކުރިމަތީގެ އެކުވެރިކަމެވެ. މިއީ ޙިޖުރަތުން މަދީނާގައި ހުރި ބާރުވެރި މުސްލިމުންގެ އެކުވެރިކަމެވެ. ސަރަޙައްދު މައްކާއިން އަދި މުސްލިމުންގެ، މަދީނާގެ މުސްލިމުންގެ ޙަޔާތް ތަފާތު ވިސްނުން އިސްލާމީ މުޖްތަމަޢުގެ ބިނާކުރުމުގެ މަގުބިނާ ފެނިގެންނެވެ. އާލާތަކުން ކަމުގެ ހިލޭ ޙަޤީޤަތް އަދި ދުވަހު ދިމާވެއްޖެ މައްސަލަތަކާއި މުސްލިމުން ކުރިމަތިލާން ޖެހިއްޖެއެވެ. ހަމައެކަނި އިޤްތިޞާދީ މައްސަލަތަކާއި ދިރިއުޅުމުގެ ކަންތައްތަކާއި ކުރިމަތި ވާންޖެހިއެވެ. ހަނދުމަކުރަންޖެހޭ ސުވާލަކީ އަދި ހަމަވީ ހާލަތުގައި ދިރިއުޅުމުގެ އެންމެ ހާ މައްސަލަތަކާ ކުރިމަތި ވެގެންދިޔައެވެ.

މުސްލިމު ޖަމާޢަތުގެ އެއްބަޔަކީ އަންޞާރުންނެވެ. މަދީނާއަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަޒަން ކަމަށްވާ ބަދަލުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިސާލު ކަމުގެ ކުރިއަށް ބަދަލުކުރާނެ ދިރިއުޅުމުގެ ބާރުބޮޑު ކަންތަކެވެ. މިއަޅުގަނޑުމެންގެ ބޭނުން ދީ ޖަމާޢަތް ކަމުގައި ވާ އެއްސަލާމަތީ ހަމަޖެހުމާއި ޖަމާޢަތު ހަމަޖެހުމުގެ ދާއިރާގައި ޖަމާޢަތް ހަމަޖެހިލުމެވެ. އަދި ޝަރީޢަތު އިސްލާމް ދީނުގެ ސަލާމަތް ބައްޓަން ދިނެވެ.

މުސްލިމުންގެ އަޚްލާޤަށް ގެންދާ މުދަލާއި ވިޔަފާރިން ދޫކޮށް ދީނުދާރީ މައްކާއިން މަދީނާއަށް އައި މުހާޖިރުންނެވެ. އެކުގެ ކުޑަކުރުން ކާރިސްތާއި ޚިދުމަތްތަކެއް ގެއްލި ދިޔަދުވަސް މިދުވަސްވަރު މުހާޖިރުންނަށް ބާރުންޖެހިފައެވެ.

މަދީނާގައި އިސްލާމްދީނަ ފިޔަ ދިނުމުގެ މުޖްތަމަޢެއް ފަށާ މުޖުތަމަޢު ބިނާކުރުމުގައި ބަރާބަރު ބަދަލުތަކެއް ކުރެވެއެވެ.

އަބަދުވެސް ވާދައިން އެއްބަޔަކު އިސްލާމްދީނާއި ދިބުލާއި ރަސޫލާއާއި މުސްލިމުންނަށް ހަސަދަވެރިވާނެއެވެ. މިގޮތުގައިން އަނެއްބަޔަކު އެބޫ އިސްލާމްދީނާ ދިމާ ކަމުގެއިވެރިއަށް އެހެން ނުކުތާއެއް ލިބިގެން ދިމާ ބައެއްކަން ނުވާތާކަށް ނުވަނީސް އަބަދުވެސް އިސްލާމްދީން ގެއްލުވާލައެވެ.

މިންވަރަށް ބަޔަކު އާޝޫރީންނާއި ރޯމަނުންގެ އަނިޔާވެރިކަމުން ހިޖުރަކޮށްފައިވާ ޤަބީލާތަކެވެ. މިބައިމީހުންގެ ވަރުގައި ބޮޑު ތިން ގޮތަކަށް ބެހިފައެވެ. އެއީ:

1. ބަނޫޤައިނުޤާޢު
2. ބަ ނޫނަޟީރު
3. ބަނޫޤުރައިޡާ އެވެ.

ކީރިތި ރަސޫލާއަކީ ހަރުދި ނަސްލުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭކަފަހުން ނިޔާކުރަށް އެމީހުންގެ ކަރީގައި ހިފާފައިވާ ނަސްލުވި ވަޒަންވެރިވެގެން ސަރަހައްދު އިސްލާމް ދީނާއި މުސްލިމުންނަށް ދެކޮޅަށް ހުއްޓުމަށް ރަސޫލާއާއި ބައެއްކަމުގައި އެމީހުންވީއެވެ. މަދީނާގައި ވަޒަންވެރިވެގެން އުޅުނު ޔަހޫދީންނަކީ ޢަރަބިކަމުގައި އިލްމާއި ބައެއް ކަމެއް ޢަރަބިންނަށްވުރެ ބޮޑު ބަޔަކަށް ވިއެވެ. އެހެންކަމުން އެމީހުންގެ ބަހާއި، ދީނުން އަދި ޘަޤާފަތުގައި ޢަރަބިކަމުގެ ޢާއްސަ ފަޅުވެއެވެ. ނަމަވެސް އެބައިމީހުންނަކީ އަބަދުވެސް ނަސްލީ ތަފާތު ބަލަހައްޓާ ޢަރަބިކަމުގައި މުޅިން ގެނެސް ޙަޤީޤަތުގައި ބަހަކަށް ނުވެއެވެ. އެމީހުންގެ ޔަހޫދީ ނަސްލުގެ އަސަރުތައް ނުވަތަ ބަހައްޓައިގެން އުޅުނުއެވެ. ކަންމީހުން ޢަރަބިކަމުގެ ޢަރަބިންނާއި ގުޅުން ޔަހޫދީން ދުނިޔޭގައި ޙަޤީޤަތުގައި ބައިވެރިވެފައެވެ. އިލްމާއި ޢަރަބިކަމުގައި އިސްލާމީ ކަމުގައިވެއެވެ. ބަރަވާ ވަރުގެ ބައިބައިވުމުގައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން ޔަހޫދީންނަކީ ޢަރަބިންގެ މުޢާމަލާތް ޢަރަބިކަމުގެ ކަމުގައި އެމީހުން ދުނިޔެއެވެ.

މަދީނާގެ ޔަހޫދީންނަކީ އާލާތެރި ކަމުގެ ތަފާތު ގޮތްތައް ނިކަމެތިކަމުގެ ވިޔަފާރިކުރުމުގައި ޤާބިލުވެފައިވާ ބަޔަކެވެ. މިބައިމީހުންގެ މަސައްކަތަކީ ގޮވާރިކަމާއި، ކަރުދާސް އަދި ފަހުކުރުމާއި، ބަނޑުރުމުގެ ވިޔަފާރިކުރުމެވެ. ޢަރަބިންގެ އަތުން ރިބާގެ ގޮތުގައި ފައިސާ އަތުލުމަކީ މިބައިމީހުންގެ ވިޔަފާރީގެ އުސޫލެކެވެ.

މިގޮތުން މަދީނާއާ އެންމެ ގާތުން ދުވަހުގެ ފިޔަވަޅުގައި އަލިފާނުގެ ބާރެއް އެއްބައިވަންތަ އިސްލާމީ ކަމުގައި ނުބައި ކަމެއް ނޫނީ ބަޔަކާ ވިސްނުމުން ތަފާތު އިސްތިއުމާރު ބޭއްވިއެވެ.

މިގޮތަށް ބަޔާމު ބޮޑުކަ ދިރިއުޅުމުގެ ބަދަލުގައި އިސްލާމީ އަދުލުއިންސާފާ ބިނާކުރެއްވުމުގެ މަސައްކަތް

ކީރިތި ރަސޫލާ ފެއްޓެވިއެވެ.

މުޖުތަމަޢު ބިނާ ކުރެއްވުމުގައި އެޅުއްވި މުހިންމު ފިޔަވަޅުތައް

1- މިސްކިތުއްނަބަވީ ކުރެއްވުން

މަދީނާއަށް ވަޑައިގެންނެވުމުގެ ކުރީގައި އަކަތިފާގެން އަވަސް ވަޑައިގެންނެވި އަކަތިފާގެ އަސްކަރު ބަނޑުޖެހިމުގައި މިސްކިތެއް ބިނާކުރެއްވުމެވެ. އެބިންކަރު ބައްލަވައި ގަންނަވާ އެތަނގައި ވަގުތީ ފަށުވާ މުސްލިމުންގެ ކުރިމަތުންނަށްވާ ބިން ހަމަހަމަ ކުރެއްވުމުގެ

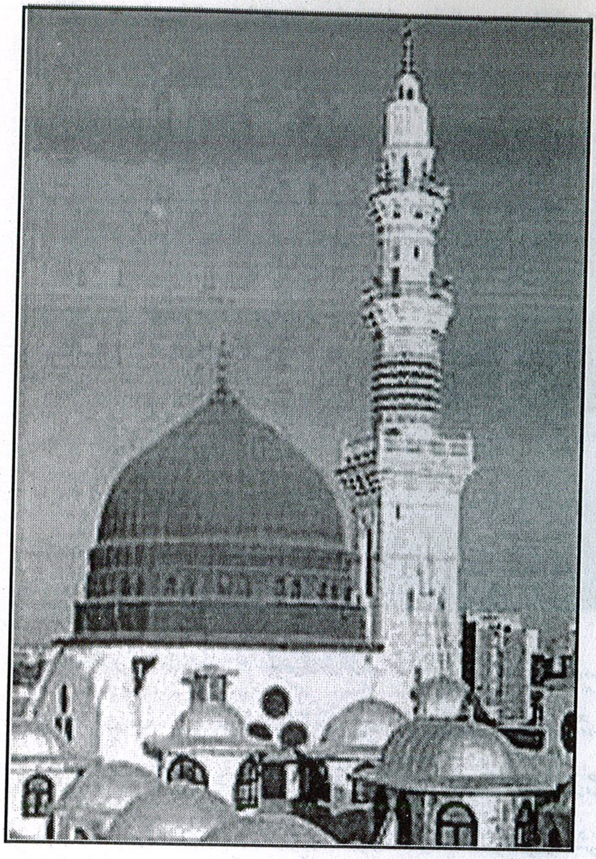

" ފަހު މިސްކިތް ބިނާކުރެއްވީއެވެ. މިސްކިތުގެ ކައިރީގައި ގެކޮޅުތަކެއް ހެއްދެވިއެވެ. އެއަށްފަހު އެކަލޭގެފާނު ދިރިއުޅުއްވުން ގެންދެވީ އެގެކޮޅުތަކުގައެވެ.

މިސްކިތަކީ ހަމައެކަނި ނަމާދުކުރާތަނެއް ނޫނެވެ. މިސްކިތުގެ ދައުރު އައްސުރެ މާ ފުޅާވެގެންވެއެވެ. މުސްލިމުން އިސްލާމްދީނުގެ ކަންތައް އުނގެނި މަދްރަސާއަކީ މިސްކިތެވެ. އަދި އެއީ ޝޫރާވެރިކަމާއި ދީނީ މުއްސުނާ އަޙްކާމުތަކަށް ނަޒަރުދާ، ގުޅުންބަދަލުކުރާނަމަ

މަރުކަޒެވެ. މަޝްވަރާ ބައްދަލުވުންތަކާއި، ޖުމުޢާ ކުތުބާއި ނިކާހުގެ މަޖްލިސްތައް ވެސް އެންމެފަހުން މިސްކިތުގެ ތެރޭގައެވެ. އަދި އެންމެބޮޑެތި އިސްލާމީ ޙަރަކާތްތަކާއި އިލްމުވެރިން އުފެދިފައިވަނީވެސް މިސްކިތުގެ ޙަރަކާތްމަތީގައިންނެވެ. އެންމެ މިޒަމާނުގެ ފިކުރީސަރަހައްދުގައި ވެސް އިސްލާމީދުނިޔޭގެ [illegible] މިސްކިތުގެ ދައުރު ފުޅާވިއިރު ދަނީ ގިނަގުނަ މަސައްކަތްތަކެއްކުރަމުންނެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ރޫޙުގައި މުސްލިމުދައުލަތެއް ވަނީޖެހިފައެވެ.

ހަމަހަމަކަމާއި ޢަދުލުވެރިކަން މުޖްތަމަޢުގައި ފެތުރުމާއި އެއްބައިވަންތަކަމުގެ ރޫޙު މުސްލިމުންގެ ތެރޭގައި އާލާކޮށް، ގުޅުންތައް ބަދަހިކޮށްދީ، އެންމެ އެކުގައި އަޅުކަމަކީ ނަމާދެވެ. ނަމާދުގެ ސަބަބުން މުސްލިމުންގެ އިޖްތިމާޢީ ގިނަމައްސަލަތަކެއް ޙައްލުވެގެން ދިއުމުގައި ފަސޭހަވެގެންދެއެވެ.

ހިޖުރައިން ފުރަތަމަ އަހަރުގެ ކުރީކޮޅުގައި ބަނގި ޝަރުޢުކުރެވިގެންދިޔައެވެ. އެހެންކަމުން ދުވާލަކު ފަސްފަހަރު الله ގެފުޅަށް ކުރުއްވުމަށްޓަކައި އިޢުލާނުކުރެއްވުމުގެ މުއައްޒިނުގެ އަޛާނުގެ މިސްކިތަށް ބަޔަކުން އެއްވެއެވެ.

2- މުއާޚާތު ކުރެއްވުން:

މުސްލިމުން ގެތުން ބަދަލު ކުރުމަށް ބައްދަލުވުމު އުޞޫލުން އިޤްތިޞާދީ މަރުކަޒެއް ހެއްދެވުމަށްފަހު މިއަށްވުރެ ވެސް ކުޅަދާނަގޮތުގައި ބޭނުމަށްޓަކައި ފުރުސަ ކުރެވިފައިނުވާފަދަ މަތިވެރި އިޤްތިޞާދީ ގުޅުމެއް ކަމުގައިވާ މުއާޚާތު ކުރެއްވުމުގެކަންތައް ނިންމެވިއެވެ. އެއީ މުހާޖިރުންނާއި އަންސާރުންގެ ދެމެދުގައި އަޚް ކުރެއްވާ، އެއްބަޔާ އަޚުވަންތަކަން ޤާއިމް ކުރެއްވުމެވެ. މިކަން ހިނގާދިޔައީ އަނަސްބުން މާލިކުގެ ގެކޮޅުގައެވެ. މި މުއާޚާތަކީ ނަސަބާއި ހަސަބުގެ ތަފާތުތަކާއި ވަކިކަމާއި އެހެނިހެން ވެސް މިފަދަ ތަފާތުތައް ނެތިދާ މުހާޖިރުންނާއި އަންސާރުންގެ ދެމެދުގައި އިސްލާމީދީނުން ޙަމިއްޔަތްތެރިވުމާއި، އިޙްސާން ތެރިވުމުގެ ކަމުގައި ޝާމިލް ކުރެވިފައިވާ އަޚުވަންތަކަމެކެވެ. އެހެން މިސްކީނުންނާ ހިސާބުން މުހާޖިރުންނާ އަންސާރުންނަކީ އެއް އުންމަތެއްގެ ބައިތަކެވެ. މުއުމިނުންގެ ދެމެދުގައި ހިތްސަ ފަސާދަ އުފެއްދުމަށް އަނިޔާއަދާއި، ފަސާދަ ސަލާމަތީކަމުގައި (ފަސާދަކުރާ މީހަކީ ބިދާގެ އަމުރުތަ ދަރިކަމުގައިވިޔަސް) ހުރިހާ މުސްލިމުންނަކީ އެއް އަޚެއް ފަދައިން ވުމަކާއި، މުއުމިނުންނާއި ހިތްތަކަން ކާފިރުތަކަން ދެކެދު ނުކުރުމަކާއި،

ކަމަކާމެދު އިޚްތިލާފު ވެއްޖެނަމަ އެކަމެއް اللهއާއި ރަސޫލާއަށް ރައްދުކޮށް އެފަރާތުގެ ޙުކުމަށް ބޯލަބްނުލަދަ އެވެ ކަންތައްތަކެއް މުއާހަދާގެ އެއްބަސްވުމުގައިވެއެވެ. މި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ކޮންމެ މުހާޖިރުބޭކަލަކާއި އަންސާރީއަކު ބޭކަލެއް އަޚުންކުރައްވާ އެއްބަޑު އެއްބަފާކަން ޤާއިމު ކުރައްވައެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން ޢާއިލީ ގުޅުމަށްވުރެވެސް މިގުޅުމުގެ މަތިވެރިކަން ހާމަވެގެން ދިޔައެވެ.

މަދީނާގައި އުފެދުނު އަލަ އިސްލާމީ މުޖްތަމަޢުގެ ބިންގާ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ އެއްބިވުންތަކުގެ ސަބަބުން ހަރުދަނާ ކުރެއްވުމަށްފަހު ޔަހޫދު މުސްލިމުންނާއި މުސްލިމުންގެ ދެމެދުގައި އޮންނަންވާ ގުޅުން އިންތިޒާމު ކުރައްވާ ސިޔާސީ ވަޘީޤާ ލިޔުން ދުސްތޫރު ބަދަހިކުރެއްވިއެވެ. މިކަމުގެ މަޤްޞަދަކީ އެންމެހައި ރައްޔިތުންނަށް އަމަން އަމާންކަމާއި، ސަލާމަތްކަން އަދި ރައްކާތެރިކަމާއި ބާޖަވެރިކަން ހޯދައިދިނުމެވެ. މިކަމަށްޓަކައި މުޅި ސަރަޙައްދު އެއްވިލާތެއްގެ ދަރަޖައިގައި، ތަޢާރުފުކޮށް އަމިއްލަ އަތުރުމުން ފެރުވުމަށް ބަހައްޓާ އެއްބައިކުރެވިގެން، ދިފާޢުކުރުމުގައި ނަސްރުދިނުމަށް ބޭނުންވާ އާދަތައް އެކުލަވާލެއްވިއެވެ.

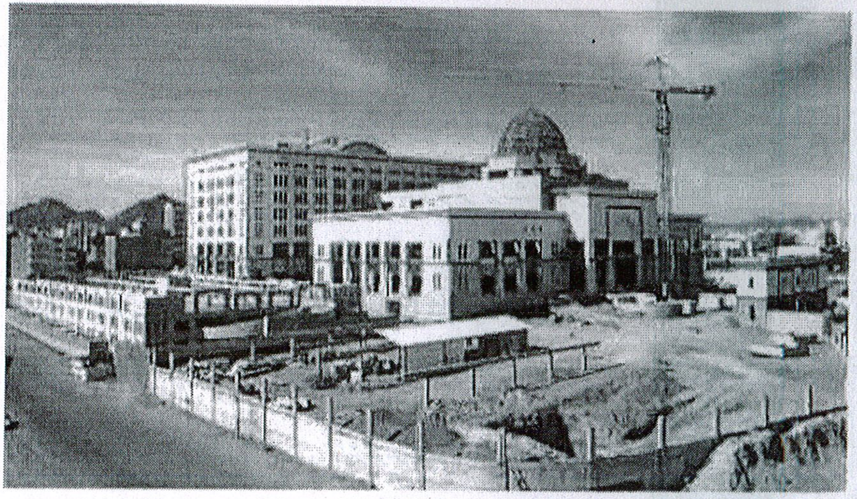

މުސްލިމުންނާއި އެހެނުން ދީނުގެ މެދުގައި މުޢާމަލާ ކުރެއްވުން:

މަދީނާގެ މުސްލިމުންނާއި އެންމެގާތުގައި ވާ ޣައިރުމުސްލިމުންނަކީ ޔަހޫދީންނެވެ. މަދީނާގެ ޔަހޫދީންގެ ތެރޭގައި ޤަބީލާ އުފައްދާބަޔަށް ވެސް އެއިރެވެ. އެބައިމީހުންގެ ޙަޔާތުގައި މުސްލިމުންނަކީ އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ބާރުގަދަ ބަޔަކަށް ވެފައިވާ ކަމުގައި ބަލަނީ ނުކުޅެދުމެއް ނެތްކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވެއެވެ. އަދި ޔަހޫދީން މުސްލިމުންގެ ދީނުގައި ތިބުމުގެ މިނިވަންކަން ލިބިގެންވެއެވެ. އެ ސަބަބުން މަދީނާގެ މުޖްތަމަޢުގައި އެއްބައިވަންތަކަން ބަދަހިވެ ދާއިމީ ހަމަޖެހުމެއް ހިނގައިގެންދިޔައެވެ. އަދި އަމަން އަމާންކަން ގާއިމުވެ އިޤްތިޞާދީ ، އިޖްތިމާޢީ، ބާރުގަދަވެ ފުދިގެންދިއުމުގެ ސަބަބުން ޚިޔާނާތުގެ ދުރުވެގެން ބަންދުވެގެން ދިޔައެވެ.

މުރާޖަޢާގެ ސުވާލުތައް:

1- ބަނޫއައުފުގެ ޔަހޫދީންނާއި އެހެން ޔަހޫދީންވެސް މުސްލިމުންނާ އެއްޤައުމެވެ. ކޮންމެ ބަޔަކުވެސް އެބައިމީހުންގެ ދީނުގައި ތިބުމުގެ މިނިވަންކަން ލިބިގެންވެއެވެ.

2- ޔަހޫދީންނާއި މުސްލިމުންގެ ދެމެދުގައި ވާދީ އެއްބަސްވުންތަކެއް އޮތުން.

3-މި އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވާ މީހަކު ނުވަތަ ބަޔަކާ ، ޚިލާފުން މުސްލިމުންނާއި ޔަހޫދީން އެއްބައިވެ އެބަޔަކާ ދެކޮޅަށް ނަސްރުދިނުން.

4- ޤުރައިޝުން ، ކުރެކަން ނުވާ ކަންތައްތަކުގައި ވާޖިބުވެގެންވުމާއި، ނަސްރުކޮށްދިނުމުގެ ދިފާޢު މުސްލިމުންގެ ދެމެދުގައި އޮތުން.

5- އެއްވެސް ބައެއް އެބައިމީހުންގެ އެކުވެރިންގެ ސަބަބުން ކުށްވެރިނުވުން.

6- އަނިޔާ ލިބެމުންދާ މީހުންނަށް މަދަދު ކުރުން.

7- މުއުމިނުންނާ ހަސަދަކުރާ ކުރުވާނަމަ ރުޅިވެރިނުވުން މުއުމިނުންނާ އެއްބައިވުން.

8- މުސްލިމުންގެ ޢައިބުތަކާއި ދިމާނުކުރާ ވާހަކަ ފުށުނާ ހަސަދަކުރާ ކުރުން މަނާވުން.

9- މި އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިންގެ ދެމެދުގައި ވާހަކަދައްކައި މަޝްވަރާކުރަމުން ހުރިހާ ކަމެއްގައި ދެބަސްވުމެއް ފެނިއްޖެނަމަ

އެކަން ބައްލަވައިދެއްވާނީ ﷲ އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ ޙުކުމަށް ރުޖޫޢަވުމުން.

10- ޔަހޫދީންނާއި އެދި އެބައި މީހުންނަށް އެހީތެރިކަން ބަލައިގަންނަ ކަމަށް ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތް ނުކުރުން.

11- މަދީނާ ދިފާޢު ކުރުމުގައި ދެބައި މީހުން އެއްބައިވުން.

12- މި އެއްބަސްވުމަށް ޚިލާފު ކުރުމުގައި ޖަވާބުދާރީވާ ކަމެއް ފާޅުވެއްޖެ ކަމުގައި އަދަބު ދޭންވާނެއެވެ.

ޔަހޫދީން ސުލްޙައަށް މިއުފެދުން އައުމުޤީމުކަމުގެ ދިފާޢު ކުރުމުގައިވެއެވެ. އަދި މިއެއްބަސްވުމަށް މަދީނާގެ މުޤީމުކަމުގެ ދިފާޢަށް ޝަރީޢަތާ ލިބިއްޖެ މުޅިއްމު ޖަމާޢަތުގެ ކަމުގައިވެއެވެ. އަހަރި މުސްލިމުންނާ އަޅުން މީހުންގެ ދެމެދުގައި ވަޒަން މި އެއްބަސްވުމުގައި ޖެހިގެންވީގައި އިސްލާމީ އަޅުއަޅުވެރިވާގެ ބާރާއި ،އެވާރާގެ މައްސަލަތަކުގައި ގޮތްގޮތުން ސިޔާސީ އުޞޫލު ހަމަކުރެވި ފެށިއެވެ. އަދި މުޤީމުކަމުގައިވާ ތަޢުލީމު ދިނުމަކާއި ނަސްލުތަކުގެ މީހުންގެ ދެމެދުގައި ގުޅުންތައް އިންތިޒާމު ކުރަންޖެހޭތީ ކަނޑައަޅަ

ފެށިއެވެ.

ޙިޖުރަ ރަސޫލާގެ ކާފިރުންނަށް ކުރައްވާ ސަލަފުން މަދީނާގެ މުޤީމުކަމު ބިނާކުރެއްވުމުގައި ވަރަށް ބޮޑެތި ކާމިޔާބުތަކެއް ލިބިވަޑައިގަތެވެ.

މުއާޚާތު ކުރެއްވުމުގައި އަދި މިނިސްޓަރީ މުޤީމުކަމު ބިނާކުރެއްވުމުގައި ކުރެއްވި މަސައްކަތެއްގެ ހަމަތަކުގެ އަސާސެއް ޤާއިމުކުރުމަށް ދިމާވުނު ކަމަށް ފާހަގަކުރެވެ. މުޤީމުކަމުގެ ބިނާ ވަރުގަދަވެ ޤާއިމުވެ ދެމިގެންދިޔުމުގެ ދަށުގައި އިޖުތިމާޢީ ސިޔާސީ އައިސްލާމީ ފުށުނާ މަދީނާގެ މުސްލިމުންނަށް

މައްސަލައެއް އައިސްފައިވާ މުސްލިމުންގެ ދެމެދުގައި ވިދާ ކަމުގެ ގޮތުގައި އެފުރުޞަތު ލިބިގެންވެއެވެ.

ޙިޖުރަ ރަސޫލާގެ ތަޢުލީމާއި ތަރުބިއްޔަތުގެ ސަލަފުން އަޝްރަފުލްކަރީމުގެ މަޤާމަށް ވާސިލްވެ ޤުރްއާނުގެ މަތިވެރި ސިފަތަކުން

ޔަޤީންކަން ލިބިގެންދިޔައެވެ. އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް ލޯބިވެރިކަމާއި އެހީތެރިކަން ދެއްކުމުގައި ހަދިޔާ ހިފުމާއި މުސްލިމުންގެ ދެމެދު އެކުވެރިކަން

ކުރަމުންދިޔައެވެ. އަދި ޙިޖުރަ ރަސޫލާ ދީނާއި ތަރުބިއްޔަތުގެ ސަލަފުން ޤިޔާމަތާއި މުޢާމަލާތުގެ އަސާސެއް ގޮތުގައި

ގާއިމުކުރެއްވި އުޚުއްވަތާއި ސަލާމް ނަޝުރުކުރުމަށް މުޅިވަރު ގޮތަކީ ތަފާތެވެ. ޢަބްދުﷲ ބިން ސަލާމް ވިދާޅުވިއެވެ. ޙިޖުރަ ރަސޫލާ ޞައްލަﷲ

ޢަލައިހި ވަސައްލަމް މަދީނާއަށް ވަޑައިގެންނެވީ ވަގުތު އެކަލޭގެފާނުގެ ޚަބަރު ދިނުމަށް. ވަރަށް ގިނަ މީހުން އެކަލޭގެފާނުގެ ޙަޟްރަތަށް

ފެންނަވަރަށް ދެން ދިޔައީމެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ހާދަ ޚާއްޞަކަމަކާ ބަސްފުޅަކީ "އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! ސަލާމް ފަތުރާށެވެ!

ކާނާ ކާންދޭށެވެ! އަދި ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ގާތްތިމާގެ ގުޅުންތައް ބަދަހިކުރާށެވެ! އަދި މީހުން ނިދާފައިވާ ރޭގަނޑު

ނަމާދުކުރާށެވެ. ދެން ސަލާމަތުން ސުވަރުގެއަށް ވަންނާނެއެވެ." (ތިރްމިޛީ)

އަދިވެސް ޢަބްދުﷲ ބިން ސަލާމް ވިދާޅުވި އެކަލޭގެފާނުގެ ބަސްފުޅުގެ ތަރުޖަމާ ބަޔާންކުރެވެއެވެ.

"ޤިޔާމަތް ދުވަހު އެކަލާނގެ ޢަރުޝުގެ ހިޔަނި ލިބޭނެ މީސްތަކުންގެ ތެރޭގައި ހަތް ބައިމީހުން ހިމެނޭނެއެވެ." އެކަން ބަޔާންކުރާ

ޙަދީޘްގައިވެއެވެ. "އޭގެ ތެރޭގައި ބެއްލެވުމަށް ދެމީހަކު ﷲ ގެ ރިޟާއަށް ލޯބިވެއްޖެ ދެމީހުންވެސް ހިމެނެއެވެ." އަދިވެސް

ޙަދީޘް ޤުދުސީއެއްގައިވެއެވެ. "ﷲ ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއެވެ: ތިމަންރަސްކަލާނގެ ރިޟާއަށް ލޯބިވާ މީހުންނަށް ޤިޔާމަތް ދުވަހު އަލިކަމުގެ

އިމާންކަން ފުރިހަމަ ނުވާނޭއެވެ.” އަދި އަވަސްޖެހިގެން ނުބައި ސުވާލުތަކެއް ކުރުމަކީ ވެސް ރަސޫލާ ނަހީފުޅުކުރައްވާފައިވާ ކަމެކެވެ. އަދި ހަމަހަމަކަމާއި މުސާވާތުން އަދުލުއިންސާފު ބިނާކުރާ ތަނެއްގައި ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ބާރުތަކުގެ ވެރިކަމުގެ ދުވަސްދުވަހު އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމްތަކަށް ނަހީފުޅުކުރައްވާފައިވާ ބަސްފުޅުގައި މިހެން ވެއެވެ. "ބިނާކުރުމުން އަމިއްލަ އެދުމެއް އަށް ބަލާ ހުކުމް ނުކުރާށެވެ. އަދި އަމިއްލަ އެދުން ބަލާނުކޮށް ޙައްޤު ހޯދުމަށް ހިތްވަރު ދޭށެވެ. އެހެން ނަމަވެސް ބިނާކުރުމުން އަމިއްލަ ޙާލަތުގައި ﷲ އަށް ކުރެވޭ ޢިބާދަތް ދޫކޮށް ނުލާށެވެ. މުސްލިމުންނަށް އެކަށީގެން ވާ މަގުން ބަހައްޓާށެވެ. މިއީ ދުނިޔެ އާޚިރަތުގެ ކުރިއެރުމެވެ.” އެހެން ނަހީފުޅުކުރެއްވި މިސާލެއް ވެއެވެ. "ބިނާކުރުމުން ހިތްވަރާ މުސްލިމުންނަށް ޚިދުމަތްކުރާށެވެ. އޭރުން އުއްމަތުގެ ފަރާތުން ޤާނޫނާ (ﷲ) ބިނާކުރުމުގެ ތެރެއިން ރަޙުމަތް ލިބިވަޑައިގަންނާނެއެވެ.”

އަދި ޚަލީފާ އަބޫބަކުރުގެ އަމިއްލަ ދުވަސްކޮޅުގެ ބޭނުންތަކުގެ ރަސޫލާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމް ނަހީފުޅުކުރައްވާފައިވާ ބަސްފުޅުގައި މިހެން ވެއެވެ. ”ކުރިއަށް ދާ ބޭފުޅުން ތަޤުވާވެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ސަލާމަތުގެ މަގުގައި ހަރުދަނާ ކަމާއެކު ހިނގަވާށެވެ. ބަލިވެފައިވާ މީހުންނަށް ފަރުވާ ދޭށެވެ. ހަމަހަމަކަމާއެކު ބަރަކާތް ލިބިގެންދާނެއެވެ.”

އަސްލުގައި މުސްލިމުންގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަން ނިގުޅައިގަނެވޭ މުސްލިމުންނަށް ރަސޫލާ ރަސޫލާގެ ޒަމާނުގައި ދެއްވާފައިވާ ނަސޭހަތްފުޅުތަކުގައި ކުރިމަތިވާ ހުރިހާ ކަމަކާއި ދިމާވެގެން ދަތިތަކުގައި ސަބަބުން ހިފެހެއްޓުމަށް ހިތްވަރު ދެއްވިއެވެ. އެކަމުގެ ތެރެއިން ހަމަ މުހިންމު އެއްކަމަކީ ރަސޫލާ ސުލްޙަވެރިކަމާއި ޢަދުލުވެރިކަމާ ދޭތެރޭގައި ދިނުމުގެ ނަސޭހަތްފުޅުތަކެވެ، އަދި މުސްލިމުންގެ ތެރޭގައި ޖިހާދުކުރުމުގެ ރަސޫލާގެ ބަސްފުޅުތަކުގައި ފަހަރުތަކުން ދެއްވި ނަސޭހަތްފުޅުތައް ވިދާޅުވިއެވެ. އެހެންވީމާ މުސްލިމުން މުސްލިމުންނަށް ޢަދުލުވެރިކަމާއެކު ޙަޤީޤަތުގައި ހިތްވަރު ދީ ރަސޫލާގެ ސުންނަތާއި ޤުރްއާނުގެ އަމުރުތަކާ ތަބާވާންވީއެވެ. ރަސޫލާގެ ބަސްފުޅުތަކުގައި ވަނީ އެކަމެވެ.

އިސްލާމީ ތާރީޚުގައި ރަސޫލާ ރަސޫލާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމް ދަރިވަރުންނަށް ދެއްވި ފުރިހަމަ ދަރުސް ތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކުރެވިފައިވާ ނަސޭހަތްފުޅުތައް ހުރެއެވެ. މިއީ ރަސޫލާ ރަސޫލާގެ ހަދީޘް ރިވާޔަތްކުރެއްވި ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން ﷲ ގެ ފަރާތުން ލިބިވަޑައިގަތުމަށް ރަސޫލާ ދަރިވަރުންގެ ތެރޭގައި ހިނގަވަމުން ގެންދެވިއެވެ. އަދި މިކަމުގައި ވިދާޅުވި ދުޢާ ދެ ތުނބުޅި ރަނގަޅުވާ ހަދީޘްގައި ރަސޫލާގެ ހިތްވަރާއި ވަޙީ އާއި ޝަރީޢަތާ ބެހޭ ނަސޭހަތްފުޅުތަކެވެ. ރަސޫލާ ސުލްޙަވެރިކަމާއެކު ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި އިސްލާމީ ދީނަށް ޚިދުމަތްކުރުމުގެ ފުރިހަމަ ޤާނޫނުތަކުން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި ތަޢުލީމުތަކުގެ ޚަބަރުތައް ދޫކޮށްނުލައި ދަރިވަރުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވިއެވެ. އެހެންވީމާ ރަސޫލާގެ ޙަދީޘްތަކަށް އިސްލާމީ ތާރީޚުގައި ދަރިވަރުން މުހިއްމުކަން ދޭން ޖެހޭކަމީ ރަސޫލާގެ ޙަޔާތުގައި ވެސް ހުރިހާ މުސްލިމުންނަށް ފާހަގަކުރެވުނު ބިނާކުރުމުގެ އަސާސީ ދަރުސްތަކެކެވެ.

ޢިބާދަތުގެ މަސައްކަތް

1- މިޒަމާނުގައި ހަވާރިއްޔީނުގެ މަސައްކަތަށް ބަލައިލާ ކުރުމަކީ ޖިހާދުގެ އުސޫލުން މާޒީގެ ކަމުގައި ނުވާނެ، މައްކާއިން މަދީނާއަށް ހިޖްރަކުރެއްވި މުސްލިމުންގެ މަސައްކަތަށް ބަލައިލުމުގައި މަދީނާގެ މުޖްތަމަޢުގެ އަހުލުވެރިންނާ އެބައި މީހުން އެކުވެރިވުމުގައި ޔަހޫދީ ޤަބީލާ ކާރިހާ ވަޔަރިގެންނުވެ ސަޙާބުބަކަޔާ ކަޅޯރިކަން ގުޅިއެކު ބަޔާން ކުރާނުވާ! އަދި މިޒަމާނުގައި ހަވާރިއްޔީނުގެ މައްސަލަ އަދި ސިޔާސީ މަސައްކަތަކުރުމާ ބަލައި ކުރުމަށް ދަރިވަރުން ސަޙާބަ ކޮބައިކަން ބަޔާން ކުރަމުންދާ ހަވާރިއްޔީނުގެ ހިޔާލު އަ މައްސަލަ ބަލައިލުމަށް ގޮތެއް ބަދަލު މިޒަމާނުގައި އެވަރު މައްސަލައަށް ބަލައި ކުރުމުންފަހު އަދިވެސް ދިރާސާކުރަން ހަމަޖެހޭ ބަޔާންކުރެވޭނެ!

2- އުސޫލިން މަންޒަރު

ހަވާރިއްޔީނުގެ މައްސަލަ

- ހަވާރިއްޔީންނަކީ ކޮބައިކަން
- ދުނިޔޭގެ ހަވާރިއްޔީނުގެ ބަދަލު
- ދުނިޔޭގައި ހަވާރިއްޔީން ފިޔަވަގެންދާ ސަބަބައި ބަލައި
- ހިޖްރަކުރަންފަހު ސަބަބުތައް
- ހިޖްރަކުރާ ގައުމުތަކާ ކުރެވޭ ގައުމުތައް
- ހަވާރިއްޔީނުގެ މައްސަލަ ބަލައި ކުރުމަން މަސައްކަތްތަކުރާ އިދާރާތަކާއި މަސައްކަތް ކުރާނެގޮތް
- މިޒަމާނުގެ ކަންތަކުގައި އިސްލާމް ނުދީނާ އެކަންތަކާއި މަސައްކަތް ހަރުދަނާ ކުރުމަން ކުރަންޖެ މަސައްކަތް

އިސްލާމީ ޖިހާދު

ޖިހާދަކީ اللهގެ ކަލިމަތުގެ މަތިވެރިކަމާ އިސްލާމްދީން ކުރިއެރުވުމަށްޓަކާ ކުރާ ކޮންމެ މަސައްކަތެކެވެ. މިގޮތުން ނަފްސުގެ ޖިހާދާއި ދުނިޔޭގެ ޖިހާދާއި މުދަލުގެ ޖިހާދު ހިމެނެއެވެ. މިއިން ކޮންމެ ޖިހާދެއްގެވެސް މަޤްޞަދަކީ އެކައްޗެކެވެ. ބޭނުމަކީ އެއްބޭނުމެކެވެ. އެއީ اللهގެ ކަލިމަތުގެ މަތިވެރިކުރުމެވެ. ދީން އިއްޒަތްތެރި ކުރުމެވެ. ކާފިރުންނާ ހަނގުރާމަކޮށް އެމީހުން ބަލިކުރުމެވެ. ކީރިތި ރަސޫލާ ޙަދީޘްފުޅު ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

"جاهدوا المشركين بأموالكم وأنفسكم وألسنتكم"

"މާނައީ: ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަބައިމީހުންގެ މުދަލުތަކުންނާއި ހަށިތަކުންނާއި އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ދޫތަކުން މުޝްރިކުންނާ ޖިހާދުކުރާށެވެ."

ޖިހާދު ފަރުޟު ކުރެވުނީ ކީރިތި ރަސޫލާ މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރެއްވުމަށްފަހު ހިޖުރައިން ދެވަނަ އަހަރުއެވެ. މައްކާގައި އުޅުއްވިއިރު މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް މުޝްރިކުންގެ ފަރާތުން ގޮތްތަކުން އަނިޔާތަކާއި ދަތިތަކާއި ކުރިމަތި ވުމުން ދިފާޢުކުރުމަށްވެސް މުޝްރިކުންނާ ހަނގުރާމަ ކުރުމުގެ ހުއްދައެއް ނުލިބެއެވެ. ޖިހާދު ކުރުމުގެ ހުއްދަ ނުލިބޭނީ ކޮންބަރި ކަމާއެކު ވާހަކަ ދައްކައިގެން މައްސަލަތައް ބައްދަލު ކުރުވުމީ ބައްޓަންވެއެވެ. އެއްވެސް ގަދަފަދަ ކުރުމުގެ ނުވެއެވެ. މިގޮތުގައި މައްކާގައި 13 އަހަރު މުސްލިމުން ނުކުރެއެވެ. މިއިން އެނގޭނީ އިސްލާމްދީން ހަނގުރާމައަށް ލޯބި ނުކުރާކަމެވެ. އަދި މުސްލިމުން ހަނގުރާމަ ކުރަނީ އެހެން އެއްވެސް ގޮތަކުން މައްސަލަ ބައްދު ނުވުމުން އެންމެ ފަހުން ކުރާ ކަމެއްގެ ގޮތުގައިކަމެވެ.

ޖިހާދުގެ ހުކުމް:

ޖިހާދު ކުރުމަކީ ކިފާޔާގެ ފަރުޟެކެވެ. އެއީ މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން އެއްބަޔަކު ކުރުމުން އެންމެންގެ ދިމާއިން ފަރުޟުކަން ކަނޑައެޅިގެންދާ ފަރުޟެކެވެ. އަދި އެއްބައިކުޅަ ޖިހާދު ނުކުރާނަމަ މުސްލިމުން އެންމެން ފާފަވެރިވާނެއެވެ.

ބަޤަރާ ސޫރަތުގެ 216 ވަނަ އާޔަތުގައި ޖިހާދުކުރުމަކީ މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް ފަރުޟު ކުރެވިގެންވާ ކަމެއްކަން އަންގަވާ الله ވަޙީ ކުރައްވާފައިވާތީއެވެ.

كُتِبَ عَلَيْكُمُ ٱلْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰٓ أَن تَكْرَهُواْ شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰٓ أَن تُحِبُّواْ شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

މާނައީ: "ހަނގުރާމަކުރުން ތިޔަބައިމީހުންގެމައްޗަށް ފަރުޟުކުރެވިއްޖެއެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނުރުހޭ ކަމެއްކަމުގައިވިޔަސްމެއެވެ. އަދި އެކަމަކީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހެޔޮކަމެއްކަމުގައިވީ ހާލުވެސް، އެކަމަށް ތިޔަބައިމީހުން ނުރުހުނުކަމުގައިވެދާނެއެވެ. الله (ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހެޔޮވާނީ ކޮބައިކަން) ދަންނަވޮޑިގެންވެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ނުދަންނަހުއެވެ."

އިސްލާމްދީނުގައި ޖިހާދު ފަރުޟު ކުރެއްވީ މުސްލިމުންގެ އަމާންކަމާއި އަނިޔާތަކުން އިސްލާމް ދީނާއި އިސްލާމީ އުއްމަތް ސަލާމަތް ކުރެއްވުމަށްޓަކައެވެ. اللهގެ ކަލިމަތުގެ މަތިވެރިކަމާއި އިސްލާމްދީން ފެތުރުމަށް އަދިވެސް ހުރަސް ނައެޅޭގޮތަށް ކުރުމަށްޓަކައެވެ. މިސްކީނުންގެ މުދަލުގައި ފުރިހަމަ ހައްޤުތަކެއް ކުރުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ފުރިހަމަ ވަސީލަތުގައި އަނިޔާތައް ނުކުރުމަށް، އަމަން އަމާންކަން ޤާއިމު ކުރުމަށްޓަކައިވެސްއެވެ.

ޖިހާދުކުރުމުގެ މަޤްޞަދުތައް:

ޖިހާދު ކުރުމަކީ އިސްލާމްދީން މަތިވެރިކޮށް މުސްލިމުން ޢިއްޒަތްތެރި ކުރުމަށްޓަކާ ކޮންމެހެން ކުރަން ޖެހޭކަންތަކެކެވެ. އަދި އަބަދުވެސް ދުނިޔޭގައި ﷲގެ ކަލިމަތުގެ މަތިވެރި ކުރުމަށްޓަކާ ޖިހާދު ކުރާ ބަދަލު ދިފާޢުގައި ވަރަށް މުހިންމު ކަމެކެވެ. އެހެނީ ޖިހާދު ކުރުމަކީ ދިފާޢުގެ ފަރުޟެކެވެ.

ދުނިޔޭގެ އެއްމެހާ ތަނެއްގައި މުސްލިމުންނަށް ދިރިއުޅުމުގެ އަމާން ލިބިގެން އެބައިމީހުން ސަލާމަތް ކުރުމަށްޓަކައި ދުޝްމަނުންނާ ޖިހާދު ކުރުމަށް މާތްﷲ އަންގަވާފައިވެއެވެ. ދީނަށް ދިފާޢުވެރިވެ އަނިޔާވެރިކަން ނައްތާލުމަށް ޓަކައި ދިފާޢު ކުރުމަށްޓަކައެވެ.

އަލްބަޤަރާސޫރަތުގެ 193 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތްﷲ ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ

މާނައީ: "އަދި (ދީނުގެ ކަންތަކުން އުފެދޭ) ފިތުނަވެރިކަން ނެތިގެންދާހާދެން އަދި ދީން، ﷲ އަށް ހާލިސްވެއްޖައުމަށްދާނދެން ތިޔަބައިމީހުން، އެބައިމީހުންނާއި ހަނގުރާމަކުރާށެވެ. ފަހެ އެބައިމީހުން (ހަނގުރާމަ ކުރުމާއި ޝިރުކުކުރުން) ހުއްޓާލައިފިނަމަ އަނިޔާވެރިބައެއްގެ މައްޗަށް މެނުވީ ޢަދާވާތްތެރިވުމެއްނުވެއެވެ."

ޖިހާދުގެ މާތްކަމާއި މަތިވެރިކަން ކީރިތި ޤުރްއާނާއި ރަސޫލާގެ ޙަދީޘްތަކުގައި ވަރަށް ގިނަގޮތުން ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. ޖިހާދަކީ މަތިވެރި އަޅުކަމެކެވެ. އެއީ ﷲގެ ރުހިވޮޑުގަތުން ލިބިގެން އެކަލާނގެ ހަޟްރަތަށް ކުއްތާލުމުގެ އެންމެ އެކަށޭ މަތިވެރި އަޅުކަމެކެވެ.

ޖިހާދުކުރުމަކީ ޝަހާދަތުގެ ދަރަޖައަށް ވާސިލުވުމެވެ. ހަޤީޤަތުގައި ޝަހީދުންގެ މަޤާމު މާތްކަމެއްގައިވެއެވެ. "ޖިހާދު ކުރުން ޝަހާދަތުގެ ދަރަޖައިގައި ހަމައަށް ދަރަޖައެވެ." އަދިވެސް އެކަލޭގެ ފާޅުކުރައްވާފައިވާ ބަސްފުޅުތަކުގައިވެއެވެ. "ޖިހާދުކުރުމަށް އަދި ޖިހާދުކުރުން ނިޔަތް ނުގެނައުމަކީ މުނާފިޤުކަމުގެ އަލާމާތެއް ނިފާޤުގެ ބައިތަކުގެ ބައިން ބައެއްގެ މަތީގައެވެ."

ޖިހާދުކުރުން އިސްލާމްދީނުން ހުއްދަކުރައްވާފައިވާގޮތް:

މުސްލިމުންގެ ކަންތައްތަކުން ހުރަސްއަޅާ، އަދާވާތްތެރިވާ މީހުންނާ ހަނގުރާމަކުރުން އިސްލާމްދީނުގައި ފަރުޟު ކުރައްވާފައި ވިދާޅުވެސް ހަނގުރާމަކުރުމަކީ އިސްލާމްދީނުގައި، އެހެން އެއްވެސް ޤައުމަކުން މުސްލިމުންގެ ހަމަޖެހުން އަނބުރާލުމުން އިޖުތިމާޢީ ކުރުމަށްޓަކައި ކުރެވޭ ކަމެކެވެ. އަދި ހަނގުރާމަ ފަރުޟު ކުރައްވާފައިވަނީ ކުރެވޭ ގޮތްތަކުން އިސްލާމްދީނުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ބަލައިގެން ނޫނެވެ. އަދި ހަނގުރާމަކުރުން ގަދަބާރުން އަނބުރާލައި ތަރައްޤީކުރުމަށް ބަލާ ފުރުޞަތު ނުދޭ ބައިވެރިންގެ މައްޗަށެވެ. ބާރުވެރިކަމާއި ބާރު ދެއްކުމަށް ހަމައެކަނި ހަދާކަށް ނުޖެހެއެވެ. އިސްލާމްދީނުގައި ޖިހާދު ފަރުޟު ކުރައްވާފައިވަނީ ހަނގުރާމަ ކުރުމަށް މާތް މަޤްޞަދެއް ހާސިލްކުރުމަށްޓަކައެވެ. ހަމަވެސް ދުޝްމަނުން ބާރުގަދަކުރަމުން ދިޔަ ނަމަވެސް އެބައިމީހުންނާ ދެކޮޅަށް ބާރުގަދަކުރުމަށް ޖިހާދު ކުރުމަށްފަހު ނުކުމެވެ.

ޢަދާވާތްތެރިންނާއި ހަނގުރާމަ ކުރުން ހުއްދަ ކުރެއްވީ ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ބާވައިލެއްވި ފުރަތަމަ ވަޙީގެ ބަސްފުޅުންނެވެ. ޖިހާދު ފަރުޟު ކުރެވުނީ ބާރުން ވަރަށް ހަލުވެވަންދެއްއެވެ. އަލްޙައްޖު ސޫރަތުގެ 39 ، 40 ވަނަ އާޔަތުގައި މާތްﷲ ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

أُذنَ لِلَّذينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُواْ وَإِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ
ٱلَّذِينَ أُخْرِجُواْ مِن دِيَارِهِم بِغَيْرِ حَقٍّ إِلاَّ أَن يَقُولُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُ

މާނައީ: "ހަނގުރާމަކުރެވޭ މީހުންނަށް، ހަނގުރާމަ ކުރުމުގެ އިޛުނަފުޅު ދެއްވިއެވެ. (އެއީ) އެބައިމީހުންނަށް އަނިޔާ ވެވުނު ކަމަށްޓަކައެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެބައިމީހުންނަށް ނަސްރުދެއްވުމުގެ މައްޗަށް الله ކުޅަދުންވަންތަކަން ކަށަވަރެވެ. އެބައިމީހުންނީ ތިމަންމެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެއީ اللهؕ ބުނުން މެނުވީ އެއްވެސް ހައްޤެއްނެތި، އެބައިމީހުންގެ ގޭދޮރުން ނެރެވުނު މީހުންނެވެ."

މިއާޔަތުން އެނގޭގޮތުގައި މުސްލިމުން ހަނގުރާމަކުރުމަށް ޖެހުނީ އެބައިމީހުންގެ ބައިގަނޑު ދިފާޢުކުރުމަށްޓަކައެވެ. އަނިޔާވެރިކަން ނައްތާލުމަށްޓަކައެވެ. ޖިހާދީ ހަރަކާތުގެ ބާރުގަދަކުރުމަށް ކުރައްވާފައިވާ ހަނގުރާމަތަކަކީ ނަޞާރާ ހިންގުމުންވެސް މިކަން ވަރަށް ރަނގަޅަށް ހާމަވެގެންދެއެވެ. އެއްވެސް ހަނގުރާމައެއް މުސްލިމުން އިސްވެ ފަށާފައެއްނުވެއެވެ. ކޮންމެ ހަނގުރާމައެއްވެސް މުސްލިމުން ނައްތާލުމަށްޓަކައި ދުޝްމަނުން ކުރި ހަނގުރާމައެކެވެ. ޖިހާދީ ހަރަކާތައި އަސްލުގޮތުގައިވެސް މަސައްކަތްތަކުގައި ދުޝްމަނުންގެ ފާރާއިން ރައްކާތެރިވުން ގެއްލުން ތަކަކުން ސަލާމަތު ވުމަށެވެ. އަބަދުވެސް ދިޔައީ ދިފާޢީ ބާރެއްގެ ގޮތުގައެވެ.

ޖިހާދީ ހަރަކާތުގެ ފުރަތަމަ އަސްބާބު ބާކީކުރުމުވެސް އަދި އެގޮތުގެ ޝަރުޢީ ޖަމާޢަތްތަކާއިވެސް މުސްލިމުން ހަނގުރާމަ ކުރައްވާފައިވޭ މިޖާޒަތުގައި ފައިދާ މުސްލިމުން ކުރާ ހަނގުރާމަތަކާ ހިޖުރަ ކުރުމެވެ. ނަބަވީ ގޮތަކީ މީހުންތަކެއް ދުރުމުގެ ބަދަލުގައި މުސްލިމުން ހަނގުރާމަ ކުރަނީ ވަރަށް ހަރުދަނާ އުސޫލުތަކަކަށް ތަބާވެގެންނެވެ.

އިސްލާމްދީނާއި ދުނިޔެވެރިކަމާ އަދި މުސްލިމުންނާ ހިލާފުވާ ބަރާބަރުތަކާ ދުނިޔޭގައި ޖިހާދުކުރުމަށް އިސްލާމްދީން ގޮވާލައްވާ އުސޫލުތަކާއި ސަބަބުތަކާ ތިރީގައި އެންނަނިވި ކަންތައްތަކުގައި ހިމެނެއެވެ.

1. الله ގެ ދީން މަތިވެރިކުރުން.
2. ފިތުނަ ފަސާދައާއި އަނިޔާވެރިކަން ނައްތާލުން.
3. މުސްލިމުންގެ ފުރާނަތަކާއި މުދާ ދުޝްމަނުންގެ ބަލާތަކުން ސަލާމަތްކޮށް ދިފާޢުކުރުން.
4. ދީނުގެ ހައިބަތާއި ޝަރަފު މަތިވެރިކުރުން.
5. ދީން ބަޔަކަށް މަޖުބޫރުކުރައްވާނުލާ އިސްލާމްދީން ގަބޫލުކުރުމުގެ ފުރުސަތު ހުޅުވައިދިނުން.

ޖިހާދީ ހަރަކާތުގައި މުސްލިމުން ހަނގުރާމަ ކޮށްފައިވަނީ މިކަންތައްތަކަށް ފުރަތަމަ ކުރުމަށްޓަކައެވެ. ޖިހާދު ކުރުމުން އިސްލާމްދީން ގެއްލިގެން މިގޮތުގެ މަތިންނެވެ. މި އުސޫލުތަކުގައި ހިފެހެއްޓިގެން ތިބެއެވެ.

ޖިހާދުކުރުމުގައި ބަލަންވީ ކަންތައްތައް

ހަނގުރާމަ ކުރުމުގައި މީހުންތަކެއްކަމާ މާދިރިގެއްލުންތަކާ އިދާރީގޮތުން ދީނުން ކުރުމުގައި ނުވާގޮތަށް ހަނގުރާމަ

ކުރުމުގައި ހަރުދަނާ އުސޫލުތަކެއް އިސްލާމްދީނުގައި ކަނޑައަޅުއްވައި އެކަމުގެ ނަމޫނާ ދައްކަވައިދެއްވިއެވެ. އޭގެތެރޭގައި:

1. ހަނގުރާމަ ފެށުމުގެ ކުރީގައި ސުލްޙަވެރިގޮތެއް އޮތްތޯބަލައި ސުލްޙަވެރިކަމާއެކު މައްސަލަ ޙައްލުކުރުން.

2. ހަނގުރާމަވެރިންނާ ހަނގުރާމަކުރުން

3. މުސްކުޅިންނާއި ކުޑަކުދިން ނުމަރުން

4. މަދަނީ އާބާދީތަކާއި ކާބޯތަކެއްޗަށް ގެއްލުން ނުދިނުން

5. އަޅުކަންކުރާ ތަންތަނާއި ގެދޮރަށް ގެއްލުން ނުދިނުން

6. ރުއްގަހާއި ދަނޑުބިންތަކަށް ގެއްލުން ނުދިނުން

7. އަސީރުންނާއިމެދު އިންސާނިއްޔަތާއި ޢަދުލު އިންސާފުން ކަންތައްކުރުން

8. ވަޢުދުތަކަށް ހުރުމަތްތެރިކޮށް ހިފުން

9. ދުޝްމަނުންގެ ހަށިތަކަށް ކުދިއަނިޔާނުދިނުން

10. ދުނިޔަވީ އެދުމުގައި ހަނގުރާމަނުކުރުން

ތިލާވަތު މަސައްކަތް

1- ހ- ޖިހާދުގެ ލުޣަވީ އަދި އިސްތިލާޙީ މާނަ ބަޔާންކުރުމަށްފަހު ޖިހާދު ކުރުމުގެ ރުކުން ހާލަތްތަކާއި ގުޅިގެން ތަޢާރުފުކޮށް ތަފްސީލުކޮށް ބަޔާން ކުރައްވާ!

ށ- އިސްލާމް ދީނާއި އުންމަތުގެ އިއްޒަތް ދަމަހައްޓާ، ޙައްޤުތައް ދިފާޢު ކުރުމުގައި ޖިހާދުގެ ދައުރު ގާތްކަމަށް 8 ޞަފްޙާގެ ބަހުސެއް ލިޔުއްވާ!

2- އެސައިންމަންޓް މައުޟޫޢު

ބަދުރު ހަނގުރާމަ

އުޙުދު ހަނގުރާމަ

މައްކާފަތަޙަކުރެއްވި ހަނގުރާމަ

ޚަންދަގު ހަނގުރާމަ

ހުނައިން ހަނގުރާމަ

މުއުތާ ހަނގުރާމަ

އަލްޤާދީސިއްޔާ

ޞިއްފީން ހަނގުރާމަ

ސުލްހު ހުދައިބިއްޔާ

ޚައިބަރު ހަނގުރާމަ

އަބޫބަކުރުއް ސިއްދީޤު ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު (11 - 13 ހ / 632 - 634 މ)

ތައާރަފު

އެކަލޭގެފާނުގެ ނަންފުޅަކީ ޢަބްދުﷲ ބިން އަބީ ޤުޙާފާ. ކުންނިޔަތަކީ އަބޫބަކުރެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ދެ ލަޤަބުފުޅު އޮވެއެވެ. ޢަތީޤާއި ސިއްދީޤެވެ.

އަބޫބަކުރުގެފާނަށް އެކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕާފުޅާ މަންމަފުޅުގެ ފަރާތްފުޅުން ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއާ ދިމާވާ ބޮޑުކާފަވެ. ދެފަރާތުގެ ނަސަބުފުޅުން ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއާ ގުޅިވަޑައި ގަންނަވަނީ މުއްރަތު ބިން ކަޢުބާއި ހަމައިންނެވެ. މުއްރަތަކީ ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ ހަވަނަ ކާފުޅެވެ.

މަންމާފުޅުގެ ނަންފުޅަކީ ސަލްމާބިންތު ޞަޚްރެވެ. މިކަމަނާ، އުއްމުލްޚައިރުގެ ނަމުން މަޝްހޫރުވެ ވަޑައިގެންފައިވެއެވެ.

އަބޫބަކުރުގެފާނު އުފަންވީ ވަހަރައިގެ އާމުލްފީލުގެ ދެއަހަރު ފަހުން މައްކާގައެވެ. އެކަލޭގެފާނު ޒުވާންވެގެންނާއި ޤުރައިޝުންގެ ޝަރަފުވެރި ކަންތައްތަކުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގަތެވެ. ޤުރައިޝުންގެ ފަރާތުން އަދާލަތުދޭނޭ ދަރަންޏާއި، ދިޔަތުއިގެ ފައިސާ ބަލަހައްޓާ ކަންތައް ހިންގުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ހަވާލުކޮށްފައިވަނީ އެކަލޭގެފާނަށެވެ. އެކަންކަމުގައި އަބޫބަކުރުގެފާނު ޢަޤުލުވި ޢަރަބިންގެ ބޮޑުގަޑެއް ގެންގުޅެއެވެ. އަދި ދިރިހިޔާކަމާއި، މުރުއްވަތްތެރިކަމުގެ އިލްމުން ބޭފުޅެއް ކަމުގައި ވެއެވެ. ވެރިކަމުގެ ބޮޑުމީހުންނާއި ކަމާގުޅޭ މުޢާމަލާތުކުރުމުގައި ތަޖުރިބާކާރެއްވެ ބަހައްޓަވާ ބޭފުޅެކެވެ. ޝިޢުރުކިޔުމުގެ ހުނަރު ޤުރައިޝް އާދަކާދަތަކާއި ދިރިއުޅުމުގެ ގޮތްތައް ދެނެވޮޑިގެންވި ބޭފުޅެކެވެ.

ދުނިޔެއިން ފަހަރެއް އުޅެވުން އިސްކަންދެއްވައެވެ. ބަލާ ސާދާވެރިކަމާއި، ތަވާޟުޢުވެރިކަމާއި، ދީންދާރުކަމާއި، އަދި ހަޟްރަތުގައި ކަމަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ބޭފުޅެކެވެ. ޖާހިލިއްޔަތުގެ ޒަމާނުގައިވެސް އަބޫބަކުރުގެފާނު ރާބުއިމާއި ބުދަށް އަޅުކަންކުރުމުން ދުރުހެލިވެ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ޤުރައިޝުންގެ ވިޔަފާރިވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި ހުރިހާ ޤަބީލާތަކަކާ ވަރަށް ރަނގަޅު ގުޅުމެއް ބަހައްޓަވާފައިވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ މުޢާމަލާތްތަކުގައި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއާ އިސްކޮށް ދުރުވެ ހުންނެވިއެވެ.

އިސްލާމްވެ ވަޑައިގަތުން:

އަބޫބަކުރުގެފާނަކީ އެކަލޭގެފާނުގެ ކުޑައިރުގެ ސަޙާބާއެއްގެ ގޮތުގައި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ އެކުވެރިއެއްގެ ގޮތުގައި ސަލާމަތުން ދިރިއުޅުއްވި ބޭފުޅެކެވެ.

ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ، ރަސޫލުކަމަށް އިންތިޚާބުކުރެއްވުމާ އެއްކޮށް ފަސްޖެހުމެއްނެތި އިސްލާމްވެ ވަޑައިގަތުމުގެ ޝަރަފު ލިބުނު ބޭފުޅުންގެ ތެރޭގައި އަބޫބަކުރުގެފާނު ހިމެނެއެވެ. މިކަމުގައި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ވަނީ ވިދާޅުވެފައެވެ.

ބަސްފުޅުގައިވެއެވެ.

مادعوت أحدا إلى الإ سلام إلا كا نت له كبوة غير أبى بكر (ބުޚާރީއާއި މުސްލިމް)

މާނައީ: “އަބޫ ބަކުރުގެފާނު ފިޔަވާ ތިމަންކަލޭގެފާނު ދީނުގެ ދަޢުވަތު ދެއްވި މީހުންގެ ތެރެއިން އެއްވެސްމީހަކު ފަސްޖެހުމަކާއި ނުލައި ދީން ޤަބޫލުކުރައްވައެއް ނުވެއެވެ.”

އަބޫބަކުރުގެފާނު ފަސްޖެހިވަޑައިނުގެން ނަބީ ރަސޫލާގެ ބަސްފުޅު ތަޞްދީޤުކުރައްވާ އެކަލޭގެފާނުން ޞިއްދީޤުމާއި ، އިސްރާއާއި މިޢުރާޖުގެ ދަތުރުފުޅުގެ ކަންތައް އެއްވެސް އިޢުތިރާޟެއްނެތި ހަމަހަމައަށް ނަބީ ރަސޫލާގެ ފުރިހަމަ ޔަޤީންކަމާއެކު ކަންތައްތައް ތަޞްދީޤުކުރެއްވިއެވެ. މިކަންކަމުގެ ސަބަބުން އަބޫބަކުރުގެފާނަށް ޞިއްދީޤުގެ ލަޤަބު ދެވުނެވެ. އޭގެ މާނައަކީ، ތެދުވެރިޔާއެވެ.

އިސްލާމްވެ ވަޑައިގަތުމާއެކު އަބޫބަކުރުގެފާނުވެސް މައްކާގެ މުޝްރިކުންގެ ދުއްތުރާތަކާއި ކުރިމަތިލައްވަން ޖެހިވަޑައިގަތެވެ. އެންމެފުރަތަމަ ހަބަޝްކަރައަށް ހިޖުރަކުރައްވަން ދަތުރުކުރައްވަމުން ގެންދެވިއިރު ޤަބީލާއެއްގެ ސަރުދާރެއް ކަމުގައިވާ އިބްނު ދަޣިނާއާ ބައްދަލުވިއެވެ. އަބޫބަކުރުގެފާނު ބާރަލާ ކަމުގައިން ނުކުރައްވާނެކަމަށް ބުނެ އޭނާގެ ހިމާޔަތުގައި އަނބުރާ މައްކާއަށް ގެންނެވިއެވެ. އެހެންނަމަވެސް މުސްލިމުންނަށް މުޝްރިކުން ދެއްވަމުންދިޔަ އަނިޔާތަކުގެ ސަބަބުންނާއި، އަބޫބަކުރުގެފާނު އިބްނުދަޣިނާގެ ހިމާޔަތުގައި މިނިވަންކަމާއެކު ދީނުގެ ކަންތައް ނުކުރައްވާތީވެ، އޭނާގެ ހިމާޔަތް ދޫކުރައްވާލައްވާ ކަމުގައި ދެންނެވިއެވެ.

ރަސޫލާގެ ޒަމާނުގައި ކުރެއްވި ޚިދުމަތްތައް:

އިސްލާމްވެ ވަޑައިގަތުމާއެކު ސާބިތުކަމާއެކު ކުރިއެރުވުމަށް އިސްލާމްދީނަށް އެކިގޮތްގޮތުން އަބޫބަކުރުގެފާނު ޚިދުމަތް ކުރައްވަން ފެށިއެވެ. މިގޮތުން ނަބީ ރަސޫލާގެ ހަޔާތްފުޅުގައި އަބޫބަކުރުގެފާނު ކުރެއްވި މުހިންމު ބައެއް ޚިދުމަތްތަކުގެ ތެރޭގައި އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ހިމެނެއެވެ.

1. މައްކާގެ ޢިއްޒަތްތެރިންނަށް އިސްލާމްދީން ތަޢާރަފްކުރެއްވުމާއި އެމީހުންގެތެރެއިން ބަޔަކު އިސްލާމްކުރެއްވުން.
2. ނަބީ ރަސޫލާއަށް މުޝްރިކުންގެ ފަރާތުން ހިނގި ކަންތައްތަކުން އެކަލޭގެފާނު ސަލާމަތްކުރެއްވުން.
3. އިސްލާމްވާ އަޅުންގެ ތެރެއިން ގިނަ ބަޔަކު މިނިވަންކުރެއްވުން.
4. ނަބީ ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި ހިޖުރަކުރެއްވުން.
5. މަދީނާގައި ރަސޫލާގެ އެންމެ އިސް ވަޒީރެއްގެ ގޮތުގައި ހުންނެވުން.
6. ރަސޫލާ ކުރެއްވި ހުރިހާ ހަނގުރާމައެއްގައި ބައިވެރިވެ ވަޑައިގަތުން.
7. ހަނގުރާ މައިގެ ޚަރަދުތަކުގައި ހިއްސާކުރެއްވުން.
8. ނަބީ ރަސޫލާގެ ބަލިމަޑުކަމުގައި މަސްޖިދުއް ނަބަވީގައި އިމާމުވެ ނަމާދު ކުރެއްވުން.

9. ހިޖްރައިން 9 ވަނަ އަހަރު އަމީރުލްޙައްޖުގެ ގޮތުގައި ފޮނުއްވައިދެއްވުން.

10- ޞިއްދީޤު ރަސޫލާގެ ބަލީގައި ނަމާދު ކުރައްވާ ކުރެއްވުން.

މިނޫނަސް މިފަދަ އެތައް ހިދުމަތްތަކެއް އަބޫބަކުރުގެފާނު ކުރައްވާފައިވެއެވެ. ޞިއްދީޤު ރަސޫލާގެ ބަސްފުޅުތައް މާނަކުރައްވައިފައިވެއެވެ. “އަބޫބަކުރުގެފާނު ފިޔަވައި އެހެންމީހުންގެ ފަރާތުން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ލިބިވަޑައިގެންފައިވާ އެހީތެރިކަމުގެ ބަދަލު ދެއްވައިފީމެވެ. އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ ފަރާތްފުޅުން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ލިބިވަޑައިގެންނެވި އެހީތެރިކަމުގެ ބަދަލު ޤިޔާމަތްދުވަހު މާތްالله އަބޫބަކުރުގެފާނަށް ދެއްވާނެއެވެ.” އަދި އެހެން ޙަދީޘްފުޅެއްގެ މާނައިގައިވެއެވެ. “ޞުޙުބަތާއި މުދަލާ [illegible] އަބޫބަކުރުގެފާނަށްވުރެ ތިމަންނަބިއްޔާގެ މައްޗަށް އިޙްސާންތެރިވި އެއްވެސް މީހަކު ނުވެއެވެ.” އަދި އެހެން ޙަދީޘްފުޅެއްގެ މާނައިގައިވެއެވެ. “ރަސޫލު [illegible] ނަބިއްޔުން ފިޔަވާ އެންމެ މާތް އިންސާނާ އަބޫބަކުރުގެފާނެވެ.”

ޚިލާފަތަށް އިސްތިޚްލާފުވުން:

ޞިއްދީޤު ރަސޫލާ ސުވަރުގެ ވަޑައިގެންނެވީ އެކަލޭގެފާނުގެ ފަހުން ވެރިކަން ކުރައްވާނެ ފަރާތެއް ހަމަޖައްސަވާފައެއް ނޫނެވެ. އެހެންނަމަވެސް [illegible] ޞަޙާބީބޭކަލުން [illegible] އަބޫބަކުރުގެފާނަށް ބައިޢަތުހިފެއްވުނީއެވެ.

ޞިއްދީޤު ރަސޫލާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމް ސުވަރުގެ ވަޑައިގެންފުޅުކަމުގެ ހަބަރު އަބޫބަކުރުގެފާނަށް ލިބިވަޑައިގަތީ މަދީނާއިން ބޭރުގައި އެކަލޭގެފާނުގެ ގެކޮޅުގައި ހުންނަވަނިކޮށެވެ. ހަބަރު ލިބިވަޑައިގަތުމާއެކު މަދީނާއަށް އަވަހަށް ވަޑައިގަތެވެ. އޭރު މުސްލިމުން ކުރެ ބައެއް ރަސޫލާ އަވަހާރަވެފައިވާކަން ޤަބޫލުކުރަން ދަތިވެފައި ތިއްބެވިއެވެ. މިފަދަ ދަތިހާލަތެއްގައިވެސް އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ ސާބިތުކަން އެންމެނަށް ފާޅުވެގެން ދިޔައެވެ. އަބޫބަކުރުގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. “އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! މުޙައްމަދުގެފާނަށް އަޅުކަންކުރާ މީހުންނަމަ (ދަންނާށެވެ!) ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނު އެވަނީ އަވަހާރަވެ ވަޑައިގެންފައެވެ. އަދި الله އަށް އަޅުކަންކުރާ (މީހުންނަމަ ދަންނާށެވެ.) އެކަލާނގެއީ އަބަދުން ދިރިތިއްބަވާ ކަލާނގެއެވެ.” އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ އަސަރުން ފުރިފައިވާ ހިކުމަތްތެރި ވާހަކަކޮޅު ނިންމަވާލެއްވުމުން ހުރިހާ ބޭކަލުންނަށްވެސް މިއުންމަތުގެ މާތް ނަބިއްޔާ އަވަހާރަވި ކަމުގައި ޤަބޫލު ކުރެވުނީއެވެ. އަދި މިހާތަނުގައި އެބޭކަލުންނަށް ޞިއްދީޤު ކުރެއްވުނީއެވެ.

ޞިއްދީޤު ރަސޫލާ ސުވަރުގެ ވަޑައިގަތުމާއި ގުޅިގެން [illegible] ޚިލާފަތުގެ މުސްލިމުން “ސަޤީފާ ބަނޫ ސާޢިދާ” އަށް އެއްވެ މަޝްވަރާކުރައްވަން ފެށުއްވިއެވެ. އެ މަޖިލީހުގައި، އަންސާރުންގެ ވެރިޔާ ސަޢުދު ބުނު ޢުބާދާ ވިދާޅުވިއެވެ.” އޭ އަންސާރުންގެ ޖަމާޢަތުގެ މީސްތަކުންނޭވެ! “ތިޔަބައިމީހުންނަކީ އެންމެ ފުރަތަމަ އިސްލާމްދީނަށް ރަސޫލާއަށް ނަޞްރުދީ މުސްލިމުން ބާރުގަދަކުރި މީހުންނެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން [illegible] ވެރިކަމުގައި [illegible] ކަމުގައި ނުވާނެއެވެ.”

މިފަދަ ގޮތަކަށް އަންސާރުންގެ ބޮޑެތި ބޭކަލުންގެ [illegible] [illegible] މުސްލިމުންގެ ދެމެދުގައި މަޝްވަރާ ކުރައްވަމުންދަނީ

ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމްގެ ޒަމާނުގައި ކުރީކޮޅު ޤުރުއާން ލިޔެފައިވަނީ ދާނިދިރުވިޔަ ބާކީގެ ބަރިގައި

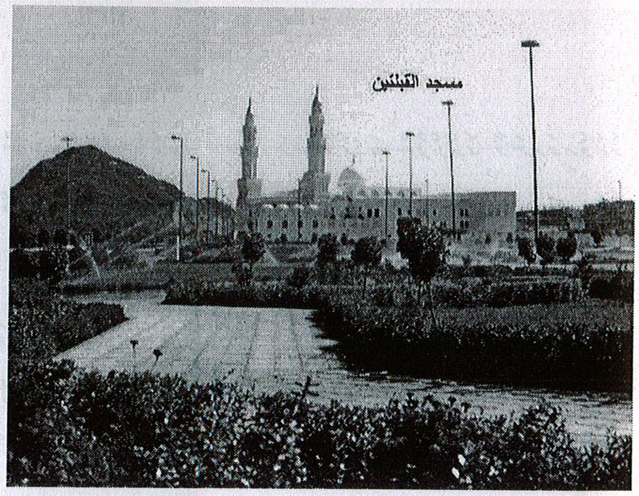

ހިފުއިދަޔަށް ދިމާލަށް އަދި ޤިބުލަ ބަދަލުކުރުމާ ގުޅޭ ބާކީވެސް ހުރިހާ ބާކީގެތަކެއް (ޢަބްދުﷲ ބިން ޢުމަރު ރިވާކުރެއެވެ. (ބުޚާރީ ރިވާކޮށްފައެވެ) އަދި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ ޙަޔާތްތެރިކަމުގައި ވަޙީގެ ބައެއްބައި ކުރުމަށް ފަރުމާކުރެއްވުމާ ގުޅުންހުރި ޞަޙާބީން ވަނީ ޤުރުއާން އަޅުކަނަށް ރަސޫލާއަށް ވަޙީކުރެވޭ ނުކުތާތަކެވެ. އަދި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ އާޔަތްތަކުގެ އެއްބަސްވުމުގައި ޢަބްދުﷲ ބިން މަސްޢޫދު ޞަޙާބީން ދަސްކޮށްދެއްވާ އިރުގައި، ޒައިދު ބިން ޘާބިތު އަދި ވަޙީ ލިޔުއްވި ބައެއް ޞަޙާބީން ލިޔުއްވާފައި ހުންނަ ލިޔުންތައް ގިނަ ދުވަހު ހިފެހެއްޓިއެވެ. އަދި މިގޮތުން ހިޔާލު ދެކެނީ ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ އަމުރަށް ފަތުރުވައި ލިޔުމުގެ ކަމުގައި ޢަބްދުﷲ ބުނެފައެވެ.

ޢަބްދުﷲ ބުނެފައިވެއެވެ. ޝާމް ސަރަޙައްދުގެ މުޞްޙަފުތަކާއި ދިމާލަށް ފެއްސެވި ކަމެވެ. އޭނާ ބުނެއެވެ: "އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! މިކަންތަކުގައި މިއުއްމަތުގެ ފަރާތްތަކުން އިޚްތިލާފުވެއްޖެއެވެ. މިކަންތައްތަކަށް މިއުއްމަތުގެ އެކި ބަޔަކު ޝާމުގައި ހުރެ މިކަމާ ނުރުހޭނެއެވެ. ޤުރު މިކަންތައްތަކުން ކަނޑައެޅުން ކުރެއްވުމަށް މިކަންތައްތަކާ މިއުއްމަތުގެ އެކިއެކި ފަރާތްތަކެއެވެ. އަދި ޝާމުގެ ރަސްކަމުގައި ކުރެއްވުމާއި މިއުއްމަތުގެ ޤުރުއާން ކިޔެވުމުގެ ތަފާތު ކުރުމަށް ދެއްވިއެވެ. ދުވަސް އަދި ހިދާޔަތެއް. މިއުއްމަތުގެ ގޮތަކީ އެކުގައި ހުރެ ނުކުރާ މިއާލިއެވެ އެކަން ބައެއްގެ ބަޔަކު ޙަފްޞާއާ ދުށުމަށް ދޫކުރެވުނު މިކަންތައްތަކުގެ ފޮނުވައި އެކުގައި ފެނުނު މިއާއެވެ. އަދި މިއުއްމަތުގެ ބޭނުންވާ އެކުގައި ބޮޑުނޑިކަމަށް ހިފެހެއްޓުމާ ގުޅޭ އެއްބަސް އެކުލަވާލުމުގެ ބައެއް ޤުރުއާން ދުނިޔޭގެ މިކަންތައްތަކާ އަދި ގުޅޭ ގޮތުން ނުކުރާ މިއާއެވެ. މިއުއްމަތުގެ އެކުގައިވެސް ޙާފިޒުން ފަތިސް ނަމާދާ ދިމާލަށް ކުރުވައިދިނެވެ. އެހެން ޙާފިޒުން ފުށުމުގެ ޞަފްޙާ ލިޔުއްވަމުން، މާތް ﷲ ނުކުރާ ކުރައްވައިފިއެވެ. މިކަން، ކިޔަވާ ﷲއާއި އެކަމާގެ ރަސޫލާއަށް ދިޔަތަކުން މިއުއްމަތުގެ ހިޔާލެއް މިއުއްމަތުގެ ދިޔަމަށް ދެވޭނީއެވެ. މިކަންތައްތަކަށް ﷲ އާއި ރަސޫލާއަށް ދިޔުމަށްޓަކައި ފަރުވާ މިކަންތައްތަކަށް ދިޔުމަށް މިއުއްމަތުގެ މަޤާމަށް ވާޖިބުވެގެން ނުވެއެވެ."

ހާދިޘާގެ ދިރާސާއިން ލިބޭ ހިދާޔަތްތައް:

1. ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ސަލާމުގެ ވަޙީގެ ބައިތަކުގެ ކުރީގައި ރަމަޟާނު ކަނޑައަޅުއްވަނީ ޤުރުއާން ބާވައިލުމާ ފުރިހަމަކުރުމުގެ ކުރިން ތިލާވަތް ކުރައްވާފައެވެ.

2. ރަސޫލާ ސަލާމުގެ ވަޙީގެ ބައިތަކުގެ އިސްލާމީ އުންމަތުގެ ބޭނުމަށް ޓަކައި ޤުރުއާނުގެ ދަސްކުރުމާ ގުޅުންހުރި ބަޔަކާ ބާރުއަޅާލުމަށް ދެކޮޅުހަދައި ފަލާޙަށް ވާނޭ މިއުންގެ ބަޔަކާ ނުރުހޭ

މިފިޔަވަޅުގެ ތެރޭގައި އެއްބަޔަކު ނުބައިކަމެއް ކުރިކަމުގައިވާނަމަ ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމުން އިންސާފުކުރަމުން ގެންދިޔައެވެ. ޤާޟީކަމުގެ މަޤާމަށް އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ޢިލްމުވެރިން ހޮވުމަށް ޚާއްޞަ ސަމާލުކަން ދެއްވިއެވެ، ޤާޟީ އާއި ޤާޟީގެ ދަރަޖަތަކާއި ވަޒީފާތަކަށް މުސާރަ ކަނޑައަޅުއްވައި ޢަދުލުއިންސާފު ހިންގަވާނެ ގޮތްތައް ކަނޑައަޅުއްވައެވެ. އަދި އާންމުކޮށް ފަރާތްތަކުން ގެންދާ މައްސަލަތައް ބެލުމަށް ޤާޟީންގެ ތެރެއިން ވަކިވަކި ފަރާތްތައް ކަނޑައަޅުއްވައި ޤާޟީ ދަށުން ކަންތައް ހިންގުމަށް ބާރު ދެއްވިއެވެ. ދީނީ ދާއިރާގެ ތަޢުލީމާއި ހަމައަށް ކަންތައްތައް ހިންގުމަށް ޤާޟީން މުސާރަ ދެއްވައި ކަނޑައަޅުއްވިއެވެ.

އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ބަލަންޖެހޭ މައްސަލަތަކާއި ޤަދީމީ ޢާދަކާދަތަކުގެ ތަފާތު ބަލާފައި ”ޢުމަރުގެފާނުގެ ކަމުގެ“ މައްސަލަތަކާއި ޤަދީމީ ޤާނޫނުތަކާއި ބެހޭ ތަފާސް ތަކުގެ ދަރަޖަ ބަލަހައްޓަވައި މީހުން ދަރުވާ ކުރެއްވުމަށް ހަމަހަމަ ފަރާތަކުން ދަރުބާރު ޤާއިމު ކުރެއްވިއެވެ.

3. އިސްލާމީ ތާރީޚާއި ފުރަތަމަ ކަނޑައެޅުން. މިގޮތުން ފާޅުގައި ކަންތައްތަކަށް ހިޖުރީ ތާރީޚު ފެށުނީއެވެ. އަދި ދުވަހުގެ ނަމަކީ މުސްލިމުންގެ ޤައުމީ ތާރީޚެވެ.

4. ފުލުހުން ޤާއިމު ކުރެއްވުން.

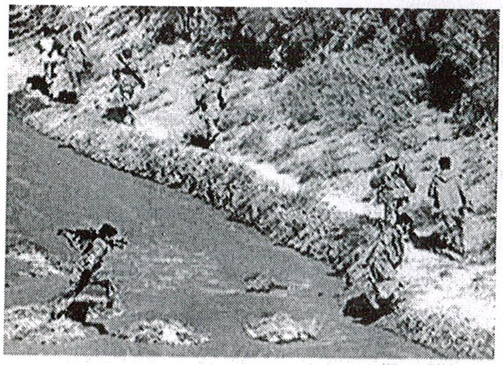

ޙަމަސްކަރައިގައި މުސްލިމުންނަށް ކޮށްދޭ ޚިދުމަތް މިހާރު ނުލިބޭތީ ދަރުބާރުގައި ގޮވާލެއްވިއެވެ. އަދި ދުވަހުގެ ހުރިހާ މަސައްކަތްތައް ބަލަހައްޓަވާ ފަރާތްތަކެއް ޚާއްޞަކޮށް ތަޢާރުފު ކުރެއްވިއެވެ. އަތްމަތީގެ ފަރާތުގެ ނަޒަރުން ބޭނުންކުރަން ޖެހޭ ކަންކަމާއި ޤާނޫނީ ބާރުތަކާއި ބަހައްޓަވާ ޤާޟީ ފަރާތުން ހަރުދަނާކުރެއްވިއެވެ. މިފަދަ ބާރުތަކެއް ފުލުހުން ލިބިފައި އަމާންކަމާއި ބަހައްޓަވާ ޝަރީޢަތުގެ ދަރަޖައިގެ ބަދަލުގައި ޤާއިމުކުރެއްވިއެވެ. އަދި ކޮންމެ ފުލުހުން އަމާންކަމާ ބެހޭ ތަފާސްޓަކައި ދިޔައެވެ. ފުލުހުން ނިޒާމީ ޢަސްކަރީ ދާއިރާއެއްގެ ގޮތުގައި ޤާއިމުކުރެއްވީ، ފުލުހުން ކަމާގުޅޭ ތަފާސްހިސާބު ދަފްތަރުތަކުގައި ބެލުމަށް ޝަރީޢަތުގެ ބާރު ދެއްވިއެވެ. އަދި ކޮންމެ ފުލުހުން އަމާންކަމާ ގުޅިގެން ބާރުތައް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ފުލުހުންނެވެ. ފުލުހުން ހިމާޔަތްކުރަން ޖެހޭ ފުލުހުން ޝަރީޢަތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ފުލުހުންނަށް ދިނުމަކީ ބޭނުންތެރިކަމެވެ.

ޢުމަރުގެފާނުގެ ދައުލަތުގެ ނިޒާމުގައި ކޮންމެ ފުލުހުން ޢަސްކަރީ ގޮތުން ޤާނޫނީ މަސްއޫލިއްޔަތު ފުރިހަމައެވެ. އަދި ކޮންމެ ރަށެއްގެ ޢަސްކަރީ ބާރުތަކާއި ޢަސްކަރީ ފުލުހުންގެ ބައިތުލްމާލާއި ފުލުހުން ހިމާޔަތްކުރާ ފުލުހުންގެ ބާރުތަކަށް ފުލުހުންނެވެ. ބައިތުލްމާލުން ފަރާތްތައް މުސާރަދީ މުސާރަ ޤާނޫނީ ބާރުތަކާއި ތަފާސްހިސާބު ބެލެހެއްޓުމަށް ޚާއްޞަ ބާރު ދެއްވިއެވެ. އަދި ކޮންމެ ފަރާތަކުން ބައިތުލްމާލުގެ ކަންކަމަށް ވިސްނުންފުޅު ބަޔަކު ޢަސްކަރީ ކޮންމެ ފަރާތަކުން ވެރިކަމުގެ ތަޢުލީމާއި ކަންކަމާއި ކޮށްދިނުމަށް ފުރުޞަތުތައް ފަރާތުގެ ދިޔައެވެ.

އަވަހާރަވުން:

އަބޫބަކުރުގެފާނު އަވަހާރަވީ ވަޤުތުގައި ހިޖްރައިން 13 ވަނަ އަހަރުގެ ޖުމާދަލް އާޚިރާމަހު ، 21 ވަނަދުވަހުގެއެވެ. މީލާދީ ކަލަންޑަރުންނަމަ 22 އޮގަސްޓް 634 ގައެވެ. އޭރު އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ އުމުރަކީ 63 އަހަރުފުޅެވެ. ފަސްދާނުލެވުނީ ކިރިމީ ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި އައިޝާގެފާނުގެ ކޮޓަރިކޮޅުގައެވެ.

އަބޫބަކުރުގެފާނު އަވަހާރަވީ ސަބަބާމެދު ދެކެވޭ ވާހަކައިގެ ތެރެއިން އެންމެ ސައްޙަކަމަށް މުއައްރިޚުން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ފިނިގަދަ ދުވަހެއްގައި އަބޫބަކުރުގެފާނު ނާންނަވުމުން ފިއްތުވުމާއި ގުޅިގެން ހުންބޮޑުވެ ބިސްތިރިވެވަޑައިގަތް ކަމުގައެވެ. އަދި މި ބަލިކަންފުޅުގެ ސަބަބުން ބިސްތިރިވެ ވަޑައިގެންނެވީ 15 ދުވަސް ވުމަށްފަހު މި ބަލިކަންފުޅުގައި އަވަހާރަވެވަޑައިގެންނެވީ ކަމުގައެވެ. އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ ވެރިކަމުގެ މުއްދަތަކީ 2 އަހަރާއި 3 މަހާ 10 ދުވަހެވެ.

ފާހަގަ ކަސްރަތުތައް

1- އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ ޚިލާފަތުގެ ދިރިއުޅުމުން އިސްލާމީ ދުވަސްތަކުގެ ތެރެއިން މުހިއްމު 4 ކަމެއް ހިމަނައިގެން މަޒްމޫނެއްލިޔެލާ!

2- އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ ޚިލާފަތުގެ އަމިއްލަ ކާމިޔާބު އިންސާނަކަށް ވަރުގަދަކަން ދިރިއުޅުން ބަޔާން ކުރަންޖެހޭ ގޮތުގެ
މައްޗަށް ތަފްސީލީ ބަޔާނެއްލިޔެލާ!

3. އަބޫބަކުރުގެފާނުގެ ދިރިއުޅުއްވުމުގެ މައްޗަށް 8 ޖުމުލަތަކުގެ ބަޔާނެއްލިޔެލާ!

ޢުމަރުބުނު ޚައްޠާބު ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު (13 - 23 ހ / 634 - 644 މ)

ތަޢާރަފް

އެކަލޭގެފާނުގެ ފުރިހަމަ ނަންފުޅަކީ ޢުމަރުބުނުލްޚައްޠާބެވެ. ކުންނިޔަތަކީ އަބޫ ޙަފްޞެވެ. އަދި ލަޤަބަކީ އަލްފާރޫޤެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ ބައްޕާފުޅާ މަންމާފުޅުގެ މަތިފުށުން ޤުރައިޝީ ޤަބީލާގެ ބޭފުޅެކެވެ. ބައްޕާފުޅު ފަރާތްފުށުން ކަޢުބުބުނު ލުއައްޔާ ހަމައިން އަދި މަންމާފުޅުގެ ފަރާތްފުށުން މުއްރާއާ ހަމައިން ޢުމަރުގެފާނުގެ ނަސަބުފުޅާ ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ ނަސަބުފުޅު ގުޅިގެންވެއެވެ.

ޢުމަރުގެފާނު ދުނިޔޭގެ އަލިކަން ދެކެވަޑައިގަތީ ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ އުފަންވެވަޑައިގަތުމުގެ ތޭރަ އަހަރު ފަހުން ކަމަށް ބުނެވިގެންވޭ. އައްސަލާމް “ފީލުގެ އަހަރުގެ” އަށާރަވަނަ އަހަރުގައި އުފަންވެވަޑައިގަތީއެވެ. އެއީ މީލާދީން ގާތްގަނޑަކަށް 558 ވަނަ އަހަރެވެ. ޢުމަރުގެފާނު ބޮޑުވެވަޑައިގަތީ އިއްޒަތްތެރި ޝަރަފުވެރިކަމާއެކު މައްކާގެ ބޮޑުންގެ ޢާއިލާއަކުގައެވެ. ޖާހިލިއްޔާ ޒަމާނުގައި ޤުރައިޝުންނަށް ސަފީރުކަން ކުރެއްވީ ބަނޫ ޢަދީ ޤަބީލާއިން އެކަލޭގެފާނުގެ ޢާއިލާއިންނެވެ. އަދި ޢަރަބިންނާއި ޤުރައިޝުންގެ އަންގަބޮޑުގެ ސަފީރަކަށް ޢުމަރުގެފާނު ކަނޑައަޅުއްވައެވެ.

އެކަލޭގެފާނަކީ ގަދަފަދަ ހަރުކަށި ހިތްވަރުގަދަ ބޭފުޅެއް ކަމުގައި ޤުރައިޝުން ވިދާޅުވެއެވެ. އަދި ހަރުކަށި ވެރިކަމާއި އިންސާފުވެރިކަމުގައި ވަރަށް މަޝްހޫރު ބޭފުޅެކެވެ. މަގޭ ނޯނދެވި ކަމަށް ބުނެވޭ ބައްޕާފުޅުގެ ޖަމަލު ބެލެހެއްޓެވިއެވެ.

އިސްލާމްވުން:

އެންމެ ފުރަތަމަ ޢުމަރުގެފާނަކީ އިސްލާމްދީނުގެ ކަށްވަޅު އަޑިނަގާލަން ނުކުތް ބޭފުޅެކެވެ. އެކަމަކުން އެކަލޭގެފާނު ޝަރަފުވެރި މުސްލިމުންނަށް އަނިޔާކުރުމުގައި ކުރިއަރާ ބޭފުޅަކު ކަމުގައިވިއެވެ. ޤުރައިޝުންނާއިދެކޮޅަށް ޢުމަރުގެފާނުގެ ބަލާގާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ ބާރުވެރިކަމާއި، ދެކޮޅުވެރިކަމާއި، ހިތްވަރުވެރިކަމާއެކު ޢުމަރުގެފާނު ފަހު ދުވަހު އިސްލާމްވުމަކީ މުސްލިމުންނަށް ވަރަށް ބޮޑު ބާރަކާއި ކުޅަދާނަކަމެވެ. މިކަމަށް ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ދެންނެވުމަށްފަހު އެކަލޭގެފާނު ﷲ ތަޢާލާގެ ޙަޟްރަތުގައި ދުޢާކުރެއްވިއެވެ. "އޭ ﷲ ތަޢާލާ! ޢުމަރުބުނު ޚައްޠާބު ނުވަތަ ޢަމްރުބުނު ހިޝާމްގެ ތެރެއިން ކޮންމެވެސް ބޭފުޅަކު މެދުވެރިކޮށް އިސްލާމްދީނަށް ބާރުވެރިކަމާއި އިއްޒަތް ލައްވާދެއްވާނދޭވެ!" ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ މި ދުޢާ އެކަލޭގެފާނުގެ ޙައްޤުގައި ޤަބޫލުކުރެއްވި، ޢުމަރުބުނު ޚައްޠާބުގެ ހިތްފުޅުގައި އިސްލާމްދީނަށް ލޯބިވުމުގެ ޝައުޤުވެރިކަން ލެއްވިއެވެ. އަދި މާތްﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އެކަލޭގެފާނު އިސްލާމްދީނުގެ ހިތްވަރުގެ ދަރަނި ވަންނަވައިދެއްވިއެވެ،

ރަސޫލުކަމުން 5 ވަނަ އަހަރުގެ ދުލްޤަޢިދާގެ ތެރެއިން ދުވަހެއްގައި ކަޢުބަތުއްﷲ ދަމުއިރަށްކުރެއްވުމުގެ ޝަރީޢަތުތަކުގެ ބޮޑުކުރުމަށް ނުކުމެ ޢުމަރުގެފާނު އުޚުތުފުޅު ގެއަށް ވަޑައިގަތީ އިސްލާމްދީނުގެ ހިދާޔަތް ލިބި، ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ އާއި އިސްލާމްދީން ޤަބޫލުކުރައްވާ ބޭފުޅުގެ ގޮތުގައެވެ.

ޢުމަރުގެފާނު އިސްލާމްވުމުގެ ސަބަބުން އިސްލާމްދީން ފާޅުކުރުމުގައި އެތައް ގުނަ ބާރުވެރިކަމެއް އައެވެ. މިކަން ސީދާކުރައްވައިފިން

އަބްދުﷲ ބުން މަސްއޫދު ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ: "އުމުރުގެފާން އިސްލާމްގެ ވަޒީރުގެމަރުޔާ ފަތަހައްޓައްކުރުމުގައިވެއެވެ. އަދި އުކަޅުވާލުމުގެ ހިފެހެއްޓުމަށް ސަރަޙައްދުކުރުމުގައިވެއެވެ. އަދި އުކަޅުވާލުމުގެ ވިޔަކުރުމަށް ތަރުޖަމާކުރުމުގައިވެއެވެ."

އުމުރުގެފާން އިސްލާމްގެ ވަޒީރުގެމަރުއާ މުސްލިމުން ފާރަވެރިންގެ ވަނަހަރުގައި އަރުކަން ކުރުމަށް އުކަޅުވާލުން ހިފެހެއްޓުމަށް ކަމަށްވާ ހަނދާން ކަމަކަށްވެއެވެ. މިހެންވީ ޕިރިޔި ހަސްތަވާއަކުން ދެކެވެނީއެވެ. އަހަރުތަކުން ބަހުގެ ކަނޑައި ވާއިރު މިގޮތަށް ބަހުގެ ވަނަހަރުކުރުމުގެ މާނައެއްކަމެވެ. އެގޮތުން ޕިރިޔި ހަސްތަވާ، ކުރިއައި ކުރުވައިގެން އުކަޅުވާލުމުގެ ފަހަތުރުވެން މުސްލިމުން ދަސްކަމުން ސަފަރުކުރުގެން މަސްއޫދުރުބަރާކަން ނުކުމް ފޮނުގައި ނާޅުދު ކުރަގަނޑުފަރާތްދެވެއެވެ. ސަރަޙައްދުގައި މުސްލިމުން ކުރަމުން ގެންދިޔަ އަރުކަނަގައި ފޮނުގައި ކުރަން ފުރިހަމަ އުކަޅުވާލުމުގެ ސަބަބުން ކުރެވޭ. މިހެންވީ ޕިރިޔި ހަސްތަވާ އުކަޅުވާލުން އަދާކުރުގެ ވިދާޅު ނުކުތެވެ. އިސްލާމީ ދީނުގެ ބަރަކާތުން އުކަޅުވާލުން ހިފެހެއްޓުމަށް ކަރުވަތުން ގެންދިޔައެވެ.

ޕިރިޔި ހަސްތަވާގެ ޒަމާނުގައި ކުރުމުގެ ބަރަކާ ހިފެހެއްޓުން:

1. ފިރުވެގެން ސިއްރުގައި މުސްލިމުން ކުރަމުން އައި އަރުކަނަށް ފޮނުގައި ކުރަމުގެ ހިފައިދޭ އަބަދު މިހެންނަށް ކުރުވައިދެއްވުން
2. ވަޒީފާއަށް ހިދުމަތްކުރެއްވުން
3. ހިރާ ހަނދުމަކުރުކުރުގައި ބެލެހެއްޓުމުގެ ވަޒީރެއްގެން.
4. ހަސްތަވާގެ ވަޒީރުގެ ގޮތުގައި ހިފައިގެން ކުރެއްވުން.
5. ޕިރިޔި ހަސްތަވާގެ ބަރަކާ މުޤާބަލާގައި ލިޔުއްވުން

އުމުރުގެފާން ޕިރިޔި ހަސްތަވާގެ ޒަމާނުގައި އިސްލާމްދީނަށް ފާރަވެރި ކުރަމުގައި މުސްލިމުންގެ މަސްއޫލިއްޔަތުކަމުގައި މަސްއޫދުގެ ކުރުމުގައި ދުވެހިއްޔާ އުފެދުނެވެ. އަދި ޕިރިޔި ހަސްތަވާ ސަފަރުގެ ވަޒީރުގެންނަވާއިރު އަބޫ ބަކުރުގެ ހިލާފަތުގައި އިސްލާމްގެ އަރަނާ ބާރު ސަބަބުން ފުރިހަމަ އުކަޅުވާލުމެވެ. އެއްގަލަ އިސްލާމްދީނާ މުސްލިމުންގެ ކަރުވަތްކުރުގައި އަބޫބަކުރުގެ އަދިބަދާ ދެރުވިގައި އުކަޅުވާލުމުގެ ކަރުވަތުކަރުދީން އުމުރުގެފާން ވިދާޅުވެއެވެ.

މިގެ ޢިލްމުން އުމުރުގެފާނަށް އަބޫބަކުރުގެ ބަރަކާތުގެ ވަޒީފާއަށް އަރުވައިގެ ބާރުވެއެވެ. އަދި ދަރުމަވެރި މަރުސަރަހައްދުބަރުލަ، ކަރުވަތުގައި ޒުލާމު ކުރުއްވުން އަބޫބަކުރުގެ ވެސް އުކަޅުވާލުމަށް ބަރާބަރު ކުރުއްވާފައެވެ. އެޒަމާނުގައި ނަރުދިވެހި ސާހިބަށް އުމުރުގެފާނަށް ވަޒީރުކަމެވެ. އަދި ވަޒީރުވެގެން މަޤާމެވެ.

ހަލީފާކަން ލިބިވަޑައިގަތުން:

އަބޫބަކުރުގެ އަރިހުގައި އަރާބަސްކަމުގެ ޤާނޫނީ ވަޒީރުގަޑިއަށް އުކަޅުވާލުމުގެ ފާރުން އަރަނަގަ ހަލީފާކަމަށް ކަނޑައެޅުއްވިތީ ސަމަ މުސްލިމުން ބައިބައިވެގެން ހިނގައިދާނެކަމުގެ ބިރުވެރިކަމަށް އުކަޅުވާލުމުން، އަލީ ބިން އަބީޠާލިބު، އުމަރުބިންޚައްޠާބު ހެއްދެވި ދަބަރުވުމުގެ ދަރުމަދުގައި ވަޒީނުކުރުއްވުމަށް ކަމުގޮތަކާ އުމުރުގެފާން ހަލީފާކަމަށް ހެއްދުވުމަށް ރަސްމީ ކަމުގައި ދަކަވެދާނެކަމެވެ. މިހެންވީ

ޚަލީފާއަކު ހޮވުމާ ބެހޭގޮތުން އަސްޙާބު ބޭކަލުންގެ ތެރެއިން ޙިކުމަތުގެ އަހުލުވެރި ބަޔަކުންނާއި މަޝްވަރާ ކުރެއްވިއެވެ. އަބޫބަކުރުން ވަކިބޭފުޅަކު ޢައްޔަންކުރައްވައިގެން އަބޫބަކުރުގެފާނުން ދަންނަވިއެވެ. ދެން އަބޫބަކުރުގެފާނު، ޢުމަރުގެފާނާ ބައެއްމީހުން ވިސްނުންތެރިކަމާ މަޝްވަރާ ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެއަށްފަހު އެކަމާގުޅޭ ސުވާލުތަކަށް ގަބޫލުކުރައްވަމުން މުސްލިމުންގެ ވެރިއަކަށް ޢުމަރުގެފާނު ޢައްޔަން ކުރެއްވިއެވެ.

ޢުމަރުގެފާނު ޚަލީފާކަމުން އިސްވެވަޑައިގަތީ ހިޖުރައިން 13 ވަނަ އަހަރުގެ ޖުމާދަލް އާޚިރާ މަހުގެ 22 ވަނަ ދުވަހު. މުސްލިމުން އެކަލޭގެފާނަށް ބައިޢަތު ހިއްވެވުމުންނެވެ. ޚަލީފާއަށް އެންމެ ފުރަތަމަ، އަމީރުލް މުއުމިނީނުގެ ލަޤަބު ދެއްވީ ޢުމަރުގެފާނުގެ ޚަލީފާކަމުގައެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ވެރިކަމުގައި ޢަދުލުއިންޞާފުގެ ގާޒީ އެކަލޭގެފާނު ކަމުގައި ކަނޑައެޅިއްޖެއެވެ. ބައިތުލް މާލުން އެކަލޭގެފާނު ބޭނުން ހިއްޖާ މިންވަރަކަށް ހިތުވަރު ބަޔަކަށްބަހައިދިނު އަށާ މިންވަރުގެ ތަނަވަސްކަމުގައި އެކަލޭގެފާނުގެ މުސްކުޅިކަމުގެ ޙާލުގައިވެސް މިންވަރުގެ ދަރިކޮޅުގެ ޙައްޤުވެސް ކުރައްވައިނުދެއްވައެވެ. ކުރާ ބަދަލުވެފައިވާ ޢަލީ ޖަވާބުގައި ޚާއްޞަކޮށް ފާރަވެރިވާން ފިޔަވައި އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކޮޅުމީހުން ދަރިންނެވެ. "ޢަރަބިކަން ޙަރަކާތް ކަމުގެ އެކަކުގެ ބޭނުން ހިއްޖާވެސް ނުކުރައްވާނެ. ކަމަކަށް ކުރައްވާ އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކޮޅުގެ ޙައްޤު އެންމެ ދެރަ" އަބޫބަކުރުގެ ކަރާ އިސްލާހުގެ ވިދާޅުވިއެވެ! "މުސްލިމުން ބަޔަކު ޚާއްޞަކުރެއްވި ބަޔަކަށް ފުރުސަތު ދެއްވައި އަޅުގަނޑު ކަމުގައި ވެއްޖެނަމަ ނުބައިވެރިކަމެއް އަޅުގަނޑުމެންނެވެ." ޢުމަރުގެފާނުގެ ވެރިކަމުގައި އަދުލު އިންސާފު ޤާއިމުކުރެއްވި ކަމުގައި ހުރި އަޚުލާޤީ ހަރުދަނާކަން ޙައްޤުވެރިޔާއަށް ދެއްވުމުގައި، اللهގެ ޢުމަރުގެފާނު ފުރިހަމަކޮށް ތަންފީޒު ކުރެއްވިކަމުގައި އަމާނާތް އަދާކުރެއްވުމުން އިސްލާމްދީން ފެތުރިއެވެ. އަދި އަމާނާތްތެރި، ޢާދިލު، އިންޞާފު މަސްލަޙަތަށް އިސްކަންދެއްވާ ބޭފުޅެއްކަމުގައި ދައުލަތުގެ މަޤާމުގައި ހުރެއްވިކަމުގައެވެ.

ޚަލީފާކަމުގެ ދުވަސްވަރު ކުރެއްވި ޚިދުމަތްތައް:

1. މަޝްވަރާ މަޖިލިސް އުފެއްދެވުން.
2. ސަރުކާރު ހިންގާ ފަރާތްތަކާއި، އަދުލު އިންސާފު ޤާއިމު ކުރާ ބައި ވަކި ކުރައްވާ އަދުލު އިންސާފު ޤާއިމުކުރެއްވުމުގެ ނިޒާމު އުފެއްދެވުން.
3. ދައުލަތުން ލިބޭ މާލުތަކާއި، އެތަކެތި ޚަރަދުކުރާ މަސްރަފުތައް ބަލަހައްޓާ އޮފީހެއް އުފެއްދެވުން.
4. ސިފައިން އުފައްދަވާ ސިފައިންނަށް މުސާރަ ކަނޑައެޅުއްވުން.
5. އިސްލާމީ ފުތޫޙާތު ފުޅާކުރެއްވުން (ޝާމުކަރަ، ފާރިސްކަރަ، ޢިރާޤު، މިސްރުފަދަ އެތައްބިމެއް ފަތަޙަކުރެއްވުން)
6. ތަރާވީހު ނަމާދު ޖަމާޢަތްކުރެއްވުން
7. ފަތަޙަކުރެއްވި ރަށްރަށަށް ވެރިން އިސްކުރެއްވުން.
8. މުސްކުޅިންނަށާއި ނުކުޅެދޭމީހުން، އަދި އަންހެނުންނަށާއި ކުޑަކުދިން ގަރީބުން ޙިމާޔަތް ފޯރުކުރެއްވުން.
9. ހިޖުރައިން 18 ވަނަ އަހަރު މުސްލިމުންގެ ފައިސާ ޖެއްސެވުން

ޢުމަރުގެފާނު އަވަހާރަވުން:

ހިޖުރައިން 23 ވަނަ އަހަރު އަބޫލުއުލުއު ފިރޫޒު ނަމަކަށް މަޖޫސީއަކު ޢުމަރުގެފާނުގެ ހަށިގަނޑަށް ދިން ކަތިވަޅެއް

ހަމަލާއިގެ ސަބަބުން އުމަރުގެފާނު ވަރަށް ބޮޑަށް ޒަޚަމްވެ ވަޑައިގެން ތިން ދުވަހު އެންމެފަހުން ޝަހީދުވެ ވަޑައިގެންނެވެ. ޚިލާފަތުގެ މުއްދަތަކީ 10 އަހަރާއި 6 މަހާއި ދުވަސްކޮޅެކެވެ. އެއިރު އުމަރުގެފާނުގެ އުމުރުފުޅަކީ 63 އަހަރުފުޅެވެ. ފަސްދާނުލެވުނީ ކީރިތި ރަސޫލާގެ އަރިހުގައެވެ.

ފިޔަވަޅު މަސައްކަތް

ތިރީގައިވާ ސުވާލުތަކުގެ ޖަވާބު ލިޔާށެވެ!

1- ‟އުމަރުގެފާނު އިސްލާމްދީނަށް ވަޑައިގަތުމީ ފަތުޙެއް ކަމުގައިވިއެވެ. އަދި އުމަރުގެފާނުގެ ހިޖުރައަކީ ނަޞްރެއްކަމުގައި ވިއެވެ. އަދި އުމަރުގެފާނުގެ ޚިލާފަތަކީ ރަޙްމަތެއް ކަމުގައިވިއެވެ.” ޢަބްދުﷲ ބިން މަސްޢޫދުގެ މިބަހުގެ ބުރަދަން ތާރީޚީ ހާދިސާތަކުގެ އަލީގައި ވަޒަންކޮށް ބަޔާނެއް ލިޔާށެވެ.

2- ތިރީގައިވާ ކަންތައްތަކާމެދު ގުރޫޕުތަކަށް ބެހިގެން މަޝްވަރާކޮށް އެކަންތަކާ ގުޅޭގޮތުން ކުރުކޮށް ތަޤްރީރެއް ހުށަހަޅާށެވެ.

- އުމަރުގެފާނު އިސްލާމްވެ ވަޑައިގެންނެވިގޮތް.
- އުމަރުގެފާނު އާންމު ރައްޔިތުންގެ ހާލު ބެއްލެވުމުގެ ކަންތައް ގެންދެވިގޮތް.
- އުމަރުގެފާނުގެ އަދުލު އިންސާފު ހުރިގޮތް.
- އުމަރުގެފާނު ޚާލިދުބުނުވަލީދު ސިފައިންގެ ވެރިކަމުން ވަކި ކުރެއްވުން.

ޢުޘްމާން ބިން ޢައްފާން ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު

23 - 35 ހ
644 - 656 މ

ޢުޘްމާނުގެފާނަކީ ޚުލަފާއުއްރާޝިދީނުގެ ތިންވަނަ ޚަލީފާއެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ އާއިލީގޮތުން ލޮބުވެތި ރަސޫލާ އާއި ވަރަށް ގާތް ބޭކަލެކެވެ. އަދި އިސްލާމްދީނުގެ ހިދާޔަތް އެންމެ ފުރަތަމަ ލިބިވަޑައިގަތް ބޭކަލުންގެ ތެރޭގައި ޢުޘްމާނުގެފާނު ހިމެނިވަޑައިގަންނަވައެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ އިސްލާމްދީނަށްޓަކާ ވަރަށް އަގުހުރި ޚިދުމަތްތަކެއް ކުރައްވާފައިވާ މޮޅު ބޭކަލެކެވެ.

ނަސްލުފުޅާއި ނަސަބުފުޅު:

އެކަލޭގެފާނުގެ ނަސަބުފުޅަކީ: ޢުޘްމާނުބުނު ޢައްފާން ބުނު އަބުލްޢާޞްބުނު އުމައްޔާބުނު ޢަބްދު ޝަމްސް ބުނު ޢަބްދު މަނާފެވެ. މަންމާފުޅުގެ ނަސަބުފުޅަކީ އަރުވާ ބިންތި ކުރައިޒު ބުނު ރަބީޢާ ބުނު ޙަބީބު ބުނު ޢަބްދު މަނާފެވެ.

ޢުޘްމާނުގެފާނުގެ ކުންނިޔަތަކީ ޖާހިލިއްޔަ ޒަމާނުގައި އަބޫ ޢަމްރުއެވެ. އަދި އިސްލާމްވުމަށްފަހު [illegible] އަބޫ ޢަބްދުﷲ އެވެ. އެއީ ރުޤައްޔާބިންތި ރަސޫލުﷲ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމާ ކިބައިން ލިބިވަޑައިގެންނެވި ދަރިކަލުން ޢަބްދުﷲގެފާނަށް ނިސްބަތްކޮށްގެންނެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ލަގަބު ފުޅަކީ "ޛުއްނޫރައިން" (ދެނޫރުގެ ވެރިޔާ) އެވެ. މިލަގަބުފުޅު ލިބުނީ ކީރިތި ރަސޫލާގެ ދެދަރިކަނބަލުންނާއި އެކަލޭގެފާނު ކައިވެނި ބައްލަވައިގަތުމުންނެވެ. މިއީ އެހެން އެއްވެސް މުސްލިމަކަށް ލިބިފައިނުވާ މަތިވެރި ޝަރަފެކެވެ.

ދީނުގެ އަލިކަން ދެކެވަޑައިގަތުމާއި އިސްލާމްވެ ވަޑައިގަތުން:

ޢުޘްމާނުގެފާނު ދީނުގެ އަލިކަން ދެކެވަޑައިގަތީ އުމުރުފުޅު ތިރީސް ފަސް އަހަރު ފުރުނުހިނދެވެ. އެއީ ލޮބުވެތި ރަސޫލާ ދީނުގެ އަލިކަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެކަލޭގެފާނަކީ [illegible] މުސްލިމުވި [illegible] އަށްވަނަ މީހާއެވެ.

އެކަލޭގެފާނަކީ އެންމެ ފުރަތަމަ އިސްލާމްދީން ގަބޫލު ކުރެއްވި ބޭކަލުންގެ ތެރޭގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަލެކެވެ. އެކަލޭގެފާނު އިސްލާމްވެ ވަޑައިގަތީ އަބޫބަކުރުގެފާނު [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެންމެ ފުރަތަމަ އިސްލާމްވެ ވަޑައިގަތީ ޢުޘްމާނުގެފާނެވެ. އަދި އިސްލާމްވުމުގެ ސަބަބުން އަނިޔާ ލިބިވަޑައިގަތް ބޭކަލުންގެ ތެރޭގައި އެކަލޭގެފާނު ހިމެނިވަޑައިގަންނަވައެވެ. އެންމެ ބޮޑަށް އަނިޔާކުރީ އެކަލޭގެފާނުގެ ބޮޑުބޭބެ ޙަކަމް ބުނު އަބީ އާޞެވެ.

ހިޖުރަކުރެއްވުން:

ޢުޘްމާނުގެފާނަކީ ލޮބުވެތި ރަސޫލާގެ އަމުރުން ޙަބަޝާއަށް ހިޖުރަކުރެއްވި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible]، [illegible]، އަދި [illegible] [illegible].

އިބުނުއިސްޙާޤު ވިދާޅުވެފައިވަނީ އަބޫބަކުރުގެފާނުގައި ޢަލިއްޔުބުނު ޚައްޠާބުގެފާނު ފަހުން އިސްލާމްވެވަޑައިގަތީ އުޘްމާނުގެފާނު ކަމުގައެވެ.

ޚަލީފާކަން ލިބިވަޑައިގަތުން:

އުމަރު ބިނުލް ޚައްޠާބު ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު ނަމާދު ފުރަތަން ކުރައްވަމުން ދަނިކޮށް އެކަލޭގެފާނުގެ ހިތާމަވެރިކޮށް ދެވުނު ޖަހުމުގެ ކޮޅު ބަލިވެގެން އަވަހާރަވުމަށް ފަހު ޚަލީފާކަމަށް ޝޫރާ ބޭފުޅުން އެކަލޭގެފާނު ހޮވާލެއްވީ ރަސޫލުﷲގެ ދެ އަންބެއްސަރަވާ ކަމުގައި މުސްލިމުންގެ ޚަލީފާ ކަމުގައި ދެއްކެވުމެވެ. އަދި ވިދާޅުވިއެވެ. މިކަން ކަމުގައި ޚަލީފާކަމަށް އެއްބަސްވާ ބޭފުޅަކު ބޭއްވުމަށް ކަނޑައަޅުއްވައިފިނަމަ އެކަން ވާނީ މިކަން ކުރައްވާ ބޭފުޅުން ގެންނަވައި ކަމުގައެވެ. (ޠަބަޤާތުލް ކުބްރާ އިބުނުސަޢުދު ވަނީއެވެ.) ހަމަ އެއާއެކު މިކަން ކުރައްވާ ބޭފުޅުން ޚަލީފާއަށް ބަޔުޢަތްވުމަށް ފަހު އަދި މިކަން ކުރެއްވުމުގައި މުޙާސަބާކުރައްވާ ބޭފުޅުން ހޮވުމަށް އެކަމަށް ޖެހޭނެއެވެ. (ޠަބަޤާތުލް ކުބްރާ ތާރީޚް ޠަބަރީ.)

އުމަރު ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު އެއަށްފަހު ވިދާޅުވިއެވެ. މިއަދު އަބޫ ޢުބައިދާ ރަޟިޔަﷲޢަންހު ދިރިހުއްޓެވި ހުންނެވިނަމަ އެކަލޭގެފާނު ޚަލީފާ އަކަށް އައްޔަން ކުރައްވާނީމުއެވެ. އަދި އެކަން އެހެނެއް ކުރެއްވި ޔައުމުލް ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ސުވާލުކުރައްވައިފިނަމަ މިކަން ކުރައްވާ ﷲ އަށް ދަންނަވާނަމެވެ. އަބޫ ޢުބައިދާއަކީ މިއުއްމަތުގެ އަމީންކަމުގެ ތެދުވެރި ރަސޫލާ ޙަދީޘްފުޅު ކުރައްވާފައި މިކަން ކުރެއްވީ އަޅެ އައްސަވާށެވެ. އަދި މިއަދު ސާލިމް މައުލާ އަބީ ޙުދައިފާ ދިރިހުއްޓެވި ހުންނެވިނަމަ އެކަލޭގެފާނު ޚަލީފާ އަކަށް އައްޔަން ކުރައްވާނީމުއެވެ. އަދި އެކަން އެހެނެއް ކުރެއްވި ޔައުމުލް ﷲ ސުވާލު ކުރައްވައިފިނަމަ ދަންނަވާނަމެވެ. ސާލިމަކީ ﷲ އަށް ވަރަށް ލޯބިވާ ބޭކަލެއްކަމުގައި ރަސޫލާ ޙަދީޘްފުޅު ކުރައްވާފައި މިކަން ކުރެއްވީ އަޅެ އައްސަވާށެވެ. އެއަށްފަހު ވިދާޅުވިއެވެ. މިކަން ކުރައްވާނީ މުހާޖިރުންގާއި ވަރަށް ބޮޑަށް ވިސްނަވައި ފިކުރު ކުރައްވައިގެންނެވެ. އަދި މިކަން ކުރައްވާނީ އާއިލާގެ ބޭފުޅުން މިކަމުގެ މަގުބޫލު ކުރައްވައިގެންނެވެ. ދީން ސަލާމަތުގެ އަމާނަތް ކަމުގެ ހަލާކު ފިޔަވައި ރަސޫލާ ދުއްވާފައިވާ 10 ބޭފުޅުންގެ ތެރެއިން އެވަގުތު ދިރިހުރި މިއަބަދު 6 ބޭފުޅުން ޙާޟިރު ކުރައްވަން އަންގަވައެވެ.

އަދި އަލީގެފާނާއި، އުޘްމާނުގެފާނާއި، ޢަބްދުއްރަޙްމާނު ބިން އައުފުގެފާނާއި، ޒުބައިރުގެފާނާއި، ސަޢުދުބިން އަބީ ވައްޤާޞްގެފާނާއި، ޠަލްޙަތުގެފާނާއި މިހަ ބޭފުޅުންނެވެ. މި ބޭފުޅުންނާއި މުޝާވަރާ ކުރައްވައި ވިދާޅުވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިން ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޚަލީފާއަކު ހޮވުމަށެވެ. ދެކެވަޑައިގަންނަވައި މިބޭފުޅުންނަކީ ރަސޫލާ ރުހިވަޑައިގެން އުފާވެރިކޮށް ދުނިޔޭން ވަފާތުވެވަޑައިގަތް ބޭފުޅުންނެވެ. އެހެނީ ޔައުމު ރަސޫލާ ސުވާލުގެ ވަޑައިގެންނެވީ އިރު އެކަލޭގެފާނު ރުހިވަޑައިގެން ވާނީ މިބޭފުޅުން ކަމުގައި ދަތިވުމެއް ނުވާނެތީއެވެ. އަދި މިއަދުން ބޭކަލުގެ ޚަލީފާ ކަމުގެ އިޚްތިޔާރު އެއްމެ ހެޔޮ ރަގަޅު ބޭކަލަކާ ހަވާލުކުރައްވާނުވާއި ރަސޫލާގެ ކަމަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ބަލައިގަންނަވާށެވެ. އެއްބަސްވެ ރުހިވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަލެއް ދެއްކެވިއެވެ. އަދި މިކަން ކުރައްވާނީ އަވަހަށް މިބޭފުޅުންގެ މަޝްވަރާއިން ޢަބްދުﷲ ބުނު ޢުމަރު ޙާޟިރުވެގެން ނޫނެވެ. ގައިމު ކަލޭގެފާނު ވަޑައިގެން ވާނެއެވެ. ދީން އެކަލޭގެފާނާއި އަމާނާތުން މިބޭފުޅުން ބަލައިގަތުމެވެ. މަޝްވަރާ ކުރެއްވުމަށް އެންމެ ބޭފުޅުންގެ އަލިފުޅުން ޢަބްދުއްރަޙްމާނު މުޝާވަރާ ކުރެއްވުމަށް އަމާނަތާ ޚަލީފާކަމުގައި އެއްބަސްކަމާއި އެކަލޭގެފާނު ބަލައިގަ
ނުވާނެއެވެ.

މުހިއްމު ޚިދުމަތްތައް:

މިނިސްޓްރީން އިސްލާމް ދީނާއި މުސްލިމުންނަށް އަދާކުރާ ނުކުތާތައް ގިނަ ޚިދުމަތްތަކެއް ކުރައްވާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން އެކަމަކާ ޤިރާޢަތު ދާއިރާގެ ބަލަހައްޓައިދިނުމުގައި ކުރައްވާފައިވާ ޚިދުމަތްތަކާއި، ޚާއްޞަކޮށް ދަޢުވަތު ކުރައްވާފައިވާ ޚިދުމަތްތައްވެއެވެ.

1- ޤިރާޢަތު ދާއިރާގެ ބަލަހައްޓައިދިނުމުގައި ކުރައްވާފައިވާ މުހިއްމު ބައެއް ޚިދުމަތް:

ޤިރާޢަތު ދާއިރާގެ ބަލަހައްޓައިދިނުމުގައި މިނިސްޓްރީން ކުރައްވާފައިވާ ޚިދުމަތްތައް ވަރަށް ގިނައެވެ. އޭގެ ތެރެއިން ފާހަގަކޮށްލެވޭ ކަންތައްތަކަކީ:

ހ- ދީނުގެ ރޫޙާއި ހަމައަށް ކުރުވުން.

އަސަރު ރަސޫލުالله އަށް ޞަލަވާތް ކިޔުމުގެ ރޫޙާއި ޢަމަލުކުރުން ހިތްވަރު ކުރުވުމަށް

ބާރުއަޅާ މިނިސްޓްރީން.

ށ- ޤިރާޢަތު ދާއިރާގެ ވަރު ބޮޑުކުރުމަށް ކޯސްތަކާއި ފުރުޞަތު ވެރިކުރުވުން.

މިނިސްޓްރީން ޤިރާޢަތު ދާއިރާގެ މަސައްކަތް ބާރުކުރުމަށް ވަރަށް ގިނަ ފުރުޞަތު ހޯދައިދިނުމަށް އަދި

ކުރައްވާފައިވާ ގޮތް ބާރުލެވެ.

ނ- އިސްލާމް ދީނާއި މުސްލިމުންނާބެހޭ ގިނަ މަޢުލޫމާތު ހޯދައިދިނުން.

މިނިސްޓްރީން އިސްލާމްދީނާއި މުސްލިމުންނާބެހޭ ވަރަށް ގިނަ މަޢުލޫމާތު ހޯދި ކުރިއަށް ބާރުލެވެ.

ބައެއް ހަރަކާތް ދީނީގައި ދަޢުވަތުގެ ބޮޑުބައެއް އެކަށައެޅުމާއި ޚާއްޞަކޮށް ބަލަހައްޓައިދިނުމަށް

ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދި މަދަނީގެ މުސްލިމުންނާބެހޭ ޙަދީޘްއާއި އޮތުން "ޞައްޙަ ޙަދީޘް" ނަމުގައި ޗާޕް

ކުރުވައިގެން (20000/-) ވިހިހާސް ރުފިޔާގެ އިނާމުގައި ބޭއްވިފައިވެއެވެ. އަދި މަދަނީގެ މުސްލިމުންނަށް

ހަދިޔާ ކުރުވިއްޖެއެވެ.

ރ- ދީނީ ބޭފުޅުންގެ ސަރުކާރުގެ އިސްބަސްތަކުން ހިމެނޭ އަމަލު ޤިރާޢަތު ދާއިރާގެ މަސްދަރުން ވެސް ވަޒީފާތަކުގައި

މުސްލިމުން ދެކެވޭ ހުރިހާ ކުލަތަކުން ހާސިލުވާ ފުރުޞަތު ދީފައިވާ މަސްދަރުން ޤިރާޢަތު ދާއިރާގެ ސަރަޙައްދުގެ

ބައިގަނޑުތަކުން ވަޒީފާ ދެއްވުން.

ބ- ބަދަލު ހަމަޖެހިފައިވާ ޤިރާޢަތު ދާއިރާގެ ކުރިއާ ހަމަޖެހިފައިވާ ބައިވެރި ވަޒީފާ ދެއްވުން.

2- ޚާއްޞަކޮށް ދަޢުވަތު ކުރައްވާ މުހިއްމު ޚިދުމަތްތައް:

މިނިސްޓްރީގެ ޚާއްޞަ ދަޢުވަތު ދީނީ ކަންތައްތައް ކުރިއަށްގެންދެވިއެވެ. އޭގެ ތެރެއިން ފާހަގަކޮށްލެވޭ ބައެއް

ކަންތައްތަކަކީ:

ހ- އިސްލާމީ ޢަޤީދާ ކުރިއަށްގެންދެވޭ ދަޢުވަތު ހަރަކާތްތަކާ ގުޅޭ ދަޢުވަތު ޝަރުޢީ ދާއިރާގައި އެ ތަޢުލީމީ ބައިވެރި

ކުރައްވާ ދުނިޔޭގެ އެންމެ ބާރުގަދަ ލަޝްކަރަށް ހެއްދެވުން.

ނ- އަބޫބަކުރުގެފާނު އެއްކުރައްވާ ޤުރުއާން ކުރައްވާފައިވާ މުޞްޙަފު އެއްޗެހިއައްސަވައިގެން ލިޔުއްވާ އިސްލާމީ އުއްމަތަށް ބޭނުން ކުރެވޭނެހެން ސަލާމަތުން ކުރެއްވުން.

ރ- ރަސޫލުﷲ ގެފާނު ވަފާތުވުމާ ގެމައް ބައްލަވައި ގެންގުޅުއްވުމުގެ އަދުލުއިންސާފުގެ ރަނގަޅު ބޭނު ކުރެއްވުން.

ބ- އަދުލުއިންސާފު ނަގަހައްޓަވާ ޝަރުޢީ ކުރައްވާ އުމުރުތަކުގެ ބޭނު ކުރެއްވުން.

ޅ- ދިމިޝްޤު، ބަޞްރާ، މިޞްރު. ޤާދިސިއްޔާ. ސިފައިން ފޮނުއްވައި ދީނާ ދައުލަތް ފުޅާ ކުރައްވާ އިސްލާމީ ވެރިކަމުގެ ދަށަށް ގެންނެވުން.

ކ- ދަރަޖަ ގޮތުގައި ފާރިސީގެ ބޭނުން އިސްލާމީ ދައުލަތުގެ ކުރިމަތިވުމާ ހަމައެކަނި ޤާނޫނުތަކުން ދުއުލަތް ސަލާމަތް ކުރެއްވުން.

އ- ސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަތައް ބޭނުކުރެއްވުން، ސަރުކާރުގެ ޚަޒާނާ އިމާރާތްތަކާއި، މަގުތައް، އަދި ފާލަންތަކާއި މުސާފިރުޚާނާތައް ބިނާ ކުރެއްވުން.

ޝަހީދުވުން

ޢުޘްމާނުގެފާނު ޝަހީދުވެވަޑައިގެންނެވީ އަލިއާގެ ދުވަހު ބައްލަވައިގެން ނިކަމެ ފިތުނަވެރި ބައެއްގެ ޙަރަކާތާ އަނިޔާވެރި ބަލަހައްޓަވާ ގެކޮޅަށް އަރައިގެން ވަނުމުންނެވެ. ބޭނުމަކީ ގެކޮޅުގައި ކުރާ، ފިތުނަ އަރައިގެން ބޮޑުވެ ބައެއް ދެމެހެއްޓުން ދަރުވާލައި ބާރުންތަކާއި އަހަރެން މަދީނާއަށް ފިރިވެގެން ޢުޘްމާނުގެފާނު، 40 ދުވަސް ވަންދެން ގެކޮޅުގައި ބަންދުކުރި ހިފެހެއްޓެވުމާއެކު ގެކޮޅަށް ވަދެ ދިހަވަނަ ގޮތްގައި ޝަހީދުކުރީއެވެ. އެއިރު ޢުމުރުފުޅަކީ 82 އަހަރުފުޅެވެ. ޚިލާފަތް ކުރެއްވީ 11 އަހަރާއި 11 މަސް ދުވަހެވެ. ފަސްދާނު ލެވިފައި މަދީނާގެ ޖަންނަތުލްބަޤީޢުގައެވެ.

ދިރާސަތު މަސައްކަތް

1- ޢުޘްމާނުގެފާނަކީ، ދުނިޔޭގައި ސުވަރުގެވަންތަ ފިޔައްޔާކަލުގެ އުފާވެރި ޚަބަރު ދެއްވުނު ބޭކަލުންގެ ތެރެއިން ހިމެނި ވަޑައިގެންނަވާ ބޭކަލެކެވެ. މިއާ އެކަކުވާގޮތުގެ ބަރާބަރުވުމާއި ކުރުއްވާފައިވާ ކަންތައްކަން ބަލައި ސުވަރުގެ ބާޠިލުކަމުގެ މިސާލު ކުރުއްވާފައިވާ ތަފާތު 5 ކަމެއް ލިޔުއްވާ!

2- ޢުޘްމާނުގެފާނު ޚަލީފާކަމަށް ޢައްޔަން ކުރެއްވުނުގޮތުގެ ތަފްސީލެއް ލިޔޭ!

ޢަލީ ބުނު އަބޫޠާލިބު ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު (35 - 40 ހ / 656 - 661 މ)

ނަންފުޅާއި ނަސަބުފުޅު:

ނަންފުޅަކީ ޢަލީ ބުނު އަބީޠާލިބު ބުނު އަބްދުލް މުއްޠަލިބެވެ. މަންމާފުޅަކީ: ފާޠިމަތު ބިންތު އަސަދު ބުނު ހާޝިމެވެ.

އެކަލޭގެފާނުގެ މަންމާފުޅު ހިޖުރަވެރިއެއްކަމުގައިވީ އޮންނަ ފުރަތަމަ އިސްލާމްވެ ވަޒީރިއެއްގެންނުވީ ބާކީސަބަބުތަކުގެ ތެރޭގައެވެ. ޢަލީގެފާނުގެ ކުންނިޔަތަކީ އަބޫ ޙަސަނެވެ. އަދި ލަޤަބުފުޅަކީ ރަސޫލާ ﷺ އެކަލޭގެފާނުގެ ކުންނިޔަތުގައި ގޮވާލެއްވި "އަބޫތުރާބު" އެ ލަޤަބް ފުޅު ކިޔައިވެއެވެ.

ދުނިޔޭގެ އަލިކަން ދެކެވަޑައިގަތުން:

ޢަލީގެފާނު ދުނިޔޭގެ އަލިކަން ދެކެވަޑައިގަތީ ހިޖުރައިގެ 21 އަހަރުކުރިން މައްކާގައެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕާފުޅު އަބޫޠާލިބުގެފާނަކީ ބޮޑުކުދިންގިނަ އަތުމަތީ ފުދުދަރި ބޭކަލެކެވެ. އެހެންކަމުން ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމް އެކަލޭގެފާނުގެ ބޮޑުބޭބޭފުޅު ޢައްބާސްގެ ފާނަށް ދަންނަވައެވެ. އަބޫޠާލިބުގެފާނުގެ ދަރި ބަލާބެލުމުގެ ފަލަ ކޮށްދެއްވައި ދެއްކުމުގެ ހާލަތުން ވަކިން ބޭއްވީ. ދެން ޢައްބާސްގެފާނު، އެކަލޭގެފާނުގެ އަޚާ ޖަޢުފަރުގެފާނު ގެންދިޔައެވެ. އަދި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ އަރިހަށް، ޢަލީގެފާނު ގެންދިޔައެވެ. އެއީ އަބޫޠާލިބުގެފާނަށް ލުއިކަންދެއްވުމުގެ ގޮތުންނެވެ.

މިގޮތުން ޢަލީގެފާނު ބޮޑުވެވަޑައިގަތުން އެއީ ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ ގެކޮޅުގައި، އެކަލޭގެފާނުގެ ސީދާ ބެލުމުގެ ދަށުންނެވެ. އަދި ނަބިއްޔާ ރަސޫލާއަށް ރަސޫލުކަން ލިބިވަޑައިގެން ގަޑިއާ ކުޑަކުދިންގެ ތެރެއިން އިސްލާމްވެވަޑައިގަތް ފުރަތަމަ ބޭފުޅަކީ ވެސް ޢަލީގެފާނެވެ.

ސިފަފުޅުތައް:

ޢަލީގެފާނަކީ ވަރަށް މޮޅު ސިފަފުޅު ތަކެއްގެ ވެރި ބޭކަލެކެވެ. އެކަލޭގެފާނު ތިއްބެވީ އިޚްލާސްތެރި ތަޤުވާތެރިކަމާއި ލިބިވަޑައިގަތީ ނަބިއްޔާ ރަސޫލާގެ ގޮދަޑިގައި، އެކަލޭގެފާނުގެ ސީދާ ބެލުމުގެ ދަށުންނެވެ. އެހެންކަމުން ހުރިހާ މޮޅު ސިފަފުޅުތަކާއި އެކަލޭގެފާނަށް ލިބިވަޑައިގެންނެވެ.

އެކަލޭގެފާނަކީ ވަރަށް ޢިލްމުވެރިފުޅުތަކުން، ކަންތައްތައް ފަސޭހައިން ދެނެވަޑައިގަންނަވާ، ޒުހުދުވެރި ބޭކަލެކެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނަކީ ބާރުފުޅުގަދަ، ކެތްތެރި ވަރަށް ޝުޖާޢަތްތެރި ބޭކަލެކެވެ. ތަޤުވާވެރި ޙަޤީޤަތެވެ. ދީނުގެވެރި ފަހިކަމެވެ. އަދި އިންސާފުވެރި ޝާޢިރެއް ވެސް ވެއެވެ.

ޚިލާފަތް ލިބިވަޑައިގަތުން:

ޢުޘްމާނުގެފާނު ދެކޮޅަށް ބަޣާވާތް ކުރިމަތިވުމުން އެކަލޭގެފާނު ޝަހީދުކުރުމުން މަދީނާގައި ފަސާދަވެސް ފެތުރުނު އެއްވެސް ހަމަޖެހުމެއް ނެތި ދިޔައިމަތިވެއެވެ. އަދި އެދުވަސް ކަމެއް އަލިޔަކަށް ކަނބަލުން ދިރިއުޅުއްވި އަޞްޙާބުބޭކަ ބުނު ބަރުޅަބެވެ. ނަމަވެސް

މުހާޖިރުންނާއި އަންޞާރުން އަލީގެފާނުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން ޚަލީފާކަމަށް އެދި ބައިޢަތު ބޭއްވުމަށް މިއަދު އެކަލޭގެފާނަށްވުރެ ވިދާޅުވެ ޚަލީފާކަމާ ހަވާލުވުމަށް ވަޑައިގަތުމަށް ދަންނަވަމުން އެކަމަށް އިލްތިމާސް ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން މަދީނާގެ އަކްސަރު މުސްލިމުން އެކަލޭގެފާނުގެ އަތްޕުޅުގައި ބައިޢަތު ހިއްޕަވައިފިއެވެ. އެއީ ހިޖުރައިން 35 ވަނަ އަހަރުގެ ދުލްޙިއްޖާ މަހުގެ ފަހުގައެވެ.

ދީނަށްޓަކައި ކުރެއްވި މުހިއްމު ކަންތައްތައް:

އަމީރުލްމުއުމިނީނުވެސް އެކަލޭގެފާނުގެ ކުރީގެ ތިން ޚަލީފާއިންނާ އެއްފަދައިން، އިސްލާމް ދީނަށްޓަކައި ގިނަގުނަ ޚިދުމަތްތަކެއް ކުރައްވާފައިވާ ބޭކަލެކެވެ. މިގޮތުން ޚަލީފާކަން ލިބިވަޑައިގަތުމުގެ ކުރީގެ ޚިދުމަތްތަކާއި، ޚަލީފާކަމުގެ ދުވަސްވަރު ކުރެއްވި މުހިއްމު ޚިދުމަތްތައް ފާހަގަ ކުރެވިދާނެއެވެ.

ޚަލީފާކަން ލިބިވަޑައިގަތުމުގެ ކުރީގެ މުހިއްމު ޚިދުމަތްތައް:

އަމީރުލްމުއުމިނީނަކީ ކުޑައިރު ރަސޫލާގެ އަރިހުގައި ވަރަށްގާތުގައި ތަރުބިއްޔަތު ލިބިވަޑައިގެންނެވި ބޭކަލެކެވެ. މިގޮތުން އެކަލޭގެފާނު ހިޖުރައަށް ވަޑައިގަތުމަށްޓަކައި ގޭގެން ނިކުމެވަޑައިގެންނެވީ، މައްކާގެ މުޝްރިކުން ގެކޮޅު ވަށާލައިގެން ފާރަވެރިވެ، ކަނޑިތަކާއި އަތުގައި ހިފައިގެން ތިބި ރޭ ރަސޫލާ ޞައްލައްﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމް ޝަރީފު ނިދާފުޅުކުރައްވާ ބިސްތަރުގައި އެކަލޭގެފާނު ގޮސް ނިދާފުޅު ވަޑައިގެންނެވުން ވަގުތުގައި އިސްތިޤާމަތާއި އެކު، އެކަލޭގެފާނުގެ ތެދުކަން އެއްވެސް ބިރުވެރިކަމެއް ނުދެއްކެވުން ވަޑައިގެންނެވުމެއް ނެތި އަމާނާތްތައް އަދާކުރެއްވުން ފާހަގަ ކުރެވިފައެވެ.

ތަބޫކު ހަނގުރާމަ ފިޔަވައި ހުރިހާ ހަނގުރާމައެއްގައި ހަމަ ރަސޫލާ ޞައްލައްﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމްގެ އަރިހުގައި އެކަލޭގެފާނު ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި ހަމަ ރަސޫލާ ޞައްލައްﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމްގެ ޚާއްޞަ ކާތިބެއްގެ ގޮތުގައި މަސައްކަތް ކުރައްވަމުން ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. މިގޮތުން ވަޙީ ލިޔުއްވުމުގެ ބޮޑު މަސްއޫލިއްޔަތު އުފުއްލެވި ބޭކަލުންގެ ތެރޭގައި އެކަލޭގެފާނު ހިމެނިވަޑައިގަތެވެ. އަދި ދަޢުވަތު އެކި އެކި ކަންކަމުގައި ބަޔަކާ ހިފުމަށް ކުރެއްވުމަށް ދައުރެއް މުހިއްމު ހަމަ ރަސޫލާ، ވަނީ އެކަލޭގެފާނު ފޮނުއްވާފައިވެއެވެ. މީގެ އިތުރުން އިލްމީ ގޮތުންވެސް އެކަލޭގެފާނުގެ ޚިދުމަތްތަކުން ވަރަށް ގިނައެވެ. ރަސޫލާ ޞައްލައްﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމުން ފަހު ، އަބޫބަކުރުގެފާނާއި އުމަރުގެފާނާއި ޢުޘްމާނުގެފާނުގެ ދުވަސްވަރު މިދިޔަބޭކަލުންނަށް މަޝްވަރާދޭ މުޝީރެއްގެ ގޮތުގައިވެސް ހުންނެވިއެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ އުމަރުގެފާނުގެ ޚިލާފަތުގެ ދުވަސްވަރުގައިވެސް އަލީގެފާނު ވަނީ ގިނަ ޚިދުމަތް ތަކެއް ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

ޚަލީފާކަމުގެ ދުވަސްވަރު ކުރެއްވި މުހިއްމު ޚިދުމަތްތައް:

އަލީގެފާނަށް ޚަލީފާކަން ލިބިވަޑައިގަތީ ބާޣީންގެ ބަޣާވާތުން ޢުޘްމާނުގެފާނު ޝަހީދުކުރުމަށްފަހު، ޢުޘްމާނުގެފާނު ޝަހީދު ކުރުމާ ގުޅިގެން ކަމުނުދާ އުދަގޫތަކާއި ފިތުނަވެރި ދުވަސްވަރެކެވެ. އެހެންކަމުން އަލީގެފާނަށް އެންމެ އިސްކަމެއް ދެއްވަން ޖެހިވަޑައިގަތީ އުއްމަތުގައި އުފެދިފައިވާ ބޮޑު ފިތުނައަށް ނިމުމެއް ގެނައުމަށެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ޚަލީފާކަމުގެ ތެރޭގައި ޖަމަލް ހަނގުރާމައާއި ޞިއްފީން ހަނގުރާމައާއި ނަހްރަވާނުގެ ހަނގުރާމަ ހިނގައިފިއެވެ. އެހެނަސް އިސްލާމީ އުއްމަތުގެ ދީނަށް ޚިދުމަތްތަކެއް ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ ބައެއް ކަންކަމަކީ:

1. ސަރުކާރު ހިންގުމުގެ އޮނިގަނޑަށް އިސްލާހީ ބަދަލުތަކެއް ގެނެއްސެވުން.

2. ސަރުދާރުގެ އިޤްތިޞާދު ރަނގަޅު ކުރެއްވުމުގެ ގޮތުން ހަރުދަނާ ފިޔަވަޅު ތަކެއް އެޅުއްވުން.

3 އިސްލާމީ ވެރިކަމުގެ ދަށުގައި ވާ ޣައިރު މުސްލިމުންނާމެދު ރަނގަޅުކޮށް ކަންތައް ކުރުމަށް އަމުރު ކުރެއްވުން.

4. ޢަދުލު އިންސާފުގެ ކުރިމަތީގައި އުސޫލުން ހަމަހަމަ ކުރެއްވުން.

5. ޚަވާރިޖުންނާ ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަ ކުރެއްވުން.

6. ވާލީންގެ އަމަލުތަކާއި މުޙާސަބާކުރުމުގައި މަކަރާއި ހީލަތް ހަދާތީ ބާޒާރަން އަމިއްލަފުދުވެސް ނިކުމެވަޑައިގެން ބައްލަވާ ހެއްދެވުން.

7. އިސްލާމީ ފަތުޙުކުރުމަކަށް އިތުރު ހަރަކާތް ގެންނަވާ، ސިފައިންގެ މަރުކަޒުތަކުގައި ކިއްލާތައް ބިނާ ކުރެއްވުމާ އިސްލާމީ ފަތުޙުތަކުގެ ބޭރު ގަދަކުރެއްވުން.

ޝަހީދުވުން

ޢަލީގެފާނުގެ ޚިލާފަތުގައި ޚަވާރިޖުން އެކަލޭގެފާނާ ދެކޮޅަށް ނުކުތެވެ. އަދި ޢަލީގެފާނާއި، މުޢާވިޔާގެ ފާނާއި، ޢަމްރުބްނުލް ޢާޞް، މި ތިންބޭކަލުން ޝަހީދުކުރެއްވުމުގެ ނުބައި ރޭވުން މަޤްޞަދުހާސިލުކުރުމަށްވެއެވެ. މިއީ ހަވީރުގެ ރަމަޟާނު އިސްލާމީ އުއްމަތުގެ އަނގަ މުޞީބާތް ވިޔަފާރިވުމުންނެވެ.

ޚަވާރިޖުންގެ ތެރެއިން ޢަބްދުއްރަޙްމާނު ބިން މުލްޖިމް އާއި އަލްބުރަކު ބިން ޢަބްދުﷲ ތަމީމީ އާއި، އަދި ޢަމްރުބްނު ބަކުރުތަމީމީއާއި، މިބޭކަލުން އެއްތަނެއްގައި ސަލާމަތުން ޢަލީގެފާނާއި، މުޢާވިޔާގެ ފާނާއި، އަދި ޢަމްރުބްނުލް ޢާޞް ޝަހީދު ކުރުމަށް އެއްބަސްވެ ނިންމައިފިއެވެ. މިގޮތުން ރަމަޟާނު މަހުގެ އެއް ދުވަހެއްގައި ފަތިސްނަމާދަށް ނިކުމެވަޑައިގަތުމުން މިތިން ބޭކަލުންނަށް ހަމަލާދީ މިތިންބޭކަލުންނަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތަށް ހަމަލާދިނުމަށްފަހު ޢަލީގެފާނު ޝަހީދުކުރެވުނެވެ. އަނެއް ދެބޭކަލުން ސަލާމަތްވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ.

ޢަލީގެފާނު ޝަހީދު ކުރެއްވުމުގެ ކަންތަކާ ހަވާލުވީ އިބްނުމުލްޖިމް ނަމަކަށް ކިޔާ މީހެކެވެ. ހިޖުރައިން 40 ވަނަ އަހަރުގެ ރަމަޟާނުމަހުގެ 15 ވީ ހުކުރު ދުވަހު ޢަލީގެފާނު ފަތިސްނަމާދަށް ނިކުމެވަޑައިގެންނެވި ވަގުތު ޚާރިޖީއަކު ކަނޑިއަކުން ހަމަލާދިނީ ޢަލީގެފާނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޒަޚަމް ކުރިއެވެ. އެޒަޚަމުގެ ސަބަބުން ދެދުވަސް ފަހުން އެކަލޭގެފާނު ޝަހީދުވިއެވެ. އެއީ ރަމަޟާނު މަހުގެ 17 ވީ އާދީއްތަ ދުވަހުއެވެ. ފަސްދާނުކުރެވުނީ ކޫފާގައެވެ. ޚިލާފަތުގެ މުއްދަތަކީ 4 އަހަރާއި 8 މަހާއި 25 ދުވަހެވެ.

ފިލާވަޅު މަސައްކަތް

ތިރީގައިވާ މަސައްކަތް ފުރިހަމަކުރާށެވެ!

1- ހަވާރިއްޔުނަކީ ކޮބައިކަން ބަޔާންކޮށްދޭ!

2- ޢަލީގެފާނު ޝަހީދު ކުރެވުނުގޮތުގެ ޚުލާޞާއެއް ލިޔޭ!

3- ޢަލީގެފާނު އިސްލާމްދީނަށްޓަކައި ކުރެއްވި ޚިދުމަތްތަކުގެ ތަފްސީލު ބަޔާންކޮށްލިޔޭ!

4- ޢަލީގެފާނުގެ ޙަޔާތްޕުޅު ދިރާސާކޮށް [illegible] އެކަލޭގެފާނުގެ ޙަޔާތްޕުޅުން ލިބޭ އިބްރަތްތައް ލިސްޓުކުރޭ!

އުމަވީ ދައުލަތް

މުސްލިމުންގެ ތިންވަނަ ޚަލީފާ އުޘްމާނު ބިން ޢައްފާނު ޝަހީދުކުރެއްވުމާއި ގުޅިގެން އިސްލާމީ އުއްމަތުގައި ފިތުނައިގެ [illegible] ހާލަތުގެން ދިޔައެވެ.

އުޘްމާނުގެފާނުގެ ފަހުން ޚަލީފާކަން ލިބިވަޑައިގަތީ އަލީގެފާނަށެވެ. އަލީގެފާނުގެ ޚިލާފަތުގެ ދުވަސްވަރު ވެގެން ދިޔައީ ހަމަނުޖެހުން ބޮޑު ފިތުނައިގެ ޒަމާނެއްކަމުގައެވެ. [illegible] މުޢާވިޔާ ބިން އަބީސުފްޔާނާއި، އަލީގެފާނުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ނިޔާވުމުން ހަސަނުގެފާނު [illegible] ހަމަ އެކަނިވެރިވެ [illegible] ޚަލީފާކަން [illegible] [illegible] [illegible].

އަލީގެފާނުގެ ފަހުން ޚަލީފާކަން ލިބިވަޑައިގަތީ ޙަސަނުގެފާނަށެވެ. ނަމަވެސް ޙަސަނުގެފާނު އިސްލާމީ އުއްމަތް ފިތުނައާއި ހަލާކުވުމުން ސަލާމަތް ކުރުމަށްޓަކައި މުޢާވިޔާގެފާނާ ޚިލާފަތް ޙަވާލު ކުރެއްވިއެވެ. އެގޮތުން ފެށިގެން ބަނޫއުމައްޔާ އިސްލާމީ އުއްމަތުގެ ސަލްޠަނަތް [illegible] މުޅި އުއްމަތް އެއްވެރިކަމުގެ ދަށަށް އައެވެ. އުމަވީ ދައުލަތުގެ ބިންގާ އެޅިގެން ދިޔައެވެ. މިކަން ހިނގީ ހިޖުރައިން 41 ވަނަ އަހަރެވެ. މީލާދީން 660 ވަނަ އަހަރުގައެވެ. މިއަހަރަށް ޢާމުލްޖަމާޢާގެ ނަމުން ނަން ދެވިފައިވެއެވެ. އެއީ ބައިބައިވެފައި އޮތް އިސްލާމީ އުއްމަތް [illegible] އެއްވެރިކަމުގެ ދަށަށް އައުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.

އުމަވީ ދައުލަތުގެ ބާނީ އަކީ [illegible] [illegible] ﷲ [illegible] [illegible] [illegible] މުޢާވިޔާގެފާނެވެ. މިދައުލަތުގެ ނިސްބަތަށް ވެފައިވަނީ އުމައްޔާ ބިން އަބްދުޝަމްސަށެވެ. އެއީ މިދައުލަތުގެ ބާނީ މުޢާވިޔާ ބިން އަބީސުފްޔާނުގެ ދެވަނަ ކާފަކަލެވެ.

އުމަވީ ދައުލަތުގެ ދުވަސްވަރު ކުރެވުނު ފުތޫޙާތު ކަންތައްތައް:

އުމަވީ ދައުލަތުގެ ދުވަސްވަރަކީ އިސްލާމީ ފުތޫޙާތު އެންމެ ބާރަށް ފުޅާވެ ކުރިއަރައިގެން ދިޔަ ދުވަސްވަރެވެ. މިގޮތުން މުޢާވިޔާގެފާނުގެ ޚަލީފާކަމުގެ ދުވަސްވަރު ޤުސްޠަންޠީނިއްޔާއަށް އިސްލާމީ ބޮޑު ލަޝްކަރެއް ފޮނުއްވިއެވެ. އަދި އިސްލާމީ ލަޝްކަރު އެތަން ޙިޞާރު ކުރިއެވެ. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބިން [illegible] [illegible].

އިސްލާމީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިޔައެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

އުމަވީ ދައުލަތުގެ ދުވަސްވަރު އިޤްތިޞާދީ ގޮތުންނާއި އިޖްތިމާޢީ ގޮތުންވެސް އިސްލާމީ އުއްމަތް ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއަރައިގެން ދިޔައެވެ. އުމަވީ ދައުލަތުގެ ޚަލީފާއިން ދައުލަތް ހިންގާ ކުރައްވާ ވަރުގަދަ ކުރެއްވުމުގެ މައްސަލަ ވަރަށް ބޮޑު ހަރަކާތްތެރިކަމާއެކު ދެއްވިއެވެ.

އުމަވީ ދައުލަތް ފެށުން ދިޔައީ އާދަ ދުނިޔަވީގައި އެއް އެންމެ ބޮޑުވެގެން ވެރިކަން ކުރެއްވިއެވެ. އުމަވީ ދައުލަތުގެ ޚަލީފާއިންގެ ތެރޭގައި އިސްލާމީ ޚަލީފާއިންގެ ތެރެއިން ވިއްޔެވެ. މިގޮތުން ބޭސްފުޅުތަކާއި އަދި މުއައްސަސާތަކާއި ހިންގުމަށް އަޅުއްވާފައިވާ ކަންކަމަށް ނޫނެވެ. އިމާރާތް ކުރެއްވުމުގެ އިތުރުން ހިޔާލު އެޅުއްވުމާއި ހިސާބުތަކުގެ ސަރަޙައްދުތަކަށް ނޫނީ، އެކަމަކު އެޅުއްވުން ފެށިއްޖެވެ. އަދި ބޮޑުވަސް ވަރުން ކުންފުނި އިތުރު ތަރައްޤީ ކުރެއްވުމަށް އަރިހުގައި ތަޖުރިބާ ކުރެއްވުން ދިޔައެވެ

އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ބަލާއިރު އުމަވީ ދައުލަތުގެ ސަރުކާރު ފާއިސާ ޖަމާ، އުމަވީ ދައުލަތުގެ ދަރުމަވަންތަ ހިސާބު ރަސްމީގައި މިފައިސާ ބޭނުން ކުރެވިފައި ފާހަގަކޮށްލެވެ. ދަރުމަވަންތަކަމާއި ވިޔަފާރި ވަރަށް ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ތަރައްޤީވެގެން ކުރި އަރުވާލިއެވެ. ދުނިޔޭގެ އެހެނިހެން ކަންކަމުގެ ސަރުކާރުތަކުގައި ދަށަށް ފައިސާ ވިޔަފާރީގެ ގޮތުން ބިންތަކުގެ ތަނަވަސްކަން މުސްލިމުން ހޯދިއެވެ.

އުމަވީ ދައުލަތުގެ މަޝްހޫރު ބައެއް ޚަލީފާއިން:

1- މުޢާވިޔާ ބިން އަބީ ސުފްޔާން ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު

މުޢާވިޔާ ބިން އަބީ ސުފްޔާނަކީ އުމަވީ ދައުލަތުގެ ބާނީއެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ ޤުރައިޝް ވަންސައިގެ އުމަވީ ދަރިކޮޅުން ނިސްބަތްވާ ބޭކަލެކެވެ. އުމަވީ ދައުލަތް ނިސްބަތްވަނީ މިކަލޭގެފާނުގެ ދަފިކަ ކާފަފުޅު އުމައްޔާ ބިން ޢަބްދު ޝަމްސަށެވެ. ބައްޕާފުޅަކީ އަބޫ ސުފްޔާނެވެ. މަންމާފުޅަކީ ހިންދު ބިންތު ޢުތްބާއެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ ތަރުބިއްޔަތު ލިބިވަޑައިގެންފައި ވަޙީ ލިޔުއްވާ ބޭކަލެކެވެ. އިއްޒަތްތެރިކަމާއި ގަދަކަމެވެ. އެހެނީ އެކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕާފުޅާއި އަޚާ ސުފްޔާނަކީ މަކާގެ ބޮޑުން ބޭކަލުންގެ ތެރޭގައި ހިމެނިގެންވާ ބޭކަލެކެވެ.

ދިމިޝްޤުގެ އަމަވީ ޖާމިޢު މިސްކިތް:

އެކަލޭގެފާނު ދިމިޝްޤުގެ އަމަވީ ޖާމިޢު މިސްކިތް ރަޙްމަތުﷲ ޢަލައިހި ވަފާތްވީ ރަޖަބު މަހުގެ ޚިލާފަތުގެ 5 އަހަރު ކުރިންނެވެ.

ސިފަފުޅުތައް:

މުޢާވިޔަތުގެފާނަކީ އިސްކޮޅުން ދިގު ހުދު ރީތި ބޭކަލެކެވެ. ވިސްނުންފުޅު ތޫނު ހަރުދަނާ ޝަޚްޞިއްޔަތެއްގެ ވެރިއެކެވެ. މުސްތަޤްބަލުގެ ތަޖުރިބާއި ހަލީމުކަމާއި ސަބަރުތެރިކަން ދިޔާނާ، އިންސާފުވެރި ބޭކަލެކެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނަކީ ވަރަށް ކުރިއަރާ ސިޔާސަތު ދަންނަ ބޭކަލެކެވެ.

ޢަބްދުﷲ ބިން ޢުމަރު ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު މުޢާވިޔަތުގެފާނާ ބެހޭގޮތުން ވިދާޅުވި ބަސްފުޅެއްގެ މާނައަކީއެވެ. "ރަސޫލާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމްގެ ފަހުން މުޢާވިޔަތުގެފާނަށްވުރެ ހިންގުންތެރި ބޭކަލަކު ދުށިފައެއް ނުވަމެވެ." އެހިނދު އެކަލޭގެފާނަށް ދަންނަވައިފިއެވެ. އަބޫބަކުރުގެފާނެ، ޢުމަރުގެފާނެ، ޢުޘްމާނުގެފާނެ، ޢަލީގެފާނަށް ވުރެވެސް ހެއްޔެވެ؟ ޖަވާބުގައި ވިދާޅުވިއެވެ. "ވަﷲ އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިމެވެ. އެބޭކަލުން މުޢާވިޔަތުގެ ފާނަށްވުރެ ހެޔޮކަން ބޮޑުވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް މުޢާވިޔަތުގެފާނަކީ އެބޭކަލުންނަށްވުރެ ހިންގުންތެރި ބޭކަލެކެވެ.

ޢަބްދުﷲ ބިން ޢައްބާސް ރަޟިޔަﷲ ޢަންހު ވިދާޅުވި ބަސްފުޅެއްގެ މާނައަކީއެވެ. "މުޢާވިޔަތުގެ ފާނަށްވުރެ ރަސްކަމަށް އެކަށީގެންވާ އެހެން ބޭކަލަކު އަހުރެން ދުށިފައެއް ނުވަމެވެ."

އިސްލާމްދީން ފަޅައިގަތުން:

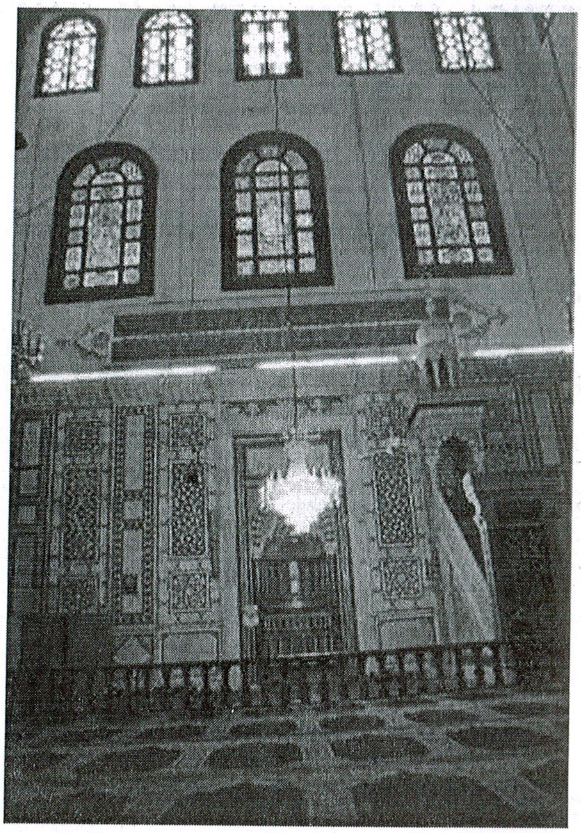

އިމާމު ސުޔޫޠީއާއި އަދިވެސް އެހެން ބައެއް މުއައްރިޚުން ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. "މުޢާވިޔަތުގެފާނާއި އެކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕާފުޅު އަބޫސުފްޔާނު އިސްލާމްވީ ފަތްޙު މައްކާ ދުވަހު ކަމަށް ވެއެވެ." އަލްވާޤިދީ ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. "އެކަލޭގެފާނު ހުދައިބިއްޔާގެ ސުލްޙަށްފަހުން އިސްލާމްވެ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ނަމަވެސް މައްކާ ފަތަޙަ ކުރެއްވުމާ ހަމައަށް އެކަލޭގެފާނު ހުންނެވީ އިސްލާމްކަން ވަންހަނާ ކުރައްވައިގެންނެވެ."

މުޢާވިޔަތުގެފާނަށް ވެރިކަން ލިބިވަޑައިގެންނެވީ އިރު އިސްލާމީ އުންމަތުގެ ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ހާލަތެއްގައެވެ. އެހެން ނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނުގެ ހުރުމަތާ ސިޔާސަތާއި ހިންގުންތެރިކަމުގެ ސަބަބުން ހާލަތު ރަނގަޅުވެ ޝާމުގެ އިދާރީ ބައިގަނޑުތަކުން އުންމަތް ރައްކާތެރި ކުރައްވާ، ދީން ކަނޑައެޅިގެން އިސްލާމީދީނާއި މުސްލިމުންނަށްޓަކައި ކޮށްދެއްވާފައި ވެއެވެ. އެގޮތުން ހިމެނޭ މުހިންމު ބައެއް ކަންތައްތަކަކީ:

1- ސިންދުކަރައިގެ ރަށްތައް ފަތަޙަކުރެއްވުން

އެއީ ސިންދުގެ އަމީރަކަށް ހުންނެވި ޢަބްދުﷲ ބިން ސަވާރު ޚުރާސާނީގެ ވަޒީރުން ފޮނުވި ދުޢާބާތުގެ ބަދަލުގައި،

މުލްތާނާއި، ކާބުލާ ހަމައަށް ފަތުޙުކުރެއްވިއިރު އަލްމުހައްލަބު ބިން ސުފްރާގެ ވެރިކަމުގައެވެ. މިބަންދަރު ފަތަޙަކުރެވުނީ ހިޖްރައިން 44 ގައެވެ.

2- ރޫމާނާ ނުވަތަ ބީޒަންޓިއަން ފަތަޙަ ކުރުމަށްޓަކައި އަދުއްމަތުގެ ވެރިޔަކަށް ކުރުމުގައި “ކޮންސްޓަންޓިނޯޕަލް” އަށް ހަމަލާދެއްވާ އޭރުން ފަތަޙަ ކުރެއްވުން.

3- ކަނޑުގެ ސިފައިންގެ މަސައްކަތް ހަރުދަނާ ކުރެއްވާ ކަނޑުގެ މަގުން ޤުބުރުސްގެ ރަށްތައް ފަތަޙަ ކުރެއްވުން.

4- އާފްރިކާގައި އިސްލާމްދީން ފެތުރުމަށް ހުރަސްއެޅި ބަރުބަރީންނާ ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރައްވާ ފަތަޙަކުރެއްވުން.

5- ޤައިރަވާން ފަދަ ރަށްތައް ބިނާކުރެއްވުމާއި ބޮޑެތި މަސައްކަތްތަކުން އެކުން.

ވިހިއަހަރު ވަރަކަށް އަހަރު ޚިލާފަތް ކުރެއްވުމަށްފަހު މުއާވިޔަތުގެފާނު އަވަހާރަވީ ހިޖްރައިން 60 ވަނަ އަހަރުގެ ރަޖަބުމަހުގެ 15 ވީ ބުރާސްފަތި ދުވަހުއެވެ. މުއާވިޔަތުގެފާނުގެ ފަހުން ދިމިޝްޤުގައި ވެރިކަންކުރެއްވި ބަނޫ އުމައްޔާގެ ޚަލީފާއިން ވަނީ ތިރީގައެވެ:-

1- ޔަޒީދު ބިން މުއާވިޔާ:

ޔަޒީދުބިން މުއާވިޔާ ދުނިޔޭގެއަލިކަން ދެކެވަޑައިގެންނެވީ ހިޖްރައިން 25 ވަނަ އަހަރުއެވެ. މުއާވިޔަތުގެފާނަށްފަހު ސަލްޠަނަތުގެ ވެރިކަން ޔަޒީދަށް ބައިއަތުކުރިޔާ އިސްލާމްދީނުގެ ހިމާޔަތްކަމުން ޔަޒީދު އިސްކުރިއެވެ. ޔަޒީދުގެ ދުވަސްވަރު އިސްލާމީ އުއްމަތުގެ ދާއިރާ ހަމަޖެހިލެއްވި ބޮޑެތި ހާދިސާ ވެއެވެ. ޔަޒީދު އަވަހާރަވީ ހިޖްރައިން 41 ވަނަ އަހަރުގެ ރަބީޢުލްއައްވަލް މަހުގެ 15 ވަނަ ދުވަހުއެވެ.

2- މުއާވިޔަތު ބިން ޔަޒީދު.

މުއާވިޔަތު ބިން ޔަޒީދުއަކީ ވަރަށް ސާލިހު ބޭފުޅެކެވެ. އެކަން ކަމުން ވެރިކަމުގައި ހުންނެވީ ޖުމުލަ 40 ދުވަސްދުވަހު ވެރިކަން ދޫކޮށްލެއްވިއެވެ. އަވަހާރަވީ އުމުރުފުޅު 20 އަހަރުގައެވެ.

3- އަބްދުލް މަލިކު ބިން މަރުވާން.

އަބްދުލްމަލިކު ބިން މަރުވާން ދުނިޔޭގެއަލިކަން ދެކެވަޑައިގެންނެވީ ހިޖްރައިން 26 ވަނަ އަހަރުއެވެ. ބައްޕާފުޅު މަރުވާންގެ ޚަލީފާކަމުގައި ވަލީޢަހްދުކަމަށް އިސްކުރެއްވުނެވެ. އަދި މަރުވާން އަވަހާރަވުމުން ވެރިކަމަށް އިސްވެވަޑައިގަތެވެ. އަބްދުލްމަލިކަކީ ވިސްނުންތޫނު ތޫނު ހިތްވަރުގަދަ ގަދަ، ބުއްދިވެރި، ބޮޑުކުރާ ބޭފުޅެކެވެ. އޭނާގެ ޚިލާފަތުގެ ދުވަސްވަރު އަމަންއަމާންކަން ގާއިމުކޮށް އިޤްތިސާދީގޮތުން އިސްލާމިއްޔާ ދައުލަތް ބޮޑު ގަދަކުރެއްވިއެވެ.

4- އަލްވަލީދު ބިން އަބްދުލް މަލިކު

އަބްދުލްމަލިކުގެ ފަހުން ވެރިކަމަށް ހިތުވަޑައިގަތީ އޭނާގެ ދަރިކަލުން އަލްވަލީދު ބިން އަބްދުލްމަލިކެވެ. ސިޔާސީ ކަރުދާސްތަކުގައި

ތާރީޚުގައި އުމަވީ ޚިލާފަތުގެ ވެރިއިން އެންމެ ކާމިޔާބު ވެރިޔަކީ ވަލީދެވެ. ވަލީދުގެ ވެރިކަމުގައި އިސްލާމީ ފުތޫޙާތު ވަރަށްބޮޑަށް ފުޅާވެގެން ދިޔައެވެ. މަސްޖިދުއްނަބަވީ އާއި މަސްޖިދުލްއަޤްޞާ ، އަދި މަސްޖިދު ދިމިޝްޤު ފަދަ މިސްކިތް [illegible] އަދި އަންދަލުސް ސްޕެއިން، އިންޑިއާގެ ބައެއް ފަތަހަކުރެވުނެވެ. އަދި އެފްރިކާގެ ބަރުބަރުންނަށް އިސްލާމް ފެތުރުމުގެ ބޮޑު މަސައްކަތް ކުރެވުނެވެ. ވަލީދު އަވަހާރަވީ އުމުރުފުޅުން 45 އަހަރުގައި ހިޖުރައިން 96 ގައެވެ.

5- ސުލައިމާނު ބުނު ޢަބްދުލް މަލިކު

އަލްވަލީދުބުނުޢަބްދުލްމަލިކުގެ ފަހުން ވެރިކަން ޚިލާފަތުގައި އޭނާގެ ކޮއްކޮ ސުލައިމާނުބުނު ޢަބްދުލްމަލިކެވެ. ސުލައިމާނުވެސް ވަލީދާ އެއްފަދައިން އިސްލާމީ ފުތޫޙާތު އިތުރުކުރުމުގެ ދާއިރާގެ ބާރު ގަދަކުރައްވައިފިއެވެ. މިގޮތުން ވަރަށްގިނަ ޙަމަލާތަކުން އިސްލާމީ ފުތޫޙާތުގެ ބާރުގަދަކަން ގެނެވުނެވެ. އަދި ހިޖުރައިން 98 ވަނައަހަރު ސުލައިމާނު އޭނާގެ ކޮއްކޮ މަސްލަމަތުބުނު ޢަބްދުލްމަލިކުގެ ކޮމާންޑަރުކަމުގައި ވަރަށްބޮޑު ލަޝްކަރަކާއި ޤުސްތަންތީނިޔާ ފަތަހަކުރުމަށް ފޮނުއްވިއެވެ. ޤުސްތަންތީނިޔާ އަރި [illegible] ބަރުއާއި ބަޙުރުގެ އިސްލާމީ ލަޝްކަރު. [illegible] މިލަޝްކަރުގެ ވެރިއަކަށް ހުންނެވީ ޔަޒީދުބުނު މުހައްލަބު އެވެ.

މަސްލަމާގެ ވެރިކަމުގައި ސުލައިމާނު ފޮނުއްވި ބައްރު ލަޝްކަރު އެތައްދުވަހަކު ވަންދެން އެކަން ހިސާރުކުރަމުން ދިޔައެވެ. ނަމަވެސް ސުލައިމާނުގެ ޙަޔާތުގައި އެކަން ފުރިހަމަކުރެއްވުމަށް ނުވެއެވެ. އެކަން ފުރިހަމަކުރެވުނީ ޢުމަރުގެ ޚިލާފަތުގެ ދުވަސް ވަރުގައެވެ.

ސުލައިމާނުބުނު ޢަބްދުލްމަލިކު އަވަހާރަވީ ހިޖުރައިން 99 ވަނައަހަރުގައެވެ. ޚިލާފަތުގެ މުއްދަތަކީ ދެއަހަރާއި ފަސްމަހާއި، ފަސްދުވަހެވެ.

6- ޢުމަރު ބުނު ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު

ޢުމަރުބުނު ޢަބްދުލް ޢަޒީޒު ދުނިޔެއަށް ވަޑައިގަތީ ހިޖުރައިން 61 ނުވަތަ 63 ވަނަ އަހަރުއެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ މަންމަފުޅު [illegible] އެކަލޭގެފާނު [illegible] ޢަބްދުﷲ ބުނު ޢުމަރާ ސާލިހުބުނު ކައިސާން ފަދަ އިލްމުވެރި [illegible] ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރެއްވިއެވެ. [illegible] އިލްމުވެރިންގެ ގާތުން ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރެއްވިއެވެ.

ޢުމަރުބުނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ [illegible] އަޚުލާޤު [illegible] އަޚުލާޤު [illegible] ވަރަށް ފުރިހަމަ އަސް ބޮޑުވެގެންވެ.

ޚިލާފަތަށް ވާރުތަވެވަޑައިގަތުން:

ޚިލާފަތަށް ވާރުތަވެވަޑައިގަތުމުގެ ކުރީގައި ވަރަށް މުއްސަނދި ދިރިއުޅުއްވުމެއް އުޅުއްވި ނަމަވެސް ހިޖުރައިން 99 ގައި ޚިލާފަތުގެ މަގާމު އިސްތިލާމްކުރެއްވުމުން އާދައިގެ ދިރިއުޅުއްވުމަކަށް ބަދަލު ކުރެއްވިއެވެ.

ޚަލީފާކަމަށް [illegible] އަދި [illegible] ވިދާޅުވިއެވެ. [illegible] ޢުމަރުބްނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ [illegible]

[illegible] ﷲ [illegible]

ޢުމަރުބްނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒު ޚަލީފާކަމަށް [illegible]

ޢުމަރުބްނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ އަޚްލާޤު

ޢުމަރުބްނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ [illegible]

ޢުމަރުބްނު ޢަބްދުލްޢަޒީޒުގެ [illegible]

ބައްދަލުވުމުގައި އެހެންމީހުންގެ ޙައްޤުތަކެއް އަނިޔާވެރިވަމުންދާ މީހުންގެ އަތުން އަނބުރާނަގައި އަސްލުވެރިންނަށް އަދާކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުންގެ އަތުގައި ބޮޑުބޮޑު ބިންތަކެއް ނިސްބަތްވެފައިވާ އެއްޗެހިވެސް ބައިތުލްމާލަށް އަނބުރާދެއްވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ހިތްޕުޅު ވަރަށް ރަނގަޅެވެ. މުސްލިމުންގެ އިސްލާމްވެގެން ޖިޒްޔާ ނެގުން ހުއްޓުއްވައި އިތުރުވެރިއައުމުއެވެ.

ވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރު ކުރެއްވި ބޮޑެތި ޚިދުމަތްތައް

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒުގެ ދުވަސްވަރު ވަރަށް ގިނަ އިސްލާޙުތަކެއް ގެންނެވިއެވެ. އޭގެތެރޭގައި:

1- އުމަވީ އާއިލާގެ މީހުންނަށް އަތުވެފައިވާ އިމްތިޔާޒުތައް އުވާލެއްވުން.

2- ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތައް ފުރިހަމައަށް އަދާކުރެއްވުން.

3- ޢަދުލު އިންސާފު ޤާއިމު ކުރެއްވުން.

ވަރަށްގިނަ ޚިދުމަތްތަކެއް ކުރައްވައި އަވަހާރަވީ ހިޖުރައިން 101ގައެވެ. ވެރިކަން ކުރެއްވީ ދެއަހަރާއި ފަސްމަސްދުވަހުއެވެ. އަވަހާރަވިއިރު އުމުރުފުޅަކީ 39 އަހަރެވެ. އެކަލޭގެފާނު މަރުގެ ހާސްކަންފުޅުގައި އަނބިކަނބަލުން މަސްލަމާ ބިން ޢަބްދުލްމަލިކު އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން ދަރިންނަށް ވަސިއްޔަތް ކުރައްވާށޭ ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވީ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ދަރިން ޞާލިޙު މީހުންނަމަ ﷲ އެމީހުންނާ ޙަވާލުވެވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން ފާފަވެރިންނަމަ ތިމަންކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ފާފަކުރުމަށް އެހީއެއް ނުވާނަމެވެ. ﷲ އަށް ފަރުވާކުރާ މީހުންނާއި ﷲ އަށް އުޅޭ މީހުންގެ ވާހަކަ ބައްޔަތެއް ކުރައްވައިވާނަމަ ﷲ އަށް އުޅެނީމުގައި ފާހަގަވެރިވެފައިވާ މީހުންނަށް މުއްމަތެއް ނުދައްކަވާނެތޯ."

އުމަވީ ދައުލަތުގެ ނިމުން

ޢުމަރު ބިން ޢަބްދުލް ޢަޒީޒުގެ ފަހުން އުމަވީ ދައުލަތުގައި 6 ޚަލީފާއަކުން ވެރިކަން ކުރައްވައިފިއެވެ. އޭގެ ފަހުން ވެރިކަން ކުރައްވައިފައިވަނީ މަރުވާން ބިން މުޙައްމަދު ބިން މަރުވާނެވެ. މަރުވާން ވެރިކަމަށް އިސްނެގެވީ ހިޖުރައިން 127 ވަނަ އަހަރުގެ ސަފަރު މަހުގައެވެ. އޭރު އަލަވީންނާއި އައްބާސީންނާއި އަދި ޚަވާރިޖުންގެ އިދިކޮޅުބަޔަކުތަކާ މަސައްކަތްތަކުގެ ވަރަށް ގިނަ ބާޣީކަމު ފެތުރިފައިވެއެވެ. މިދައުލަތް އުވިގެން ދިއުމަށް މަގުފަހިވި ސަބަބުތަކުގެ ތެރޭގައި އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ފާހަގަ ކުރެވެއެވެ.

1. ޢަޖަމިން އިހުމާލުކޮށް ޢަރަބިންނަށް އިސްކަންދިނުން

2. ޢަލަވީންގެ އިދިކޮޅު ބަޣާވާތްތައް

3. ޢައްބާސީންގެ ދަޢުވަތުވެރިކަން

4. ޚަވާރިޖުންގެ ކެރިމަތިވުންތައް

5. އުމަވީ ދައުލަތުގެ ސިފައިންގެ ތެރޭގައި އުފެދުނު ހަމަނުޖެހުންތައް

6. އުމަވީ ޚަލީފާއިންގެ އިސްލާހުތައް ގެނައުން

7. ޤަބީލާތަކުގެ މެދުގައި އަރާރުންބޮޑުވުން

8. ޝާހީއާއިލާއަން ޙައްޤުނުލިބޭގޮތައި ބައިތުލްމާލުން ބޭނި އިސްރާފްކޮށް ދިނުން

9. ޢަދުލުއިންސާފުނެތުން

މިސަބަބުތަކާއި އަދި މިނޫންވެސް މިފަދަ އެތައް ކަންތައްތަކެއްގެ ސަބަބުން އުމަވީ ދައުލަތުގެ ބާރުގައި ހުސްކަމެއް އަންނަން ބަދަލުވެގެންގޮސް ޚަލީފާއިންގެ ބާރުކަށި ހަލުއިވެގެންދިޔައެވެ. އެއަށްފަހު އަބްބާސީ ދައުލަތް އުފެދުނެވެ.

ދިމިޝްޤުގައި އޮތް އުމަވީ ދައުލަތް އުވިގެންދިޔަކަމުގައިވިޔަސް އަންދަލުސްގައި މާނަވީ ސިޔާސީގޮތުން މުސްތަޤިއްލު އުމަވީ ދަރިކޮޅުގެ ވެރިކަމެއް ޤާއިމުވެގެންދިޔައެވެ. އަދި މިވެރިކަމަކީ ޢިލްމާއި ހަޟާރަތާއި ޘަޤާފަތާއި ފަންނުތަކުން އިސްލާމީދުނިޔެއަށް ވަރަށްބޮޑު ތަރައްޤީއެއް ލިބިފައިވާ ވެރިކަމެކެވެ. އިސްލާމީ ތަހުޒީބާއި މަދަނިއްޔަތަށް ބޮޑު ޚިދުމަތްތަކެއް ކޮށްދެވުނު އަންދަލުސްގެ ދައުރަށް އުމަވީ ވެރިކަމާއި ކުރިމަތިލެވޭނެ އިސްލާމީ ވެރިކަމެއް ނުވެއެވެ. މިކަމުން އެނގޭ އުމަވީ ދައުލަތުގެ ބޮޑުކަންކަމެވެ.

ޢައްބާސީ ދައުލަތް

ޢައްބާސީ ދައުލަތް ނިސްބަތްވަނީ ކީރިތި ރަސޫލާގެ ބޮޑުބޭބޭފުޅާ ޢައްބާސް ބިން ޢަބްދުލް މުއްޠަލިބުގެ ފަރާތަށެވެ.ޢައްބާސީ ދައުލަތަކީ ކީރިތި ރަސޫލާގެ ބޮޑުބޭބޭފުޅާ ޢައްބާސް ބިން ޢަބްދުލް މުއްޠަލިބުގެފާނުގެ ދަރިކޮޅުގެ މީހުން އުމަވީ ޙުކޫމަތް ވައްޓާލުމަށްފަހު 132ހ ގައި އުފެއްދި ދައުލަތެކެވެ.

ޢައްބާސީދައުލަތް ގާއިމްވީ ޚުރާސާނުގެ މީހުންނާ އަދިވެސް އައްބާސީންނަށް ތާއީދުކުރި އަޖަމީންގެ އެހީއާއެކު މިކަމަށް ދުރާލާ އިންތިޒާމުކޮށް ކުރެވުނު ސިއްރު މަސައްކަތް ތަކެއްގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުންނެވެ. މިއީ ވެރިކަމެއްގެ ބަދަލު ފަރާތަކުން ކުރައިދިނުމުގެ ނަމުގައި އަލިއަޅާ އުދުރުންތަކާއި މަސްލަޙަތުތަކާއި ފުއްދުމުގެ ބާރުގަދައި ވައްޓާލާފައި އަނބުރާބަދަލު ފެންނަން އުޅުއްވުން ކުރެވިފައިވާ ސިޔާސީ މަސައްކަތެއްކަމުގައި ނުވެއެވެ.

ދުވަސްވަރަކީ ރަސޫލާގެ އާލުބައިތުންގެ ބައިގަނޑެއް. ކުރައިދިނުމުގެ ދަޢުވާ ސިޔާސީ ގޮތުން ބޭނުން ކުރެވުނު އަދި ދުވަސްވަރެކެވެ. މިކަމުގެ ތެރޭގައި އެތައް ވަކިވަކި ބައިތަކެއް އުފެދި، ކޮންމެ ބައެއް ސިޔާސީ ގޮތުން ބާރުގަދަކުރުމަށް މަސައްކަތް ކުރަމުން ގެންދިޔައެވެ. ޢައްބާސީންގެ ހަރަކާތް ވެސް މިފަދަ ހަރަކާތްތަކެއްގެ ތެރެއިން އެކެވެ. އެބައިމީހުންގެ ދަޢުވާ ފަތުރަމުން ގެންދިޔައީ ސިއްރުންނެވެ.

ޢައްބާސީދައުލަތް އުފެއްދުމުގެ މަސައްކަތުގެ ފެށުން ޢައްބާސީންގެ ތެރެއިން ބައެއް ފަރާތްތަކުން ފެށިއެވެ. މިގޮތުގެ ސިޔާސީ ދަޢުވާ ފެތުރުމުގެ މަރުކަޒަކަށް ހެދީ ޚުރާސާނެވެ. ކުރިން ދަޢުވާ ފެތުރުމަށް ކުރެވުނު ކަންތައްތައް ސިއްރުކޮށް ބޭއްވުމަށް ސަމާލުކަން ދެވުނެވެ. ދަޢުވާ ސިޔާސީ ހަރަކާތަކަށް ބަދަލުވީ، ތިރީގައިވާ ސަބަބުތަކާހުރެއެވެ. އެއީ:

(1) ވަކިބައެއްގެ ވެރިކަމަށް ޚާއްޞަވެފައިވާ ސިޔާސީ ތަޢައްޞުބުތަކާ ދެކޮޅަށް ދަޢުވާ ފެތުރުމުގެ މަސައްކަތް ފެށުމާއެކު، އުމަވީ ވެރިކަމުގެ ބާރު ކުޑަވަމުން ދިޔުމާއި، ޢައްބާސީ ދަޢުވާ ފެތުރުމުގެ މަސައްކަތް ފުޅާވަމުން ދިޔުން.

(2) ވެރިކަމުގެ ތެރޭގައި ޚިލާފުތަކެއް އުފެދި ސިޔާސީ ބާރުގަދަ ބަޔަކު ދެބައިވުން.

(3) އުމަވީ ވެރިކަމާ ދެކޮޅަށް ޢަލަވީން ވަކި ދަޢުވާއެއް ފަށައިގެން ފުރަތަމަ ބާރުގަދަ ވުން.

(4) ޚުރާސާނުގައި މީހުން ގިނައިން ކުރިއަރައި ޢައްބާސީންނަށް ތާއީދު ކުރުން. އެއިން އެތަކެއް ބަޔަކު ޢައްބާސީ ދަޢުވާގައި ބައިވެރިވެ ސިޔާސީ ގޮތުން ބާރުގަދަ ވުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބުނީ ޚުރާސާނުގައެވެ. މިގޮތުން ޢައްބާސީންގެ ސިޔާސީ ދަޢުވާ ފަތުރަމުން ގެންދިޔައީ އެތަނުން ސިއްރުން ކަމަށް ވެއެވެ.

ހިޖުރައިން 132 ގައި ފެށުނު ޢައްބާސީދައުލަތް ހިޖުރައިން 656 ގައެވެ. ޢައްބާސީ ވެރިކަމުގެ ވެރިން ގިނައިރު ބަޣްދާދުގައި ހުންނެވިއެވެ. މިގޮތުން ތާރީޚުގައި ދައުލަތް ޢައްބާސީ ދައުލަތުގެ ގޮތުގައި ވަނީ ނަންދެވިފައެވެ.

އެއީ ސިޔާސީ ގޮތުގައި ޢައްބާސީން އިސްލާމީ އުއްމަތް ހިންގަވަމުން އައިރޭމާނެވެ. ދެވަނަދައުރަކީ ބައިބައިވެފައިވާ އިސްލާމީ އުންމަތް އެއްބައިކުރުމުގައި ނާކާމިޔާބުވެ އެންމެ ފަހުން އިތުރުއަރުން ސަބަބުތަކާ ހުރެ ޢައްބާސީ ދައުލަތުގެ ސިޔާސީ ދައުރު ނިމުމުގައި ސިއްކަޖެހިގެންދިޔައީ ޒަމާނެވެ.

ޚިލާފަތުން ބާރުގަދަކަމާއެކު ވެރިކަން ހިންގި ޚަލީފާއިން ހިޖްރައިން 132އިން 247 އަށެވެ. މިމުއްދަތުގައި 10 ޚަލީފާއަކުން ވެރިކަން ކުރެއްވިއެވެ. އެބޭކަލުންނަކީ:-

ޢަބްދުالله ބިން މުޙައްމަދު (އައްސައްފާޙް) (132 ން 136 އަށް)

އުފަންވެ ވަޑައިގަތީ އުރުދުންގެ ޙަދުދުތަކުގައިވާ ޙުމައިމާގައި ހިޖްރައިން 105ގައެވެ. މަންމާ ފުޅަކީ ރައިޠާ ބިންތު ޢުބައިދުاللهއެވެ.

ޢައްބާސީންގެ ދަޢުވަތުފެތުރުންގެ ފެށުނު ކަމަށް އިސްކަންދޭނީ އިބްރާހީމް ބިން މުޙައްމަދު (އަލްއިމާމު) އުމަވީން ޤަތުލުކުރުމާ ގުޅިގެންނެވެ. އައްސައްފާޙާއި އޭނާގެ އާއިލާ ކޫފާއަށްއައުމުން ހިޖްރައިން 132 ވަނައަހަރު ބައިޢަތުދެވުނެވެ. އޭރުޢިރާޤުވަނީ ޢައްބާސީންގެ ބާރުގެ ދަށުގައެވެ.

އައްސައްފާޙަކީ ޢައްބާސީންގެ ދަޢުވަތުފެތުރުންގެ ފެށި ކަމުގައިވުމުން ޢައްބާސީ ދައުލަތުގެ ފުރަތަމަ ޚަލީފާއަކަށް އިސްކަންދެއްވީ އޭނާއެވެ. އަލްއަންބާރުގައި ހިޖްރައިން 136 ގައި ކަރިވިދުރިގެ ބަލިގައެވެ.

ސައްފާޙްގެ ދުވަސްވަރު އެންމެ އިސްކަންދެއްވާފައިވަނީ ދައުލަތުގެ ދާޚިލީ ކަންތައްތައް ހަމަޖެއްސުމަށެވެ. މިގޮތުން އަލަވީންނާއި ޚަވާރިޖުން އަދި އެހެންވެސް އިދިކޮޅުހަދާކަންތައް މަޑުމަޑުކޮށްލުމުގެ މަސައްކަތްކޮށްދެއްވިއެވެ.

މުޙައްމަދުބިން ޢަބްދުالله (އަލްމަންސޫރު) (137 ން 157 އަށް)

އުފަންވެ ވަޑައިގަތީ ހިޖްރައިން 95 ގައި އުރުދުންގެ ޙުމައިމާގައެވެ. މަންމާފުޅުގެ ނަންފުޅަކީ ސަލާމާއެވެ. މަންސޫރަކީ ޢައްބާސީންގެ ތެރޭގައި ހަރުބަޑުކުރު ކަށި ޙިކުމަތްތެރި ބޭފުޅެކެވެ. އަދި ވިސްނުންތޫނު ބޭފުޅެކެވެ. ވަރުގަދަ ކެރިވެރިކަމާއި ދުރުކަށި އުޅުއްވިއެވެ. ބަހާދުރުކަމާއި ޢަދުލުވެރިކަމުގައި މަޝްހޫރު ވެވަޑައިގެންފައި ވެއެވެ.

އިލްމުވެރިންނަށް އިސްކަންދެއްވިއެވެ. ބަޣްދާދު އިޙްޔާ ފޮތްތައް އަރަބިބަހަށް ތަރުޖަމާކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުރައްވާފައިވެއެވެ. ވަކިން ހާއްސަކޮށް އިސްލާމީ ފަލަކީއިލްމުގެ މަސައްކަތް ކުރައްވައި ގެންދެވިއެވެ. އަދި އިލްމީ ކަންކަމުގައި އިސްލާމީ ފޮތްތަކުގެ ތަރުޖަމާ ކުރުމަށް ހިތްވަރުދެއްވާ ކުރައްވައިފައިވެއެވެ.

ޢައްބާސީ ދައުލަތުގެ ބާނީގެނަމުން މަޝްހޫރުވެފައިވާ ޢައްބާސީ ދެވަނަ ޚަލީފާ އަލްމަންސޫރު އަވަހާރަވީ ހިޖްރައިން 157 ވަނައަހަރު ހައްޖުއްވަޑައިގެން އުޅުއްވިތާ މައްކާގައެވެ.

ދުނިޔޭގެ ޤިޔާދަތުގެ މަޤާމުގައި އޮތުމަށްފަހު އައްބާސީ ދައުލަތުގެ ނިކަމެތިކަމުގެ ދުވަސްތަކަށްވަދެގެން ދިޔައެވެ. އައްބާސީ ދައުލަތް ބަލިކަށިވުމުން، ނިކަމެތިވަމުންދަނިކޮށް ސިޔާސީގޮތުން މަޑުމަޑުން ބާރުގަދަވަމުން އެންމެފަހުން އައްބާސީ ދައުލަތުގެ އަތުން ދުނިޔޭގެ ކަންކަމުގައި އިސްވެރިކަން ގެއްލިގެން ދިޔައެވެ. އައްބާސީ ދައުލަތުގެ ސިޔާސީ ދައުލަތަކަށް ނުވުމުގެ ސަބަބުތަކެއްވެއެވެ.

އައްބާސީ ދައުލަތް ނިކަމެތިވި އެތައް ދައުލަތްތަކަކަށް ބައިބައިވީ ކަމުގައި މުއައްރިޚުން ދެކޭ ކަމުގެ ސަބަބުތަކެއްވެއެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި ހިނގި ބައެއް ކަންތައްތަކަކީ :

1. ހިޖާޒުގެ މަރުކަޒަކުން އަސްކަރީ ސިފައިން ވެރިވުން.
2. ކުދި ކުދި އެތައް ދައުލަތްތަކެއް އުފެދި އިސްލާމީ ދައުލަތް ބައިބައިވުން.
3. ފާޠިމީންގެ ކަންތައްތަކުން ހަރަކާތްތަކުގައި ވެރިންގެ އިސްލާމީ ބޮޑު ދިރިއުޅުއްވުން.
4. ބާޣީ ބަޣާވާތްތައް.
5. ޒަންޖީ ހަނގާމާ.
6. މައުމޫނުގެ ހަނގާމާ.
7. އައްބާސީ ޚަލީފާގެ ބާރުގަދައަށް ހަމަނުޖެހުން.
8. އަރަބިން އިޝްތިރާކުން، ހަމަޔަކަށް އަޖަމިން ނުކުން އިސްތިޢުމާރުވުން.
9. ދާޢީ ހަމަނުޖެހުންތައް މައިގިރި ނުކުތުން
10. ވެރިކަމުން ތަސައްރުފު ނުކުރެވި ހުޅަނގުން އިސްތިޢުމާރީ ވެރިން އަޖަމީ އަންހެނުންނާ ކައިވެނިކުރުން
11. ނަސްރީ ފާރިސީ ވެރިކަންތަކުގެ ހިމާޔަތުގެ ބާރުގަދަވުން
12. ބާޠިނީން ދައުލަތުގެ އިސްލާމީ ވާޖިބުތަކުން އިސްތިރުން

އައްބާސީ ދައުލަތުގެ މުހިންމު ހާދިސާތައް:

1. އިސްލާމީ ފުތޫޙާތު ކުރިއަށްގެންދިއުން.
2. އުމަވީންގެ ރަސްކަމާއި އަލުން ބިނާ ކުރައްވަން އަދި ބަޣުދާދު އަންބާރު ފަދަ ރަށްތައް އުފެއްދުން.
3. ބައިތުލް ޙިކްމަތާއި ކުތުބުޚާނާ، މަދްރަސާތަކާއި، އިލްމީ ތަރުޖަމާކުރުން ފަދަ ކަންކަން އުފެއްދުން.
4. އިލްމީ ތަރައްޤީ ލިބިގެން، އަރަބި ބަހަށް ޤުރުއާން ތަރުޖަމާކުރުމާއި ފިޤުހުގެ މަދްހަބުތައް ތަރުތީބުކުރުން
5. ވިޔަފާރި އިންޑަސްޓްރީތައް ހަރަކާތްތެރިކުރުން
6. ފާރިސްކަރައިގެ ތަޖުރިބާގެ އެހީގައި އިދާރީގޮތުން ހަރުދަނާ ނިޒާމުތައް އުފެއްދުން.
7. ޤަ ދުލު އިންސާފުގައި ހުކުމްކުރުން
8. ދީނީ އިލްމުގެ އިތުރުން ޢަމަލީގެ އިލްމުތަކުގައިވާ ތަރައްޤީކުރުން .

ފިލާވަޅުމަސައްކަތް:

1. ޢައްބާސި ދައުލަތް އުފެއްދުމުގައި ކުރެވުނު މަސައްކަތާއެކު ދުރުގައި މަޝްވަރާކޮށް ކުރާނަން ހުށަހެޅުން.

2. ޢައްބާސީ ދައުލަތް އުވިގެންދިއުމަށް ދުރުވެރިވި ސަބަބުތަކަށް ވިސްނައިގެން ދިޔަޔާނުގައި މުޖުތަމަޢުގައި އަމާންކަން ޤާއިމުކުރުމާއި ފިކުރީގޮތުން ތަރައްޤީވުމަށްޓަކައި ކުރުން މިހެންކުރެވުނުތަކެއް ބަޔާންކޮށް ބަޔާންކޮށް ދީބާ!

3. ޢައްބާސީ ދައުލަތުގެ ޚުލަފާ ދައުރުގެ ކޮންމެވެސް އެއްވެރިއެއްގެ ދިރިއުޅުއްވުމާ ބެހޭގޮތުން އެސައިންމަންޓެއްލިޔުން.

އުސްމާނީ ދައުލަތް

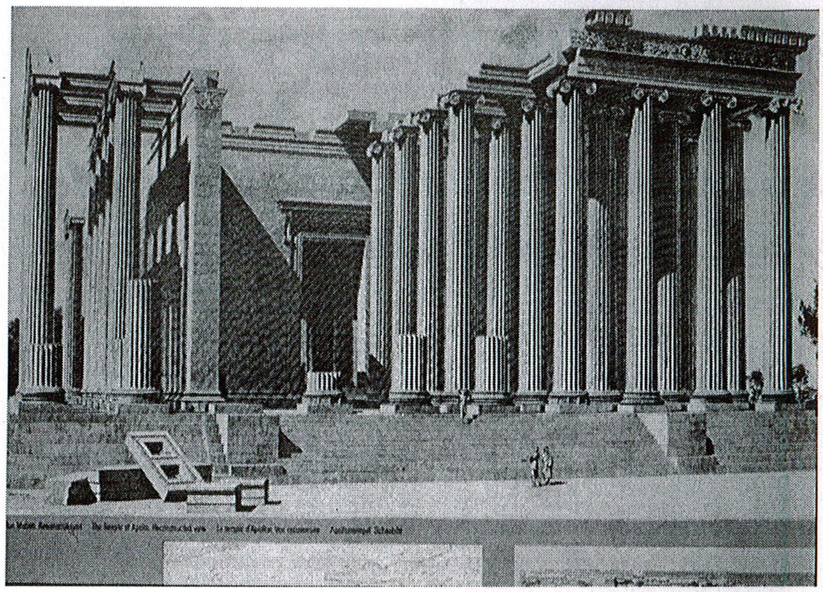

ތުރުކީގެ އަތުރާކު ދަރިކޮޅުގެ އުސްމާނީ އަސްލަކީގައި އުސްމާނީންގެ ދައުލަތް ގާއިމްވެގެންދިޔައީ މީލާދީން 21ވަނަ ޤަރުނުގައި ސަލްޖޫޤީން އުފައްދާފައިވާ ވަރުގަދަ އިމްބަރާޠޫރު ރޫޅިގެން ދިއުމަށްފަހުގައެވެ. ގިނަ މުއައްރިޚުން ދެކޭގޮތުގައި މިދައުލަތް އުފެދުނީ މީލާދީން 1299 އަހަރުގައެވެ. އެއީ ހިޖްރައިން 699 ގައެވެ. މިދައުލަތުގައި ސަލްޖޫޤީންގެ ވެރިޔާ "އަލާއުއްދީން" އިރާނުގެ މަޣުލުން ކަމުގައިވާ އަލްޣާޒީއުޘްމާނުގެ އަތުން ގެއްލި ވެގެންދިޔައީއެވެ. އުސްމާނީ ވެރިކަން ސަލްޖޫޤީންގެ ކިބައިން މިނިވަންވެ މުސްތަޤިއްލު ވެރިކަމެއް އިޢުލާން ކުރެވުނީ މިޒަމާނުގައެވެ. ތިން ކޮންޓިނެންޓަށް ފެތުރިފައިވާ ބޮޑު ރަސްކަމަކަށް އުސްމާނީ ދައުލަތް އުފެއްދިއެވެ. މިވެރިކަން 624 އަހަރު ދަމަހައްޓާފައިވެއެވެ. އެގޮތުގެ ދުނިޔޭގައި އެއް ހަމައެކަނި ސުޕަރޕަވަރަކީ ވެސް އެއީއެވެ. އުސްމާނީ ވެރިކަން އުވި އިސްލާމީ ޚިލާފަތް ސިޔާސީ މަސްރަޙުން ފޮހެވިގެން ދިޔައީ 27 ރަޖަބު 1342 ގައެވެ. އެއީ މީލާދީން 3 މާރިޗު 1923 ވަނައަހަރެވެ.

އުސްމާނީ ދައުލަތުގެ ބާނީއަކީ "އުސްމާނުބުނު އަރްތުޣުރުލް" އެވެ. އުސްމާނީ ދައުލަތުގެ ނަމުގައި ވެރިކަން އިޢުލާން ކުރުމުގެ ކުރިގައި އެދައުލަތުގައި ބާޒަން ބައިން ދައުލަތުގެ ކިބައިން ސަލްޖޫޤީ ދައުލަތް ހިމާޔަތް ކުރުމުގެ ބަދަލުގައި އަރްތުޣުރުލް އާއި އެކުވެރިއާ އަރްތުޣުރުލް ވެރިއަކަށް އިސްކޮށް، ބިރުކާނުގެ ގާތުގައިހުރި މިސްރަށް ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުގެ ސަރަހައްދުގައި އުފެއްދިއިން، ސަލްޖޫޤީންނަށް ވަފާ ކުޑަ ވެރިކަމެކެވެ. އޭރު މިދައުލަތުގެ ބޮޑުމިނަކީ 3000 ކިލޯމީޓަރެވެ. 687 ގައި އަރްތުޣުރުލް މަރުވުމުން ވެރިކަމަށް ގެންގުޅޭ އޭނާގެ ދަރި އުސްމާނެވެ. އުސްމާނީންގެ އަމުއްލަ ވެރިކަމެއް ގާއިމުކުރީ މިނަރެވެ.

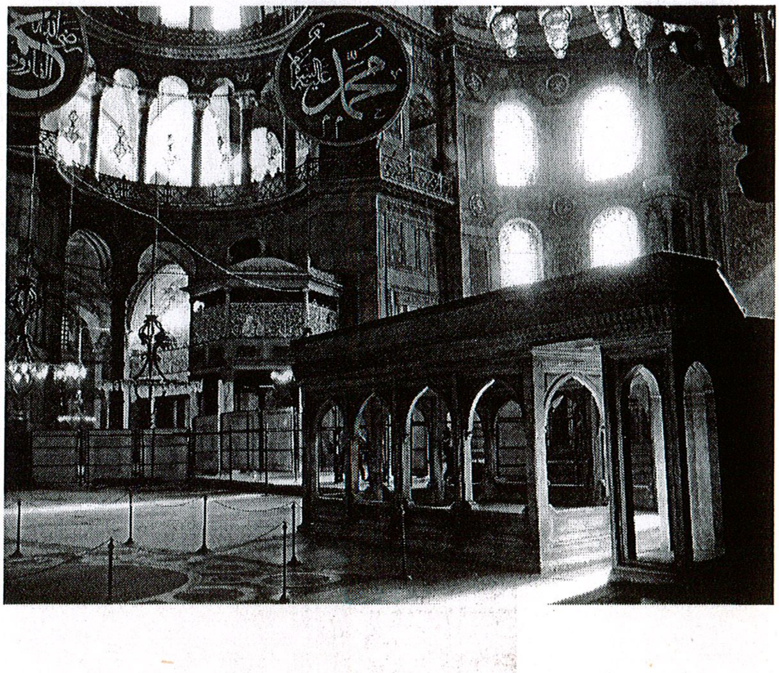

[illegible] 3 [illegible] 20 [illegible]

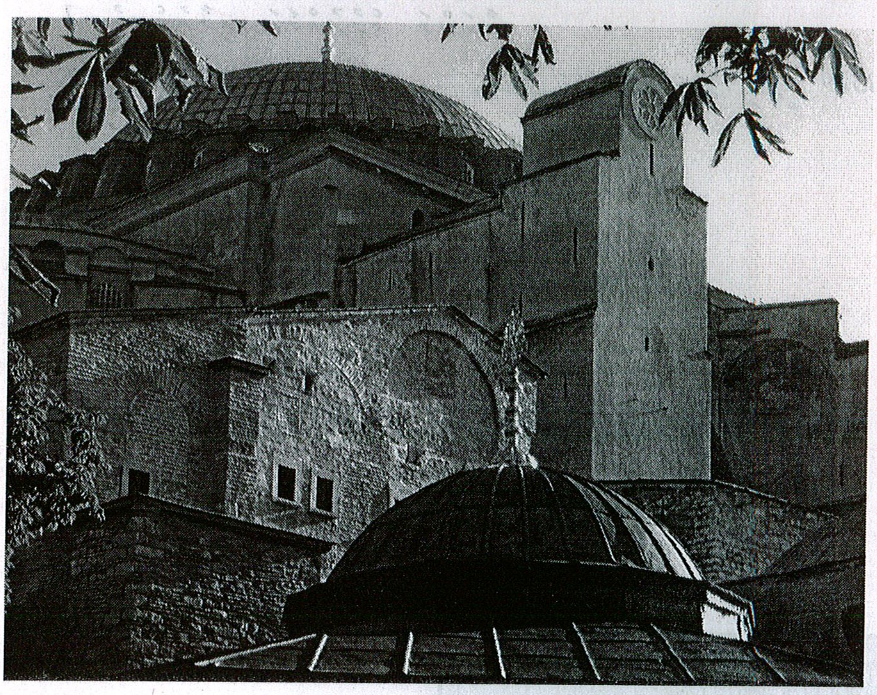

[illegible] 1402 [illegible] 11 [illegible]

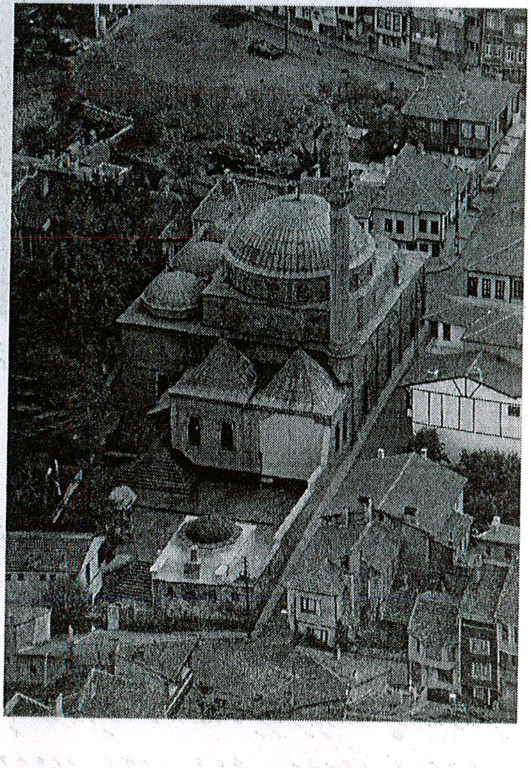

އިސްތަންބޫލް ފަތަޙަކުރުމަށްފަހު އުޘްމާނީ ދައުލަތް:

އިސްތަންބޫލް ފަތަޙަ ކުރުމަށްފަހު އުޘްމާނީ ދައުލަތް ތަރައްޤީވި ގޮތް އެތައް މަރުޙަލާތަކަށް ބަހާލައި ކުރުކޮށް ބަލާލަމާ.

1. ކުރިއެރުމާއި ފުޅާވުމުގެ މަރުޙަލާ

މި މަރުޙަލާ ފެށުނީ 1453 ގައި އިސްތަންބޫލް ފަތަޙަކުރެވުމާއި ގުޅިގެންނެވެ. ނިމުނީ 1579 ގައި އެއިރުގެ ޞަދުރުޢަޡަމް މަރާލުމާ ގުޅިގެންނެވެ.

2. ކުރިއެރުން މަޑުޖެހުމުގެ މަރުޙަލާ

މި ދައުލަތުގެ ކުރިއެރުން މަޑުޖެހުނީ 1579 ން 1683 އަށެވެ.

3. އުވިދިއުމުގެ މަރުޙަލާ

މި މަރުޙަލާ ފެށުނީ 1683 ގައި ފެށިގެން ދުނިޔޭގެ ފުރަތަމަ ބޮޑު ހަނގުރާމައިން އުޘްމާނީ ދައުލަތް އުވާލެވެންދެން ދެމިއްޖެއެވެ.

އުޘްމާނީ ދައުލަތުން އިސްލާމީ އުއްމަތް އެއްބައިވަންތަކުރުމަށް މަސައްކަތް ކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ސަޤާފީ ފަންނުތަކުގެ ޚިދުމަތްކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އެދައުލަތުގެ ބޮޑުބަޔަކީ ޢަޖަމިންނެވެ. އުޘްމާނީ ދައުލަތުގެ މިބޮޑުބަޔަށް ދުވަސް ވަރުގައި ވިޔަފާރި ކުރެއްވި ފަރާތްތަކުން ދަނޑިވަޅެއް ނުލިބެއެވެ. އަދި ސަލްޖޫޤް ފަސްއާއި ސުލްޠާނުން 1 ވަނައެވެ.

ސަލްޖޫޤީ ވަރަށް ވަރުގަދަ ޝަރުޢީ ޤާނޫނެވެ. ޢަސްކަރީ ތަރުބިއްޔަތުގެ ވިއުގައެވެ. ކުރެވި މައްސަލައެއް އެނގޭ މިތަރުބިއްޔަތު ހުރިހާ ދާއިރާއެއްގައި ބޭނުންކުރާ ވަރުގެ ދެވަނަ ދާއިރާއެއްގައި ގުޅުވާލާ ދިވެހި ޤައުމުތަކެއް ގެންގުޅުއްވުމެވެ. ދިރާސާ ކުރުމުގެ ތެރެއިން ކަނޑަ ކުރެވޭ ހަރަކާތްތަކުގެ މައްސަލަ ހައްލުކުރުމުގެ ބާރު ދިނުމުގެ ބޭނުންކުރައްވައިފިއެވެ.

އެދުވަސްވަރު އުޘްމާނީ ދައުލަތަކީ އެންމެ ބާރުގަދަ ދައުލަތް ކަމުގައި ވުމާއެކު އިސްލާމީ އުއްމަތް އޭރު އެއްބައިވަންތަ އުއްމަތެއްގެ ގޮތުގައެވެ.

ސުލްޠާނުންނާ ސަލްޖޫޤީގެ ބާރުވެރިކަމުން ބައްޓަންކުރެވުނު ސިޔާސަތާއި ހިންގުންތެރިކަން އެއްގާއެއް ފިޔަވައިލައެވެ. މިންގަނޑަކީ އުޘްމާނީ ދައުލަތް އެންމެ ފުޅާ ބާރުގަދަވެގެންދިޔަ ދުވަސްވަރެވެ. މިދައުލަތުގެ ދަށުގައި އުޘްމާނީ ދައުލަތުގެ ކުރިއެރުން

ތުރުކީ ރިޔާސަތު ވުމުގެ ދުވަސްވަރުވެ. ރިޔާސަތުވުމުން ގަދަވެރިވި ސަލްޠަނަތް ހިނގުނެވެ. އޭގެތެރޭގައި:

1. ކޮންމެ ކަމެއް ކަޑިން ބައްލަވާކުރުން.
2. ޝަރީޢަތުގެ ދައުލަތުގެ ކޯޓުތައް މުޅިން ނަގާލުން
3. ފަރުދުގެ އިސްތިޢުމާލު ހިނގުން.
4. ޝަރީޢަތުގެ ކަނޑައެޅުން ނަގާލައި ތުރުކީ އިންގިރޭސި ފަރުން ކަނޑައެޅުން.
5. ދައުލަތުގެ ސަރުކާރު ނިޒާމުތަކުގެ ބަދަލުތަކެއް ފެށުން ގެނައުން.
6. ތުރުކީ ގެ ޝަރީޢަތުގެ ޤާނޫނުގެ މުޢާމަލާތުގައި
7. އިލްމީ ކުލަވުން ތަރުތީބުކޮށް އިސްލާމް ނަގާލުން.
8. ތަޢުލީމު ދެވުމުގެ ތަރުތީބު ނިޒާމުގެ ޕޮލިޓިކަލް ދިނުމުގެ ސަރުކާރު ފުރިހަމަ ހަމަ ކުރުމަށް ބޭނުންވާ ދިރާސާތަކުގެ ސަރުކާރު އިދާރާ ބަދަލުކޮށްފައި

9. ހަމަހަމަ ކުރުމަށްޓަކައި ތަޢުލީމުގެ އަހުލުވެރިން އުފައްދަވާ ސިޔާސީ ޖަމުޢިއްޔާތައް ޤާނޫނީ ޝަރުޢީކޮށް
10. ޝަރީ ޢާއިލާގެ ކަންކަން.
11. ފަރުދު ދީނީ ދުރުކުރުން.
12. ކަނޑުގެ ސިޔާސީގެ ޤާނޫނުތަކުން ކުޑަކުރުން.
13. އަރަބިބަހުން ދުވާ އަޒާނުގެ ކުޑަކުރުން.
14. އިސްލާމީ ހަރުދަނާ ކުލުންތަކާއި ނެތުން.
15. ގަވާއިދުތަކުން ފަރުހަނގު ގުދުރަތީ ޢާންމު ދީނީ ކުޑަކުރުން.
16. ސިޔާސީ ތިޔޭ ނުކުމް ގައުމީގެ ހިނގުން.
17. ބާރުގަދަ ދައުލަތުގެ ނަގާ ދަރަނި ބޭރުގެން ދިއުން.
18. ފަތުވާގެ ދުވަސް އުޅޭ ބަރަބަރު ހިނގުން
19. ފަރުދުގެ ހައްޤުތަކުގެ ކަން
20. ފަރުދު ތަޢުލީމުގެ ކަމާއިގުޅޭ ދުވަސްތަކުގައި ދުރުކުރުން.

© Peiying Mo

މިފަދަ އެކަށް ސަލްޠަނަތަކާއި ޢުޘްމާނީ ދައުލަތް އެކަށް ދިޔައީ 1923 ގައެވެ. ޢުޘްމާނީން ގެންދިޔަކަން 624 އަހަރު ވެރިކަން ކުރިއިރު 37 ޚަލީފާއަކު މިދައުލަތުގެ ވެރިކަން ކުރިއެވެ. އޮސްމާނީން ވެރިކަން ކުރައްވާފައިވާ ބައްޓަން މަޤާމެވެ. މިދުވަސްވަރުގެ ވެރިކަމުގެ ތަރުތީބު ޚިލާފުވި ގޮތުގެ ބިނާކުރުމުގެ ޚިލާފު ބައެއް ދުވަސްވަރު ވަރަށް ބޮޑު މަސައްކަތްކޮށް ކަނޑައިވައެވެ. އަސްލުދީން އަބަދުވެ އަޅުގެ ދުވަސްވަރުގައި ކުރުވުން

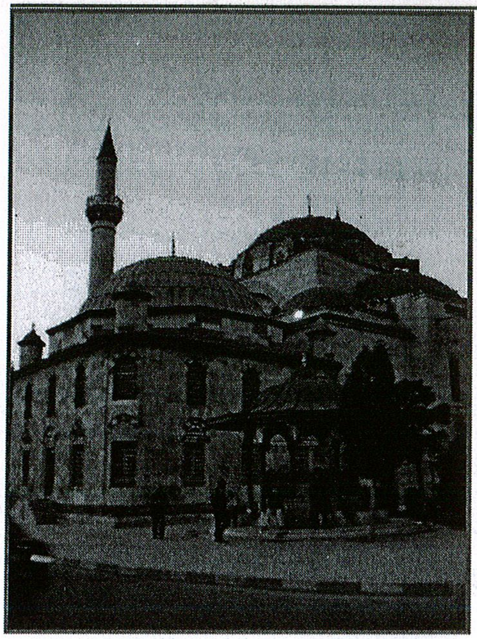

ކަންތަކާއި އެނޫންވެސް ހަރުދަނާ ވެރިން ކުރެއްވި މަސައްކަތްތަކެއް ފާހަގަ ކުރެވެއެވެ. ނަމަވެސް ތުރުކީވިލާތުގެ ތާރީޚުގައި އުފެދުނު ދެކޮޅުވެރިކަމުގެ ހަރަކާތްތަކާއި، ވެރިކަމުން ދޫކޮށްލަމުން ދިޔަ ބައެއް ޢަރަބިންގެ އެހީގައި ނަޞާރާއިންނާއި ޔަހޫދީން އިސްލާމީ ޚިލާފަތް އުވާލާ މުސްލިމުން ބައިބައި ކުރުމުގައި ކާމިޔާބުވިއެވެ. މިދައުލަތް އުވުމާއި ގުޅިގެން އިސްލާމީ އުއްމަތް ސަލީބީން އެދެމުން ދިޔަގޮތަށް ކުޑިކުޑި ދައުލަތްތަކަކަށް ބެހިގެން ދިޔައެވެ. އޭގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން މުސްލިމުންގެ އަޚާއި ބޮޑު ދުނިޔެއިން ކަނޑިގެން ދިޔައެވެ.

އުޘްމާނީ ދައުލަތުގެ ޙަޟާރަތުކަންތައް:

މުޢާމަލާތްތަކާއި ، ފިޤުހުތަކާއި ، އަދި ވަޒީފާގަތުމުން އުޅޭ ހަރަކާތްތަކެއް ކުރުމާއިކުވެސް ވަރަށްރަނގަޅު ކަންތައްތަކެއް އުޘްމާނީ ދައުލަތުން ފާހަގަވެގެންދިޔައެވެ. އެގޮތުގައި:

1. އިސްލާމީ އުންމަތުގެ ސަރަޙައްދު ބޮޑުކުރުން
2. ކުރިއަރައިދާނުގައި ދާއިމީކަމާއެކު ސަލީބީންނާ ކުރިމަތިލުން
3. އިސްލާމްދީން ފެތުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުން
4. އިސްލާމީ ޙަޟާރަތާއި ދައުލަތުގެ އިސްތިޤްރާރު ވަކިވަކިން ސަލާމަތްކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުން
5. އިސްލާމީ ޤައުމުތައް ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޢާމަލާތުގައި ތަމްޘީލުކުރުން
6. ދުސްތޫރު ޤާއިމުކުރުން

- އިސްލާމް ދީނަކީ ފިޠުރަތުގެ ދީން. އިންސާނީ ހަޔާތުގައި ތަރައްޤީއަށް ބޭނުންވާ ހުރިހާ ކަމެއް ދީނުގައި ވެއެވެ.
- އިޤްތިޞާދީ ގޮތުންނާއި އަޚްލާޤީ ގޮތުން މީސްތަކުން ހޫނުތެރި ކުރުވާ، ތަރައްޤީއާއި ތަހުޛީބުގެ މަގުމަތް އާރާސްތުކޮށްދީ
އާދަމުދަރިން ކުރިއަށް ދާނެގޮތް އިސްލާމްދީނުގައި ބަޔާން ކުރައްވާފައިވެއެވެ.
- އިލްމު ހޯދުމަށް އިސްލާމްދީނުގައި ވަރަށް ބޮޑު ބާރު އަޅުއްވާފައިވެއެވެ. އަދި އިލްމާއި ހިކުމަތަކީ މުއުމިނުންގެ
ގެއްލިފައިވާ ބައެއްކަމުގައި ދީނުން ކޮންމެ ތަނަކުން އަދަބުގެ ލިބިގަތުމަށް އަންގަވާފައިވެއެވެ.
- އިލްމާއި ތަޢުލީމާ އަދި އޭގެ ސަބަބުން ﷲ ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ އިންސާނާގެ ދަރަޖަ އުފުއްލަވާން
ކަމަށްކަން ވަހީ އަންގަވާފައެވެ.

ISBN 99915-51-28-X